

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Інститут модернізації змісту освіти МОНУ
Чернігівський національний технологічний університет
Батумський державний університет імені Шота Руставелі
Господарська академія імені Д. А. Ценова
Лодзький технічний університет

**БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК,
ОПОДАТКУВАННЯ, АНАЛІЗ
І АУДИТ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

IV Міжнародна науково-практична конференція

(м. Чернігів, 27 листопада 2018 р.)

Тези доповідей

*з нагоди 25-річчя кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту
Чернігівського національного
технологічного університету*

Чернігів 2018

УДК 657.1/.6(063)
Б94

Друкується за рішенням вченої ради Чернігівського національного технологічного університету (протокол № 11 від 26 листопада 2018 р.).

Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку : тези доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Чернігів, 27 листопада 2018 р.). – Чернігів : ЧНТУ, 2018. – 166 с.

Збірник містить тези доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції «Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку». Висвітлено актуальні питання щодо проблем обліку, оподаткування, аналізу й аудиту в системі управління підприємством, а також розглянуто національний та міжнародний досвід і напрями розвитку бухгалтерського обліку як науки та практичної діяльності.

Видання орієнтоване на теоретиків та практиків, науковців, викладачів, аспірантів та студентів, а також зацікавлених в обміні досвідом наукових досліджень щодо проблем обліку, оподаткування, аналізу й аудиту в системі управління підприємством.

Матеріали збірника представлено в авторській редакції. Відповідальність за зміст несуть автори.

ISBN 978-617-7571-31-4

Організаційний комітет:

Голова:

Шкарлет С. М., д-р екон. наук, проф., заслужений діяч науки і техніки України, ректор Чернігівського національного технологічного університету.

Заступники голови:

Мераб Халваші, канд. іст. наук, доцент, ректор Батумського державного університету імені Шота Руставелі;

Іван Марчевскі, д-р наук, доцент, ректор Господарської академії ім. Д. А. Ценова;

Славамір Віак, д-р техн. наук, проф., ректор Лодзького технічного університету;

Маргасова В. Г., д-р екон. наук, проф., заслужений економіст України, завідувач кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Чернігівського національного технологічного університету.

Члени організаційного комітету:

Акименко О. Ю., канд. екон. наук, доцент, докторант кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту;

Гливенко В. В., канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту;

Гнедіна К. В., канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту;

Гоголь Т. А., д-р екон. наук, доцент, проф. кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту;

Іванова Л. Б., канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту;

Клименко Т. В., канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту;

Нехай В. А., канд. екон. наук, доцент, докторант кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту;

Сидоренко О. О., канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту;

Сакун О. С., канд. екон. наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту.

Ющенко Н. Л., канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту.

УДК 657.1/.6(063)

ISBN 978-617-7571-31-4

© Чернігівський національний технологічний університет, 2018

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

Національний та міжнародний досвід і напрями розвитку бухгалтерського обліку як науки та практичної діяльності

Сарапіна О. А., Пінчук Т. А., Кучерявенко І. В. Товарний кредит як економічна категорія та об'єкт обліку.....	6
Бондарчук Н. В. Вартісне вимірювання людського капіталу в обліку.....	8
Гоголь Т. А., Роднев Д. В. Особливості організації бухгалтерського обліку на підприємствах комунальної форми власності.....	9
Гончаренко О. О. Системний підхід в організації бухгалтерського обліку небанківських фінансово-кредитних установ.....	12
Іванова Л. Б., Хрей А. П. Теоретико-практичні аспекти організації обліку грошового обігу в Україні: лібералізація ведення касових операцій.....	14
Мекшун Л. М. Становлення обліку діяльності промислових підприємств наприкінці ХІХ-початку ХХ ст.....	16
Онищенко В. П., Роднев Д. В. Особливості визнання, оцінки та класифікації в обліку доходів і витрат за міжнародними стандартами.....	17
Федорущенко А. А. Питання організації безготівкових розрахунків в Україні та шляхи їх удосконалення.....	19
Подолянчук О. А. Облік готової продукції в системі управління сільськогосподарських підприємств.....	21
Познякевич В. Н., Житкевич Г. Я. Волонтерская деятельность как объект учета.....	22
Сидоренко О. О., Тонкоглас І. В. Класифікація технічних резервів страховика для цілей обліку.....	24
Костенко Д. В. Облікова оцінка кредитів ломбарду.....	26
Яковенко С. Л., Минич Ю. В. Роль бухгалтерського обліку в системі управління підприємством.....	27
Галєєва А. О. Інституціональне забезпечення розвитку бухгалтерського обліку оплати праці в державному секторі України.....	29
Гожуловський С. С. Механізми протидії відмиванню коштів, набутих злочинним шляхом.....	30
Гриньців М. В. Бухгалтерський облік готової продукції та її реалізації: шляхи удосконалення.....	32
Грищенко Е. Н. Гендерна політика в роботі бухгалтера.....	34
Губарєва В. Г., Олійник А. В. Досвід впровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в державному секторі: Україна та зарубіжні країни.....	36
Дзюб В. В. Відмінності понять «амортизація» та «знос».....	37
Каба А. М. Наслідки впровадження нового проекту валютного регулювання в обліку підприємств України.....	39
Канюченко М. В. Особливості оподаткування та обліку податку на додану вартість при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності.....	41
Ковальчук Ю. П. Удосконалення обліку видатків виконавчих органів місцевого самоврядування.....	42
Лисак К. В. Критерії віднесення підприємств до малого бізнесу для цілей бухгалтерського обліку.....	44
Максименко М. Л. Шляхи покращення системи обліку дебіторської заборгованості.....	46
Ніколов О. П. Проблемні питання обліку зовнішньоекономічної діяльності.....	48
Рублевська Л. Ю. Порядок проведення та особливості інвентаризації тварин на сільськогосподарських підприємствах.....	49
Черненко Т. С. Значущість фінансових результатів діяльності комерційного банку.....	51

СЕКЦІЯ 2

Обліково-аналітичне забезпечення звітності підприємств як основи для прийняття управлінських рішень на мікро- та макрорівнях

Маргасова В. Г., Труба А. В. Обліково-аналітичне забезпечення управління запасами підприємства в сучасних умовах господарювання.....	54
Євсєєва О. О. Облік внутрішніх і внутрішньогосподарських розрахунків та їхній вплив на оцінку фінансового стану структурного підрозділу на прикладі залізничного транспорту.....	56

Гоголь Т. А., Гоголь А. М. Дослідження поняття «обліково-аналітичне забезпечення» з позиції забезпечення управлінської діяльності на підприємствах малого бізнесу	58
Hnedina K. V., Vertiiko A. A. Budgeting in Strategic Management Accounting: Essence and Benefits.....	60
Гливенко В. В., Тертишник І. М. Роль обліку та аналізу в системі управління фінансовими результатами підприємства	61
Гудзь Н. В. Проблеми прозорості обліку та звітності в Україні	63
Іванова Л. Б., Курдюк К. Ю. Висвітлення питань щодо визначення резерву сумнівних боргів.....	65
Каткова Н. В., Зарічна Н. С. Особливості інвентаризації основних засобів	67
Макарович В. К., Фортуненко К. О. Дослідження проблемних питань відображення грошових коштів у звіті про рух грошових коштів	69
Недашкова Н. С., Родцевич Н. Г. Бухгалтерская отчетность как основа для анализа финансового состояния организации	70
Онищенко В. П. Типи підприємств для цілей складання фінансової звітності	72
Перетятко Ю. М. Вибір методів нарахування амортизації залежно від виду економічної діяльності суб'єкта господарювання	74
Сидоренко О. О. Класифікація зобов'язань у суб'єктів бухгалтерського обліку в державному секторі згідно з міжнародними та національними стандартами бухгалтерського обліку в державному секторі	75
Шестаковська Т. Л., Якубек П. Blockchain-технологія в системі обліково-аналітичного забезпечення управління розвитком бізнесу	77
Жолобецька М. Б. Рациональна організація обліку власного капіталу як запорука прийняття стратегічних управлінських рішень.....	79
Гулько Л. В., Бойко Л. І. Особливості проведення інвентаризації в бюджетних установах.....	80
Моргун К., Бойко Л. І. Місце бюджетних установ та організацій у структурі фінансової системи держави.....	82
Петрик О. М., Мінченко Ю. В. Роль та значення бухгалтерського обліку в управлінні підприємством малого бізнесу	83
Пономаренко В. С. Нові правила отримання допомоги з Фонду соціального страхування у 2018 році	85
Семенюк І. О. Облік на рахунках бухгалтерського обліку людського капіталу.....	88
Шелест А. С. Особливості методики розрахунку ліміту каси: нормативно-правовий аспект.....	89

СЕКЦІЯ 3

Економічний аналіз діяльності підприємств: стан та перспективи розвитку

Маргасова В. Г., Сакун О. С. Роль інвестиційного ресурсу у структурній модернізації економіки	91
Гливенко В. В. Аналіз методик економічної оцінки кормових культур.....	92
Гнатенко Є. П., Портненко О. С. Етапи аналізу нематеріальних активів підприємства.....	95
Ющенко Н. Л. Методичні підходи до аналізу конкурентоспроможності підприємств	96
Папуша К. Ф., Омелько М. А., Носкова Т. А. Економічний стан та проблеми формування трудових ресурсів в Україні.....	99
Маслюк І. О. Інвестиційна діяльність підприємств України: проблеми сьогодення та перспективи розвитку	101

СЕКЦІЯ 4

Міжнародний та національний досвід організації, функціонування та розвитку аудиту

Акименко О. Ю., Мальцев О. О. Аудит зовнішньоекономічної діяльності підприємств: запровадження в Україні світового досвіду.....	103
Трубович Р. О. Аудит ефективності в організаціях, осущестляючих захоронение коммунальных отходов и извлечение биогаза.....	105
Цибулько А. О. Проблеми розвитку аудиту в Україні	106

СЕКЦІЯ 5

Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства

Нехай В. А. Економічна безпека сільськогосподарських підприємств	108
Єдинак Т. С., Омельницька Ю. Е. Актуальні питання застосування функції витрат та аналізу ризиків для сільськогосподарських підприємств	110
Наумець А. О. Облік товарів у дорозі на прикладі імпорتنних операцій	111

СЕКЦІЯ 6

Оподаткування діяльності підприємств: проблеми та перспективи розвитку

Бурова Т. А., Микитюк Н. Я., Шулякова А. О. Податковий контроль податку на додану вартість в Україні	114
Гоголь Т. А., Кошова В. Особливості організації фінансово – економічної служби Державного науково-дослідницького інституту (військова частина А4444).....	116
Безкровний О. В., Верченко С. С., Кундіренко Н. В. Закордонний досвід адміністрування особистого оподаткування громадян.....	118
Кіндрацька Г. І., Вітковська К. Р. Новації в оподаткуванні лісгосподарств: проблеми і наслідки.....	120
Клименко Т. В. Роль податкового адміністрування в забезпеченні реалізації податкової політики.....	122
Костюнік О. В., Шуба Ю. О. Приховування податків в Україні.....	124
Підпригора І. В. До питання реєстрації в єдиному реєстрі податкових накладних	125
Тополенко Н. М., Козова Д. В. Державна підтримка розвитку сільського господарства в Україні	126
Лаптії Т. М., Сергієнко О. В. Особливості оподаткування дивідендів	128
Дмитренко Є. І. Схеми мінімізації сплати податкових зобов'язань та заходи протидії їм.....	130
Ковальчук О. О. Оцінка аналітичних показників ефективності податкового аудиту	131
Неділя Т. А. Порівняльна характеристика податкової системи України та інших країн світу	133
Олянецька М. С., Мельник Ю. П. Стан та шляхи вдосконалення нормативно-правового забезпечення податкового аудиту в Україні.....	136
Печко А. Д. Значення земельного податку в сучасній економіці Республіки Беларусь	137
Сидоренко А. В., Палюх А. М. Контроль трансфертного ціноутворення: моніторинг та аналіз контрольованих операцій	139
Стрілець А. О. Особливості подання фінансової звітності для фізичних осіб-підприємців залежно від системи оподаткування.....	140
Труба А. В. Агресивне податкове планування: сутність, наслідки та засоби протидії в Україні.....	142
Шемендюк А. М. Проблеми оподаткування фрілансу	144

СЕКЦІЯ 7

Інформаційні системи і технології в системі обліково-аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень в обліку, аналізі, аудиті та оподаткуванні

Чижикова О. В., Степаненко О. П. Застосування інформаційних технологій у системі управління податковими ризиками.....	146
Ананська М. О., Товкан Д. М. Особливості формування собівартості продукції в ресторанному бізнесі за допомогою програмного продукту r-keeper	147
Волот О. І. Методичні підходи щодо оцінки впровадження інформаційних технологій в обліку та управлінні промисловими підприємствами	149
Лебедик Г. В., Закладна Я. О. Автоматизація обліку основних засобів	151
Волот О. І., Кошова В. О. Хмарні технології для управління сучасним підприємством.....	152
Лебедик Г. В., Феохарій А. В. Сучасний досвід автоматизації обліку заробітної плати	153
Цікало Є. І., Пелех У. В. Обліково-інформаційна нечіткість у прийнятті й реалізації рішень за господарськими операціями.....	155
Колоток В. О. Удосконалення організації обліку на підприємствах малого бізнесу в умовах застосування сучасних інформаційних та «хмарних» технологій.....	156
Панченко О. Д. Використання бізнес-аналітики в управлінському обліку	158
Губарєва В. Г., Олійник А. В. Становище та бухгалтерський облік криптовалюти в Україні	160
Коваленко Я. В. Новітні напрями розвитку безготівкової економіки	161
Стріха А. С. Професія «бухгалтер» у сучасному digital-середовищі: бути чи не бути?.....	164

СЕКЦІЯ 1

Національний та міжнародний досвід і напрями розвитку бухгалтерського обліку як науки та практичної діяльності

УДК 657

О. А. Сарапіна, д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри обліку, аудиту і оподаткування

Т. А. Пінчук, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку, аудиту і оподаткування

І. В. Кучерявенко, магістрант

Херсонський національний технічний університет, м. Херсон, Україна

ТОВАРНИЙ КРЕДИТ ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ ТА ОБ'ЄКТ ОБЛІКУ

Ключові слова: облік, товарний кредит, постачальник, позичальник, оподаткування.

Комерційний кредит є важливим інструментом розвитку економіки держави. Відповідно, його вплив на економіку повинен державою контролюватися, оскільки, як вважають вчені-економісти, необгрунтоване використання комерційного кредиту призвело до міжнародної фінансової кризи 2008 р., яка мала катастрофічні наслідки і в Україні.

Практика відстроченого платежу в обмін на негайно одержувані товари існувала ще на ранніх стадіях розвитку товарного обміну. Комерційний кредит (продаж товарів із відстрочкою платежу) виник та утвердився внаслідок сталого незбігу потреб економічних суб'єктів з їхньою наявною у цей момент платоспроможністю. Сукупність мікроекономічних відносин між господарюючими суб'єктами з приводу надання (одержання) комерційного кредиту становить фундамент національної кредитної системи.

Комерційний кредит – це договір, виконання якого пов'язане з переданням у власність другій стороні грошових коштів або речей, які визначаються родовими ознаками у вигляді авансу, попередньої оплати, відстрочення або розстрочення оплати товарів, робіт або послуг (ст. 1057 ЦКУ) [1].

Кредитні операції, що здійснюються відповідно до чинного законодавства України, можуть мати своїм об'єктом не тільки гроші, як загальний еквівалент товару, але й сам товар. У такому випадку виникають відносини комерційного товарного кредиту.

Товарний кредит – це вид договору купівлі-продажу, за якого покупцю передається у власність товар, за який він може розплатитися через певний проміжок часу. Насамперед цей вид господарських відносин регламентований ст. 694 ЦКУ, в якій розрізняються два види таких договорів: продаж товару в кредит з відстроченням платежу і продаж товару з розстроченням платежу.

При розстроченні покупець оплачує товар шляхом часткових виплат за встановленим графіком протягом певного періоду. Цю форму розрахунків найчастіше використовують у дрібнооптовій та роздрібній торгівлі. При відстроченні покупець оплачує переданий йому товар один раз у повному обсязі та у встановлений договором термін [2].

В економічному значенні комерційний товарний кредит є одним із способів збільшити свій оборотний капітал та формою короткострокового фінансування. Його головною перевагою є доступність. При комерційному товарному кредиті в таку операцію включаються тільки матеріальні ресурси постачальника, що знаходяться у формі матеріальних фондів на одній із стадій їх кругообігу у вигляді готового продукту [3, с. 36].

Для постачальника кредитна операція переплітається з моментом продажу товару, що не тільки прискорює реалізацію, але і приносить додатковий дохід у формі відсотка, який включається у вартість товару. При використанні товарного кредиту в позичальника відпадає необхідність в авансуванні грошей у черговий оборот фондів, оскільки досягається тимчасова економія грошових коштів для розрахунків із постачальниками.

Позичальнику вигідніше вдатися до товарної форми кредиту, ніж отримати грошовий кредит (наприклад, банківський) для негайної оплати матеріальних цінностей. Використання договору банківського кредиту тягне за собою труднощі, пов'язані зі значними більш високими витратами і, як правило, необхідністю вилучення з обороту певного обсягу майна (на-

приклад, при заставі). Товарний кредит підприємство може одночасно як одержувати, так і видавати. Тому для окремого суб'єкта розмір комерційного кредиту можна визначити як різницю між вартістю товарів, поставлених на умовах відстрочення платежу і товарів, отриманих від постачальника на аналогічних умовах [3, с. 37].

Таким чином, використання комерційного товарного кредиту в сучасних умовах є природним результатом розвитку товарно-грошових відносин, відмови від монопольної практики банківського кредитування.

Комерційний кредит з погляду ліквідності є маневровою формою фінансування процесу виробництва, адже він значно розширює фінансові можливості підприємств (фірм), що кредитуються, з метою збільшення обсягів господарської діяльності [3, с. 38].

Недоліками комерційного кредиту можна вважати: обмеженість умов, обсягів і строків порівняно з банківським кредитом; надмірний ризик для продавця (постачальника); насичення грошового обігу векселями, що ускладнює регулювання грошової маси з боку Національного банку України тощо.

Для відображення в бухгалтерському обліку операцій за договорами товарного кредиту слід керуватися вимогами П(С)БО 31 «Фінансові витрати» [4], Інструкції № 291 [5] та Методичних рекомендацій № 1300 [6].

У бухгалтерському обліку активи, реалізовані за договором товарного кредиту, підприємство-продавець відображає як звичайний продаж, а підприємство-покупець – як звичайну купівлю.

Особливістю товарного кредиту є те, що з моменту передачі товару, проданого в кредит, і до його оплати продавцю належить право застави на цей товар (ч. 6 ст. 694 ЦКУ). Тому в момент отримання активу, придбаного на умовах товарного кредиту, його вартість покупець відображає на позабалансовому рахунку 05 «Гарантії та забезпечення надані».

Після погашення заборгованості за отримані активи покупець списує вартість заставних активів із позабалансового обліку – відображає зменшення залишку на рахунку 05 «Гарантії та забезпечення надані».

Нарахування відсотків за користування товарним кредитом відображається проведенням:

- Д-т 373 «Розрахунки за нарахованими доходами» - К-т 732 «Відсотки отримані» – у продавця;

- Д-т 952 «Інші фінансові витрати» - К-т 684 «Розрахунки за нарахованими відсотками».

Такі витрати потрапляють до витрат підприємства безпосередньо в періоді нарахування (як фінансові витрати) відповідно до п. 4 П(С)БО 31.

Деякі особливості має оподаткування операцій товарного кредиту податком на додану вартість (далі – ПДВ) відповідно до положень ПКУ [7].

Операції з передачі права власності на товари, що передаються на умовах товарного кредиту, вважаються постачанням товарів та, відповідно, є об'єктом оподаткування ПДВ (пп. 14.1.191, пп. «а» п. 185.1 ПКУ).

Зазвичай податкові зобов'язання в продавця та податковий кредит у покупця виникають за правилом першої події: або на дату оплати, або на дату відвантаження товару. У разі продажу товару на умовах відстрочення чи розстрочення платежу першою подією однозначно є відвантаження товару. На цю дату продавець складає податкову накладну (далі – ПН) та реєструє її в Єдиному реєстрі податкових накладних (далі – ЄРПН). Така ПН є підставою для покупця віднести суми ПДВ за цією операцією до податкового кредиту.

Відсотки, передбачені умовами договору товарного кредиту, теж є об'єктом оподаткування ПДВ, оскільки вони є платою продавцю за надану ним послугу з відстрочення платежів за отриманий покупцем товар. Порядок їх оподаткування ПДВ визначає окремий п. 187.3 ПКУ. Датою збільшення податкових зобов'язань у частині таких відсотків вважається дата їх нарахування згідно з умовами відповідного договору.

Отже, податкові зобов'язання у продавця та податковий кредит у покупця в частині відсотків виникають на дату їх нарахування. Причому для покупця підставою для віднесення суми ПДВ до податкового кредиту є ПН, складена та зареєстрована в ЄРПН продавцем.

Список використаних джерел: 1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. 2. Олефіренко О. Товарний кредит: нюанси обліку. *Дебет-Кредит*. 2014. № 49. URL: <https://online.dtkr.ua/Book/«ДК»%20№49-2014.epub/navPoint-7>. 3. Білько О. П. Особливості комерційного кредиту. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2010. № 2. С. 36–39. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npau_2010_2_12. 4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 31 «Фінансові витрати»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 28.04.06 р. № 415. 5. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291. 6. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку фінансових витрат: затв. наказом Міністерства фінансів України від 01.11.10 р. № 1300. 7. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI.

УДК 657

Н. В. Бондарчук, д-р наук з держ. упр, професор, професор кафедри обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

ВАРТІСНЕ ВИМІРЮВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В ОБЛІКУ

Ключові слова: оцінка, людський капітал, вартісне вимірювання.

Вартість людського капіталу є складовою частиною вартості самого бізнесу. Тому дуже важливим питанням залишаються питання вартісного вимірювання людського капіталу в обліку. Відомі сьогодні науці підходи до оцінки людського капіталу настільки різнопланові внаслідок використання широкого спектра індикаторів та підходів, що їх результати найчастіше значно різняться між собою. Але сам факт існування багатьох методик оцінки людського капіталу говорить про необхідність отримання повної та неупередженої інформації про наявний людський капітал на підприємстві. Тобто основним завданням, яке ставиться перед підприємством, є застосування такої оцінки людського капіталу, яка б надавала можливість відображати реальну інформацію в бухгалтерському обліку.

Різні вчені здійснювали спробу систематизувати методи й підходи до оцінювання людського капіталу. Так, Т. В. Давидюк виділила такі підходи до оцінювання людського капіталу:

- витратний, що заснований на підсумку сукупних витрат на освіту, професійну підготовку фахівців і інших витрат, які відносяться на формування людського капіталу;
- прибутковий – припускає оцінку доходів, які отримують працівники підприємства й залежать від отриманих кваліфікаційних та освітніх рівнів працівника;
- ринковий - полягає в пошуку на ринку і навчання фахівця, що володіє схожими аналогічними характеристиками: рівнем підготовки, професійним досвідом, здоров'ям тощо. При цьому вартість співробітника підприємства визначається ціною, за яку можна найняти подібного працівника на ринку [2].

Можна виокремити такі способи оцінювання людського капіталу.

1. За історичною ціною. Оцінювання людського капіталу за історичною ціною передбачає, що всі фактичні витрати на кадрові ресурси утворюють суму, яка щорічно зменшується на амортизацію, розраховану за середньою тривалістю роботи індивіда на підприємстві. Перевагами цього способу є: простота розрахунку, реальність оціночної бази. Недоліком цього підходу є: підвищення вартості робочої сили й амортизації та суб'єктивність цих показників.

2. За ціною відшкодування. За ціною відшкодування передбачається, що зміна кожного працівника призведе до додаткових витрат. І нова вартість буде відображати величину трудових ресурсів у грошах. Перевагами цього методу є: простота й об'єктивність, показників, що розраховуються. Недоліками є те, що в деяких випадках заміна робітника знижує ціну робочої сили; існування випадків нееквівалентного обміну робітників; важко визначити вартість заміни працівника, що впливає на об'єктивність та повну достовірність оцінювання.

3. За можливою собівартістю. За цим підходом на підприємстві влаштовується аукціон, кожний працівник має свій бал залежно від «існуючого попиту» на нього. Той працівник, на якого попиту не було, отримує ціну 0, а сумарна вартісна оцінка інших працівників складає вартість трудових ресурсів. Перевагами цього методу є: реалістичність оцінки, зважаючи на

знання про можливості та професійні знання працівників підприємства. Недоліками є: дискримінація працівників, які не користувалися попитом для керівництва підприємства, втрачання кваліфікованих працівників та наявність суб'єктивізму.

4. За очікуваною заробітною платою. Оцінка трудових ресурсів за методом очікуваної заробітної плати передбачає використання такої моделі, яка складається із п'яти річних коефіцієнтів економічної ефективності, кожному з яких присвоюється спадаюча питома вага. Перевага методу – в основу покладена оцінка ефективності використання активів підприємства. Недолік – крайній суб'єктивізм.

5. За можливою компенсацією. Компенсаційна ціна передбачає, що майбутня компенсація людини – це сурогат його вартості. Перевагами цього методу є те, що до уваги береться вся робота працівника та враховується дисконт. Недоліками методу є суб'єктивізм, який виявляється у визначенні майбутнього розміру заробітної плати працівника, визначенням часу його роботи та застосуванням ставки дисконту.

Разом із тим вивчення існуючих підходів до оцінки людського капіталу дозволяє зробити висновок, що питання виміру людського капіталу пророблені ще в недостатньо повному обсязі, а самі оцінки його величини зустрічаються вкрай рідко, розрізнено і є досить суперечливими. Більшість авторів зосереджують свої дослідження на проблемі виміру практично однієї складової людського капіталу - освіти.

Питання оцінки інших складових залишаються невирішеними. Недостатньо досліджені категорії якості людського капіталу та його основних складових. Важливість людського капіталу та визнання необхідності навчитися його вимірювати не підлягає сумніву. Але однієї методології тут недостатньо, потрібні конкретні методики. Крім того, що підрахунок вартісних значень сам по собі дуже трудомісткий процес, найбільшого ускладнення викликає збір, обробка та оцінка вірогідності необхідної інформації.

Список використаних джерел: 1. Гільорме Т. В. Модель обліку людського капіталу як основа превентивного антикризового управління. *Економіка: реалії часу*. 2015. № 3 (19). С. 140–46. 2. Давидюк Т. В. Людський капітал як об'єкт вартісного вимірювання в бухгалтерському обліку. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2012. Вип 2(3). С. 73–80. 3. Турило А. М. Система оцінки людського капіталу підприємства. *Агросвіт*. 2015. № 9. С. 31–36.

УДК 657:658.115.73

Т. А. Гоголь, д-р екон. наук, доцент, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Д. В. Роднєв, студент

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ КОМУНАЛЬНОЇ ФОРМИ ВЛАСНОСТІ

Ключові слова: комунальні підприємства, бухгалтерський облік, облік доходів і витрат, місцевий бюджет.

Сучасний стан комунальних підприємств України характеризується специфікою діяльності, фінансування та організації бухгалтерського обліку. Для таких підприємств характерним є те, що вони фінансуються державним та місцевими бюджетами, що у свою чергу передбачає специфіку ведення аналітичного та синтетичного обліку, особливо у частині розрахунків. Це зумовлює необхідність запровадження ефективної організації синтетичного та аналітичного обліку на комунальних підприємствах нашої держави.

Особливості ведення бухгалтерського обліку підприємств комунальної форми власності розглядали у своїх працях такі науковці, як Н. О. Гура, І. Р. Кратко, Н. Лисенко, Ф. Ф. Бутинець, П. М. Герасим, С. Ф. Голов, А. Бабак, Н. М. Ткаченко, П. М. Хомин, В. В. Сопко та інші.

Метою дослідження є аналіз особливостей організації синтетичного та аналітичного обліку на комунальних підприємствах, фінансування яких тісно пов'язане з формуванням місцевого бюджету.

Об'єктом дослідження є організація синтетичного та аналітичного обліку на підприємстві КП «Паркування та ринок».

Основним предметом діяльності КП «Паркування та ринок» є: створення, будівництво та експлуатація платних місць (майданчиків) для паркування транспортних засобів, стоянок для

автомобілів, надання пов'язаних з цим послуг, справляння з юридичних та фізичних осіб плати за користування місцями для паркування транспортних засобів, стоянок для автомобілів та за надання супутніх послуг; створення, будівництво та експлуатація ринків, торгових місць поза ринками, інших об'єктів комерційного використання, надання пов'язаних з цим послуг, справляння з юридичних та фізичних осіб плати за користування ринками, торговими місцями поза ринками, іншими об'єктами комерційного використання та за надання супутніх послуг у порядку, визначеному Чернігівською міською радою.

На комунальних підприємствах існують особливості організації обліку доходів і витрат, оскільки їхня економічна та фінансова діяльність тісно пов'язані з міським бюджетом і КП «Паркування та ринок» не є винятком.

КП «Паркування та ринок» має місця для паркування транспортних засобів по всьому місту. Вартість паркування за годину становить 6 гривень. Платник сплачує ці кошти в паркомат. Після цього ці кошти перерозподіляються підприємством на сплату збору за місця для паркування транспортних засобів та сплату земельного податку. Підприємством розроблена карта парковок паркувальних місць по місту Чернігову. При сплаті збору за паркування транспортних засобів платиться фіксована сума за загальну площу парковок у міський бюджет. Після цього КП «Паркування та ринок» щомісяця подає заявку з проханнями виділення коштів на оплату заробітної плати трьох паркувальників (25 % від річної суми сплаченого збору за паркування транспортних засобів). Ця сума є цільовою та йде виключно на заробітну плату паркувальникам.

Сума надходжень доходів від паркування залежить від зональності (центр міста або більш віддалені його частини), квадратури, тривалості надання послуг (парко-місце коштує 3 грн за 30 хвилин та 6 грн за 1 годину) і грошової оцінки (ставки від 1,5 до 6 %).

Для того щоб розпорядники бюджетних коштів бачили, на яку суму підприємство має взяти на зарплати, призначений витяг із помісячного розпису асигнувань загального фонду місцевих бюджетів на відповідний рік, в якому відображена сума часткового повернення доходу на рахунок підприємства.

На кожну земельну ділянку проводиться грошова оцінка. Ця процедура передбачає створення витягу, у якому вказується зональність і квадратура. Місце розташування та вид діяльності відіграють при цьому ключову роль.

Під час новорічних та різдвяних свят, дня міста та інших різноманітних заходів, що проводяться у місті Чернігові, підприємство КП «Паркування та ринок» облаштовує спеціальні торгові площі в так званих «святкових містечках». За оренду цих торгових площ підприємство бере плату за надання торгових місць, а також відшкодування комунальних послуг (переважно електроенергії).

До основних витрат підприємства належать: паливо, земельний податок, витрати на заробітну плату, сплата податку на прибуток та податку на додану вартість, канцелярія ремонт основних засобів, сплата комунальних послуг, оплата різноманітних послуг (вивезення сміття, прибирання снігу тощо).

Організація аналітичного обліку доходів від реалізації послуг на підприємстві КП «Паркування та ринок» залежить від видів послуг, регіонів збуту та інших напрямків, визначених підприємством. Також варто зазначити, що аналітичний облік на підприємстві організований за видами діяльності, яку здійснює підприємство (табл. 1).

Таблиця 1

Типові проведення з обліку доходів підприємства КП «Паркування та ринок»

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки		Первинний документ
		Дт	Кт	
1	2	3	4	5
Надання послуг (за паркування авто, оренду торгових місць, оренду будиночків, відшкодування витрат, документальне супроводження)				
1.	Нарахований дохід за послуги паркування	361,1	703	Акт реалізації
	Нарахований дохід за торговельні місця	361,2	703	
	Нарахований дохід за оренду будиночків	361,3	703	
	Нарахований дохід за відшкодування витрат	361,4	703	

Закінчення табл. 1

1	2	3	4	5
	Нарахований дохід за документальне супроводження	361,5	703	
	Нарахований дохід від «Золотого берегу»	361,6	703	
	Нарахований дохід від підземного переходу	361,7	703	
2.	Надійшли гроші в касу	301	703	Прибутковий касовий ордер
3.	Надійшли гроші на рахунок з каси	311	301	Виписка банку; Видатковий касовий ордер
4.	Податок на додану вартість	703	643	Податкова накладна
Облік роялті				
1.	Відображення роялті	681,1	373	Акт виконаних робіт
2.	Нарахований дохід за роялті	373	703	Акт реалізації
3.	Надійшли гроші в касу	301	703	Прибутковий касовий ордер
4.	Надійшли гроші на рахунок з каси	311	301	Виписка банку; Видатковий касовий ордер
Пайова участь				
1.	Перераховано 75 % до бюджету пайової участі	642,6	311	Розпорядження міської ради
2.	Нарахована пайова участь замовнику	361,8	703	Акт виконаних робіт
3.	Отримано кошти від замовника	311	361,8	Платіжне доручення

Організація аналітичного обліку витрат на підприємстві здійснюється за статтями витрат, і поділяється на: собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), адміністративні витрати, інші операційні витрати, податок на прибуток від звичайної діяльності.

Таблиця 2

Типові проведення з обліку витрат підприємства КП «Паркування та ринок»

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки		Первинний документ
		Дт	Кт	
Витрати на паливо				
1.	Надійшло паливо	203	631	Накладна на надходження
2.	Податок на додану вартість	644,2	631	Податкова накладна
3.	Оплата за отримане паливо	631	311	Платіжне доручення
4.	Послуги банку	903	631	Акт про надання послуг
5.	Списання палива	92	203	Акт на списання
Ремонт авто				
1.	Ремонт авто	92	631	Акт про надання послуг
2.	Оплата за послуги з ремонту авто	631	311	Платіжне доручення
Інші витрати				
1.	Відображено витрати	949	631	Накладна на надходження
2.	Податок на додану вартість	644,2	631	Податкова накладна
3.	Оплата постачальнику	631	311	Платіжне доручення
4.	Відображено витрати за послуги банку	949	631	Акт про надання послуг
5.	Оплата за банківські послуги	631	311	Платіжне доручення
Збір за паркування транспортних засобів				
1.	Нарахований збір за паркування транспортних засобів	92	642,1	Квартальна декларація
2.	Перерахований збір за паркування транспортних засобів до місцевого бюджету	642,1	311	Платіжне доручення
3.	Надходження коштів з управління житлово-комунального господарства на виплату заробітної плати паркувальникам	311	482	Платіжне доручення
Земельний податок				
1.	Нарахований земельний податок	92	642,2	Декларація
2.	Сплачено земельний податок	642,2	311	Платіжне доручення
Орендна плата за землю				
1.	Нарахований орендну плату за землю	92	642,3	Декларація
2.	Сплачено орендну плату за землю	642,3	311	Платіжне доручення

Отже, такий порядок дає змогу отримати інформацію, що необхідна для складання Звіту про фінансові результати (Форма 2) без додаткової обробки облікових даних. До того ж дані аналітичного обліку надаються для цілей управління КП «Паркування та ринок» з метою надання інвесторам, власникам та всім іншим особам, що зацікавлені в інформації про доходи, котрі одержало підприємство та для оперативного прийняття управлінських рішень.

Діяльність підприємства залежить від стратегії розвитку міста. Метою діяльності підприємства є покращення інфраструктури у місті Чернігові, а доходи підприємства КП «Паркування та ринок» є одним з джерел наповнення місцевого бюджету, що впливає на організацію синтетичного і аналітичного обліку на підприємстві.

УДК 657.01:336.73

О. О. Гончаренко, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування ДВНЗ «Університет банківської справи», Черкаський інститут, м. Черкаси, Україна

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД В ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ УСТАНОВ

Ключові слова: організація бухгалтерського обліку, небанківські фінансово-кредитні установи, системний підхід.

Розвиток бухгалтерського обліку зумовлюється як впливом зовнішніх факторів, так і внутрішньосистемними змінами, що мають когерентний вплив на теорію, методологію і організацію. І якщо теорія й методологія бухгалтерського обліку визначають основоположні засади його побудови і функціонування, то організація забезпечує реалізацію цих положень на практиці шляхом конкретних дій для забезпечення корисною інформацією заінтересованих користувачів.

У практичній діяльності небанківських фінансово-кредитних установ система бухгалтерського обліку функціонує в емпіричному полі різних дотичних наук, у зв'язку з чим відбуваються взаємні проникнення їхніх компонентів, розмиваються межі між науками, що спричинює необхідність урахування теоретичних положень інших наук з метою пошуку й ідентифікації корисних підходів. Одним із таких «проникнень» є використання менеджменту в управлінні системою бухгалтерського обліку. Співвідношення між менеджментом та бухгалтерським обліком розглядаються науковцями здебільшого як відносини цілого і часткового, тобто бухгалтерський облік визначається як контрольний компонент процесу управління суб'єктом господарювання. Проте бухгалтерський облік на емпіричному рівні є процесом, який потребує управління, тобто його можна й потрібно розглядати як об'єкт менеджменту.

Розглядаючи менеджмент як безперервну серію взаємопов'язаних управлінських функцій, а бухгалтерський облік як систему, що підлягає управлінню, комплекс заходів зі створення, налагодження та впорядкування (вдосконалення) системи бухгалтерського обліку з метою забезпечення виконання нею своїх завдань економічно доцільним шляхом буде організацією бухгалтерського обліку.

Класично в менеджменті виділяються чотири функції й одночасно складові процесу: планування, організація (формування), мотивація і контроль. Ці ж етапи є слушними для управління системою бухгалтерського обліку. Однак які саме завдання та ким повинні виконуватись на кожному етапі доречно визначати з врахуванням системного підходу, відповідно до якого управління бухгалтерським обліком необхідно здійснювати за такими компонентами: обліковий персонал, техніка, технологія, методика. При цьому організація бухгалтерського обліку, згідно окреслених етапів управління, не завжди буде передбачати заходи щодо всіх визначених компонентів системи. Безпосереднє наповнення кожного компонента в процесі організації бухгалтерського обліку буде визначатись особливостями діяльності суб'єкта господарювання.

Стосовно небанківських фінансово-кредитних установ, організація бухгалтерського обліку щодо компонента облікового персоналу повинна передбачати такі заходи за етапами:

– планування: вибір форми організації та ведення бухгалтерського обліку; розробка організації організаційної структури бухгалтерської служби; розробка заходів стимулювання облікового персоналу (метод «кнута і пряника»). При виборі форми організації та ведення бухгалтерського обліку небанківськими фінансово-кредитними установами обов'язковим є

врахування заборони самостійного ведення бухгалтерського обліку безпосередньо власником або керівником. При цьому актуальним залишається використання аутсорсингу та аутстафіngu;

- організація (формування): нормування чисельності та праці працівників бухгалтерської служби (фактично, розподіл обов'язків); розробка та затвердження розпорядчого документа про бухгалтерську службу; розробка та затвердження посадових інструкцій облікового персоналу; розробка показників оцінки діяльності облікового персоналу (внутрішньо-фірмові стандарти по закриттю періодів та підготовці звітів); підбір облікового персоналу та/або укладення договорів на аутсорсинг, аутстафінг. При розробці посадових інструкцій та підборі облікового персоналу (та/або аутсорсинг, аутстафінг) небанківськими фінансово-кредитними установами необхідно враховувати вимоги регулятора ринку фінансових послуг до головних бухгалтерів;

- мотивація: реалізація заходів стимулювання облікового персоналу (преміювання, навчання, підвищення кваліфікації, особистісний та кар'єрний розвиток, покарання);

- контроль: оцінка фактичних показників діяльності облікового персоналу та виявлених відхилень (відповідно до внутрішньо-фірмових стандартів); оцінка відповідності чисельності працівників бухгалтерської служби; оцінка умов праці.

Техніка або технічна компонента організації бухгалтерського обліку небанківських фінансово-кредитних установ реалізується за трьома етапами:

- планування: вибір та визначення необхідно обсягу матеріально-технічного забезпечення роботи облікового персоналу (комп'ютери, інша оргтехніка, засоби зв'язку (телефон, Інтернет), витратні матеріали, канцтовари тощо); вибір програмного забезпечення. При виборі програмного забезпечення необхідно враховувати його відповідність Ліцензійним вимогам провадження господарської діяльності з надання фінансових послуг.

- організація (формування): фактичне придбання (та/або оновлення) та налагодження технічного, програмного, матеріального забезпечення роботи облікового персоналу; налагодження системи захисту інформації;

- контроль: оцінка наявності та достатності матеріально-технічного забезпечення роботи облікового персоналу; оцінка функціональності і актуальності програмного забезпечення та відповідності його вимогам регулятора (у випадку змін).

Технологія, як компонент організації бухгалтерського обліку небанківських фінансово-кредитних установ, передбачає два етапи управління:

- організація (формування): вибір форми бухгалтерського обліку (тільки автоматизована); розробка та затвердження форм первинних документів, облікових реєстрів та внутрішньої бухгалтерської звітності, графіків документообороту, порядків і строків проведення інвентаризації; плану синтетичних та аналітичних рахунків бухгалтерського обліку; затвердження переліку працівників, які мають право на отримання, зберігання та видачу грошових коштів, документів, ТМЦ та інших активів; розробка та затвердження порядку ведення архіву;

- контроль: оцінка інформативності розроблених форм документів, реєстрів, звітів; оцінка оптимальності документообороту.

Інструментом налагодження та вдосконалення методичних аспектів системи бухгалтерського обліку небанківських фінансово-кредитних установ є облікова політика, яка передбачає відповідні заходи за двома етапами управління:

- організація (формування): обґрунтування та вибір методів оцінки активів, зобов'язань, власного капіталу, доходів і витрат. Для небанківських фінансово-кредитних установ особливої уваги потребують методи оцінки фінансових інструментів та пов'язаних з ними операцій. Крім того, необхідно враховувати обов'язковість застосування зазначеними установами вимог міжнародних стандартів фінансової звітності;

- контроль: оцінка корисності обраних методів оцінки активів, зобов'язань, власного капіталу, доходів і витрат.

Відповідно, використання системного підходу менеджменту до управління системою бухгалтерського обліку на емпіричному рівні дозволяє чітко ідентифікувати компоненти та етапи управління, що забезпечує формалізацію організації бухгалтерського обліку небанківських фінансово-кредитних установ як інструменту побудови корисного інформаційного поля.

Л. Б. Іванова, канд. екон. наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
А. П. Хрей, студентка

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ГРОШОВОГО ОБІГУ В УКРАЇНІ: ЛІБЕРАЛІЗАЦІЯ ВЕДЕННЯ КАСОВИХ ОПЕРАЦІЙ

Ключові слова: нормативна база, облік, готівкові кошти, ліміт каси, штрафні санкції.

Процеси глобалізації, більш ефективного виконання угоди про асоціацію України з Європейським Союзом [10] супроводжуються змінами в економіці країни та окремих її сферах; тенденцією збільшення безготівкового обороту в Україні, що також характерно для європейських держав. Одночасно з цим у готівковому обороті відбуваються процеси лібералізації, до яких відноситься самостійне прийняття рішень на мікрорівні.

Ефективність діяльності сучасного підприємства завжди залежить від організації процесу обліку грошових коштів, який включає облік готівки, зокрема введення касових операцій. Після змін у нормативній базі Національного банку України і приведення у відповідність до неї Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, з'явилося чимало запитань стосовно змін у раніше встановлених нормах.

Постановка задачі: дослідити зміни в нормативній базі готівкових розрахунків, а саме ведення касових операцій у національній валюті в Україні.

Метою роботи є розгляд питань щодо розрахунку ліміту каси в контексті дослідження касових операцій та вибір методики його визначення.

Теоретико-методичним аспектам обліку грошових коштів, веденню касових операцій присвячені праці М. Білухи, Г. Кірейцева, Л. Нападовської, В. Сопка, Н. Грабової та інших вчених. Питання касової дисципліни, встановлення ліміту залишку каси розглянуті в працях: Ю. Мельника, А. Толстова, О. Щербакова, В. Копилова, А. Первухіна, В. Онищенко. Зміни в нормативній базі ведення касових операцій потребують їх подальшого дослідження.

Виклад основного матеріалу. У межах виконання зобов'язань згідно з Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом відбулися зміни (Закон України № 2164-VIII) у Законі України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність» [4]. Угода має забезпечити відповідність норм національного законодавства України у сфері бухгалтерського обліку вимогам Директиви ЄС № 2013/34/ЄС. Поряд з розширенням принципів бухгалтерського обліку, запровадженням нової класифікації підприємств для цілей бухгалтерського обліку, таксономії фінансової звітності у 2019 році; розширенням сфери застосування МСФЗ [1], бухгалтерський облік супроводжується його лібералізацією. Так, згідно з Законом № 2164-VIII здійснено подальшу лібералізацію вимог до оформлення первинних документів; відповідно до Закону України «Про доступ до публічної інформації» № 2939-VI від 13.01.2011 спрощено доступ до фінансової звітності підприємств [6] та ін. У напрямку виконання Директиви та з метою удосконалення та приведення у відповідність до вимог нормативно-правових актів України НБУ затвердив Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні [7].

До 2018 року діяло Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні № 637 [8], а після оприлюднення, з 05.01.18 року діє Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні № 148 [7] та змін до нього [3]. Порівняння Положень ведення касових операцій, зокрема ліміту каси представлено у таблиці 1, розглянемо деякі з них. Згідно з пп. 16 п. 3 Положення № 148 *ліміт залишку готівки в касі (далі – ліміт каси)* – це граничний розмір суми готівки, що може залишатися в касі в позаробочий час та забезпечити роботу на початок наступного робочого дня. Встановлення ліміту каси необхідно, щоб не допустити завищення готівкової оборотності касових операцій.

За вимогами попереднього Положення 637 важливим моментом для правильного розрахунку ліміту каси було визначення середньоденних надходжень, або середньоденних видач, які обчислювались з урахуванням періоду – за будь-які три місяці поспіль з останніх з дванадцяти.

За правилами Положення 148 методика розрахунку ліміту каси у певній мірі змінилася, так, наприклад, немає обмежень щодо періоду для визначення середньоденних надходжень,

тобто середньоденне надходження готівки або середньоденна її видача визначається за періодом, який самостійно встановлюється керівництвом підприємства.

Попередня форма розрахунку встановлення ліміту залишку готівки в касі (додаток 8 до Положення № 637) не передбачала участі виплат, пов'язаних з оплатою праці, пенсій, стипендій, дивідендів. Навпаки у Положенні № 148 відсутні вимоги стосовно того, які з видів надходжень чи видачі готівки не входять до розрахунку. Інакше кажучи, суми таких виплат (як заробітна плата, пенсії, стипендії та дивіденди) можуть бути складовими в розрахунку ліміту каси.

Крім того, «у розрахунку враховується строк здавання установою, підприємством, небанківською фінансовою установою готівкової виручки (готівки) для її зарахування на рахунки в банках» [7]. Норми Положення № 148 не містять роз'яснень як саме строк здавання готівки до банку впливає на ліміт каси, тому його визначення нині обчислюється в межах показника середньоденного надходження/видачі готівки (табл.).

Таблиця

*Методика встановлення ліміту каси згідно з нормами
Положень про ведення касових операцій*

Критерій	Положення № 637	Положення № 148
Період надходжень/видач готівки	середньоденні надходження готівки до каси або її середньоденної видачі з каси, за рішенням керівника підприємства або уповноваженої ним особи (п. 5.3 Положення № 637)	середньоденні надходження готівки /видачі до каси /з каси за рішенням керівника установи, підприємства, небанківської фінансової установи або уповноваженої ним особи (п. 50 Положення № 148)
Період для розрахунку ліміту каси	будь-які три місяці поспіль з останніх з дванадцяти, що передують терміну встановлення ліміту (п. 5.4 Положення № 637)	період встановлюється підприємством самостійно, виходячи з особливостей ведення господарської діяльності
Виплати, які виключаються з розрахунку каси.	не передбачено участі виплат, пов'язаних із оплатою праці, пенсій, стипендій, дивідендів. (додаток 8 до Положення № 637)	не містить жодних вимог щодо складу надходжень чи видачі готівки
Ліміт каси, якщо середньоденний показник дорівнює: від нуля до десяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян	ліміт каси в розмірі, що перевищує обчислений середньоденний показник, але не більше десяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян. (п. 5.4 Положення № 637)	не передбачає встановлення ліміту каси за середньоденним показником на основі сум неоподаткованих мінімумів доходів громадян
Штраф за понадлімітну готівку в касі	у двократному розмірі сум виявленої понадлімітної готівки за кожний день (п. 1 Указу № 436)	у двократному розмірі сум виявленої понадлімітної готівки за кожний день (п. 1 Указу № 436)

Методика розрахунку та визначений ліміт каси має бути затвердженим внутрішнім документом (наказом, розпорядженням). Розрахунок ліміту каси варто зробити додатком до цього документа. Для відокремлених підрозділів підприємства потрібно встановити окремі ліміти каси з відповідним внутрішнім документом [2; 11].

Висновки. Одним із напрямків розвитку бухгалтерського обліку в Україні є забезпечення відповідності нормам директиви ЄС № 2013/34/ЄС, що зумовлює його лібералізацію. Лібералізація ведення касових операцій полягає в зміщенні акцентів у бік від деталізації правил у Положенні про ведення касових операцій до повної відповідальності керівника у визначенні методики ліміту каси з урахуванням особливостей господарської діяльності підприємства. Підприємства повинні дотримуватися порядку встановлення ліміту каси, яке самостійно розроблене і затверджене внутрішнім документом. Відхилення від встановленої та затвердженої методики ліміту каси може тягнути за собою штрафні санкції відповідальних осіб.

Список використаних джерел: 1. Єфіменко Т. І., Ловінська Л. Г. Реформування бухгалтерського обліку в Україні в контексті співробітництва із організацією об'єднаних націй. *Фінанси України: науково-теоретичний та інформаційно-практичний журнал.* 2016. № 11. С. 11-32. 2. Онищенко В. Про порядок роботи додаткових кас на підприємстві. URL: <https://www.golovbukh.ua/article/7338-dodatkov-kasi-na-pdprimstv>. 3. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України: Постанова Національного банку України від 24.05.2018 № 54. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0054500-18>. 4. Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень: Закон України від 05.10.2017

№ 2164-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2164-VIII>. **5.** Про деякі питання застосування фінансових санкцій за порушення норм з регулювання обігу готівки. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT4341.html. **6.** Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>. **7.** Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні: Постанова Національного банку України від 29.12.2017 № 148. URL: <http://sfs.gov.ua/zakonodavstvo/normativno-pravova-akti-z-pitan-kpr/postanovi-pravlinnya-nbu/72960.html>. **8.** Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні: Постанова Національного банку України від 15.12.2004 року № 637. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0040-05> (втратив чинність). **9.** Про розрахунок ліміту каси. URL: <https://dtk.com.ua/show/1cid02633.html>. **10.** Україна і ЄС у 2018 році: старий підхід більше не діятиме. *Deutsche Welle*. URL: <https://www.dw.com/uk/україна-і-єс-у-2018-році-старий-підхід-більше-не-діятиме/a-41908955>. **11.** Шарова О. Розрахунок ліміту каси 2018. *Головбух*. URL: https://www.golovbukh.ua/article/7140-yak-teper-rahuvati-lmt-kasi#anc_5.

УДК 657

Л. М. Мекшун, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри управління персоналом та економіки праці

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

СТАНОВЛЕННЯ ОБЛІКУ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ НАПРИКІНЦІ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Ключові слова: облік діяльності, промислові підприємства, програми дослідження, роботи В. Є. Варзара.

Земська статистика кінця ХІХ – початку ХХ ст. вплинула на розвиток промислової статистики й особливо, промислових переписів. Першою спробою провести облік на промислових підприємствах стало дослідження, проведене в 1876 році в Чернігівській губерній земським статистиком Василем Єгоровичем Варзаром (1851–1940) [2]. Його програма збирання та групування даних була побудована переважно на основі програми, прийнятої в 1870 році з'їздом секретарів губернських статистичних комітетів. Але вона мала багато характерних доповнень, зокрема більше 20 питань, більшість з яких стосувалась становища робітників на підприємстві: про заробітну плату різних категорій персоналу; про кількість постійних і тимчасових робітників, жінок, дітей; про оплату натурою; про фабричні лавки і корчми; про тривалість робочого дня; нічну роботу і нещасні випадки на підприємствах. Усі ці дані В. Є. Варзар радив отримувати не від власника підприємства, а шляхом безпосереднього опитування робітників.

У його програму дослідження входили питання про форми та технічні умови виробництва. Її апробація відбулася тільки в пробному обстеженні промислових підприємств (переважно шкіряного промислу), тому що реакційне Чернігівське земство відмовилося виділити кошти на проведення досліджень. Тільки в 90-х роках ХІХ ст. В. Є. Варзар повернувся до статистико-економічного дослідження промисловості. Необхідність очолених ним промислових переписів 1900 і 1908 років була викликана тим, що інформація про стан підприємств збиралася поліцейськими і не могла бути об'єктивною.

Для проведення переписів В. Є. Варзар виділив три основних теоретичних питання: про одиницю спостереження в промисловості, про принципи класифікації виробництва і про ознаки, які повинні бути включені в програму переписів. На відміну від західноєвропейської, переважно німецької статистики, яка брала за одиницю обліку чисте виробництво, відокремлене від інших функцій підприємства, у промислових переписах 1900 і 1908 років В. Є. Варзар вперше прийняв за облікову одиницю підприємство, як єдине господарське ціле. Так, під час перепису 1900 року заповнювався один бланк на все підприємство загалом і три спеціалізованих бланки на обладнання, сировину і випущену продукцію. Програма включала показники загальної вартості продукції, обсягу випуску в натуральному і вартісному вираженні, кількості робітників та їх розподілу за віком і статтю, кількості й потужності двигунів, величини спожитого палива і сировини, складу та вартості обладнання вітчизняного та закордонного виробництва. Найбільшою перевагою промислових переписів 1900 і 1908 років стала продуманість програми і широке охоплення досліджуваних питань. Статистичні матеріали цих переписів дозволили побачити соціально-

економічні зміни в економіці країни. Так, за підрахунками В. Є. Варзара кожне п'яте підприємство оброблюваної промисловості, яке існувало в 1900 році, в 1908 році уже ліквідувалося, бо не витримало конкуренції потужніших підприємств. При цьому середні розміри діючих у 1908 році підприємств стали удвічі більшими, ніж ліквідовані. Це свідчило про процес концентрації і централізації капіталу. Недоліком цих переписів стала відсутність чітко встановленої системи ознак, яка б визначала ті підприємства, що підлягають обліку. Внаслідок цього кількість досліджених підприємств у різних губерніях була неоднаковою.

При організації переписів 1900 і 1908 років відбулося уточнення класифікації галузей промисловості. Ознакою для класифікації підприємств за галузями стало споживче призначення продукції, характер сировини, схожість технологічного процесу. Поєднання у В. Є. Варзара знань інженера-технолога і спеціаліста-статистика дозволило йому розробити таку класифікацію виробництва, яка була визнана не тільки у своїй країні, але й за кордоном.

Список використаних джерел: 1. Нариси з історії статистики України. Київ: Держкомстат України, 1999. С. 23–26. 2. Труды стат. отделения при Черниговской губернской земской управе. Чернигов, 1877. Вып. 1. С. 123-148.

УДК 657.1

В. П. Онищенко, канд. екон. наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Д. В. Роднєв, студент

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАННЯ, ОЦІНКИ ТА КЛАСИФІКАЦІЇ В ОБЛІКУ ДОХОДІВ І ВИТРАТ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

Ключові слова: доходи, витрати, класифікація, міжнародні стандарти. GAAP.

В останні роки відбувається активна адаптація бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні до вимог Міжнародних стандартів фінансової звітності (International Financial Reporting Standards (IFRS)). Також існують адаптаційні процеси і на глобальному рівні. Наприклад, між останніми та Загальноприйнятими принципами обліку США (Generally Accepted Accounting Principles (GAAP)) відбувався процес конвергенції. Вплинули МСФЗ і на облікові стандарти інших країн, наприклад, Німеччини та її Торговий кодекс (Handelsgesetzbuch (HGB)). Від підприємств, які виходять на міжнародний ринок, як правило, вимагають скласти свою фінансову звітність згідно саме з МСФЗ.

Доходи і витрати є одними з найважливіших характеристик діяльності суб'єктів господарювання, які мають відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності. Інформація про доходи та витрати підприємств є дуже цінною у системі бухгалтерського обліку, однак, їх визнання, оцінка та відображення мають певні відмінності, які доводиться враховувати при організації господарської діяльності закордоном і подачі звітності зарубіжним партнерам. Саме тому проведене нами дослідження відмінностей в обліку доходів та витрат в Україні та закордоном є надзвичайно актуальним. Його результати наведені в табл. 1 і 2.

Торговим кодексом Німеччини, на відміну від країн з англо-американською системою обліку, передбачено застосування загальноприйнятого в країні плану рахунків. Це полегшує можливість порівняти аналогічні доходи та витрати між іншими підприємствами, установами та організаціями.

При порівнянні національних П(С)БО з МСФЗ виявляється, що головною характерною особливістю є те, що в останніх немає окремого стандарту щодо визнання, оцінки та класифікації витрат, хоча загальні засади розкриті в Концептуальній основі (табл. 1).

В GAAP USA, на відміну від інших стандартів, передбачений розподіл усіх витрат на активи, інші витрати (відкладені витрати) та збитки [1]. Специфікою відкладених витрат є те, що, незважаючи на понесення суб'єктами господарювання витрат при купівлі та використанні активів, самі вони за своєю природою не є активами. Це є нашим аналогом витрат майбутніх періодів.

Щодо інших стандартів, то за П(С)БО 16 [4] та МСФЗ [2], класифікація витрат відбувається залежно від виду діяльності. За Торговим кодексом Німеччини (HGB) [5] передбачено такий поділ витрат: витрати на придбання; витрати на виробництво; витрати по позичкам.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика обліку витрат за різними стандартами

Ознака порівняння	Стандарт			
	П(С)БО 16 «Витрати»	МСФЗ (єдиного спеціалізованого стандарту немає)	GAAP US (єдиного спеціалізованого стандарту немає)	HGB (єдиного спеціалізованого стандарту немає)
Визнання	Витрати визнаються у звітності в момент	На основі безпосереднього	У момент, коли економічні вигоди	У момент споживання
	вибуття активу або збільшення зобов'язання, які призводять до зменшення власного капіталу	зіставлення між понесеними витратами і прибутками по конкретних статтях доходів	споживаються для виробництва товарів (робіт, послуг)	економічних вигід у процесі господарської діяльності
Оцінка	У П(С)БО відсутні спеціальні, викладені в окремо узятому стандарті, правила відносно оцінки витрат	У МСФЗ відсутні спеціально викладені в окремому стандарті правила відносно оцінки витрат	До всіх видів активів застосовується не єдиний атрибут вимірювання	У HGB відсутні спеціально викладені в окремому стандарті правила відносно оцінки витрат
Класифікація	Залежно від виду діяльності, від якого вони виникли, по економічних елементах і статтях витрат	Передбачене розмежування в звітності статей витрат, від звичайної діяльності та статтями витрат, які не пов'язані зі звичайною діяльністю	Усі витрати поділяються на активи й інші витрати (зокрема відкладені), а також збитки	Витрати на придбання; витрати на виробництво; Витрати по позичкам

Порівнюючи класифікацію доходів за міжнародними стандартами, варто зазначити, що однією з головних відмінностей МСБО від інших є те, що в МСБО 18 визначено порядок обліку доходів, що виникають лише в процесі звичайної діяльності господарюючих суб'єктів, тоді як іншими положеннями передбачено регулювання також і інших доходів (табл. 2). Це говорить про те, що українським, німецьким та американським законодавством передбачена більш широка класифікація, що є їх суттєвою перевагою, однак якщо порівнювати загалом, то структура МСБО є значно ширшою, в порівнянні з аналогами.

Таблиця 2

Порівняльна характеристика обліку доходів за різними стандартами

Ознака порівняння	Стандарт			
	П(С)БО 15 «Дохід»	МСБО 18 «Дохід»	GAAP US (єдиного спеціалізованого стандарту немає)	В HGB (єдиного спеціалізованого стандарту немає)
Визнання	Під час збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу	Під надходження активів чи зменшення зобов'язань, які приводять до збільшення власного капіталу	Дохід визнається тільки після усунення усіх не передбачуваних обставин та визначення конкретної суми договору	Під час валового надходження економічних вигод протягом певного періоду, що виникає в ході звичайної діяльності, коли власний капітал зростає
Оцінка	За справедливою вартістю отриманих активів	За справедливою вартістю компенсації	За справедливою вартістю активів	За справедливою вартістю активів
Класифікація	Дохід від реалізації; чистий дохід; інші операційні доходи; фінансові доходи; інші доходи	Дохід від реалізації товарів; від надання послуг; відсотки, роялті, дивіденди	Доходи від основної діяльності, інші доходи	Доходи від продажу, від надання послуг, інші доходи

Отже, помітними є певні доволі суттєві відмінності між визнанням, оцінкою та класифікацією доходів та витрат по П(С)БО, МСФЗ, GAAP US та HGB, що у свою чергу сповільнює

перехід бухгалтерського обліку в Україні до міжнародних стандартів. Для здійснення цього переходу доведеться внести цілу низку змін та доповнень до вітчизняних стандартів бухгалтерського обліку. Проведений аналіз ключових характеристик доходів і витрат у бухгалтерському обліку зарубіжних країн варто використовувати у процесі адаптації національного законодавства до вимог міжнародних стандартів, оскільки в ньому наочно показані основні відмінності між обліком за П(С)БО, МСФЗ, GAAP US та HGB.

Багато підприємств як в Україні, так і закордоном вдаються до паралельного ведення бухгалтерського обліку як за національними стандартами, так і за міжнародними стандартами. Однак це передбачає додаткові витрати. Тому надалі з метою залучення інвестицій та інтеграції вітчизняного бухгалтерського обліку у світовий економічний простір, доцільно було б на державному рівні забезпечити розширення кола суб'єктів, які його ведуть і складають фінансову звітність за міжнародними стандартами, що, у свою чергу, передбачає внесення змін до чинного законодавства.

Список використаних джерел: 1. Витрати в USGAAP. URL: <http://gaap.ru>. 2. Міжнародні стандарти фінансової звітності. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010. 3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>. 4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>. 5. Торговий кодекс Німеччини (Handelsgesetzbuch). URL: <http://www.gesetze-im-internet.de/hgb/index.html>.

УДК 336.717.1(477)

А. А. Федорущенко, студентка

Науковий керівник: **Л. Б. Іванова**, канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, оподаткування та аудиту

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ

Ключові слова: грошовий обіг, безготівкові розрахунки, нормативно-правова база безготівкових розрахунків та її зміни.

Стан сучасної економіки України супроводжується змінами системи розрахункових відносин. Безготівкова форма розрахунків має велику значущість для стабільного розвитку економіки нашої держави, тому важливого значення набуває здійснення і вдосконалення ефективного механізму безготівкового грошового обороту в Україні.

Метою статті є визначення ролі безготівкових розрахунків, проблеми їх організації в Україні та шляхи вдосконалення цих питань.

Актуальність даної теми полягає в тому, що в сучасних умовах достатньо широко використовуються безготівкові розрахунки, оскільки вони виявилися ефективними та зручними. Частина європейських держав уже встановила деякі правила відносин щодо цієї теми, а саме граничні суми готівкових розрахунків, і Україна не стала винятком.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивченням проблем здійснення та розвитку безготівкових розрахунків, перспективам їх організації присвячено багато наукових праць видатних учених, таких як В. І. Міщенко, Н. І. Бондаренко, а також роботи Т. В. Хайлової, А. Ю. Куліш та інших.

Виклад основного матеріалу. Вдосконалення механізму безготівкових розрахунків потребує змін і залишається завжди актуальним питанням. Підтвердженням цього є розвиток фінансового ринку України, який характеризується появою нових інноваційних продуктів для здійснення платежів. Розвиток новітніх технологій не залишив осторонь і банківську систему, яка є головним творцем безготівкових розрахунків [1].

На сучасному етапі життя фінансової системи України досить часто проявляються деякі проблеми розвитку системи безготівкових розрахунків, такі як: значний рівень тіньового сектору економіки, недовіра населення щодо банківської системи, розрахунки в готівковій формі з метою приховування доходів від податкової тощо [1].

Поняття безготівкових розрахунків наводиться в Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті (далі – Інструкція № 22), згідно з якою безготівкові розрахунки – це перерахування певної суми коштів із рахунку платника на рахунок отримувача коштів, а також перерахування банками за дорученням коштів, внесених готівкою в касу банку, на рахунки отримувачів коштів [2].

Позитивним наслідком таких розрахунків є зниження обсягу готівки в економіці та збільшення впливу Національного банку України (далі – НБУ) на весь грошовий оборот через концентрацію грошових коштів у банках та використання тимчасово вільних коштів у кредитуванні. Ці переваги проявляються передусім у прискоренні розрахунків, економії витрат, пов'язаних із перевезенням готівки, їх перерахунком і зберіганням. Застосування безготівкових розрахунків зменшує потребу в обороті грошових знаків держави. Крім того, при даних розрахунках грошова маса акумулюється в банках і створюються умови для контролю за їх цільовим використанням. Крім позитивних характеристик, існує і багато значних проблем, таких як недосконала нормативно-правова база, яка в умовах постійної деформації економіки також потребує регулярних змін, недостатність інфраструктури, висока собівартість операцій і т. ін.

Як зазначено вище, основою організації безготівкових розрахунків у господарському обороті України є Інструкція № 22, яка створена відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» та іншими законодавчими і нормативними актами України. Інструкція охоплює організації, підприємства та установи всіх форм власності, установи банків, суб'єкти підприємницької діяльності без створення юридичної особи і на фізичних осіб, які здійснюють безготівкові розрахунки в національній валюті України [3]. Проте наприкінці 2018 року планується внести зміни до цієї Інструкції на основі Постанови «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України», згідно з якою будуть врегульовані певні питання: порядок використання електронних підписів на електронних документах (у тому числі на електронних розрахункових документах); установлення обов'язку банкам надсилати повідомлення до органів державної виконавчої служби або приватних виконавців про відкриття/закриття рахунків – фізичних осіб, інформація про яких внесена до Єдиного реєстру боржників; використання рахунку умовного зберігання (ескроу) під час здійснення операцій із купівлі-продажу нерухомості; надання права зараховувати національну валюту на поточний рахунок фізичної особи-нерезидента, отриману на території України за допомогою увезеного згідно із законодавством України електронного платіжного засобу, емітованого банком-нерезидентом, через банкомат/платіжний термінал уповноваженого банку [4].

Для попередження негативних ситуацій у фінансовій сфері, а також з метою протидії відмиванню доходів, отриманих незаконним шляхом, зменшення витрат на підтримання обсягів готівки в обігу, підвищення банківської ліквідності, покращення контролю за податковими надходженнями, останнім часом активно набувають поширення заходи зі встановлення обмежень на готівкові розрахунки в межах країни, у тому числі й для фізичних осіб. Тому нещодавно була затверджена Постанова № 148 Національного банку України «Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні» від 29.12.2017 р., згідно з якою посилились обмеження готівкових оборотів між фізичними та юридичними особами.

Якщо здійснюються платежі понад установлені граничні суми, то такі суми обов'язково проводяться банками. Можливе їх здійснення через небанківські фінансові установи, за умови отримання ними ліцензії на переказ коштів у національній валюті без відкриття рахунку, шляхом переказу коштів із поточного рахунку на поточний рахунок або внесення коштів до банку чи небанківської фінансової установи для подальшого їх переказу на поточні рахунки в банку [5].

Висновки. Враховуючи вищевказане, можна зауважити: за рахунок змін у законодавчій базі забезпечується тенденція до збільшення частки безготівкових розрахунків. Основним поштовхом щодо розвитку організації безготівкових розрахунків в Україні є недосконала нормативно-правова база, яка потребує постійних змін, таких як узгодження порядку використання рахунків відповідно до складання електронних розрахункових документів, удосконалення інформативності органів державної виконавчої служби про відкриття та закриття рахунків фізичних осіб-підприємців та інших.

З метою збільшення безготівкових коштів у грошовому обігу НБУ прийнято нове Положення щодо ведення касових операцій, що діє з 05.01.2018 р. (окремі норми з 01.07.2018 р.), за яким встановлені більш жорсткі обмеження стосовно готівкових розрахунків для юридичних та фізичних осіб. Встановлені ліміти на готівкові обороти хоча і збільшать частинний перехід до безготівкових розрахунків, але, на наш погляд, вони не зможуть змінити наш менталітет. В Україні такий метод покращення фінансової дисципліни не отримує підтримки, у зв'язку з тим, що частина суб'єктів господарювання вважає, що в такий спосіб держава просто хоче більше контролювати доходи населення, деякі підприємства відчують загрозу з боку посилення контролю над формуванням їх податків.

На нашу думку, збільшення питомої ваги безготівкових розрахунків в обігу грошових коштів можна здійснити за рахунок прискорення системи обслуговування фізичних і юридичних осіб у комерційних банках у разі зниження оплати банківських послуг.

Список використаних джерел: 1. Хайлова Т. В., Кувшинчикова А. С. Деякі питання безготівкових розрахунків і шляхи їх вирішення. *Економіка та право*. 2014. № 1. С. 103–107. 2. Інструкція «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті»: Постанова Національного банку України від 21 січня 2004 р. № 22. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04>. 3. Куліш А. Ю. Стан та аналіз безготівкових розрахунків в Україні та особливості їх обліку на вітчизняних підприємствах. *International Scientific Journal*. 2016. № 2. С. 116–110. 4. Зміни в порядку відкриття та ведення рахунків клієнтів банків та здійснення безготівкових розрахунків. Проект від НБУ». URL: <https://buhgalter911.com/news/news-1039494.html>. 5. Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні: Постанова Національного банку України від 29.12.2017 р. № 148. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17>.

УДК 657.422.6/.7:631.11

О. А. Подолянчук, канд. екон. наук, доцент кафедри обліку та оподаткування в галузях економіки

Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця, Україна

ОБЛІК ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ключові слова: готова продукція, органічне виробництво, органічна продукція, облік.

Діяльність будь-якого виробничого підприємства, у тому числі й сільськогосподарського, спрямована на виробництво високоякісної та конкурентоспроможної продукції. Умови сьогодення змушують управлінський персонал підвищувати вимоги до інформаційного забезпечення системи управління. Тому облік, як важливий елемент управління, повинен бути спрямований на надання оперативної, достовірної та об'єктивної інформації для прийняття рішень.

У науковій літературі виокремлено різні підходи до змісту дефініції «готова продукція». Для обліку готової продукції передбачено використання рахунків 2 класу «Запаси»: 26 «Готова продукція», 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва». Проте в різних галузях необхідним є врахування їхніх специфічних особливостей.

Враховуючи власні дослідження, відзначимо, що в сільському господарстві готова продукція є особливим об'єктом обліку. На нашу думку, готова продукція – це частина запасів та сільськогосподарської продукції, виготовлених підприємством, які призначені для подальшого продажу, внутрішнього використання і не потребують технічних та біологічних перетворень [1, с. 21].

На підтвердження нашої думки відзначимо позицію А. Касич та В. Шари, які вважають, що результат виробництва залежить від його галузевих особливостей. Так, у сільському господарстві готовою є не лише продукція як продукт обробки (переробки), а й продукція сільськогосподарського виробництва (зерно, зерновідходи, солома, плоди, ягоди, молоко тощо); у лісовому господарстві результат виробництва залежить від його стадії; у будівництві результат пов'язаний із тривалістю операційного циклу; у машинобудуванні – з технологічним процесом і т. ін. [2, с. 34].

Також варто зауважити, що після прийняття у 2013 році Закону України № 425-VII «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» започатковано виробництво органічної продукції. З метою визначення вимог до організації виробництва ор-

ганічної продукції і підвищення її конкурентоспроможності на ринках збуту, у липні 2018 року було прийнято Закон № 2496- VIII «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції», який буде введено в дію у 2019 році. При цьому у зазначених нормативних актах наведені відмінні трактування змісту органічної продукції та органічного виробництва (табл.).

Таблиця

Законодавче обґрунтування сутності органічної продукції та її виробництва

Закон	Визначення	
Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини [3]	органічна продукція – продукція, отримана в результаті сертифікованого виробництва	виробництво органічної продукції (сировини) – виробнича діяльність фізичних або юридичних осіб (у тому числі з вирощування та переробки), де під час такого виробництва виключається застосування хімічних добрив, пестицидів, генетично модифікованих організмів (ГМО), консервантів тощо, та на всіх етапах виробництва (вирощування, переробки) застосовуються методи, принципи та правила, визначені цим Законом для отримання натуральної (екологічно чистої) продукції, а також збереження та відновлення природних ресурсів
Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції [4]	органічна продукція - сільськогосподарська продукція, у тому числі харчові продукти та корми, отримані в результаті органічного виробництва	органічне виробництво – сертифікована діяльність, пов'язана з виробництвом сільськогосподарської продукції (у тому числі всі стадії технологічного процесу, а саме первинне виробництво (включаючи збирання), підготовка, обробка, змішування та пов'язані з цим процедури, наповнення, пакування, переробка, відновлення та інші зміни стану продукції), що провадиться із дотриманням вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції

Джерело: [3; 4].

Таким чином, органічна продукція є результатом сільськогосподарського виробництва й частиною сільськогосподарської продукції, яка вироблена відповідно до визначених стандартів органічного виробництва і її якість підтверджена сертифікатом.

Все це зумовлює новий підхід до системи обліку готової продукції сільськогосподарських підприємств із виділенням таких завдань: виокремлення об'єктів обліку готової продукції (у тому числі органічної і традиційної); формування первинних документів (за виокремленими об'єктами); узагальнення даних на рахунках синтетичного та аналітичного обліку; обґрунтування статей фінансової, податкової та статистичної звітності; забезпечення належного контролю за виробництвом, рухом та процесом реалізації продукції.

Список використаних джерел: 1. Подолячук О. А., Захарчук І. С. Готова продукція як об'єкт обліку сільськогосподарських підприємств. *Економіка, фінанси, право*. 2014. № 2. С. 18-22. 2. Касич А., Шара В. Понятійний апарат терміну «готова продукція» як об'єкта бухгалтерського обліку. *Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка*. 2016. № 11 (188). С. 33-36. 3. Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини: Закон України від 3.09.2013 р. № 425-VII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/425-18>. 4. Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції: Закон України від 10.07.2018 р. № 2496-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19>.

УДК 657

В. Н. Познякевич, канд. екон. наук, доцент, завідуючий кафедрою бухгалтерського учета, аналізу, аудита и статистики

Г. Я. Житкевич, канд. екон. наук, доцент кафедри бухгалтерського учета, аналізу, аудита и статистики

Барановичский государственный университет, г. Барановичи, Республика Беларусь

ВОЛОНТЕРСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАК ОБЪЕКТ УЧЕТА

Ключевые слова: волонтерская деятельность, объект учета.

Постоянное развитие государств, экономик, общества приводит к тому, что появляются новые объекты учета. Таким объектом в настоящее время является волонтерская деятельность, которая обеспечивает важный вклад в обеспечение социальной политики страны и повышение качества жизни людей.

В Республике Беларусь отсутствует система статистического учета волонтерской деятельности. Исследователи в Беларуси отмечают, что численность волонтеров определяют по членству в общественных объединениях волонтеров или по числу участников волонтерских проектов [1, с. 5]. При этом ставится задача формирования централизованной системы учета.

Отдача от добровольцев и добровольческого движения становится наибольшей в тех случаях, когда для этого уже созданы благоприятные условия.

К благоприятным условиям можно отнести наличие национального законодательства о добровольчестве; наличие системы статистического и бухгалтерского учёта, что позволит определять эффективность от добровольческой деятельности.

Примечательно, что впервые в Республике Беларусь, начиная с 2017 года в статистическую отчетность по изучению занятости населения был включен раздел IX «Волонтерская деятельность» [2]. Однако эта отчетность является эпизодической и не носит системный характер. Вместе с тем изучение зарубежного опыта позволяет констатировать, что интерес к волонтерской деятельности и ее статистическому учету проявляется со стороны ученых-статистиков. Так, 10-12 июня 2013 года состоялась Шестидесят первая пленарная сессия Конференции европейских статистиков. На этой конференции были представлены итоги углубленных анализов, проведенных Бюро Конференции европейских статистиков.

Углубленный анализ был представлен в Записке Национального института статистики и географии Мексики. В этой записке были рассмотрены концепции и вопросы измерения, связанные со статистикой политического участия, добровольческой (волонтерской) работы и другой общественной деятельности.

Ознакомление с этими документами позволяет сделать вывод, что европейских статистиков также интересуют вопросы сбора данных для измерения волонтерского труда [3, с. 1].

Большое значение имеет измерение вклада добровольцев в дело развития.

Особое значение имеет разработка и использование методов сбора статистической информации и выявления возможностей их использования для анализа волонтерского движения. Создание системы учета добровольческой деятельности является необходимой мерой, позволяющей осуществить ее анализ с целью разработки государственных управленческих решений для создания благоприятных условий развития волонтерства.

Учитывая все выше сказанное, для Республики Беларусь зарубежный опыт развития волонтерского движения, подходов к его описанию, учету, измерению, анализу и оценке эффективности имеет крайне важное значение.

МОТ предложены следующие основные переменные для описания добровольческой (волонтерской) работы в отношении совместных действий и пожертвований:

- число добровольцев (волонтеров) и число доноров;
- количество часов добровольческой (волонтерской) работы / совместных действий / суммы денежных пожертвований (или денежный эквивалент пожертвований в натуральной форме);
- тип выполненной работы (т. е. занятие) / тип осуществленных совместных действий;
- институциональное оформление выполненной работы / осуществленных совместных действий или пожертвований в случае наличия такового;
- область (отрасль), в которой осуществлялась добровольческая (волонтерская) работа [3, с. 12-13].

Единицей измерения, предложенной МОТ, являются часы работы. В рамках проводимого исследования мы разделяем точку зрения А. В. Трохиной, полагающей, что «полноценное и широкомасштабное использование и развитие данной методики, на наш взгляд, должно быть связано с рассмотрением проблемы волонтерства в контексте экономической теории труда, что позволит квалифицировать волонтерство как особую форму занятости и решать вопросы его институционализации» [4, с. 3].

Что касается Республики Беларусь, то в упоминаемой нами ранее анкете по изучению занятости населения для описания добровольческой (волонтерской) работы предложены следующие вопросы (показатели):

- вид добровольной, неоплачиваемой деятельности;
- примерное количество часов на обследуемой неделе, потраченное на выполнение добровольной, неоплачиваемой работы;
- организация, в интересах которой выполнялась работа, ее тип и вид экономической деятельности.

Как видно, отдельные рекомендации Руководства МОТ учтены в анкете, однако данная анкета содержит ограниченный набор показателей, не носит системный характер и не позволяет дать комплексную оценку волонтерской деятельности с точки зрения ее вклада в экономику страны.

Рассмотренные подходы к учету волонтерской деятельности могут быть учтены при разработке системы показателей для оценки ее эффективности на национальном уровне.

Список использованных источников: 1. Пахомова А. А. Волонтерская деятельность молодежи в Республике Беларусь (социологический анализ): автореф. дис. ... канд. социол. наук: 22.00.01 «Теория, история и методология социологии» / Белорусский государственный университет. Минск, 2014. 23 с. 2. Об утверждении формы государственного статистического наблюдения 4-т (занятость) «Анкета по изучению занятости населения»: Постановление Национального статистического комитета Республики Беларусь от 21 декабря 2011 г. № 334: в ред. постановления Национального статистического комитета Республики Беларусь от 30 авг. 2017 г. № 105. *Нац. реестр правовых актов Республики Беларусь*. 13.02.2012. № 18. 7/1673. 3. Углубленный обзор статистики, политического участия и прочей общественной деятельности, включая добровольческую (волонтерскую) работу. *Европейская экономическая комиссия*. Конференция европейских статистиков. Шестьдесят первая пленарная сессия Женева, 10–12 июня 2013 года. URL: https://www.unece.org/fileadmin/DAM/stats/documents/ece/ces/2013/10_R_pdf. 4. Трохина А. В. Занятость волонтеров в России: формирование и регулирование: автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.00.05 / Моск. гос. ун-т им. М. В. Ломоносова. Москва, 2012. 29 с.

УДК 657

О. О. Сидоренко, канд. экон. наук, доцент, доцент кафедры бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

І. В. Тонкоглас, магістрант

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

КЛАСИФІКАЦІЯ ТЕХНІЧНИХ РЕЗЕРВІВ СТРАХОВИКА ДЛЯ ЦІЛЕЙ ОБЛІКУ

Ключові слова: страхові резерви, класифікація, технічні резерви, обов'язкові технічні резерви.

Технічні резерви, як частина страхових резервів, створюється страховиком за рахунок страхових платежів та власних коштів з метою виконання в майбутньому взятих на себе страхових зобов'язань перед страхувальниками та перестраховальниками. Слід зазначити, що від достовірності розрахунку та достатності сформованих технічних резервів залежить платоспроможність, конкурентоздатність, імідж, розмір доходів від розміщення страхових резервів, сума сплаченого податку на прибуток. Отже, питання обліку формування страхових резервів є одним із ключових в обліку страховиків та потребує всебічного дослідження з метою вирішення наявних проблем.

Згідно із Законом України «Про страхування», «страхові резерви утворюються страховиками з метою забезпечення майбутніх виплат страхових сум і страхового відшкодування залежно від видів страхування (перестраховування)» [1], при цьому вони повинні бути достатніми «для майбутніх виплат страхових сум і страхових відшкодувань» [1].

Страхові компанії, які надають послуги страхування інші, ніж страхування життя, зобов'язані формувати технічні резерви, склад яких наведено в розробленій нами класифікації на рисунку, згідно із вимогами: Закону України «Про страхування»; Методики формування страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя, затверджених розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 17.12.04 № 3104 [2]; Порядку і правил формування, розміщення та обліку страхових резервів з обов'язкового страхування цивільної відповідальності за ядерну шкоду, затверджених розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 13.11.2003 № 123 [3]; Порядку розрахунку резервів незароблених премій, що проводиться за

договорами обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, затвердженому постановою Кабінету міністрів України від 23.07.2008 № 671 [4].

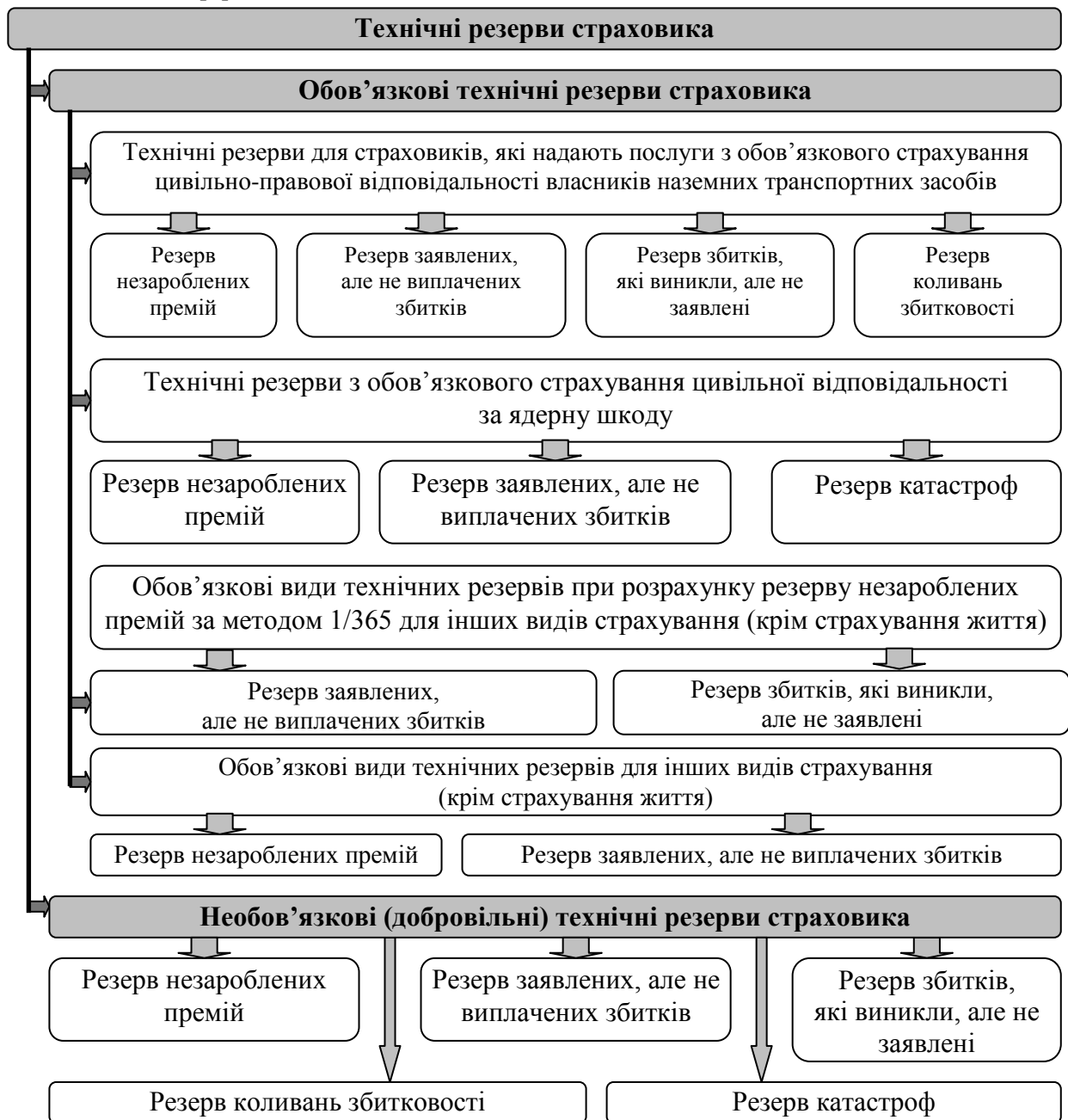

Рис. Види технічних резервів страховиків

Джерело: складено авторами за даними [2; 3; 4].

Проаналізувавши вищенаведені нормативні документи в роботі було здійснено класифікацію видів обов'язкових та добровільних технічних резервів, які доцільно формувати в обліку залежно від виду страхування та інших обставин, використання якої на практиці, може полегшити процес прийняття бухгалтером відповідного рішення.

Список використаних джерел: 1. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=85%2F96-%E2%F0&pass=4/UMfPEG-znhhkDb.ZiHwyAkvHdlOUsFggkRbI1c>. 2. Методика формування страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя: затв. розпорядженням Держфінпослуг України від 17.12.04 № 3104. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0019-05>. 3. Порядок і правила формування, розміщення та обліку страхових резервів з обов'язкового страхування цивільної відповідальності за ядерну шкоду: затв. розпорядженням Держфінпослуг України від 13.11.2003 № 123. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z1107-03>. 4. Порядку розрахунку резервів незароблених премій,

що проводиться за договорами обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: затв. постановою Кабінету міністрів України від 23.07.2008 № 671. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

УДК 657.1:336.733

Д. В. Костенко, викладач кафедри обліку і оподаткування
ЧННІ ДВНЗ «Університет банківської справи», м. Черкаси, Україна

ОБЛІКОВА ОЦІНКА КРЕДИТІВ ЛОМБАРДУ

Ключові слова: фінансовий інструмент, фінансовий актив, ломбард, кредит, амортизована собівартість.

Ринок небанківських фінансових послуг України відзначається різноманітністю фінансових посередників, які, переважно, забезпечують потреби населення. Одним із таких посередників є ломбард.

Ломбард, як і будь-який суб'єкт господарювання, планує, організовує, провадить та прогнозує свою діяльність на підставі інформації, що забезпечується системою бухгалтерського обліку. Уже п'ятий рік згідно з чинним законодавством ломбарди мають застосовувати міжнародні стандарти фінансової звітності [1]. Складність для розуміння міжнародних стандартів фінансової звітності (далі МСФЗ) та відсутність методики їх застосування для ломбардів, спричинило недостовірність відображення об'єктів бухгалтерського обліку та їх оцінки у фінансовій звітності, а подекуди й взагалі фактичне не застосування норм МСФЗ для складання звітності ломбардами.

Облік та правильне відображення кредитів як основного «продукту» ломбарду за МСФЗ викликає найбільшу зацікавленість для зазначених небанківських фінансових установ. З набранням чинності у 2018 році, МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» виникають додаткові питання щодо правильної класифікації кредитів як фінансових активів ломбарду, та, відповідно, визначення методу їх оцінки в обліку.

Відповідно до МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» щодо фінансових активів визначаються критерії, характеризуючи які формуються три класифікаційні групи фінансових активів. Належність фінансового активу до класифікаційної групи визначає його подальшу оцінку в обліку.

Виключним видом діяльності ломбарду є надання на власний ризик фінансових кредитів фізичним особам за рахунок власних або залучених коштів. Особливістю кредитів, що надаються ломбардом, є 100 % забезпечення кредиту заставним майном клієнта, тому ломбард не має на меті продаж кредиту як фінансового активу. Зважаючи на вищезазначене та відповідно до МСФЗ 9, можна віднести дебіторську заборгованість, що виникає в ломбарді у процесі кредитування, до фінансового активу, що оцінюється за амортизованою собівартістю. Відповідно оцінка за амортизованою собівартістю передбачає використання методу ефективної ставки відсотка для розрахунку вартості активу на початок кожного періоду і здійснення амортизації.

Згідно з МСФЗ 9, ефективна ставка відсотка – це ставка, яка забезпечує точне дисконтування оцінюваних майбутніх грошових потоків або надходжень за очікуваний строк дії фінансового активу. Під час розрахунку ефективної ставки відсотка суб'єкт господарювання оцінює очікувані грошові потоки шляхом урахування всіх умов договору за фінансовим інструментом, але не враховує очікуваних кредитних збитків [2]. Цей розрахунок включає в себе всі комісії та пункти, сплачені або одержані між сторонами договору, що є невід'ємною частиною ефективної ставки відсотка, витрати на операцію, а також усі інші премії або дисконти. Але разом з оцінкою кредитів за амортизованою собівартістю з використання методу ефективної ставки відсотку виникає проблема відсутності методики проведення цього оцінювання.

Тому для розрахунку ефективної ставки доречним буде взяти за основу Методичні рекомендації щодо розрахунку ефективної ставки відсотка для фінансових інструментів банку. [3]. Використовуючи ці рекомендації та враховуючи специфіку цієї фінансової установи, можна побудувати методику оцінки кредиту за амортизованою собівартістю для ломбарду.

Відповідно до п. 2.7 Методичних рекомендацій щодо розрахунку ефективної ставки відсотку, та для полегшення розрахунку ефективної ставки відсотка скористаємося програмним комплексом Microsoft Excel, який має такі функції, як ВСД (IRR) та ЧИСТВНДОХ (XIRR).

Враховуючи специфіку кредитів ломбарду, а саме короткостроковість і одноразове погашення в кінці дії договору основної суми боргу і процентів, для розрахунків доречним буде використання формули ВСД (IRR).

Слід зазначити, що клієнт має право дострокового погашення, або часткового погашення протягом дії договору, що в свою чергу призведе до зміни графіка грошових потоків і, як наслідок, до коригування амортизованої собівартості. Тому логічним буде розрахувати денну ефективну ставку відсотка за формулою (1):

$$I_{\text{efd}} = (100\% + i_{\text{ef}})1/n - 100\%, \quad (1)$$

де i_{ef} – ефективна ставка відсотка загальна; n – кількість днів договору кредиту.

Отже, загальна сума процентних доходів буде включати в себе нараховані проценти за кредитом та проценти амортизації кредиту згідно з методом ефективної ставки відсотку.

На сьогодні виявлено, що ломбарди надаючи кредити, не включають вартість своїх супутніх послуг як додаткові витрати на кредит, також переважна частина ломбардів не провадять страхування кредитів, оскільки додаткові витрати на кредит знижують конкурентоспроможність ломбарду на ринку фінансових послуг.

Така умова відсутності додаткових витрат на кредит, що сплачує клієнт, значно полегшує оцінку кредиту, адже ефективна ставка відсотка буде дорівнюватиме реальній ставці.

Таким чином, при оцінці цього фінансового інструменту амортизованою собівартістю буде дорівнювати різниці чистої балансової вартості кредиту і погашеної основної суми боргу.

Унаслідок кардинальних змін, що відбулись у 2018 році, в нормативній базі бухгалтерського обліку фінансових інструментів за міжнародними стандартами, актуалізувалось питання щодо їх класифікації та методів оцінки, для всіх установ, що складають фінансову звітність за міжнародними стандартами. Відповідно, ломбардам, як одним із представників таких установ, питання класифікації та правильної оцінки своїх фінансових активів – дебіторської заборгованості, що виникає внаслідок надання кредитів, є досить актуальним. Оскільки встановлено, що методика оцінки фінансових кредитів для ломбардів відсутня, то запропонований алгоритм оцінки вищезазначеного фінансового інструменту з використанням ефективної ставки відсотка, по-перше, враховує особливості діяльності ломбарду, в частині: короткостроковості кредитів і одноразового погашення основної суми боргу та процентів наприкінці дії договору; а по-друге, полегшує проведення цього оцінювання.

Список використаних джерел: 1. Про затвердження Порядку подання фінансової звітності: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 № 419 (зі змінами). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF>. 2. Міжнародний стандарт фінансової звітності (IFRS) 9 «Фінансові інструменти». URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_016. 3. Методичні рекомендації щодо розрахунку ефективної ставки відсотка за фінансовими інструментами в банках України: Постанова Правління Національного банку України від 01.06.2011 р. № 171. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua>.

УДК 657

С. Л. Яковенко, викладач I категорії, голова циклової комісії «Бухгалтерський облік»

Ю. В. Минич, викладач II категорії

Лозівська філія Харківського державного автомобільно-дорожнього коледжу, м. Лозова, Харківська обл., Україна

РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Ключові слова: бухгалтерський облік, функції обліку, інформаційна, аналітична, функція реєстрації, контрольна функція.

Перехід до ринкових відносин викликав появу різних форм власності та видів підприємницької діяльності. Набирає чинності вексельний обіг, з'явилися акції та інші цінні папери, змінені принципи фінансування і кредитування, розширено коло операцій з іноземною валютою. У зв'язку з цим виникла гостра необхідність у зміні ситуації, що за багато років склалася в системі бухгалтерського обліку та звітності в нашій країні з урахуванням досвіду провідних країн Заходу і вимог міжнародних стандартів. В умовах ринкової економіки

підприємство, будучи самостійним елементом економічної системи, взаємодіє з партнерами по бізнесу, бюджетами різних рівнів, власниками капіталу та іншими суб'єктами, залученими в фінансові відносини. Практично кожна така дія відбивається в бухгалтерському обліку.

Бухгалтерський облік – це система безперервного і суцільного документального відображення інформації про стан і рух вартості господарських засобів (майна) підприємства та їх джерел методом подвійного запису в грошовому вираженні [1, с. 12]. Щоб зрозуміти, яку роль бухгалтерський облік відіграє в сучасній системі управління підприємством, необхідно дізнатися його функції.

Функція реєстрації: всі факти господарського життя проходять первинну реєстрацію в облікових документах [2, с. 46].

Інформаційна функція – одна з найважливіших, виконуваних бухгалтерським обліком у системі управління підприємством. Вона передбачає систематизацію зареєстрованих у документах господарських операцій таким чином, щоб зацікавленим користувачам можна було отримати необхідну інформацію. Близько 70 % загального обсягу інформації – економічної – припадає саме на частку бухгалтерської інформації. Накопичення і фіксація узагальнюючої й аналітичної інформації про рух і стан майна, про джерела його формування відбувається саме через бухгалтерський облік, також як і інформації про кінцеві результати господарської, і фінансової зокрема, діяльності підприємства [2, с. 51]. Бухгалтерський облік здійснює зворотний зв'язок. Через систему організації бухгалтерського обліку відбувається забезпечення управлінських кадрів даними про діяльність підприємства за певний часовий інтервал. Через зворотний зв'язок здійснюється контроль за виконанням стандартів і норм, планових показників, дотримання економії використуваних ресурсів. Функція аналітична, яка полягає в тому, що надана бухгалтерським обліком достовірна інформація використовується для аналізу виробничо-господарської та фінансової діяльності підприємства. Дані в бухгалтерській звітності містять інформацію як мінімум за два найближчих звітні періоди, що дозволяє простежити динаміку окремих показників [2, с. 65]. Функція контрольна, яка дає змогу визначити, чи досягла організація своїх цілей. Контроль може бути поточний, попередній, заключний. Підсилює контрольну функцію функція забезпечення збереження власності. Допомогає реалізувати цю функцію інвентаризація розрахунків та майна підприємства, без чого, власне, втрачає сенс і ведення бізнесу [3, с. 42].

На початку своєї діяльності будь-яке підприємство, яке зареєстроване та визнане юридичною особою, формує джерела господарських засобів, одні з яких складають власні джерела, інші – позикові. Загалом зазначені джерела утворюють власний і позиковий капітал. Паралельно відбувається процес розміщення цих коштів у основний і оборотний капітал відповідно до характеру діяльності підприємства, зумовленої його статутом.

Бухгалтерський облік посідає важливе місце в оцінці об'єктів обліку та встановлення їх собівартості. На сьогодні в умовах зростання суспільного виробництва необхідне вдосконалення господарського пристосування і передусім госпрозрахункових відносин, фінансового стимулювання, контролювання виробництва і розподілу. За таких обставин значущість даних бухгалтерського обліку в управлінні підприємством ще більше зростає.

Список використаних джерел: 1. Бугаєв А. В. Бухгалтерський фінансовий облік: Навчальний посібник. Мінськ: Регістр, 2015. 511 с. 2. Овчинникова І. В., Левіна Є. І. Бухгалтерський фінансовий облік: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, які навчаються за напрямом 38.03.01 «Економіка», профіль «Бухгалтерський облік, аналіз і аудит». Кемерово, 2016. 424 с. 3. Терентьева Т. В. Теорія бухгалтерського обліку: Навчальний посібник. Москва, 2015. 511 с.

А. О. Галєєва, магістрант

Науковий керівник: **Н. В. Каткова**, канд. екон. наук, доцент кафедри «Облік і економічний аналіз»

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, м. Миколаїв, Україна

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ОПЛАТИ ПРАЦІ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Ключові слова: бухгалтерський облік оплати праці, інституціональне забезпечення, інститути, інституції, інституційна ієрархія.

Перебуваючи в умовах трансформації вітчизняної економіки відповідно до вимог світового простору, соціалізації й орієнтації на забезпечення добробуту населення, вітчизняний бухгалтерський облік оплати праці державного сектору як функціональної основи інформатизації в країні має вирішальне значення. Так, основним видом доходів для працівників бюджетних установ є виплати з оплати праці, які мають безпосередній вплив на рівень їх добробуту і ставлення до самої роботи. Рівень виплат і їх різновид мають вагомое соціальне значення і виступають основним стимулом професійного розвитку працівників. У зв'язку з цим, в умовах сьогодення вирішальним для розвитку державного сектору є створення конкретного інституціонального забезпечення реформації в напрямку бухгалтерського обліку оплати праці.

Тема дослідження знайшла своє відображення у працях таких вчених, як М. В. Дубініна [1], М. О. Ковальчук [2], Н. С. Морознюк [3], В. Д. Олійник [4]. У публікаціях науковців закладено теоретичну основу для дослідження проблемного питання. Однак тема на сьогодні є проблемною і потребує подальшого вивчення.

Виплати працівникам за їх виконану роботу в державному секторі можна вважати інструментом соціального захисту й компенсації, що надаються державою через суб'єктів господарювання за сферою бюджету в обмін на послуги працівників [3]. Інституціональним забезпеченням бухгалтерського обліку при цьому є комплекс реорганізованих шляхом удосконалення або новостворених інституцій, мета яких здійснити організаційне забезпечення діяльності цих інституцій і процесу євроінтеграції загалом [1].

Для вітчизняного бухгалтерського обліку оплати праці в державному секторі характерним є поодинокість вимог реформації. Так, останні зміни характеризується заміною єдиної тарифної системи оплати праці в бюджетній сфері звичайною тарифною й іншою системою, що сформована за оцінками складності виконуваних робіт і кваліфікацією працівників. Проте провести реформування цього формального інституту без взаємозв'язку з іншими, особливо з тими з них, що посідають вище місце в інституційній ієрархії (рис.), є нераціональним. У зв'язку з цим реформи зі створення інституційного забезпечення бухгалтерського обліку оплати праці не можуть бути поодинокими, вони потребують комплексного системного характеру.

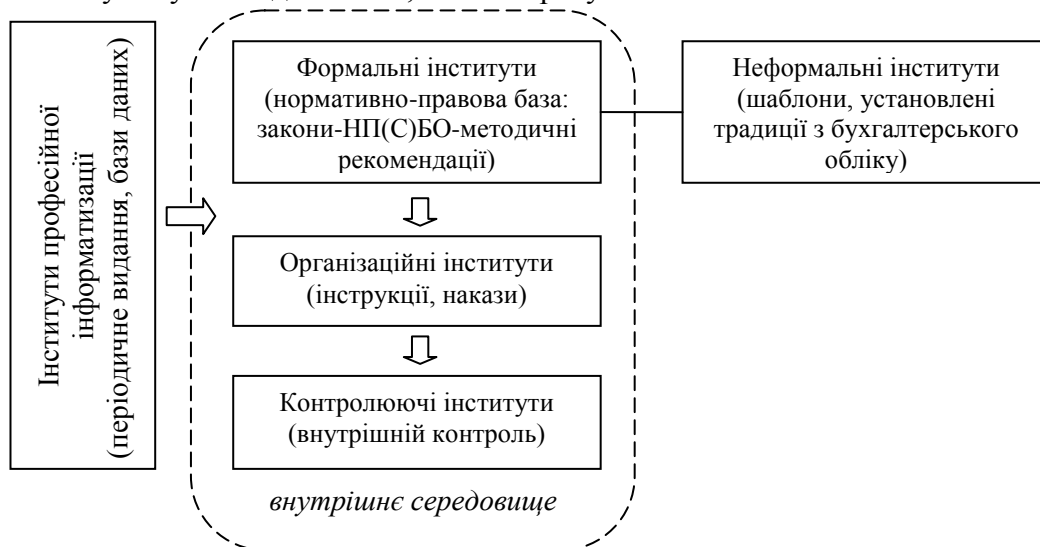

Рис. Інституційна ієрархія розвитку бухгалтерського обліку оплати праці в державному секторі

Джерело: розроблено автором за матеріалами [1].

Розвиток бухгалтерського обліку оплати праці в державному секторі визначено взаємодією всіх ланок інституційного забезпечення в конкретній послідовності. З метою досягнення поставленої мети важливо здійснити поступовий і цілеспрямований перехід на зміну всіх без винятку складових інституціонального забезпечення. При цьому необхідно звернути увагу насамперед на верхню ланку в ієрархії (формальних і неформальних інститутів). Крім того, контролюючому інституту доцільно надати функції регулювання. Новий інститут контролю передбачає об'єднання більшої сукупності суб'єктів методологічного впливу на бухгалтерський облік, визначає конкретну систему оцінок ризиків виконання його вимог суб'єктами господарювання, що дає змогу регулятору зосередити свої обмежені методологічні ресурси на власних суттєвих вимогах до частини звітності. При цьому спостерігатиметься зміцнення контрольних функцій регуляторних інститутів, що надаватиме достатньо повноважень для використання оперативних і дієвих заходів щодо дотримання нормативів бухгалтерського обліку.

Таким чином, у процесі дослідження з'ясовано, що бухгалтерський облік оплати праці в державному секторі України потребує реформування. Однак це явище повинно відбуватися комплексно за всією сукупністю ієрархії ланок інституціонального забезпечення, що дозволить окреслити сукупність параметрів, етапів і змісту державного та професійного регулювання у сфері бухгалтерського обліку. Крім того, необхідно звернути увагу на вимушені зміни в регуляторних інститутах, які шляхом використання актуальних принципів самоорганізації сприяють розширенню суб'єктів методологічного впливу – регуляторів галузевого і професійного призначення. Перші представлені галузевими міністерствами і відомствами, діяльність яких має безпосередній вплив на розвиток вітчизняної економіки. Другі належать до професійних бухгалтерських організацій, які в регуляторному й контролюючому сегментах відповідають за встановлення і виконання їх членами етичних і професійних вимог.

Список використаних джерел: 1. Дубініна М. В. Інституціональне забезпечення відображення в обліку витрат підприємства на оплату праці. *Ефективна економіка*. 2017. № 23. С. 50–54. 2. Ковальчук М. О., Лагдан А. В., Копчикова І. В. Особливості обліку розрахунків з оплати праці в бюджетних установах. *Сучасні наукові дослідження і розробки*. 2016. № 2. С. 40–43. 3. Морознюк Н. С. Актуальні питання заробітної плати в бюджетній сфері. *Фінанси, звіт, банки*. 2014. № 1 (20). С. 203–209. 4. Олійник В. Д. Оплата праці в державному секторі: термінологічний аспект. *Проблеми і перспективи економіки і управління*. 2016. № 3 (7). С. 56–65.

УДК 336.711.65

С. С. Гожуловський, студент

Науковий керівник: **В. А. Тарашенко**, канд. екон. наук, доцент кафедри аудиту та економічного аналізу

Університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь, Україна

МЕХАНІЗМИ ПРОТИДІЇ ВІДМИВАННЮ КОШТІВ, НАБУТИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

Ключові слова: відмивання доходів, легалізація «брудних» коштів, злочин, експортно-імпорتنі операції, відшкодування податкового кредиту з ПДВ.

У сучасних умовах посткризової економіки, яка супроводжується довготривалою рецесією, одним із ключових напрямів, які б стали фундаментом для економічного зростання, є протидія відмиванню доходів, отриманих злочинним шляхом. Як зауважує з цього приводу В. Л. Ортинський: «Проблеми протидії з відмиванню доходів, здобутих злочинним шляхом в нашій державі є надзвичайно актуальними, оскільки значна частина вітчизняного капіталу втікає з країни за кордон. З часом ці капітали повертаються на Україну вже у формі іноземних інвестицій із відповідними «пільговими» умовами» [2, с. 534].

Окреслена проблема на сьогодні вже усвідомлена, вирішення питання протидії відмиванню доходів, отриманих злочинним шляхом, постало стратегічним завданням, а тому є надзвичайно актуальним в наш час. Проте схеми відмивання грошей змінюються з розвитком фінансової, монетарної, економічної та інформаційної політики, а отже, потребують постійного вдосконалення методів протидії їм.

Характерною ознакою «брудних» грошей є те, що вони утворюються не випадково, а внаслідок умисних дій (або бездіяльності) чи свідомого наміру. У теорії та практиці міжнародної протидії легалізації «брудних» коштів головний акцент ставлять на кримінальному походженні цих грошей [1].

Одним із проблемних питань протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом, становить процес визначення і розпізнання способів вчинення злочинних дій [2, с. 534]. У зв'язку з цим виникає необхідність встановлення характерних ознак відмивання «брудних» коштів.

Зазвичай відмивання коштів здійснюється через експортно-імпортні або транзитні операції. Така торгівля також може бути пов'язана зі схемами незаконного відшкодування податкового кредиту з ПДВ. Економічну основу такої схеми складає можливість отримання відшкодування податкового кредиту з бюджету за експортований товар. Таким чином, міжнародна торгівля залишається привабливим джерелом виведення «брудних» коштів, для подальшого їх інвестування в різні сфери легальної економіки.

Так, значна частина перерахувань здійснюється за кордон на користь нерезидентів, які зареєстровані в країнах з м'яким податковим кліматом або спрощеною системою реєстрації, серед яких: Панама, Сейшельські, Маршаллові та Британські Віргінські Острови, Великобританія.

Ще одним із можливих варіантів шахрайства із застосуванням механізму відшкодування ПДВ є аналогічна за змістом схема, яка реалізується в межах однієї країни. У зазначеному випадку замість експортно-імпортних операцій має місце купівля товару за завищеними цінами, що в поєднанні з характером даної операції надає право на відшкодування податкового кредиту. Для процесуального та правового забезпечення необґрунтованого відшкодування податку у схемі бере участь фіктивна фірма, яка виконує роль конвертаційного центру. Після завершення циклу операцій фірма зникає разом з документацією, не сплачуючи при цьому ПДВ до бюджету.

Зважаючи на те, що вирішення цієї проблеми є надзвичайно важливим, вважаємо за необхідне запропонувати методи протидії наявним економічним злочинам. Механізмом запобігання відмивання брудних коштів, набутих протиправним шляхом, може бути використання непрямих методів визначення доходів громадян (метод балансу доходів і витрат особи, яка перевіряється). Цей метод здійснення контролю є досить ефективним, оскільки повною мірою дозволяє відстежити рух активів. Іншим кроком щодо протидії такій діяльності є посилення відповідальності за скоєні правопорушення цього напрямку шляхом удосконалення інституту кримінальної відповідальності. Це викликано тим, що передбачені санкції за такі правопорушення мають, ймовірно, формальне забарвлення, аніж практичну ефективність, що призводить до несумлінного ставлення громадян щодо виконання своїх обов'язків, у тому числі достовірного декларування доходів. Де-факто, цей спосіб є надзвичайно дієвим і ефективним, оскільки має превентивний характер. Як показали останні дослідження, фактор покарання є найбільш важливим у переліку тих, що визначають поведінку суб'єкта, його схильність до порушення тих чи інших норм законодавства.

Підводячи підсумки, хотілося б наголосити на постійній зміні схем відмивання грошей у зв'язку з розвитком фінансової, монетарної, економічної та інформаційної політики. Внаслідок цього окреслені пропозиції лише частково можуть вирішити проблему втрат держави від використання схем відмивання грошей, набутих злочинним шляхом, проте можуть бути покладені як в основу подальших наукових досліджень, так і діяльності контролюючих органів

Список використаних джерел: 1. Баранов Р. О. Сучасні схеми відмивання злочинних коштів у світі та в Україні. *Аспекти публічного управління*. 2015. № 7/8. С. 62-69. 2. Ортинський В. Л. Характеристика легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: криміналістичні аспекти. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Юридичні науки*: збірник наукових праць. 2016. № 850. С. 533–540.

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ: ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ

Ключові слова: облік, готова продукція, реалізація, прибуток, витрати, покращення.

Результатом діяльності будь-якого підприємства є випуск готової продукції, виконання робіт або надання послуг. Адже саме завдяки цьому вони й отримують прибуток. Але щоб отримати цей прибуток, необхідно насамперед правильно організувати бухгалтерський облік. Тому тема обліку готової продукції та її реалізації завжди була і є актуальною.

Метою тези є дослідження формування собівартості готової продукції підприємства та розробка пропозицій щодо вдосконалення її обліку.

Готова продукція, відповідно до П(С)БО 9 «Запаси», належить до запасів. Готовою продукцією вважається та, яка повністю закінчена обробкою, укомплектована, пройшла необхідні випробування (перевірки), відповідає діючим стандартам або затвердженим технічним умовам (має сертифікат чи інший документ, що засвідчує її якість), прийнята відділом технічного контролю підприємства та здана на склад або ж прийнята замовником (якщо готова продукція здається на місці) відповідно до затвердженого порядку її приймання (оформлена встановленими здавальними документами) [1].

Бухгалтерський облік готової продукції і її реалізації повинен виконувати такі завдання:

- своєчасне оформлення відповідними документами готової продукції, випущеної з виробництва;
- забезпечення контролю продукції на складах підприємства;
- своєчасне відображення операцій з відвантаження і реалізації продукції й розрахунків із покупцями;
- забезпечення контролю за виконанням плану випуску і реалізації продукції;
- визначення собівартості готової продукції в процесі її реалізації [2].

Усі елементи виробничого процесу – сировина, матеріали, які знаходяться на різних стадіях технологічного процесу, – утворюють незавершене виробництво.

Облік готової продукції можна побудувати різними способами. Продукцію, яка має кількісні, якісні та вартісні характеристики, можна здавати на склад, а звідти відвантажувати (продаж) та реалізувати. Одночасно можна використовувати інший підхід (здебільшого на дрібних підприємствах), коли готову продукцію не передають на склад, а нагромаджують безпосередньо у виробника, звідки її відвантажують або передають покупцеві та реалізують.

Готова продукція у вигляді наданих робіт, послуг (посередництво) або великогабаритних виробів (наприклад, будинок), тобто яка не має кількісних характеристик, безпосередньо передається з виробництва покупцю (замовнику).

Наявність та рух готової продукції відображаються на рахунку 26 «Готова продукція». За дебетом цього рахунку відображається надходження готової продукції власного виробництва за фактичною виробничою собівартістю або нормативною вартістю. За кредитом рахунку 26 «Готова продукція» відображається списання виробничої собівартості готової продукції.

У бухгалтерському обліку готову продукцію оцінюють відповідно до П(С)БО 9 «Запаси» за первісною вартістю [3].

Усі запаси, які використовуються підприємством для виготовлення готової продукції становлять виробничу собівартість, яка визначається за Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [4].

До виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) включаються:

- прямі матеріальні витрати;
- прямі витрати на оплату праці;
- інші прямі витрати;
- змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати.

Відповідно до П(С)БО 16 «Витрати», собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) складається не лише з виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), яка була реалізована протягом звітного періоду, але й включає в себе нерозподілені постійні загальновиробничі витрати та наднормативні виробничі витрати.

При відображенні в обліку реалізації готової продукції використовують дві її оцінки: первісна вартість (за дебетом рахунку 901 «Собівартість реалізації готової продукції») та оцінка, що визначається за домовленістю сторін (за кредитом рахунку 701 «Дохід від реалізації готової продукції») [5].

Для вдосконалення обліку готової продукції та її реалізації необхідно використовувати такі форми безготівкових розрахунків, які будуть гарантували своєчасне надходження грошей за відпущену покупцям продукцію. Зокрема реалізовувати готову продукцію можна по передоплаті, а також за допомогою акредитивної форми розрахунків. Такі дві форми безготівкових розрахунків є найкращим шляхом для попередження виникнення безнадійної дебіторської заборгованості.

При формуванні облікової інформації про готову продукцію важливим елементом є складання первинних документів. При спрощеній системі бухгалтерського обліку основним регістром виступає «Журнал реєстрації господарських операцій». Проте при веденні такого журналу існують деякі недоліки стосовно обліку готової продукції. Таким недоліком є відсутність інформації про її обсяги, що ускладнює процеси планування господарської діяльності [6].

Для того щоб посилити контроль обліку готової продукції, необхідно додати до «Журналу реєстрації господарських операцій» графи, які будуть відображати інформацію про надходження готової продукції та про її вибуття.

На сьогодні ведення обліку готової продукції, як і бухгалтерського обліку загалом, здійснюється за допомогою комп'ютерної техніки та відповідних бухгалтерських програм, тому на багатьох виробничих підприємствах прийнято облік реалізації готової продукції вести без застосування узагальнюючих документів, крім формування оборотно-сальдової відомості по рахунку 26 «Готова продукція». Такий документ надає інформацію щодо оборотів і залишків готової продукції.

Проте цього недостатньо, тому необхідно на підставі первинних документів скласти реєстри з реалізації готової продукції, де буде інформація про напрями реалізації, види продукції, покупців і замовників. Ведення таких реєстрів дасть змогу здійснювати оперативний контроль за реалізацією продукції, застосуванням цін та їх змінами, надходженням виручки.

Важливим елементом при обліку готової продукції є автоматизація складського обліку, яка може забезпечити отримання даних аналітичного обліку залишків та надходження на склад готової продукції в її вартісному та натуральному вимірах; даних про витрати та випуск готової продукції, що береться до уваги під час прийняття управлінських рішень.

Виробництво готової продукції, її реалізація та отримання доходів є центральними проблемами функціонування підприємств. Тому для ефективного ведення бухгалтерського обліку та посилення контролю за обліком готової продукції необхідно додати до «Журналу реєстрації господарських операцій» графи, які будуть відображати інформацію про надходження готової продукції та про її вибуття, а також вести реєстри з реалізації готової продукції за різними напрямками.

Для попередження виникнення безнадійної дебіторської заборгованості необхідно використовувати такі форми безготівкових розрахунків як передоплата та акредитивна форми розрахунків.

Для забезпечення отримання даних аналітичного обліку залишків та надходження на склад готової продукції необхідно автоматизувати складський облік, який дасть змогу отримати додаткову інформацію при прийнятті управлінських рішень.

Список використаних джерел: 1. Нестеренко Ж. К., Циганова І. О. Особливості готової продукції та вдосконалення обліку її реалізації на ВАТ «Новомиkolaївський молокозавод». *Сталий розвиток економіки: Всеукраїнський науково-виробничий журнал*. 2013. № 2. С. 180–184. 2. Петришина Н. С., Перун Р. В. Проблеми обліку готової продукції та її реалізації. *ПВНЗ «Хмельницький економічний університет»*. 2014. Вип. 1. С. 49–52. URL: <http://nbuv.gov.ua>. 3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246 (зі змінами від 01.01.2015 р.). URL:

<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>. 4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318 (зі змінами від 09.08.2013 р.). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>. 5. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладах. Житомир: Рута, 2009. 912 с. 6. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика: навч.-практ. посіб. / Н. І. Верхоглядова та ін. Київ: ЦУЛ, 2010. 536 с.

УДК 657

Е. Н. Грищенко, студент

Науковий керівник: **О. О. Сидоренко**, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ГЕНДЕРНА ПОЛІТИКА В РОБОТІ БУХГАЛТЕРА

*Аналітики, якщо і мають рацію,
то дуже приблизно.
Бухгалтери, навіть якщо і помиляються,
то з точністю до копійки.
Народна мудрість [3]*

Ключові слова: бухгалтерський облік, гендерна політика, жінка-бухгалтер, чоловік-бухгалтер, історія бухгалтерії.

Бухгалтерський облік – процес виявлення, зміни, реєстрації та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім і внутрішнім користувачам для прийняття рішень [1]. Бухгалтерський облік виник багато століть тому, з того моменту, коли людина почала цілеспрямовано реєструвати факти свого господарського життя. Перші письмові роботи з бухгалтерії були написані: купцем і дипломатом Бенедиктом Котрулі «Про торгівлю і досконалого купця», Лукою Пачолі «Сума арифметики і геометрії, вчення про пропорції та відносини» [1].

Як бачимо, перші наукові статті були написані саме представниками чоловічої статі, але проаналізувавши статистику студентів Чернігівського національного технологічного університету спеціальності «Облік і оподаткування», було виявлено, що лише 26 % осіб – чоловічої статі і 74 % – жіночої. Проаналізувавши також підприємства Чернігівської області було виявлено, що лише 15 % чоловіків-бухгалтерів, решта – жінки. Щоправда, на керівних посадах ситуація інша: 60 % керівників – чоловіки та 40 % – жінки.

Робота бухгалтера – це важка та кропітка праця, яка вимагає великої концентрації та уважності. Чи можуть бути гарними фахівцями і чоловіки, і жінки? Цим питанням задається велика частка людей, які працюють у цій сфері. Тому розглянемо цю тему більш докладно і зважимо всі шанси як жінок, так і чоловіків досягти успіху в професії бухгалтера.

Варто взяти до уваги той факт, що сьогодні все йде в ногу з часом, а це означає, що науково-технічний прогрес (НТП) не стоїть на місці. Щодня з'являються нові винаходи, що так чи інакше полегшують наше життя. Унаслідок цього з'являються і нові професії, адже ринок праці потребує професіоналів високого рівня, які б з легкістю справлялись із новою, складною технікою. Як результат, питання щодо малої кількості чоловіків серед бухгалтерів тісно пов'язане з НТП [2].

Робота з числами доволі складна й вимагає точності, зосередженості й величезної відповідальності. Жінки за своєю природою доволі скрупульозні особистості, через що робота з числами – це саме те, що їм потрібно. Можливо, саме через це у них це і виходить на доволі пристойному, високому рівні [4].

У свою чергу, всім давно відомий факт, що техніка – це чоловіча справа, адже вони набагато швидше і більш професійно вправляються з нею. Чоловік і техніка – це слова-синоніми, які гармонійно доповнюють одне одного і без яких неможливе окреме існування як одного, так і іншого явища [2].

Продовжуючи тему НТП, важко не згадати, що не так давно обрахунки, ведення бухгалтерії, документації загального рівня і документації загалом проводилося на паперових носіях із мінімальним використанням електронно-обчислювальної техніки. Вся робота полягала у

складності й тривалості обчислень, їх систематизації та диференціації за певними критеріями. Ця робота легше давалась жінкам [2].

Зважаючи на швидкість НТП, з часом з'являються новітні технології, комп'ютерні програми та нові види електронно-обчислювальної техніки, які поступово витісняють фізичну і розумову працю людей у сфері обчислень. Новітні винаходи дозволяють значно швидше та ефективніше виконувати складні розрахунки, опрацьовувати більший об'єм інформації в електронному вигляді. Це дозволяє значно зекономити час, а також робити операції менш затратними.

Саме робота з технікою, як не дивно, краще дається чоловікам, і саме тут вони виходять на «фронт» не лише бухгалтерського обліку, а взагалі на економічний. Щодня все більше чоловіків залучаються до цих сфер, адже робота з технікою вимагає сталевих нервів, високого професіоналізму, холодного розуму. Раціоналізм сильної половини людства регулює і керує складною системою – машиною економічних обчислень [4].

Унаслідок цього бухгалтерський облік став значно популярніший серед чоловічої статі, тому ми не можемо стверджувати, що серед бухгалтерів немає чоловіків, адже більшість технічного оснащення, обслуговування, технічних обчислень підтримується і базується на роботі високоточної техніки, новітніх програм.

За останніми статистичними даними, останнім часом утримується тенденція скорочення жіночої аудиторії серед працівників у економічній сфері. Переважно це зумовлено комп'ютеризацією цієї сфери діяльності, неспроможністю і складністю прекрасної половини людства у злагодженій роботі команди «жінка-техніка» [4].

З огляду на цю проблему, з іншого боку, можна звернути увагу на особисті якості людини чоловічої та людини жіночої статі.

У давнину всі фінансові справи королівств, країн та племен вели саме чоловіки. Роботою жінок в ті часи переважно було домашнє господарство. Але в наш час чоловіка-бухгалтера зустрінеш рідко, тому що чоловіки більш схильні до керівницької діяльності. Нами проведено статистичне дослідження, в результаті якого виявлено, що 65 % чоловіків посідають керівні посади на підприємствах [5].

Якщо вже чоловік хоче працювати в бухгалтерській справі, то він повинен посідати посаду головного бухгалтера. Основною роботою головного бухгалтера є саме управління йому підлеглими – на цій посаді чоловік може досягнути успіху, він може втілити всі свої амбіції і бажання покращувати роботу, тому що за своєю природою чоловіки є стратегами. Але якщо брати чоловіка – звичайного бухгалтера, то це дуже ризиково і не надійно, бо у чоловіків нема такого відчуття відповідальності, як у жінок. Чоловікам потрібен постійний кар'єрний зріст, тому вони довго не затримаються в маленькому підприємстві, а бухгалтер повинен бути сталим працівником, тому що у кожного підприємства свої секрети і тонкощі у фінансах [5].

Отже, Чоловік чи Жінка бухгалтер? Насамперед потрібно сказати, що Чоловіки і Жінки психологічно абсолютно різні. Розглянувши та проаналізувавши вищезазначене, можемо дійти висновку, що нема кращої жінки-бухгалтера чи чоловіка-бухгалтера. На нашу думку, компанія чи підприємство дійсно досягне найвищого розквіту, коли там будуть працювати і чоловіки, і жінки. На наше переконання, це є самим оптимальним варіантом, тому що у жінок і чоловіків різні погляди на бухгалтерський облік. Кожна зі сторін може запропонувати різні оригінальні способи рішення тих чи інших проблем. У цій ситуації погляди чоловіків та жінок доповнюють одне одного. Важливо, щоб в колективі була золота середина – терпеливість жінок і аналітичний склад розуму чоловіків дадуть неймовірний успіх і результативність для підприємства. Більш значну роль відіграють саме професійні якості людини, а не її стать, адже як жінка, так і чоловік може бути професіоналом бухгалтерської справи.

Список використаних джерел: 1. Онищенко В. П. Бухгалтерський облік (загальна теорія), частина 1. Конспект лекцій для студентів. Чернігів: ЧНТУ, 2017. 134. 2. Єрмоленко І. Чому серед бухгалтерів практично немає чоловіків? URL: <https://stimul.kiev.ua/articles.htm?a=chomu-sered-bukhgalteriv-praktichno-nemae-cholovikiv>. 3. Відомі цитати бухгалтерів і про бухгалтерію. URL: <https://v24.com.ua/uk/news/show/1214>. 4. Чому серед бухгалтерів практично немає чоловіків. URL: <https://stimul.kiev.ua/articles.htm?a=chomu-sered-bukhgalteriv-praktichno-nemae-cholovikiv>. 5. Бухгалтер: чоловік чи жінка? URL: https://stimul.kiev.ua/articles.htm?a=bukhgalter_cholovik_chi_zhinka.

В. Г. Губарева, студентка

А. В. Олійник, студент

Науковий керівник: **О. В. Цятковська**, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку в кредитних і бюджетних установах та економічного аналізу ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана», м. Київ, Україна

ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ: УКРАЇНА ТА ЗАРУБІЖНІ КРАЇНИ

Ключові слова: бухгалтерський облік у державному секторі, міжнародні стандарти бухгалтерського обліку в державному секторі (МСБОДС), принцип нарахування.

Актуальною проблемою бухгалтерського обліку в державному секторі є впровадження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі (НП(С)БОДС), які розробляються з урахуванням вимог міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в державному секторі (МСБОДС). Нині наша країна перебуває на перехідному етапі в питанні реформування системи бухгалтерського обліку в бюджетних установах: вжито певні заходи, але невирішені проблеми залишаються і надалі.

Відповідно до положень Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки, в результаті дослідження визначено систему заходів, що дозволить максимально ефективно модернізувати систему бухгалтерського обліку в державному секторі:

- розробити нові НП(С)БОДС на основі МСБОДС, що допоможуть спростити ведення бухгалтерського обліку в державних установах. Додатково потрібно здійснити переклад усіх МСБОДС, які на сьогодні не є перекладеними на українську мову;
- провести модернізацію інформаційно-аналітичної системи Казначейство для надання користувачам достовірної та неупередженої фінансової інформації;
- варто проаналізувати закордонний досвід використання методу нарахування при відображенні операцій із виконання бюджетів;
- фінальним заходом має бути розробка певних методичних рекомендацій для консолідації фінансової звітності на рівні держави, це дозволить мінімізувати помилки при поданні документації [1].

Для успішного проходження процесу модернізації системи бухгалтерського обліку в бюджетних установах, варто розглянути позитивний закордонний досвід щодо впровадження МСБОДС у державному секторі. Зокрема, доцільно проаналізувати саме країни, які нещодавно впровадили МСБОДС у систему бухгалтерського обліку, а саме: Естонію, Латвію, Литву та Мальту.

Естонія повністю прийняла стандарти типу МСБОДС у 2004 році, після відносно короткого періоду впровадження. Реформа бухгалтерського обліку в державному секторі зайняла трохи більше часу і завершилась у 2005 році. Після процесу реформування органи державної влади Естонії вирішили, що всі державні установи повинні використовувати одну програмну платформу, яка дозволить країні консолідувати та підготувати національні рахунки, одночасно, надаючи певні спільні послуги. З того часу Міністерство фінансів запровадило набір електронних ініціатив, у тому числі електронні рахунки-фактури та портал самообслуговування. Як результат, облік Естонії в межах МСБОДС є відносно зрілим, і основна увага приділяється специфічним технічним питанням, а не загальному фінансовому менеджменту.

У свою чергу, органи державного управління в Латвії перейшли на ведення обліку за методом нарахування у державному секторі у 2007 році та впровадили МСБОДС у систему бухгалтерського обліку у 2015 році. Нині в країні оцінюються МСБОДС, з метою прийняття на їх основі національних стандартів до 2019 року.

До теперішнього часу бухгалтери державного сектору Латвії постали перед декількома проблемами, включаючи доступ до досліджень щодо досвіду інших країн у впровадженні МСБОДС та узгодження єдиного підходу, за яким дозволені стандарти за допомогою різних варіантів. Важливим питанням, яке обговорюється в країні, є вимірювання податків та зборів та відповідне їх визнання згідно з положеннями МСБОДС 23, зважаючи на те, що в Латвії на сьогодні визнається дохід від податків на касовій основі.

Литва, як і Естонія, повністю прийняла стандарти типу МСБОДС. Цей процес був завершений у 2014 році. Із січня 2010 року всі державні органи отримали доручення Міністерства фінансів щодо ведення бухгалтерського обліку відповідно до методу нарахування. Перший час можна було спостерігати опір змінам, але обережний та структурований підхід до реалізації (який передбачав впровадження НП(С)БОДС на базі МСБОДС, підготовка персоналу державного сектору та створення центру для підтримки реалізації) разом із фінансуванням ЄС допомогли максимально ефективно закінчити процес модернізації. На сьогодні в країні залишаються невирішеними питання: консолідовані національні рахунки, які були кваліфіковані з різних причин, включаючи основні проблеми з деякими юридичними особами, технічні проблеми, щодо яких консолідується суб'єкти господарювання, визнання та оцінка податкових надходжень та практика бухгалтерського обліку в деяких муніципалітетах країни.

Також варто розглянути досвід Мальти, яка має намір прийняти МСБОДС у наступному році. У державному секторі країни нині використовується модифікований принцип обліку нарахувань, який визначається як касовий облік, доповнений розкриттям нарахування. Органи державного сектору оголосили про намір прийняти МСБОДС у 2012 році та здійснила аналіз проблем в наступному році як частину планування впровадження методу нарахування у системі бухгалтерського обліку в державному секторі. Перші кроки до переходу почалися в 2014 році. На шляху Мальти було декілька проблем, у тому числі недоліки у сфері внутрішнього контролю, пов'язані з виплатами заробітної плати, збором непогашених заборгованостей перед урядом та кваліфікованими аудиторськими висновками деяких місцевих рад [2].

Таким чином, аналізуючи позитивний досвід провідних зарубіжних країн, які показали, що перехід до МСБОДС та принципу нарахування у системі бухгалтерського обліку в державному секторі можна зробити за декілька років клопіткої праці, незважаючи на численні проблеми та опір. Тому наша країна має потенціал, зважаючи на Стратегію реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки та завдання, що є вже виконаними, а саме: майже повний переклад МСБОДС, а також створення українських НП(С)БОДС на їх основі.

Список використаних джерел: 1. Про схвалення Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі на період до 2025 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.06.2018 р. № 437-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/437-2018-%D1%80>. **2.** Liz Fisher European countries on the path to IPSAS. URL: <https://www.accaglobal.com/in/en/member/member/accounting-business/2018/03/insights/european-ipsas.html>.

УДК 657

В. В. Дзюб, студент

Науковий керівник: **О. Ю. Акименко**, канд. екон. наук, доцент

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ВІДМІННОСТІ ПОНЯТЬ «АМОРТИЗАЦІЯ» ТА «ЗНОС»

Ключові слова: знос, амортизація, методи нарахування амортизації, основні засоби, первісна вартість.

Поняття зносу й амортизації мають багато спільного й пов'язані з знеціненням необоротних активів. Разом з тим вони не тотожні і їх варто відрізнити один від одного для ефективного та грамотного управління розміщенням капіталу.

Суттєва частка витрат підприємств пов'язана з витратами на капітальні ресурси, особливість яких полягає в тому, що вони не витрачаються за один виробничий цикл (як виробничі запаси), а служать роками, тобто це вкладення коштів із довгостроковою метою в основні засоби. Але при цьому основні засоби під впливом часу, сил природи та в процесі експлуатації піддаються зносу, втрачають свої первинні фізичні якості та техніко-експлуатаційні можливості.

Відсутня єдина думка науковців щодо визначення категорії «знос». Проте окремо слід наголосити на тих науковцях, які робили особливий акцент на відмінності понять «знос» і «амортизація» при їх практичному застосуванні на вітчизняних підприємствах. Зокрема, заслуговують уваги праці таких авторів, як Т. Г. Бень, Б. Є. Бачевський, А. І. Гінзбург, Л. Дутчак, Є. Л. Кантор, О. В. Клименко, В. П. Круш, Л. Ловінська, І. М. Пиріг, В. І. Подвігіна, О. О. Решетняк, П. Я. Хомин, Н. Чумаченко, В. Ф. Шудра та ін.

Деякі науковців вважають, що знос характеризує фізичне зношування активу; інші розглядають знос як зменшення корисності в результаті дії зовнішніх щодо активу факторів, таких як технічне старіння протягом часу і неадекватність, тобто нездатність виробляти те, на що є попит; також трактували знос як зниження вартості; і навіть як фонд, за рахунок якого здійснюється заміна довгострокових активів у міру їх виходу зі строю [1].

В економічному сенсі розрізняють фізичний і моральний знос. Фізичний знос пов'язаний із зносом майна при втраті ним своїх властивостей в результаті старіння при використанні цього майна. Він розраховується як відношення часу експлуатації активу до нормативного терміну його служби. Моральний знос відбувається в результаті часткової втрати основними фондами своєї вартості в результаті появи нових більш досконалих технологій або під впливом інших факторів.

Амортизація являє собою систематичний розподіл вартості необоротних активів, яка амортизується (первісна мінус ліквідаційна вартість) упродовж строку їх корисного використання (експлуатації). Нарахування амортизації проводиться із застосуванням наступних методів: прямолінійного; методу зменшення залишкової вартості; кумулятивного; методу прискореного зменшення залишкової вартості; виробничого [2].

Прямолінійний метод застосовують для амортизації основних засобів, знос яких не залежить від обсягу виробництва (будівлі адміністративного призначення, виробничі цехи). До його переваг слід віднести: по-перше, простоту розрахунку амортизації; по-друге, можливість рівномірного розподілу амортизації в кожному звітному періоді (що зручно для зіставності собівартості продукції, яка випускається, з доходами від її реалізації). Недоліками зазначеного методу є: не враховується моральний знос основних засобів і чинник зростання витрат на ремонт під час їх експлуатації.

Метод зменшення залишкової вартості застосовують тільки тоді, коли передбачається наявність ліквідаційної вартості та у випадку, коли потрібно накопичити кошти з метою заміни основних засобів у випадку їх морального старіння та інфляції. До переваг відносять: накопичення значної суми коштів, необхідних для відновлення основних засобів, упродовж перших років експлуатації об'єкта. Недоліки цього методу є порівняно складні математичні розрахунки.

Кумулятивний метод застосовують, якщо продуктивність обладнання в перші роки експлуатації значно вища, ніж у наступні. Недоліками методу є: неузгодженість суми зносу ні з фактичним використанням основних засобів, ні з обсягом виробленої продукції.

Метод прискореного зменшення залишкової вартості застосовують, якщо продуктивність обладнання в перші роки експлуатації значно вища ніж у наступні.

Виробничий метод застосовують у випадку, коли інтенсивність використання об'єкта впливає на його експлуатаційні властивості і коли можливо визначити фактичний обсяг виробництва. Переваги: простота та раціональність розрахунку. Недоліки: неможливо (або дуже складно) визначити фактичний обсяг продукції, виробленої з використанням того чи іншого активу.

Зіставлення понять дають такі висновки стосовно їх відмінностей: по-перше, амортизація нараховується в результаті зносу основних засобів, тобто є його наслідком; по-друге, амортизація має грошове вираження і підприємства самостійні у виборі методу її нарахування; по-третє, амортизація не обов'язково залежить від рівня зносу; по-четверте, у бухгалтерському обліку знос не використовується і законодавчо не закріплюється (на відміну від амортизації); знос – показник старіння основних засобів (обладнання), що відображає зменшення їх вартості [3; 4].

У чому ж різниця між зносом і амортизацією? Однозначно, одне поняття є наслідком іншого, тобто на початковому етапі відбувається знос основних засобів, а потім підприємство нараховує амортизацію з метою їх відновлення. Але, з іншого боку, одне поняття не залежить від іншого в прямому сенсі слова, тому що по об'єкту може бути повністю амортизована (тобто списана) вартість на виготовлену продукцію, але вона не повертає повного фізичного зношення і його можна використовувати в майбутньому. Якщо дивитися з іншого погляду, то дороге устаткування може стати непридатним унаслідок його зносу, але вартість його буде списана не повністю.

Список використаних джерел: 1. Мэтьюс М. Р., Перера М. Х. Б. Теория бухгалтерского учета: учебник / пер. с англ. под ред. Я. В. Соколова, И. А. Смирновой. Москва: Аудит, ЮНИТИ, 1999. 663 с. 2. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, затверджені наказами Міністерства фінансів України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>. 3. Ремесник В. О., Акименко О. Ю. Амортизація та знос: ідентичність чи відмінність. *Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку*: III Міжнародна науково-практична конференція (м. Чернігів, 27 листопада 2017 р.): тези доповідей. Чернігів: ЧНТУ, 2017. С. 44-45. 4. Яка різниця між зносом та амортизацією. URL: <http://kakotvet.com/biznes./bjudzhetuvannja>.

УДК 657

А. М. Каба, студентка

Науковий керівник: **В. Д. Кубік**, ст. викладач кафедри бухгалтерського обліку та аудиту
Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна

НАСЛІДКИ ВПРОВАДЖЕННЯ НОВОГО ПРОЕКТУ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В ОБЛІКУ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Ключові слова: валютне регулювання, іноземна валюта, НБУ, купівля/продаж іноземної валюти, експортно-імпорتنі операції, зовнішньоекономічна діяльність.

Тенденція глобалізації у світі, яку ми спостерігаємо сьогодні, не могла не відобразитись на економіці України. Сучасні умови розвитку країни вимагають стрімкої реакції на зміни світової економіки. У зв'язку з цим останнім часом все частіше з'являються нові нормативно-правові акти або, як у більшості випадків, зміни та доповнення до вже чинних нормативно-правових актів, що регулюють діяльність суб'єктів економічної діяльності із пристосуванням національної економіки до тенденцій світової.

Так, нещодавно, а саме 21 червня 2018 р. Верховною Радою України було схвалено Закон України «Про валюту та валютні операції». Цей Закон набрав чинності 7 липня 2018 року та вводиться в дію через сім місяців з дня набрання ним чинності, тобто 7 лютого 2019 року. Зазначені сім місяців стануть перехідним періодом. Оскільки цей законопроект стосується досить важливого аспекту діяльності підприємств України, необхідно визначити, які саме зміни він впровадить та до яких наслідків призведе.

Передусім розглянемо яких аспектів стосується новий Закон. Згідно із проектом структури валютного регулювання, який оприлюднив НБУ, нова нормативно-правова база складається із семи основних документів, які визначатимуть:

- структуру валютного ринку та правила торгівлі іноземною валютою та банківськими металами;
- порядок розрахунків, операцій з купівлі та переказів іноземної валюти на території України та за кордон;
- транскордонне переміщення готівкової національної та іноземної валюти, банківських металів, а також цінних паперів у документарній формі банками, юридичними та фізичними особами;
- загальний перелік заходів захисту для можливого застосування Національним банком України, критерії і порядок їх запровадження, умови їх подовження та дострокового припинення;
- перелік запроваджених заходів захисту та порядок їх застосування (антикризова постановова, що має тимчасовий характер);
- інші інструменти стабілізації грошово-кредитного ринку (резервування за валютними операціями);
- порядок дотримання граничних строків розрахунків, встановлених НБУ [1].

Як бачимо, сфера дії нововведень є досить масштабною. На нашу думку, для бухгалтерів найбільш істотне значення матимуть зміни, що принесуть перші три нормативно-правових акти, що зазначені вище. Так, одразу після початку дії Закону відбудуться такі зміни:

- строк розрахунків за експортно-імпортними операціями становитиме 365 днів;
- тепер порушення строків розрахунків за договорами ЗЕД не буде підставою для припинення ЗЕД;

– експортно-імпортні операції на суму до 150 тис. грн не підпадатимуть під валютний нагляд;

– фізичні особи зможуть купувати іноземну валюту он-лайн.

На цьому етапі вищенаведені пункти свідчать про лібералізацію системи валютного регулювання в Україні. Загальний план змін, якими супроводжуватиметься впровадження Закону України «Про валюту та валютні операції» та нового валютного регулювання НБУ, можна розглянути на рис.

Капітальні операції	 Зараз	 Перехідний період <small>Тимчасові постанови № 5, 6, 7</small>	 Кінцева ціль <small>Постійні постанови № 1, 2, 3</small>
 Інвестиції за кордон	Ліцензії для юридичних та фізичних осіб	Е-ліміт без дозвільних документів	Без обмежень
 Операції з валютними ОВДП	Продаж – банкам, розрахунок – в гривні	Продаж – банкам і їх клієнтам, розрахунок – у валюті для банків	Без обмежень (через банки)
 Валютний своп	Лише між банками, НБУ та Міжнародні фінансові організації	З клієнтами через банки (з обмеженнями)	Без обмежень
 Встановлення лімітів у різних валютах	USD, UAH, EUR	UAH, EUR	UAH, EUR
 Валюта інвестицій	Лише валюта 1-ої групи Класифікатора	1-а та 2-а групи Класифікатора	1-а та 2-а групи Класифікатора
Торгові операції			
 Платежі за кордон	Валютний контроль	Документи лише для сум від 150 тис. грн	Без обмежень
 Рахунки нерезидентів	Підприємницька діяльність, Нерезидент, Інвестор – нерезидент	Підприємницька діяльність, Нерезидент, Інвестиційний	Нерезидент
 Рахунки резидентів	Індивідуальні ліцензії	Е-ліміт	Е-ліміт
 Купівля валюти на міжбанку	Лише під зобов'язання із документами та строком використання валюти	Лише під зобов'язання із документами для операцій від 150 тис. грн	Без обмежень
Неторгові операції			
 Перекази фізичних осіб за кордон	До 15 тис. грн – без відкриття рахунку і документів	До суми, визначеної Держфінмониторингом – без відкриття рахунку. Платіжні картки – без обмежень	Без обмежень
 Переміщення через митний кордон	Ліміт на переміщення БМ – 500 гр. Ввіз-вивіз металів та готівки – лише банки	Ліміт уніфікований з готівкою (зараз – 10 тис. євро). Ввіз-вивіз металів та готівки – юрособи відповідної спеціалізації	Ліміт уніфікований з готівкою. Ввіз-вивіз металів та готівки – юрособи відповідної спеціалізації
 Пересилання поштою	Ліміт 300 євро для фізосіб	Загальні правила переміщення (зараз – 10 тис. євро)	Загальні правила переміщення
 Операції через термінали та інші ПТКС	Купівля-продаж валюти	Купівля-продаж і конвертація валюти	Без обмежень
 Операції з банківськими металами (БМ)	Ліміт на купівлю – 150 тис. грн/день	Для фіз. осіб в межах ліміту для інвалюти, юр. особам відповідної спеціалізації – без обмежень	Без обмежень

Рис. Нововведення у системі валютного регулювання

Джерело: [2].

Отже, можна сказати, що Закон України «Про валюту та валютні операції» та новий проект валютного регулювання спрямовані на пом'якшення обмежень на валютному ринку, тобто на лібералізацію системи валютного регулювання. На наш погляд, це приведе до збільшення обсягів експортно-імпортних операцій в Україні, що, в свою чергу, сприятиме просуванню України в напрямку інтеграції в міжнародну економіку. Також експортно-імпортні операції є основним джерелом валютних надходжень підприємств-резидентів, тобто створення у сфері експортно-імпортних операцій сприятливих законодавчих умов для українських підприємств буде стимулювати збільшення обсягів надходження іноземної валюти в державу.

З огляду на це заплановані наслідки впровадження нового проекту валютного регулювання можна назвати позитивними. Але для досягнення кінцевої мети нововведень, на наше переконання, необхідно ретельно розробляти та поступово впроваджувати ці зміни, щоб мати можливість та час проаналізувати ті зміни, що відбулись, та скорегувати їх за необхідності.

Варто зазначити, що оприлюднені на сьогодні проекти змін у системі валютного регулювання не є фінальними версіями та ще перебувають у процесі опрацювання. Остаточний варіант запланований до публікації за місяць до набуття чинності Закону «Про валюту та валютні операції».

Список використаних джерел: 1. Презентація проекту структури нового валютного регулювання НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=77863567>. **2.** Нацбанк оприлюднив проекти постанов нового валютного регулювання. URL: <https://buhgalter911.com/news/news-1040258.html>.

М. В. Канюченко, студентка

Науковий керівник: **В. Д. Кубік**, ст. викладач кафедри бухгалтерського обліку та аудиту
Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ТА ОБЛІКУ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ключові слова: експортно-імпортні операції, зовнішньоекономічна діяльність, податок на додану вартість, об'єкт оподаткування ПДВ.

У сучасних умовах ринкової економіки постійно зростає роль зовнішньоекономічної діяльності як важливої та невід'ємної сфери господарської діяльності підприємств та всіх учасників ринкових відносин. Вона відіграє значну роль у підвищенні економічного добробуту держави й поліпшенні рівня життя населення. Незважаючи на великий науковий внесок у сфері зовнішньоекономічної діяльності, проблеми оподаткування експортно-імпортних операцій на сьогодні потребують додаткового дослідження.

Питання, пов'язані із дослідженням теоретичних основ ПДВ, завжди були в центрі уваги науковців. Проблеми державного регулювання непрямих податків в Україні сьогодні активно досліджуються вченими. Значний внесок у дослідження проблем обліку податку на додану вартість зробили: Л. І. Бабій, Р. Ю. Герасимов, І. О. Лукашова, О. С. Прокопишин [1], О. Амоша, В. Буряковський, В. Волканов, Д. Дяковський, Н. Ущапівська та інші.

Під зовнішньоекономічною діяльністю розуміється господарська діяльність суб'єктів України та іноземних суб'єктів, побудована на відносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами [2]. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» є основним законодавчим актом, який регулює правові засади здійснення зовнішньоекономічної діяльності вітчизняними суб'єктами господарювання [3].

Експорт та імпорт є одними з найпоширеніших видів зовнішньоекономічної діяльності, які здійснюють підприємці на Україні. Насамперед зазначимо те, що експортні операції передбачають продаж і вивезення товарів за кордон для передачі їх у власність іноземному контрагенту. А імпортними операціями є закупівля і ввезення іноземних товарів для реалізації їх на внутрішньому ринку країни-імпортера або виробничого споживання підприємством-імпортером. При оподаткуванні ПДВ ці операції мають свої особливості.

Господарські операції з ввезення товарів на митну територію України є об'єктом оподаткування ПДВ. При цьому не має значення платником чи неплатником ПДВ є особа, що ввозить товари. При ввезенні товарів податкові зобов'язання з ПДВ виникають уже на дату подання митної декларації для митного оформлення (п. 187.8 ПКУ) [4]. А сплатити «імпортний» ПДВ необхідно в день подання митної декларації або до дня подання митної декларації. Це правило застосовується й у випадку імпорту товару при оформленні тимчасової митної декларації, оскільки при поданні тимчасової митної декларації ПДВ сплачується в загальному порядку й в повному обсязі.

У випадку отримання товару безоплатно від нерезидента суб'єкт господарювання, що здійснює ввезення такого товару, повинен сплатити «ввізний» ПДВ. При цьому також не має значення платником чи не платником ПДВ ввозиться безоплатний товар. Проте важливо, щоб обсяги товарів, які ввозяться на митну територію України, підпадали під оподаткування. При цьому обсяг імпортних товарів вважається оподатковуваним у тому випадку, коли митна вартість декларованих товарів становить більше ніж 150 євро (підп. 196.1.16 ПКУ) [4].

Якщо митна вартість безоплатно отриманого товару менше або дорівнює 150 євро, то така операція не оподатковується ні митним збором, ні ПДВ. У такому разі митну декларацію не потрібно оформлювати. Є товари, які при ввезенні на митну територію України звільняються від оподаткування ПДВ унаслідок пільг, які передбачені ст. 197 ПКУ. Також поширюються пільги на безкоштовне ввезення товарів.

При виконанні операцій з експорту база оподаткування операцій із постачання товарів не може бути нижчою мінімальної планки (нижче ціни придбання таких товарів, або звичайних

цін у випадку самостійного виготовлення). Причому базу оподаткування перераховують у гривні за курсом НБУ, що діяв на 0 годин з дня оформлення митної декларації [4].

Операції з вивезення товарів оподатковуються ПДВ за нульовою ставкою. При цьому необхідно оформити митну декларацію на вивезення товарів за межі митної території України, яка складена згідно з вимогами митного законодавства.

Оподаткування послуг ПДВ у зовнішньоекономічній діяльності має також свої особливості. Основний принцип полягає в тому, що ПДВ обкладаються лише ті послуги, місце постачання яких визначено на митній території України. Відповідно ті послуги, місце постачання яких перебували за межами митної території України, не є об'єктом оподаткування ПДВ. А отже, не стоятиме питання для таких послуг ані про дату податкових зобов'язань, ані про податкову накладну, ані про інші питання, пов'язані з оподатковуваними операціями ПДВ [1, с. 72-73].

У свою чергу, питання про місце постачання послуг у відносинах з нерезидентами є вирішальним для обліку ПДВ, яке визначають за винятковими правилами ст. 186 ПКУ.

При експорті послуг платниками податків на митну територію України базою оподаткування в загальному порядку є договір (контрактна) вартість таких послуг з урахуванням дотримання мінімальної планки (п. 188.1 ПКУ) [4].

Дата податкових зобов'язань для оподатковуваних послуг ПДВ, що надаються суб'єктами України нерезидентам, установлюється за правилом першої події. Іншими словами, податкові зобов'язання з ПДВ для таких послуг виникають:

- на дату отримання коштів від іноземного суб'єкта за оплату послуг;
- на дату оформлення документа, який підтверджує безсумнівне надання послуг нерезиденту [4].

За загальним правилом операції з постачання послуг нерезиденту за межами митної території України обкладаються нульовою ставкою ПДВ. Якщо експорт послуг відбувається на митній території України, то податкові зобов'язання з ПДВ нараховують за ставкою 20 %.

Таким чином, проаналізовані особливості проблемних питань оподаткування експортно-імпортних операцій податком на додану вартість у зовнішньоекономічній діяльності дадуть змогу уникати проблем у податкових розрахунках, посилити контроль за оформленням первинних документів, забезпечити вірогідність і правдивість інформації в податковій звітності з ПДВ.

Список використаних джерел: 1. Прокопишин О. С. Податок на додану вартість: особливості оподаткування та обліку в експортно-імпортних операціях. *Економічні науки*. 2014. № 4, Т. 1. С. 72-75. 2. Господарський кодекс України від 01.10.2018 р. № 436-IV. URL: від 16.04.1991 р. <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>. 3. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України № 959-XII (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12>. 4. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

УДК 657

Ю. П. Ковальчук

Науковий керівник: **Л. В. Овод**, канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування

Хмельницький національний університет, м. Хмельницький, Україна

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИДАТКІВ ВИКОНАВЧИХ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Ключові слова: бюджетна установа, державний сектор економіки, виконавчі органи місцевих рад, бухгалтерський облік, видатки.

Децентралізація влади в Україні спричинила надання фінансової самостійності органам місцевої влади, передачу на місця повноважень і зобов'язань у фінансовій сфері, тобто фінансових ресурсів і відповідальності за їх використання між центральним і локальним рівнями управління, що дає змогу органам управління на місцях отримувати автономію щодо фінансування і забезпечення населення суспільними благами [5].

Серед органів місцевого самоврядування в Україні одне з головних місць посідають виконавчі органи місцевих рад. Вони вирішують переважну більшість питань, що виникають у процесі життєдіяльності населення, а їхня діяльність спрямована на забезпечення таких сфер життя, які потребують постійної та професійної уваги – соціальне і побутове забезпечення, житлово-комунальне господарство, освіта, охорона здоров'я тощо [1].

Запровадження нової моделі фінансового забезпечення місцевих бюджетів розширило права місцевих органів влади з наданням їм повної бюджетної самостійності одночасно з розширенням джерел формування місцевих бюджетів з метою створення реального підґрунтя для виконання своїх повноважень та підвищення мотивацій до нарощування дохідної бази місцевих бюджетів. Це зумовило підвищення вимог до обліку та контролю доходів і видатків виконавчих органів місцевого самоврядування.

Бухгалтерський облік у бюджетних установах, у тому числі у виконавчих органах місцевого самоврядування, має свої особливості на відміну від обліку підприємств виробничої сфери [2]. Установи державного сектору є неприбутковими організаціями і їхня діяльність спрямована на виконання функцій держави для задоволення соціальних, культурних та інших потреб суспільства. Фінансування їх здійснюється за кошти державного та місцевих бюджетів, які надаються їм на безповоротній основі.

Організаційні реформи в державному секторі, які відбуваються в Україні, вимагають подальшого вдосконалення положень облікової системи, відображення особливостей обліку діяльності державних органів різних рівнів. У сучасних економічних умовах та в умовах обмеженості фінансових можливостей загального фонду бюджету розширюється коло завдань, які постають перед бухгалтерським обліком [2, с. 23].

Для модернізації системи обліку в державному секторі, особливо у виконавчих органах місцевого самоврядування, необхідним є подальше удосконалення законодавчо-нормативної та методологічної бази, адаптованої до міжнародних стандартів обліку та звітності, запровадження сучасних інформаційних технологій у бюджетну сферу. Крім того, впровадження програмно-цільового методу в бюджетному процесі вимагає більш деталізованого обліку витрат.

Впровадження з 1 січня 2017 р. у практику бюджетних установ Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі [4] та НП(С)БОДС зумовило появу низки ключових проблемних питань при практичній реалізації законодавчо визначених нововведень. Переважна більшість із них стосується відображення в системі бухгалтерських рахунків основних господарських операцій [3]. При цьому необхідно враховувати, що існують певні проблеми ведення бухгалтерського обліку саме видатків у виконавчих органах місцевих рад, оскільки вони зумовлюються особливостями їхньої діяльності (рис.).

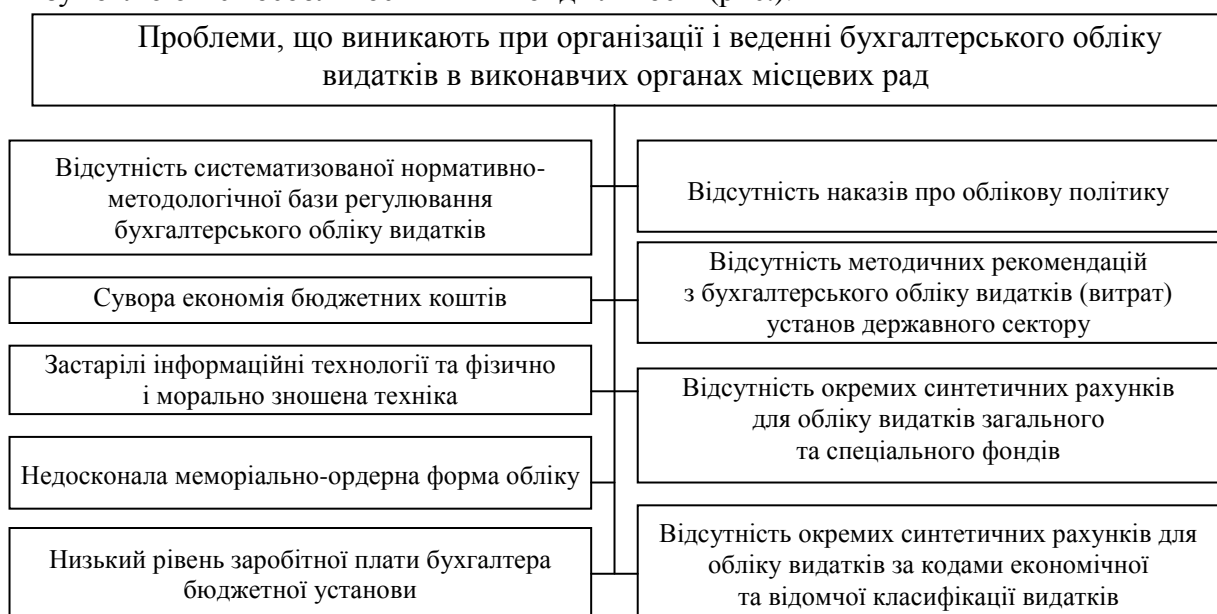

Рис. Проблеми, що виникають при організації та веденні бухгалтерського обліку видатків у виконавчих органах місцевих рад

Триває законодавче врегулювання порядку запровадження нового плану рахунків [4] та порядку розкриття фінансової звітності. Облікові працівники бюджетних установ застосовують нову кореспонденцію субрахунків бухгалтерського обліку, зокрема видатків, відповідно до нової Типової кореспонденції субрахунків, що змінилась не лише у зв'язку із зміною кодів субрахунків, а й зі зміною методології визнання об'єктів у бухгалтерському обліку. Однак тепер кореспонденція дуже загальна, і користуватися нею надто складно, адже вона не враховує всіх можливих господарських операції виконавчих органів місцевих рад [2, с. 26].

Отже, кожна бюджетна установа, зокрема виконавчі комітети місцевих рад, мають затвердити власну кореспонденцію субрахунків з урахуванням галузевих особливостей діяльності і додатково введених аналітичних рахунків (синтетичних рахунків і субрахунків), як додаток до наказу про облікову політику. Такі доповнення будуть доречні в частині ведення обліку видатків за кодами відомчої та економічної класифікації видатків.

Список використаних джерел: 1. Кулешов О. О. Питання організації та діяльності виконавчих органів місцевих рад в системі державного управління. *Вісник Академії адвокатури України*. 2011. № 1 (20). С. 18–23. 2. Мазур В. А., Яремчук Н. Ф., Дубовий Ю. В. Стан та перспективи розвитку бухгалтерського обліку в бюджетних установах відповідно до сучасних вимог міжнародних стандартів. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики: всеукраїнський науково-виробничий журнал*. 2017. № 9 (25). С. 23-32. 3. Маначинська Ю. А. Бухгалтерський облік бюджетних асигнувань: новації в законодавстві. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2017. № 1-2. С. 151-165. 4. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі : Наказ Міністерства фінансів України № 1203 від 31 грудня 2013 р.: за станом на 10 травня 2018 р. № 496. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-14>. 5. Рошило В. І. Доходи місцевих бюджетів як основа фінансового забезпечення місцевих органів влади. *Електронне фахове видання Мукачівського державного університету «Економіка та суспільство»*. 2017. № 9 (квітень). С. 1029–1035.

УДК 657.1

К. В. Лисак, студентка магістратури

Науковий керівник: **Т. В. Клименко**, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

КРИТЕРІЙ ВІДНЕСЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ ДО МАЛОГО БІЗНЕСУ ДЛЯ ЦІЛЕЙ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Ключові слова: малий бізнес, критерій, балансова вартість активів, чисельність персоналу, обсяг чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

Важлива роль у забезпеченні розвитку національної економіки, як показує досвід багатьох країн світу, відводиться малому бізнесу, розвиток якого сприяє становленню ринкових відносин, економічному зростанню держави та зайнятості шляхом його швидкого реагування на зміни кон'юнктури ринку. Тому розвиток цієї сфери та створення для неї зручних, безпечних умов функціонування є актуальним на сучасному етапі розвитку економіки України.

Вагомий внесок у дослідження теоретичних засад обліку та аналізу діяльності суб'єктів малого бізнесу зробили вітчизняні вчені, зокрема: П. Буряк, І. Василькович, І. Воронцова, Т. Гоголь, Ю. Золотницька, Л. Сук, В. Сопко та інші.

Малий бізнес виконує важливі соціально-економічні функції в розвитку суспільства, він є необхідним елементом будь-якої господарської системи, без якого економіка та суспільство не можуть успішно функціонувати та розвиватись, оскільки він забезпечує робочі місця, формує конкурентне середовище, сприяє створенню середнього класу, є провідником науково-технічного прогресу.

Поняття «мале підприємство» було введено в Україні в 1991 році згідно з п. 2 ст. 2 Закону України «Про підприємства в Україні». До 2018 року підприємства при визначенні свого розміру мали керуватися положеннями Господарського кодексу України (ГКУ). Згідно з ГКУ суб'єктами малого підприємництва є:

- фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи-підприємці, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України;

- юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України [1].

Українське законодавство адаптується до законодавства європейських країн, де нормативними актами як визначальні показники, які ідентифікують малі підприємства, встановлюються балансова вартість активів, середньооблікова чисельність працюючих, обсяг чистого доходу від реалізації продукції (робіт, послуг).

Зокрема, Законом України «Про внесення змін до Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” щодо удосконалення деяких положень» від 05.10.2017 р. № 2164-VIII визначено нові критерії для поділу суб'єктів підприємництва на великі, середні, малі та суб'єкти мікропідприємництва (табл. 1) [4].

Треба зазначити, що згідно зі ст. 2 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [3] малими є підприємства, які не відповідають критеріям для мікропідприємств та показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передуює звітному, відповідають щонайменше двом із таких критеріїв, наведеним у табл. 1.

Таблиця 1

Класифікація підприємств

Вид суб'єкта підприємництва	Критерії		
	Балансова вартість активів	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	Середня чисельність працівників
Мікропідприємства	< 350 тисяч євро	< 700 тисяч євро	<10 осіб
Малі	< 4 мільйонів євро	< 8 мільйонів євро	< 50 осіб
Середні	< 20 мільйонів євро	< 40 мільйонів євро	< 250 осіб
Великі	> 20 мільйонів євро	> 40 мільйонів євро	> 250 осіб

Джерело: [4].

Для визначення відповідності критеріям, встановленим у євро, застосовується офіційний курс гривні щодо іноземних валют (середній за період), розрахований на підставі курсів Національного банку України, що встановлювалися для євро протягом відповідного року.

Відповідно до чинної Угоди асоціації між Україною та ЄС від 2014 року передбачено удосконалення бухгалтерського обліку в межах зіставлення вимог до фінансової звітності та стандартів (табл. 2).

Таблиця 2

Характеристика підприємств малого бізнесу в Україні і в Європі

Показник	Господарський кодекс України	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	Директива 34/2013 ЄС
Чисельність персоналу, осіб	< 50	< 50	< 50
Виручка від реалізації, млн євро	< 10	<8	<8
Сукупні активи, млн євро	-	<4	<4

Джерело: [1; 2; 3].

Згідно з табл. 2, після прийняття Закону України № 2164 відмінності в основних критеріях для визначення суб'єктів малого бізнесу в Україні та країнах Євросоюзу з появою нової класифікації зникли.

Отже, внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» було зроблено в межах імплементації Угоди про асоціацію з ЄС. Відтепер поділ підприємств відбуватиметься за трьома критеріями: чисельність персоналу, виручки від реалізації та сукупних активів підприємства. Підсумовуючи, можна стверджувати, що Україна як асоційований член ЄС узгоджує національне законодавство з вимогами ЄС.

Список використаних джерел: 1. Господарський кодекс України: від 16.01.2003 року №436-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>. 2. Директива 2013/34/ЄС Європейського Парламенту та Ради про щорічну фінансову звітність, консолідовану фінансову звітність та пов'язаних з ними звіти певних типів компаній / Європейський Парламент та Рада Європейського Союзу. URL: <https://vobu.ua/ukr/documents/item/dyrektyva-2013-34-es>. 3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон від 16.07.1999 №996-XIV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14>. 4. Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень»: Закон від 05.10.2017 р. № 2164-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2164-19>.

УДК 336.657

М. Л. Максименко, студент

Науковий керівник: **Г. В. Змійок**, викладач

Коледж економіки та технологій ЧНТУ, м. Чернігів, Україна

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Ключові слова: дебіторська заборгованість, неплатоспроможність, резерв сумнівних боргів, субрахунок.

У теперішній час перед суб'єктами господарювання постає одне з найскладніших та суперечливих питань бухгалтерського обліку – облік дебіторської заборгованості, що виникає внаслідок погіршення платоспроможності дебіторів. Тому завжди існує потреба у використанні сучасних методів до проблем виконання розрахунків між підприємствами, ефективного обліку, аналізу дебіторської заборгованості для прийняття управлінських рішень. Дебіторська заборгованість – сума заборгованості дебіторів підприємства на певну дату [5]. Незалежно від того, з яких причин виникла дебіторська заборгованість, уникнути її неможливо. Отже, підприємствам необхідно здійснювати пошук ефективних методів управління дебіторською заборгованістю, зокрема покращення бухгалтерського обліку взаємних розрахунків між підприємствами.

Актуальність дослідження обумовлена недосконалістю управління дебіторською заборгованістю на українських підприємствах.

Питанням обліку розрахунків з дебіторами присвячені наукові праці вітчизняних учених, серед них: С. Ф. Голов [1], В. І. Єфіменко [2], В. В. Сопко [6] та багато інших.

У розвинених зарубіжних країнах нормою вважається питома вага дебіторської заборгованості в активах підприємства – 20 %. Про такі показники підприємствам України можна лише мріяти. Як показує статистика, обсяг дебіторської заборгованості на вітчизняних підприємств близько 50 %.

Станом на 1 січня 2018 рік загальні обсяги дебіторської заборгованості підприємств-суб'єктів підприємницької діяльності Прикарпаття становили 84,9 млрд грн відповідно [4].

За видами економічної діяльності підприємств Прикарпаття, найбільша питома вага в заборгованості припадала на підприємства промисловості (30,4 % дебіторської заборгованості); сільського, лісового та рибного господарств (21 %); ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів (23,8 %) (рис.) [4].

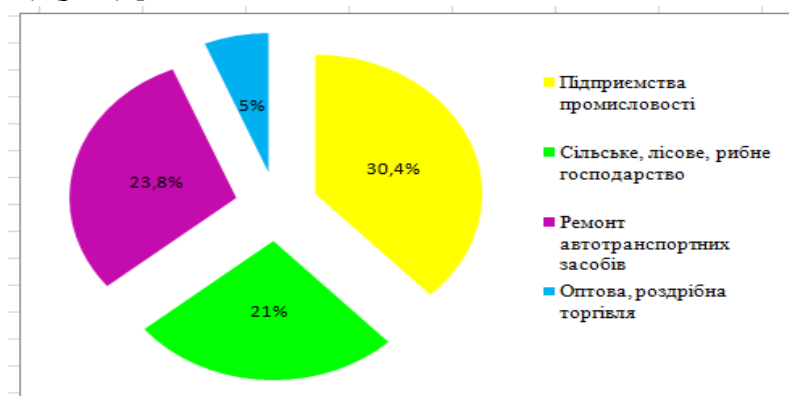

Рис. Питома вага дебіторської заборгованості в загальній сумі заборгованості підприємств Прикарпаття станом на 1 січня 2018 р., %

Джерело: [4].

Усе вищезазначене дає змогу зробити висновок, що на цьому етапі діяльності українських підприємств наявні такі проблеми обліку дебіторської заборгованості:

1. Дефіцит методичних підходів до класифікації, оцінки дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги.

2. Недостатність обсягу інформації про дебіторську заборгованість, яка необхідна для оцінки розрахунків підприємства.

3. Недосконалість способів визначення обсягів резерву сумнівних боргів на основі П(С)БО 10.

4. Неефективність внутрішнього контролю дебіторської заборгованості на підприємствах.

5. Використання неефективних методів списання простроченої дебіторської заборгованості.

Нині існує неефективність моделей формування резерву сумнівних боргів. Відповідно до П(С)БО 10 обсяг резерву сумнівних боргів розраховується за одним із методів: абсолютної суми сумнівної заборгованості або застосування коефіцієнта сумнівності. Але на сьогодні підприємства України майже не створюють резерв сумнівних боргів через незрозумілість та недостатню регламентованість його створення, хоча дебіторська заборгованість присутня в більшості.

Щодо перспектив розвитку обліку дебіторської заборгованості на вітчизняних підприємствах, то треба зауважити, що для підвищення ефективності обліку та контролю дебіторської заборгованості потрібно виконати певні завдання, а саме:

- удосконалення П(С)БО 10;
- проведення аналізу платоспроможності дебіторів, їх репутації;
- формування резерву сумнівних боргів на підприємствах;
- нагляд за обсягами дебіторської і кредиторської заборгованості;
- контроль за розрахунками з дебіторами;
- своєчасне здійснення інвентаризації заборгованості;
- створення системи заходів для зменшення або стягнення простроченої, сумнівної дебіторської заборгованості.

Також серед науковців існують пропозиції коригування плану рахунків з обліку покупців та замовників. Синтетичний рахунок 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» має субрахунки: 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»; 362 «Розрахунки з іноземними покупцями»; «363 "Розрахунки з учасниками ПФГ»; «364 "Розрахунки за гарантійним забезпеченням» [5].

Наведені субрахунки деталізують відображення даних в обліку за розрахунками з покупцями. Проте цей рахунок не містить субрахунків для відображення розрахунків із замовниками. Тому доцільно було б запропонувати доповнити субрахунки рахунку 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» субрахунками 365 «Розрахунки з вітчизняними замовниками» і 366 «Розрахунки з іноземними замовниками».

Таким чином, надані пропозиції підвищать аналітичність розрахунків з дебіторами, розділивши покупців та замовників, дозволять відокремити передачу готової продукції замовникам та реалізації товарів покупцям.

Список використаних джерел: 1. Голов С. Ф. Управлінський облік. URL: <https://www.twirpx.com/file/2028894>. 2. Єфіменко В. І. Напрямки гармонізації бухгалтерського обліку та звітності в Україні. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Foa_2011_18_35.pdf. 3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. 4. Підсумки діяльності підприємств Прикарпаття за 2017 рік. URL: <https://mi100.info/2018/06/28/yaki-finansovi-rezultaty-prodemonstruvaly-u-2017-rotsipidpryyemstvav-ryukarpattya-statystyka>. 5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 08.10.99 р. № 237. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0725-99>. 6. Сопко В. В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством. URL: <https://www.twirpx.com/file/127999>.

О. П. Ніколов, студент

Науковий керівник: **Н. А. Сиротенко**, канд. екон. наук, доцент кафедри обліку та аудиту
Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ключові слова: валюта, різниці, валютний курс, облік, операції.

Динамізм, нестабільність і непередбачуваність – одні з головних рис сучасної економіко-політичної ситуації в Україні. Це приводить до зростання актуальності питань щодо підвищення точності та достовірності управлінських рішень, які забезпечуються достовірним відображенням у бухгалтерському обліку господарських операцій. Водночас глобалізація світового простору та курс на інтеграцію України у світовий економічний простір робить одним із важливих напрямків розвитку підприємств саме зовнішньоекономічну діяльність. Тому організація обліку зовнішньоекономічних операцій є актуальною для кожного суб'єкта ЗЕД. У зв'язку з цим особливого значення набувають дослідження, спрямовані на розвиток теоретичних засад бухгалтерського обліку операцій, пов'язаних з іноземною валютою, переоцінкою активів і зобов'язань унаслідок зміни валютних курсів.

Проблеми вдосконалення бухгалтерського обліку зовнішньоекономічних операцій підприємств розглянуті у працях Ф. Ф. Бутинця, Т. І. Войтенко, З. В. Гуцайлюка, Є. В. Калюги, Л. М. Кіндрацької, Т. П. Демчука. Незважаючи на вагомість отриманих результатів дослідників, на сьогоднішній день не вистачає єдиного підходу до обліку валютних операцій, визначення курсу, за яким необхідно проводити переоцінку статей, що підлягають переоцінці.

Особливістю побудови бухгалтерського обліку операцій в іноземній валюті є наявність різниць, які виникають унаслідок зміни валютних курсів. Досить складним моментом обліку є визначення порядку розрахунку та інформативного відображення коливання валютних курсів. У процесі валютного перерахунку можуть застосовуватися декілька видів валютних курсів: історичний курс, курс «закриття» (або поточний курс) та середній курс [5]. Унаслідок коливання валютних курсів виникають валютні різниці, які прийнято узагальнено називати «курсові різниці». Проте в процесі дослідження діяльності підприємств та науково-теоретичного доробку з цього питання можна зазначити, що різні види валютних коливань (та як наслідок – валютних різниць) мають різний характер впливу як на об'єкти обліку, за якими вони виникають, так і на кінцевий результат діяльності підприємств, а отже, облікове забезпечення та підхід щодо відображення таких різниць матиме свої особливості.

На відміну від національного та міжнародного стандарту, які визначають тільки поняття «курсова різниця», сучасні науковці вважають, що за природою виникнення та впливу на об'єкти обліку валютні коливання неоднорідні, і це має бути відображено в обліку. Досліджуючи природу валютних коливань, Т. П. Демчук [1] пропонує виокремлювати курсові різниці за видами діяльності: операційною, інвестиційною та фінансовою діяльністю; за наслідками здійснення операцій: курсові, сумові (розрахункові), перерахункові (податкові) різниці; залежно від впливу на фінансові результати: позитивні (дохідні), негативні (витратні), нейтральні (вплив на власний капітал – іноземні інвестиції). Д. М. Чирка, А. А. Поплавська [6] пропонують до наявної класифікації курсових різниць включити курсові різниці за ступенем реалізації: реалізовані та нереалізовані. А також виокремлюють: власне курсові різниці, сумові різниці та різниці між курсами. С. М. Галещук [2] розглядає основні підходи щодо прогнозування курсу валют на основі нейронних мереж та пропонує підхід до деталізації курсових різниць для потреб внутрішньогосподарського обліку: поділ на операційні курсові різниці, які виникають як результат операцій в іноземній валюті при здійсненні операційної діяльності; неопераційні, що супроводжують трансакції в іноземній валюті при здійсненні фінансової та інвестиційної діяльності підприємствами; трансляційні, які виникають за операціями в іноземній валюті зарубіжних підрозділів, результати за якими включаються до консолідованої фінансової звітності. Г. Ю. Коблянська [3] запропонувала визначити схему класифікації курсових різниць залежно від статей балансу, видів діяльності та впливу на фінансовий результат.

Нормативне забезпечення містить чітке визначення тільки поняття «курсові різниці», але вони згруповані тільки за видами діяльності: курсові різниці операційної та неопераційної діяльності. У вітчизняній нормативній літературі також відсутнє поняття «нереалізовані курсові різниці», але у звітній формі №3-н «Звіт про рух грошових коштів (непрямим методом)» є показник «збиток (прибуток) від нереалізованих курсових різниць», що передбачає їх визначення та розрахунок. Натомість МСБО (7) дає досить приблизне визначення: «нереалізовані прибутки та збитки, які виникають від змін валютного курсу, не є грошовими потоками. Проте вплив змін валютного курсу на грошові кошти та їх еквіваленти, які утримуються в іноземній валюті або підлягають виплаті в іноземній валюті, відображається в звіті про рух грошових коштів з метою узгодження грошових коштів та їх еквівалентів на початку і в кінці періоду. Ця сума подається окремо від грошових потоків від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності й містить курсові різниці, якщо вони були, коли рух грошових коштів визначався за курсом обміну валют на кінець періоду», яке можливо прирівняти до визначення поняття «нереалізовані курсові різниці» [4].

Таким чином, можна зробити висновок, що в бухгалтерському обліку виникають питання з відображення валютних коливань, які варто поділяти на курсові та сумові різниці. Також у вітчизняній нормативній літературі треба навести визначення поняття «нереалізовані курсові різниці». Це за своєю економічною сутністю надасть можливість підвищити інформаційно-аналітичну функцію обліку і стане основою прогнозування результатів впливу валютних коливань на результати діяльності підприємства.

Список використаних джерел: 1. Демчук Т. П. Облік валютних різниць на підприємстві при здійсненні операцій з іноземною валютою. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2009. Вип. 4. С. 333–341. 2. Галещук С. М. Облік і аналіз операцій в іноземній валюті: автореф. дис. ... канд. ек. наук: спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)» / Тернопільський нац. екон. ун-т. Тернопіль, 2015. 20 с. 3. Коблянська Г. Ю. Облік та аудит експортно-імпортних операцій підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)» / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2008. 23 с. 4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 (МСБО 7) «Звіт про рух грошових коштів». 2012. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_019. 5. Смірнова І. В., Смірнова Н. В. Вплив зміни валютних курсів на фінансову звітність: аналіз закордонного та вітчизняного досвіду. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2014. № 2(1). С. 127–133. URL: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=pirpr_2014_2\(1\)_28](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=pirpr_2014_2(1)_28). 6. Чирка Д. М., Поплавська А. А. Курсові різниці як наслідок коливання валютних курсів: обліковий аспект. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2011. С. 385–392.

УДК 657.6

Л. Ю. Рублевська, студентка

Науковий керівник: **Л. Л. Рублевська**, викладач

Сосницький сільськогосподарський технікум бухгалтерського обліку, смт. Сосниця, Україна

ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ТВАРИН НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Ключові слова: інвентаризація, біологічні активи, інвентаризаційний опис.

До специфічних об'єктів обліку в сільському господарстві, яких не має жодна галузь національної економіки, належать біологічні активи тваринництва. Згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 30 біологічний актив – тварина або рослина, яка в процесі біологічних перетворень здатна давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи, а також приносити в інший спосіб економічні вигоди [3]. Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», для підтвердження правильності та достовірності даних бухгалтерського обліку та звітності, передбачено проведення підприємствами, їх об'єднаннями та госпрозрахунковими організаціями незалежно від форм

власності інвентаризації майна, коштів і фінансових зобов'язань [4]. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань (наказ Мінфіну від 02.09.14 р. № 879) визначає, що інвентаризація поточних біологічних активів тваринництва проводиться не рідше одного разу на рік протягом трьох місяців до дати річного балансу (з 1 жовтня до 31 грудня) [2].

Відповідно до Методичних рекомендацій з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів, розрахунків та незавершеного виробництва сільськогосподарських підприємств (додаток до листа Міністерства аграрної політики України 04.12.2003 № 37-27-12/14023) дорослу робочу і продуктивну худобу заносять в інвентаризаційні описи (ф. N Інв.-8сг), де зазначають: номер, кличку, породу, вгодованість, рік народження, живу масу та балансову вартість. Свиней (кнурів і маток) і особливо цінні породи овець та інших тварин включають в описи індивідуально. Інших тварин основного стада, що обліковують груповим методом, включають в опис за статеві-віковими групами, зазначаючи кількість голів і живу масу по кожній статеві-віковій групі (крім коней, верблюдів, ослів, оленів і собак, по яких вага не вказується).

На кожен вид тварин (ВРХ, свині, вівці, коні та ін.) в описах виділяють окремих розділ. Групуєть інвентаризаційні описи в розрізі окремих ферм, бригад і матеріально відповідальних осіб.

Молодняк великої рогатої худоби, коней заносять в інвентаризаційні описи індивідуально із зазначенням інвентарних номерів, кличок, породи й інших даних.

Молодняк свиней, овець, кіз, птиці та інші види тварин, що враховуються груповим методом, включаються до описів згідно зі статеві-віковими групами та рахунків аналітичного обліку із зазначенням кількості голів і живої маси по кожній групі тварин.

При інвентаризації тварин, які не мають присвоєних інвентарних номерів або з повторюваними номерами, а також з номерами, що не належать цьому підприємству, виділяють в окреме приміщення для встановлення їхньої належності та складають окремих інвентарний опис.

Інвентаризацію бджолосімей і кормових залишків меду у вуликах проводять два рази на рік – весною і восени. Інвентаризацію бджолосімей весною проводять, коли температура повітря не нижче +15 °С (у тіні). Восени інвентаризацію проводять після закінчення збору нектару бджолиними сім'ями. При огляді бджолиних сімей встановлюють номер вулика, кількість рамок меду, силу сім'ї тощо.

Запаси меду в сім'ях визначають зважуванням сотів або за зайнятою медом площею сотів. Силу бджолиної сім'ї визначають за кількістю рамок, зайнятих бджолами, у перерахунку на повну рамку. Слабі і хворі бджолосім'ї підлягають вибракуванню.

Кожного місяця для забезпечення оперативного контролю за збереженням поголів'я, інвентаризаційній комісії слід проводити перерахунок наявного поголів'я дорослих тварин та тварин на вирощуванні та відгодівлі.

Перерахунок тварин проводиться в місцях знаходження тварин, у приміщеннях, у літніх таборах, на вигульних площадках. Перерахунок великої рогатої худоби, що перебуває на безприв'язному утриманні, проводиться шляхом перегону із одного місця в інше, прохід для перегону повинен бути таким, щоб через нього проходила одна тварина.

Перерахунок свиней бажано проводити після годівлі тварин по кожному станку окремо.

Перерахунок овець проводиться за допомогою станка, збитого з дощок, для проходу однієї вівці, через який проганяють усе поголів'я.

Перерахунок птиці, що утримується в клітках, проводиться шляхом перерахунку птиці в кожній окремій клітці з подальшим підсумовуванням. При утриманні птиці на підлозі перерахунок проводиться шляхом перегону або перенесення птиці в окреме приміщення.

Результати перерахунку записують до інвентаризаційного опису (ф. N Інв.-8сг), один примірник якого здають у бухгалтерію [1].

Порівнюючи фактичне поголів'я із даними обліку, виявляють лишки чи нестачу тварин; про причини цього матеріально-відповідальні особи повинні дати письмові пояснення.

Важливе значення має перевірка умов утримання і догляду за тваринами, дотримання технології виробництва продукції тваринництва. Оглядаючи ферми, перевіряючи виявляють забезпеченість тварин приміщеннями, засобами механізації та іншим обладнанням, їх справ-

ність і рівень використання, наявність вигульних майданчиків, родильних відділень тощо. Одночасно перевіряють дотримання необхідних параметрів мікроклімату в тваринницьких приміщеннях, оскільки від цього значною мірою залежать стан здоров'я тварин, їх продуктивність, якість продукції; раціони і правильність годівлі, своєчасність бонітування й вибракування тварин, осіменіння (парування), переведення із групи в групу; організацію робіт з одержання приплоду і догляду за ним; забезпечення активного моціону відповідних груп і видів тварин; дотримання способів утримання худоби та птиці. Узгодження здійснення технологічного й економічного контролю підвищує його ефективність.

Таким чином, проведення інвентаризації дозволяє вчасно й ефективно вирішити багато проблем у діяльності сільськогосподарських підприємств і забезпечує одержання повної, достовірної та неупередженої інформації про наявність і стан активів, власного капіталу та зобов'язань.

Список використаних джерел: 1. Методичні рекомендації з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів, розрахунків та незавершеного виробництва сільськогосподарських підприємств (додаток до листа Міністерства аграрної політики України 04.12.2003 № 37-27-12/14023). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/ru/v1402555-03>. 2. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: затв. наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>. 3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи» від 20.10.999 року. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/z1456-05>. 4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

УДК 336.71

Т. С. Черненко, магістр кафедри обліку і оподаткування

Науковий керівник: **В. С. Негоденко**, доцент кафедри обліку і оподаткування
Міжнародний університет фінансів, м. Київ, Україна

ЗНАЧУЩІСТЬ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Ключові слова: фінансовий результат, комерційні банки, прибуток (збиток).

Конкурентоспроможність банківських установ у ринкових умовах господарювання великою мірою залежить від отриманих фінансових результатів. Спроможність дієво впливати на процеси їх формування, справедливий розподіл з метою мобілізації власних банківських ресурсів виступає своєрідним індикатором і критерієм успішності управління банком.

З економічного погляду фінансовий результат – це доходи банку за вирахуванням витрат. Отже, забезпечення позитивного значення фінансового результату перебуває серед основних завдань при реалізації пріоритетів діяльності банку. Йдеться про ефективні важелі управління, в основі яких – процеси формування доходів в обсягах, що перевищуватимуть витрати. Реальність виконання цих завдань знаходиться в площині ведення прибуткової діяльності.

Проблема формування фінансових результатів, створення дієвих механізмів їх обліку, аналізу й аудиту з метою забезпечення реальних конкурентних переваг банку на ринку банківських послуг залишається важливою й актуальною з погляду як теорії, так і практичної діяльності.

Показники доходів, витрат і фінансових результатів відіграють роль ключових індикаторів фінансової стійкості та стабільності банку.

Система комерційних банків охоплює всі сфери ринкової економіки, а саме виробництво, розподіл, обмін і споживання, і є невід'ємною складовою діяльності як фізичних, так і юридичних осіб.

Діяльність комерційних банків аналізують як у масштабах країни, тобто на макрорівні, так і в масштабах окремих банків, тобто на мікрорівні. Проведення аналізу банківських операцій на макрорівні необхідне Національному банку України для вивчення та прогнозування ситуацій на фінансовому та кредитному ринках країни, стійкості та надійності як банківської системи загалом, так і окремих банків, їх груп по різних регіонах, контролю за виконанням банками встановлених стандартів і нормативів, а також визначення основних напрямів гро-

шово-кредитної політики. Не менш важливим є й аналіз банківської діяльності на мікрорівні як одному з етапів економічної роботи банку.

В Україні, як і в більшості країн світу, існує дворівнева банківська система, де на першому рівні перебуває центральний банк – Національний банк України, на другому – комерційні банки. Отримання прибутку через обслуговування фізичних і юридичних осіб та іншу інвестиційну діяльність є метою комерційних банків.

Визначальну роль у діяльності комерційних банків відіграють депозитні, кредитні та розрахункові операції, які банк здійснює.

Однією з важливих функцій комерційного банку є посередництво в кредиті, що вони здійснюють шляхом перерозподілу коштів, що тимчасово вивільняються в процесі кругообігу фондів підприємств і грошових доходів приватних осіб.

Отже, комерційні банки – це комерційні структури, основне завдання яких полягає в прибутку.

Набуваючи все більшої ваги, питання обліку, аналізу й аудиту фінансових результатів діяльності банку суттєво впливають на забезпечення загальної банківської безпеки. Це насамперед визначається підвищенням ролі вітчизняних банків у процесах глобалізації, світовими тенденціями концентрації капіталу, розвитком інформаційних систем.

Потрібно віддати належне вітчизняним ученим, роботи яких присвячені дослідженню проблем обліку, аналізу й аудиту в банках і безпосередньо – фінансовим результатам їхньої діяльності [1; 2]. Вагомий внесок у розвиток теорії, методології й організації обліку, аналізу та аудиту в банківській діяльності [3] зробили Г. М. Білокінь, Ф. Ф. Бутинець, О. В. Васюренко, А. М. Герасимович, та Р. І. Тиркало.

Фінансовий результат діяльності банківської установи є одним із найважливіших показників його функціонування. Він характеризує стійкість і надійність комерційного банку, необхідний для створення резервних фондів, стимулювання персоналу й керівництва до розвитку та вдосконалення здійснюваних операцій на ринку, скорочення витрат і підвищення якості послуг, які надає банківська установа. У процесі систематизації економічного змісту поняття «фінансовий результат», було виділено три основні підходи до визначення його сутності:

- фінансовий результат як різниця між загальною вартістю майна та сумою його зобов'язань і додаткових внесків власників за звітний період (чисті активи підприємства);
- фінансовий результат як приріст власного капіталу за звітний період;
- фінансовий результат як різниця між доходами та витратами діяльності [4].

У сучасних економічних умовах саме третій підхід для дослідження фінансових результатів банківської діяльності є пріоритетним, оскільки дає змогу виявити фактори впливу на фінансовий результат та розробити систему заходів для досягнення поставлених цілей. Фінансовий результат комерційного банку являє собою прибуток (збиток) як абсолютний показник та рентабельність (ефективність) як відносний показник.

Прибуток (збиток) визначають як різницю між доходами та витратами банківської установи, а рентабельність (ефективність) – як відношення прибутку до понесених витрат або наявних ресурсів [5]. Доходи і витрати формуються внаслідок руху грошових коштів, який притаманний фінансовим відносинам. Сума доходів є підсумком вхідних грошових потоків банківської установи, а сума витрат – підсумком її вихідних грошових потоків. Тому вважаємо, що доходи і витрати як підсумки вхідних та вихідних грошових потоків формують фінансові результати діяльності комерційного банку.

Комерційні банки являють собою багатофункціональні фінансові інституції, що здійснюють широкий спектр банківських послуг, спрямованих передусім на отримання позитивного значення фінансового результату, а його достатній обсяг забезпечує їх стабільне та ефективне функціонування.

Критична оцінка літературних джерел з економічного аналізу підтверджує відсутність єдиних підходів щодо кількості й видів аналітичних показників для використання в процедурах аналізу результатів діяльності. Різноманітними є також підходи до мети та завдань аналізу фінансових результатів діяльності банку.

Насамперед, з метою підвищення рівня прибутковості необхідно здійснювати комплексний аналіз доходів та витрат, виявляти фактори впливу на них, збільшувати резерви діяльності. Отримання позитивного або негативного значення фінансового результату діяльності залежить передусім від ефективності взаємодії кожного компонента системи організації сучасного комерційного банку. Вміння правильно визначати та розпоряджатися вхідними та вихідними грошовими потоками надає змогу комерційному банку отримувати значні переваги від своєї діяльності як в інтересах самої банківської установи, так і в інтересах клієнтів.

Список використаних джерел: **1.** Аналіз банківської діяльності: підручник / А. М. Герасимович та ін.; за ред. А. М. Герасимовича. Київ: КНЕУ, 2004. 599 с. **2.** Медвідь Л. Г., Фостяк І. В. Облік у банках: навч. посіб. Львів: Магнолія-2006, 2010. 360 с. **3.** Кириленко В., Демкович М. Звітність комерційних банків: її особливості. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2003. № 1. С. 47–49. **4.** Сиромятникова О. В. Фінансові результати діяльності банку як об'єкт аналітичного дослідження. URL: <https://goo.gl/RMSPvn>. **5.** Зінченко О. А., Кашубіна Ю. Б., Некряч Ю. О. Удосконалення підходів до визначення складу фінансових результатів комерційного банку та методики їх аналізу. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2013. Вип. 1 (1). С. 280–283.

СЕКЦІЯ 2

Обліково-аналітичне забезпечення звітності підприємств як основи для прийняття управлінських рішень на мікро- та макрорівнях

УДК 657

В. Г. Маргасова, д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

А. В. Труба, студентка

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Ключові слова: запаси, облік, організація обліку, аналіз, внутрішній контроль, аудит.

Запаси є одним із найпоширеніших та найважливіших елементів господарської діяльності підприємства, оскільки вони присутні на балансі кожного підприємства й багато в чому визначають його фінансовий стан та економічний потенціал загалом. Водночас запаси є складною обліковою категорією, яка потребує правильної організації обліку за кожним їх видом, аналізу ефективності використання та ретельного внутрішнього контролю й аудиту. Це пов'язано з тим, що існує безліч найменувань та видів запасів залежно від сфери застосування, мають місце різні терміни їх використання та умови зберігання, існують проблеми визначення оптимальної кількості запасів для підприємства та раціональної їх оцінки залежно від шляхів надходження та вибуття, часто виникають помилки при відображенні запасів у регістрах бухгалтерського обліку та звітності.

Проблематиці удосконалення системи управління запасами приділяли увагу такі вітчизняні вчені, як Т. Банасько, Н. Головай, І. Дерун, В. Діба, В. Жук, М. Корягін, С. Легенчук, М. Плекан, А. Пилипенко, Н. Проскуріна, С. Шульга та ін.

Значний внесок у розвиток обліково-аналітичного забезпечення управління запасами також здійснили зарубіжні дослідники Н. Бонтіс, Е. Брукінг, Д. Волков, Ю. Даум, Р. Каплан, Д. Нортон, Д. Скірмі, Т. Стюарт та ін.

Результати їх дослідження є здобутком вітчизняної та зарубіжної науки, однак проблема комплексного обліково-аналітичного забезпечення управління запасами, реалізованої в національній системі обліку, створює значні перешкоди для формування релевантної й достовірної інформації, необхідної суб'єктам господарювання.

Отже, необхідність удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління запасами є актуальною в сучасних умовах господарювання для всіх підприємств, незалежно від сфери діяльності, організаційно-правової форми та форми власності.

Згідно з П(С)БО 9 запасами є активи, які: утримуються для подальшого продажу (розподілу, передачі) за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством/установою [1].

Для цілей бухгалтерського обліку, згідно з П(С)БО 9, запаси класифікують залежно від способу їх отримання та напрямку використання. Так, до них включають:

- сировину, основні й допоміжні матеріали, комплектуючі вироби та інші матеріальні цінності, що призначені для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, розподілу, передачі, обслуговування виробництва й адміністративних потреб;
- незавершене виробництво у вигляді не закінчених обробкою і складанням деталей, вузлів, виробів та незакінчених технологічних процесів.
- готову продукцію, що виготовлена на підприємстві, в установі, призначена для продажу і відповідає технічним та якісним характеристикам;
- товари у вигляді матеріальних цінностей, що придбані (отримані) та утримуються підприємством/установою з метою подальшого продажу;

- малоцінні та швидкозношувані предмети, що використовуються протягом не більше одного року або нормального операційного циклу, якщо він більше одного року;
- поточні біологічні активи, якщо вони оцінюються за П(С)БО 9, а також сільськогосподарську продукцію і продукцію лісового господарства після її первісного визнання [1].

Запаси визнаються активом, якщо існує ймовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням, та їхня вартість може бути достовірно визначена [1].

Основними завданнями бухгалтерського обліку запасів є: своєчасне оформлення первинних документів на всі операції, пов'язані з надходженням, оприбуткуванням, зберіганням та використанням запасів; відображення на конкретну дату достовірних даних про їх кількість на підприємстві; правильний облік транспортно-заготівельних витрат під час придбання запасів; своєчасне здійснення розрахунків із постачальниками, контроль за матеріалами, що перебувають у дорозі; встановлення дієвої системи документації та документообороту з обліку запасів; вибір обґрунтованої облікової політики щодо методів оцінки запасів та ретельне її застосування; відображення у фінансовій та податковій звітності інформації про запаси відповідно до чинного законодавства та ін. [2].

Бухгалтерський облік слугує інформаційною базою для аналізу, контролю та управління запасами підприємства.

Так, на його основі здійснюється аналіз запасів, який важливий для ефективної діяльності кожного підприємства.

У науковій літературі виділяють такі етапи цього економічного аналізу:

- аналіз загального обсягу запасів та їх відповідності вимогам виробництва;
- аналіз запасів в межах середньодобового використання;
- аналіз чинників, які впливають на обсяг та структуру запасів;
- аналіз оборотності запасів;
- аналіз фінансування запасів та ефективності управління ними [3].

Одне з основних завдань аналізу запасів – підтримання їх на науково обґрунтованому рівні з метою забезпечення ритмічності виробництва продукції, оперативного регулювання відхилень від норм та ліквідації зайвих непродуктивних операцій. Для характеристики стану запасів необхідно порівняти фактичні залишки на кінець звітної періоду з наявністю їх на початок періоду і з нормативом, розрахованим на підприємстві [4].

Також при аналізі використання запасів значну увагу приділяють їх оборотності, яка характеризується певними взаємозалежними показниками: тривалістю одного обороту в днях, кількістю оборотів за певний період (коефіцієнт оборотності), коефіцієнтом завантаження запасів в обороті. При прискоренні оборотності запасів з обороту вивільняються матеріальні ресурси й джерела їхнього утворення, при вповільненні – в оборот утягуються додаткові кошти. Величина запасів, що вивільнилися (або додатково залучених) визначаються множенням суми одноденного обороту (виторгу) за звітний період на кількість днів прискорення або вповільнення оборотності у звітному році в порівнянні з базисним періодом [5].

Узагальнюючими показниками використання виробничих запасів є: прибуток на гривню матеріальних витрат, матеріаловіддача продукції, матеріаломісткість продукції, частка матеріальних витрат у собівартості продукції [5].

Внутрішній контроль запасів є невід'ємним складником діяльності підприємства, він дає змогу слідкувати за правомірним оприбуткуванням, відповідальним зберіганням, раціональним використанням товарних та сировинних запасів. Основні завдання внутрішнього контролю запасів:

- 1) встановлення законності, правильності і доцільності їх придбання, оприбуткування, зберігання і витрачання в процесі виробничої діяльності;
- 2) виявлення фактів їх нераціонального використання, розтрат, недостач і розкрадань;
- 3) виявлення зайвих і невикористовуваних на даному підприємстві запасів;
- 4) визначення втрат, зумовлених природними чинниками;
- 5) встановлення причин і посадових осіб, винних у допущених недостачах і недоцільному використанні запасів [6].

Для успішного вирішення вказаних завдань на підприємствах рекомендується здійснювати контроль запасів у певній послідовності, за стадіями господарської діяльності: придбання, виробництво та реалізація [6].

Одним із найефективніших інструментів внутрішньогосподарського контролю запасів є інвентаризація. Під час перевірки проводиться суцільна чи вибіркова інвентаризація наявності запасів та перевіряється їх відповідність даним бухгалтерського обліку за складами або матеріально відповідальними особами [6].

Для перевірки правильності відображення наявності запасів та різноманітних господарських операцій з ними у відповідних облікових регістрах та фінансовій звітності підприємства, періодично також має проводитися аудит запасів, який є незалежною перевіркою стану бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства. При цьому предметом цього аудиту є господарські процеси та операції, пов'язані з оприбуткуванням, наявністю, рухом, використанням та іншим вибуттям запасів, а також відносини, що виникають при цьому на підприємстві та за його межами, а об'єктами виступають: запаси як елемент облікової політики, господарські операції з запасами та записи у звітності, в регістрах обліку, у зведених та первинних документах [7].

Таким чином, обліково-аналітичне забезпечення запасів є складним та важливим питанням для кожного підприємства, та основою для прийняття різноманітних управлінських рішень. Тому удосконалення систем бухгалтерського обліку, аналізу та контролю запасів на підприємстві, раціональна їх побудова, чітка організація та ефективна реалізація покладених функцій є одним із найважливіших засобів підвищення результативності фінансово-господарської діяльності всіх суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел: 1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: затв. наказом Мінфіну України від 20.10.99 р. № 246. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>. 2. Грицишен Д. О., Каленчук Л. В. Обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими запасами підприємства. *Вісник ЖДТУ*. 2014. № 4 (70). URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2137/38.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. 3. Чаюн І. О., Бондар І. Ю. Управління матеріально-технічним забезпеченням підприємства: навч. посіб. Київ: Київ. нац. торг-екон. ун-т, 2002. 111 с. 4. Попович П. Аналіз формування та використання запасів підприємства. *Економічний аналіз*. 2010. Вип. 5. С. 150–153. URL: http://www.econa.at.ua/Vypusk_5/popovych.pdf. 5. Гамова О. В., Лукашенко О. В. Облік та аналіз ефективності використання виробничих запасів на підприємстві. URL: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/10/16.pdf>. 6. Бондаренко Н. М., Сімон Г. С. Організація внутрішнього контролю запасів на підприємстві. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/23-2-2017/23.pdf>. 7. Виноградова М. О., Жидєєва Л. І. Аудит: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 656 с.

УДК 338:657.3:65.01

О. О. Євсєєва, д-р екон. наук, професор, професор кафедри обліку і аудиту
Український державний університет залізничного транспорту, м. Харків, Україна

ОБЛІК ВНУТРІШНІХ І ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКИХ РОЗРАХУНКІВ ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ НА ОЦІНКУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ СТРУКТУРНОГО ПІДРОЗДІЛУ НА ПРИКЛАДИ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Ключові слова: облік, облікова політика, внутрішні та внутрішньогосподарські розрахунки, звітність, обліково-аналітичні процедури, показники фінансового стану.

При здійсненні залізничних перевезень між підприємствами залізничного транспорту, залізницями та їх відособленими підрозділами виникають внутрішні та внутрішньогосподарські розрахунки. Внутрішні розрахунки (далі – ВР) – це розрахунки між «Укрзалізницею» і підприємствами, що входять до сфери її управління. Внутрішньогосподарські розрахунки (далі – ВГР) – це розрахунки між окремими підприємствами залізничного транспорту та їхніми підрозділами. Умовою таких розрахунків є наявність у кожного з учасників окремого або самостійного балансу, що входить до складу зведеного балансу «Укрзалізниці». При ВР і ВГР

вимога платежу оформлюється шляхом виписки повідомлення (авізо) і направлення його платнику, оминаючи установи банків.

Об'єктами обліку ВР і ВГР є [1]: дохідні надходження і доходи від перевезень; операції з фінансування та розподілу коштів «Укрзалізницею» між залізницями та підприємствами «Укрзалізниці», залізницями між їхніми виробничо-технологічними підрозділами; розрахунки, пов'язані з незабезпеченням схоронності вантажу; розрахунки за централізовані поставки товарно-матеріальних цінностей; розрахунки з розподілу витрат; розрахунки за іншими операціями між підрозділами, що входять до сфери управління «Укрзалізниці».

Операції за ВР між підрозділами, безпосередньо підпорядкованими «Укрзалізниці», обліковують на субрахунку 682 «Внутрішні розрахунки», а за ВГР між підрозділами, що входять до складу залізниць, підприємств та об'єднань, обліковують на субрахунку 683 «Внутрішньогосподарські розрахунки». Наявність рівновеликих сум на рахунках ВР і ВГР (у одних учасників за дебетом, а в інших – за кредитом) забезпечує можливість взаємовиключення їх при складанні зведеної бухгалтерської звітності. З метою деталізації таких розрахунків та впорядкування системи звітності за цими операціями до Плану рахунків бухгалтерського обліку підприємств і організацій залізничного транспорту [2] введено рахунки третього порядку.

Найбільш значна питома вага припадає, зазвичай, на ВР і ВГР, пов'язані з обліком та розподілом дохідних надходжень і доходів від перевезень, а також з обліком та розподілом витрат основної діяльності. Методика таких розрахунків та їх обліку передбачена Порядком економічних взаємовідносин на залізничному транспорті України [3].

Основним джерелом інформації про майновий стан підприємства чи групи підприємств, а також про результати його господарювання є фінансова звітність. Тому необхідно досконало знати принципи, методи та процедури обліку, які застосовувалися при її формуванні та узагальненні в обліковій політиці підприємства, оскільки від цього значною мірою залежить якість фінансової звітності, її придатність для аналізу діяльності компанії, прийняття ефективних управлінських рішень та можливість залучення інвестицій.

Аналіз наукових публікацій, нормативно-правових документів та навчально-методичної літератури з цієї проблеми показує, що процедура бухгалтерського обліку переважно не виступає окремим об'єктом дослідження вчених, науковців чи практиків. Тому виникає необхідність узагальнення окремих теоретично-змістових положень щодо процедур обліку та розробки практичних рекомендацій із наведенням етапів облікової процедури по ВР і ВГР [4] з метою удосконалення окремих положень облікової політики для забезпечення формування достовірності фінансової звітності як основи ефективного управління.

Нині у звітності підприємств залізничного транспорту ВР і ВГР виокремлюються й відображаються у складі відповідних статей балансу, а саме [5]: дебіторську заборгованість по ВР і ВГР відображають у строчці 1145 активу балансу, а кредиторську заборгованість по ВР і ВГР – в строчці 1645 пасиву балансу. Оскільки ці розрахунки також беруть участь у розрахунку показників фінансового стану, тому необхідно провести процедуру їх виключення за тими показниками, у структуру яких вони входять у показниках балансу підприємства та на які вони безпосередньо впливають, з метою отримання більш коректних даних та, відповідно, це дозволить більш обґрунтовано навести висновки та надати економічні рекомендації щодо поліпшення фінансового стану.

Виключення ВР і ВГР здійснюється за таким алгоритмом [5]: якщо в балансі структурного підрозділу зафіксована дебіторська заборгованість по ВР і ВГР, то їх виключають із показників загальної суми оборотних активів (код строки 1195 активу балансу) та загальної суми активу балансу (код строки 1300 активу балансу); якщо в балансі структурного підрозділу зафіксована кредиторська заборгованість по ВР і ВГР, то їх виключають із показників загальної суми поточних зобов'язань і забезпечень (код строки 1695 пасиву балансу) та загальної суми пасиву балансу (код строки 1900 пасиву балансу).

З вищенаведеного зрозуміло, що ВР і ВГР будуть впливати на ті показники, де вони беруть безпосередню участь у розрахунку тих чи інших показників фінансового стану підприємства. Такий спосіб корегування показників фінансового стану нами названий прямим [5].

Баланс як форма фінансової звітності підтверджує головне правило бухгалтерського обліку про те, що активи підприємства завжди дорівнюють його пасивам.

Це означає, що ВР і ВГР з дебіторською ознакою опосередковано відображаються у пасиві балансу, так як і ВР і ВГР з кредиторською ознакою опосередковано відображаються в активі балансу. Це також означає, що за наявності в балансі підприємства дебіторської заборгованості по ВР і ВГР їх необхідно виключити і з розрахунків тих показників, які розраховуються і за участю загальної суми пасиву (код строки 1900 пасиву балансу). І навпаки: за наявності в балансі підприємства кредиторської заборгованості по ВР і ВГР їх необхідно також виключити і з розрахунків тих показників, які розраховуються і за участю загальної суми активу (код строки 1300 активу балансу). Такий спосіб корегування показників фінансового стану нами названий – непрямим [5].

Таким чином, виключення впливу ВР і ВГР на показники фінансового стану можна поділити на такі етапи: виявлення ВР і ВГР, визначення їхніх ознак; виключення ВР і ВГР із ключових статей балансу, розрахунок скоригованих показників фінансового стану прямим методом, розрахунок скоригованих показників фінансового стану непрямим методом; порівняння та аналіз скоригованих показників із попередньо розрахованих показників фінансового стану; розробка за результатами коригувань (рекомендовано надавати в табличному вигляді) заходів щодо удосконалення обліково-аналітичних процедур відображення господарських операцій, поліпшення показників фінансового стану, пошуку резервів підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності структурного підрозділу залізничного транспорту.

Список використаних джерел: 1. Атамас П. Й. Бухгалтерський облік у галузях економіки: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 392 с. 2. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій залізничного транспорту України: Наказ Укрзалізниці від 19.01.2000 р. № 17-Ц (із змінами та доповненнями). 3. Порядок економічних взаємовідносин на залізничному транспорті України: Наказ Укрзалізниці від 23.01.2012 № 019-Ц. 4. Литвиненко Н. О. Процедура обліку внутрішніх та внутрішньогосподарських розрахунків та її вплив на формування облікової політики. URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/natural/Nvuu/Ekon/2010_29_1/statti/17.htm. 5. Євсєєва О. О. Облікова політика та її складові елементи. *Економічний простір*: збірник наукових праць. 2016. № 105. С. 67–77.

УДК 657

Т. А. Гоголь, д-р екон. наук, доцент, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

А. М. Гоголь, магістр кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ДОСЛІДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ «ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ» З ПОЗИЦІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Ключові слова: обліково-аналітичне забезпечення, діяльність, малий бізнес, поняття.

Отримання різного роду економічної інформації безпосередньо від суб'єкта управління, зовнішніх контрагентів або в обробленому вигляді від структурних підрозділів підприємства вимагає здійснення відповідних дій з обробки, оцінки та аналізу отриманої інформації.

Центральне місце у формуванні необхідної економічної інформації посідають підрозділи обліку й аналізу, оскільки саме вони надають документально обґрунтовану та системно забезпечену інформацію про діяльність усіх підрозділів підприємства з необхідним рівнем її узагальнення та деталізації, аналізом діяльності та наданням пропозицій щодо покращення функціонування підприємства загалом.

Дослідження сутності питання «обліково-аналітичне забезпечення» та складність процесу забезпечення управлінської діяльності потребує детального дослідження цього питання з позиції:

– обліково-аналітичне забезпечення як сукупність даних облікової і аналітичної інформації, що проходить процес реєстрації, обробки та узагальнення інформації в системі управління з метою представлення необхідної інформації окремим працівникам або групам користувачів управлінського апарату;

– обліково-аналітичне забезпечення як процес дає змогу визначити рух інформаційних потоків між працівниками структурних підрозділів управлінського апарату з метою задоволення їхніх інформаційних потреб;

– обліково-аналітичне забезпечення як система передбачає наявність сукупності елементів, взаємопов'язаних між собою в єдину цілісну структурну організацію для досягнення мети забезпечення системи управління своєчасною інформацією.

Термін «забезпечення» в межах обліково-аналітичного процесу необхідно розглядати з позиції видів інформації, термінів її подання, рівня якості та груп користувачів. До поняття «забезпечення» як до сукупності засобів (заходів, умов) можна поставити такі види запитань: «хто забезпечує?», «чим забезпечує?», «кого забезпечує?», «яким чином забезпечує?», «в які терміни забезпечує?», «який рівень забезпечення?», «яка якість забезпечення?».

Відповіді на поставлені питання необхідно знаходити протягом дослідження понятійного апарату обліково-аналітичного забезпечення діяльності в межах таких напрямів:

– «хто забезпечує» і «кого забезпечує» – дослідження кола суб'єктів обліково-аналітичного забезпечення в межах системи управління та за межами підприємства;

– «чим забезпечує» – визначення та класифікація видів облікової й аналітичної інформації, що формується в межах обліково-аналітичного забезпечення діяльності;

– «який рівень забезпечення» – визначення обсягів облікової і аналітичної інформації, необхідних для забезпечення управління та прийняття рішень внутрішніми й зовнішніми користувачами;

– «яким чином забезпечує» – дослідження інформаційних потоків у межах ресурсного забезпечення та інформаційної спроможності системи управління;

– «в які терміни забезпечує» – визначення вимог до термінів подання облікової й аналітичної інформації в межах системи управління з позиції своєчасності інформації для користувачів;

– «яка якість забезпечення» – визначення вимог до якості облікової й аналітичної інформації з метою задоволення інформаційних потреб її користувачів.

У результаті комплексного дослідження сутності питання «обліково-аналітичне забезпечення» з позиції різних поглядів, враховуючи вищеперераховані складові для визначення кола осіб, що здійснюють збір, обробку, узагальнення облікової і аналітичної інформації дозволяє побудувати ефективну організаційну структуру обліково-аналітичного підрозділу, визначити напрями інформаційних потоків, обсяги, якість та рівень деталізації інформаційного забезпечення діяльності підприємств малого бізнесу та сформувати авторське визначення таких понять:

– *обліково-аналітичне забезпечення* – це організація процесу збору, обробки, узагальнення і збереження облікової і аналітичної інформації, узгодження її руху між різними структурними підрозділами управлінської служби, забезпечення ефективної взаємодії з зовнішнім середовищем з метою інформаційного забезпечення системи управління та зовнішніх користувачів;

– *обліково-аналітична інформація* – комплекс даних бухгалтерського обліку й аналітичних показників, який використовується системою управління для прийняття управлінських рішень та задоволення інформаційних потреб зовнішніх користувачів;

– *обліково-аналітичний процес* – процес узгодження інформаційних потоків із підбору облікових і аналітичних показників, спрямований на координацію роботи структурних підрозділів підприємства для досягнення мети діяльності підприємства та ефективного виконання функціональних обов'язків працівниками управлінської служби;

– *обліково-аналітична система* – сукупність взаємопов'язаних елементів (суб'єкти, об'єкти, інформаційні потоки та їх зв'язки), гармонійна взаємодія та координація роботи яких дає можливість своєчасного формування якісної та достовірної облікової й аналітичної інформації для інформаційного забезпечення системи управління і зовнішніх користувачів.

Використання сформованого комплексу понятійно-категоріального апарату та внутрішньої взаємодії структурних елементів системи обліково-аналітичного забезпечення управлінської діяльності сприяє удосконаленню теоретичної основи для розробки методологічних основ та методико-організаційних положень бухгалтерського обліку і аналізу, що підвищує ефективність формування цілісної концепції розвитку бухгалтерського обліку й аналізу в умовах зростання вимог до обліково-аналітичного забезпечення діяльності підприємств малого бізнесу на сучасному етапі розвитку економіки.

K. V. Hnedina, PhD in Economics, Assistant Professor of the Department of Accounting, Taxation and Audit

A. A. Vertiiko, student

Chernihiv National University of Technology, Chernihiv, Ukraine

BUDGETING IN STRATEGIC MANAGEMENT ACCOUNTING: ESSENCE AND BENEFITS

To achieve the goals of a company and to function effectively it is necessary to allocate and use resources rationally. In a resource shortage it is especially important to minimize costs of an enterprise. It causes the reasonability of planning. Resource planning is one of the stages of strategy formation. In order to implement strategic measures enough resources are needed. In the conditions of limited resources, it is necessary to choose among alternatives and consume resources on priority projects. Thus, managers should pay attention to budgeting, which is an essential component of the system of strategic management accounting.

A great number of scientists investigated the budgeting in their scientific works. Among them such researchers, as: N. Abdullah, T. Blumentritt, R. S. Kaplan, S. N. Maheshwari, A. M. Peterson, R. J. Votta, A. B. Wildavsky and others. Despite the existence of significant scientific works devoted to the theoretical and methodological basics of budgeting, the level of implementation of this instrument at enterprises remains insufficient. Therefore, investigation of the features and benefits of budgeting is of relevance and practical value.

The aim of this research is to determine the essence of budgeting as an instrument of strategic management accounting and to define its benefits.

Budgeting defers to the process of budget creation and is also one of the strategic management techniques. There are different approaches to define the terms “budgeting” and “budget” (Table).

Table

Definition of the categories “budgeting” and “budget”

Definition/Reference	Author(s)/ Source
“Budgeting is translating financial resources into human purposes” [1, p. 7]	Wildavsky A. B. (1986)
“Budgeting is the process of allocating an organization’s available financial resources to its units, activities and investments and to monitor the performance of managers and employees” [2]	Blumentritt T. (2006)
“Budgeting: refers to the process of preparation, implementation and operation of budgets decisions into specific projected financial plans” [3, p. 12]. “Budget: refers to a comprehensive plan in writing, stated in monetary terms, that outline the expected financial consequences of management’s plans and strategies for accomplishing the organization’s mission for the coming period” [3, p. 12]	Abdullah N. (2008)
“Budgeting is the process of expressing the predicted costs and resources for a planned course of action over a specified time period. Budgets can be drawn up for business units, departments, products, teams or the entire organization” [4, p. 4]. “Budget is a financial plan, but budgets can refer to non-cash resources, such as staff or time” [4, p. 4]	CIMA (2008)
“A necessary planning component is budgeting. Budgets outline the financial plan for an organization” [5, p. 16]	Walther L. M., Skousen C. J. (2009)
“Budgeting is a process. This means budgeting is a number of activities performed in order to prepare a budget. A budget is a quantitative plan used as a tool for deciding which activities will be chosen for a future time period” [6]	Averkamp H.

Generalizing examined definitions of the researched categories, it can be argued, that *budgeting* is a managerial decision-making process regarding resource allocation, which results in budget formation. *Budget* is a financial plan, which reflects the amount of resources (cash and non-cash), required to implement strategic plans of a company over a certain time period.

Budgeting has a range of advantages and brings benefits for a company (Figure). This instrument allows to plan and to forecast the expenses, to display the strategic plan in specific summarized costs in cash, to choose the most rational way of the resource consumption.

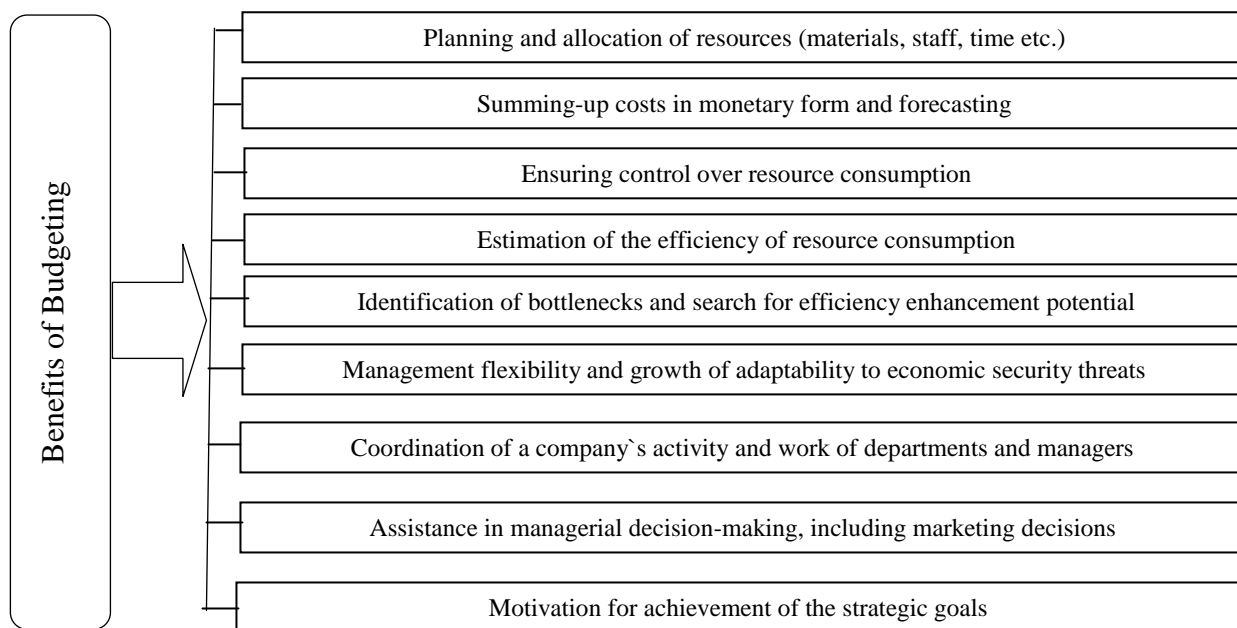

Fig. The key benefits of budgeting

Budgeting plays an important role in achievement of the company's strategic goals. When the strategy displays the directions of the company's future activities, the budget represents future costs. It allows to estimate and to forecast organization's expenses. The company's budget should be formed in view of the priority directions of its functioning, defined in the strategy. At the same time, the implementation of strategic measures should be preceded by the preparation of the financial plan (budget). It is important to control the availability of the necessary resources at each stage of the strategy's implementation, to compare actual costs with planned and to analyze the budget variance. Therefore, the process of budget generation should be integrated into the process of strategy formation.

References: 1. Wildavsky, A. B. (1986). Budgeting: a comparative theory of the budgeting process. Second, Revised Edition. Transaction Publishers. 2. Tim Blumentritt. (2006). Integrating Strategic Management and Budgeting. *Journal of Business Strategy*, 27 (6), 73-79. 3. Abdullah, N. (2008). Budget: planning, control and organizational performance among public-listed companies in Malaysia. Masters thesis. University of Malaya. Chapter 2: Introduction to Budget – Planning and Control). Retrieved from <http://repository.um.edu.my/781/5/6.%20Chapter%2002%20v.pdf>. 4. Budgeting. Topic Gateway Series. No. 27. The Chartered Institute of Management Accountants. Retrieved from http://www.cimaglobal.com/Documents/ImportedDocuments/cig_tg_budgeting_mar08.pdf. 5. Larry M. Walther and Christopher J. Skousen. (2009). Managerial and Cost Accounting, 130 p. Retrieved from <http://library.ku.ac.ke/wp-content/downloads/2011/08/Bookboon/Accounting/managerial-and-cost-accounting.pdf>. 6. Harold Averkamp. What is budgeting? Accounting Coach. Retrieved from <https://www.accountingcoach.com/blog/what-is-budgeting>.

УДК 657

В. В. Гливенко, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

І. М. Тертишнік, магістр

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

РОЛЬ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Ключові слова: фінансові результати, прибуток, управління, джерела інформації.

Кожне підприємство, здійснюючи фінансово-господарську діяльність, у кінці звітного періоду має узагальнений підсумок щодо всіх подій, які були здійснені протягом цього часу, тобто фінансовий результат. Формування такого підсумку свідчить про закінчення одного циклу діяльності господарюючого суб'єкта і є джерелом та умовою формування наступного. Фінансовим результатом діяльності підприємства, здійснюваної протягом певного часу, є прибуток, збиток або нульовий фінансовий результат. Безперечно, отримання прибутку є го-

ловною метою функціонування підприємства. Високий позитивний результат забезпечує основні потреби підприємства, є джерелом розвитку, інвестицій, розширення меж діяльності, збільшення матеріального заохочення працівників. Саме тому важливим є правильне, виважене, адекватне управління фінансовими результатами. Система управління є індивідуальною для кожного суб'єкта, що пояснюється його специфікою та особливостями діяльності. Отже, на нашу думку, для того, аби здійснювати ефективне управління фінансовими результатами, необхідно спочатку визначитися з поняттям, метою, об'єктами та суб'єктами.

Перелік визначень «фінансовий результат» подано в таблиці.

Таблиця

Визначення поняття «фінансовий результат»

Автор/джерело	«Фінансовий результат» - це
Пипко В. А. [1, с. 402]	Результат господарської діяльності, виражений у грошовій формі
Вороніна О. О. [2, с. 23]	Якісна характеристика фінансово-господарської діяльності, яка загалом характеризує результат економічних відносин підприємства
Мочерний С. В. [3, с.497]	Грошова форма підсумків господарської діяльності організацій або їхніх підрозділів, виражена в прибутках або збитках
Кондраков Н. П. [4, с. 520]	Відображає зміну власного капіталу за визначений період у результаті виробничо-фінансової діяльності підприємства

Джерело: узагальнено авторами на основі джерел [1-4].

НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» виокремлює і дає тлумачення поняттям «прибуток» та «збиток»: прибуток – це сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати, а збитки – перевищення суми витрат над сумою доходів, для отримання яких здійсненні ці витрати [5].

Метою управління фінансовими результатами є гарантування максимально можливого обсягу прибутку, стабільності його отримання для подальшого існування, впровадження інновацій та розширення діяльності.

Об'єктами управління є процеси формування доходів та витрат, визначення собівартості, ціноутворення, розподілу прибутку тощо.

Суб'єктами постають: вищий управлінський персонал підприємства, тобто керівники, фахівці підприємства та виробничих підрозділів.

Процес управління фінансовими результатами слід здійснювати за двома напрямками – формуванням таких результатів та розподілом уже отриманого фінансового результату у вигляді прибутку до оподаткування. Фінансовий результат підприємства формується від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства, а отже, основними джерелами інформації для аналізу фактичних даних є дані бухгалтерського обліку за відповідними рахунками 7-го і 9-го класу, ф. № 1 «Баланс», ф. № 2 «Звіт про фінансові результати», ф. № 3 «Звіт про рух грошових коштів». Для отримання прогностичних показників додатково можуть використовуватися бізнес-плани, фінансові плани тощо. Стосовно розподілу прибутку, крім вказаних джерел інформації, використовуються також ф. № 5 «Звіт про власний капітал», декларація про прибуток підприємства, статистичні форми звітності, дані внутрішніх нормативних документів.

На основі показників, отриманих із вищевказаних джерел, здійснюється планування, прогнозування та комплексний аналіз результатів діяльності.

Управління прибутком може бути оцінено з позиції якісного та кількісного рівня. До якісного слід віднести оптимальне використання прибутку, при якому будуть задоволені потреби та інтереси як власників, так і працівників. Кількісний рівень оцінки складає числову систему показників, за допомогою яких буде здійснена оцінка якості управління фінансовим результатом. На нашу думку, оцінка рівня прибутку має бути регламентована внутрішніми управлінськими документами, за якими буде закріплено періодичність аналізу, перевірка фактичних, планових і нормативних показників.

На думку вчених-економістів М. Поддєрьогіна та М. Білухи, головним індикатором управління прибутком є показники прибутковості, які відображають рівень ефективності здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства в порівнянні з витратами, поне-

сеними для отримання відповідного рівня прибутку. Такими відносними показниками є прибутковість інвестицій, прибутковість акцій, прибутковість власного капіталу, рентабельність [7].

Отже, чітко налагоджений облік, постійне планування та аналіз діяльності є основою дієвого управління фінансовими результатами підприємства, що у свою чергу показують рівень ефективності функціонування суб'єкта господарювання.

Список використаних джерел: 1. Пипко В. А., Булавина Л. Н. Настольная книга бухгалтера и аудитора. 5-е изд., доп. Москва: Финансы и статистика, 2011. 592 с. 2. Вороніна О. О. Управління фінансовим результатом промислового підприємства: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами» / Харківський нац. екон. ун-т. Харків, 2009. 25 с. 3. Мочерний С. В. Політична економія: навч. посіб. Київ: Знання-Прес, 2002. 687 с. 4. Кондраков Н. П. Бухгалтерский учет: учебник. 4-е изд., доп. Москва: ИНФРА-М, 2002. 640 с. 5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 7 лютого 2013р. № 73 (зі змін. і доп.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua>. 6. Литвин Б. М., Стельмах М. В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Київ: Хай-Тек Прес, 2008. 336 с. 7. Білик М. Д., Поддєрьогін А. М. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. для студ. екон. спец. Тернопіль: Лілея, 2006. 425 с.

УДК 657

Н. В. Гудзь, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування підприємницької діяльності

Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль, Україна

ПРОБЛЕМИ ПРОЗОРОСТІ ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ

Ключові слова: звітність, прозорість, аудиторський звіт.

У 2014 році Україна підписала з Європейським Союзом угоду про асоціацію, відповідно до якої необхідно імплементувати у вітчизняне законодавство низку вимог, спрямованих на покращення інвестиційного клімату й умов співпраці з європейськими партнерами. Серед них і підвищення прозорості діяльності підприємств завдяки удосконаленню законодавства з питань бухгалтерського обліку, фінансової звітності й аудиту.

За даними дослідження, проведеного компанією «Price Waterhouse Coopers» (PWC) щодо економічних злочинів, у світі найбільшу частку займають такі злочини, як незаконне привласнення активів (69 %), шахрайство із закупівлями (29 %), хабарництво й корупція (27 %), кіберзлочинність (24 %). П'яте місце посідає злочини в системі бухгалтерського обліку, які становлять близько 22 % [1].

Найбільшим поширеним видом шахрайства в системі бухгалтерського обліку в Україні є фальсифікація фінансових результатів. При цьому такі дії переважно зорієнтовані на приховування реального фінансового стану справ підприємства від державних контролюючих органів: ухилення від сплати податків та зборів (понад 70 %), ухилення від кримінальної, адміністративної та майнової відповідальності за здійснення незаконної (тіньової) фінансової діяльності (20 %). До частих незаконних випадків також належить шахрайство із фінансовими ресурсами (10 %), що передбачає здійснення незаконної діяльності протягом всього облікового процесу або в певні його етапи: вуалювання операцій умисного переміщення активів, приховування нестач, неправильна оцінка необоротних засобів тощо.

Шахрайства у сфері обліку в Україні приводять до дестабілізації системи відтворення й перерозподілу фінансових ресурсів між економічними суб'єктами, зумовлюють проблеми в розвитку досконалого підприємництва в країні.

Вагомими складовими боротьби з корупцією, на думку Н. П. Михайлишин та Н. Г. Мельник, є прозорість бухгалтерського обліку на рівні суб'єкта господарювання, а також його транспарентність для зовнішніх користувачів. Здебільшого обов'язковість розкриття інформації про господарську діяльність через транспарентність облікової інформації, яка не становить комерційної таємниці, та її результати у формі публічної, відкритої звітності перешкоджають корупції та правопорушенням. Саме тому важливим є дотримання якісних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності, які забезпечують єдині вимоги та чіткі правила розкриття інформації, а також високий рівень прозорості для зовнішніх користувачів [2].

Прозорість фінансової звітності необхідна для залучення в країну вільного іноземного капіталу, оскільки якісна і порівняльна звітна інформація є необхідною умовою підвищення інвестиційної привабливості компаній, сприяє зниженню підприємницьких ризиків і збільшення освоєння інвестиційних проектів.

Прозорість важлива на рівні держбюджету, але не менш важливо мати прозорість державних компаній, особливо таких, чіми послугами користуються практично всі громадяни країни. Однією з таких компаній є НАК «Нафтогаз України» – постачальник як видобутого в Україні газу, так і газу, закуповуваного за імпортними поставками.

«Нафтогаз» опублікував річні та квартальні фінансові звіти, які, однак, не підтверджені незалежною аудиторською компанією і які, таким чином, не відповідають вимогам міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) [3].

Найбільша проблема полягає в тому, що ці звіти не містять Приміток або розшифрувань, які б розкривали суть наведених у звітах показників: без Приміток до статей звітності розміщення таких звітів виглядає як дія «для галочки». Більше того, у звітах наведені консолідовані дані без поділу на сегменти (транспортування газу магістральними газопроводами подано в купі з видобутком і дистрибуцією, а не окремо – як це зазвичай робиться в аудиторських звітах), тому аналізувати що-небудь у таких звітах дуже складно.

Формально звіти є, але насправді вони не є інформативними, не відповідають вимогам МСФЗ, а інформація не підтверджена незалежним аудитором. Не є достатньою також публікація тільки аудиторських звітів – за відсутності звітів про розвиток, діяльність правління та інших органів, інформації щодо запасів, статистики споживачів і т. ін. Більше того, аудиторський звіт, що являє собою підтвердження фінансової звітності, надається зазвичай до кінця І кварталу наступного року, тому компанії представляють квартальні поточні звіти, які вже за результатами року будуть підтверджувати незалежні аудитори. Квартальні звіти включають безліч даних про поточну діяльність компанії і складаються для ознайомлення акціонерів з поточною ситуацією в компанії. Проте, безумовно, найважливішими є річні звіти про діяльність. Для компаній, акції яких котируються на Американських біржах, вони мають відповідати спеціальним вимогам форми 20F.

У річному звіті компанії повинні міститись такі розділи:

1. Стратегічний звіт, який містить огляд ринку, інформацію про стратегію компанії, ключові індикатори діяльності, опис діяльності групи, доходи, витрати, ліквідність і джерела капіталу, технології видобутку та переробки, ціни на основні продукти, огляд групи тощо.

2. Огляд бізнесу – структура компанії, родовища, запаси вуглеводів, геологорозвідка і нові родовища, розвиток міжнародного бізнесу, конкурентоспроможність, захист навколишнього середовища й поновлювані джерела енергії, транспортування та зберігання продукції та т. ін.

3. Звіт про корпоративне управління окреслює підхід до бонусів директорів, ризики менеджменту, фактори ризику, корпоративне управління, правління, виконавча команда, огляд управління, робота правління та інших керуючих структур, протоколи зборів, огляд ключових рішень.

4. Фінансова звітність: незалежний аудиторський звіт, консолідована фінансова звітність, примітки до фінансової звітності, фінансова звітність дочірніх компаній; огляд доходів і витрат, заборгованостей і кредитів, фінансових активів, інвестицій, грошових потоків, позабалансові активи тощо.

5. Інформація для акціонерів: акціонерний капітал, лістинг та ціна акцій, дивідендна політика, оподаткування акцій, основні акціонери, емісії та викуп акцій тощо.

Як бачимо, компанії з видобутку нафти та газу надають різноманітну інформації для публічного ознайомлення, а аудиторський фінансовий звіт – тільки один із багатьох інших звітів, які дають змогу зрозуміти діяльність цих компаній і самостійно її проаналізувати.

Нині, українські компанії з наведеного у кращому разі надають фінансову звітність, яку складають не самі, а доручають аудиторським фірмам. Але одних аудиторських звітів теж недостатньо для розуміння економіки компанії – потрібні статистичні дані, звіти про діяльність правління, звіти щодо стратегії компанії, про дивідендну політику тощо.

Список використаних джерел: 1. Всесвітній огляд економічних злочинів. *Публікації аудиторської компанії PwC*. URL: <http://www.pwc.com/ua/uk/services/forensic/publications.jhtml>. 2. Мельник Н. Г., Михайлишин Н. П. Бухгалтерський облік у системі заходів боротьби з корупцією. *Глобальні та національ-*

ні проблеми обліку. 2017. Вип. 17. С. 844–848. 3. Річна фінансова звітність емітента. Публічне акціонерне товариство «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України». URL: <https://smida.gov.ua>.

УДК 657.25

Л. Б. Іванова, канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, оподаткування та аудиту

К. Ю. Курдюк, студентка

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ВИСВІТЛЕННЯ ПИТАНЬ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ РЕЗЕРВУ СУМНІВНИХ БОРГІВ

Ключові слова: Положення (стандарту) бухгалтерського обліку, дебіторська заборгованість, сумнівна заборгованість, резерв сумнівних боргів, методи нарахування резерву.

Актуальність теми. Порушення платіжної дисципліни є негативним явищем у діяльності підприємств-контрагентів, її наслідки призводять до виникнення безнадійних боргів, погіршення фінансового стану, зменшення економічного потенціалу країни загалом. У зв'язку з цим постає питання щодо розроблення дієвих методів в управлінні дебіторською заборгованістю, одним із яких і є формування резерву сумнівних боргів.

Метою статті є висвітлення питань обліку дебіторської заборгованості, зокрема резерву сумнівних боргів, аналіз наявних методів його формування.

Огляд наукових підходів. Значний внесок у розвиток методики бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості, зокрема питань створення резерву сумнівних боргів, у своїх працях зробили: О. І. Линник, В. В. Сьомченко, О. О. Дядюн, Т. О. Євлаш, Л. Б. Іванова, О. В. Топоркова.

Удосконалення методики розрахунку резерву сумнівних боргів, що ґрунтується на функції трикутного розподілу, запропонували Т. О. Євлаш, О. В. Топоркова [1, с. 80–87], В. В. Сьомченко, О. О. Дядюн [2, с. 133–141] дослідили переваги і недоліки кожного з методів нарахування резерву сумнівних боргів і запропонували: «...обчислювати на дату балансу, тобто щоквартально – при його складанні» [2, с. 133–141].

Основна частина. За розрахунків із покупцями можливі ситуації, коли покупець неспроможний сплатити свою заборгованість, а тому продавець зазнає збитків. Для покриття таких збитків продавець формує резерв сумнівних боргів [3, с. 117]. Згідно з п. 7 П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» (далі – П(С)БО 10) нарахування резерву сумнівних боргів є обов'язковим [4], проте підприємства часто не дотримуються цієї вимоги.

Однією з причин того, що підприємці не розраховують резерв сумнівних боргів є відмінності між ПСБО 10 і Податковим кодексом щодо включення витрат із нарахування резерву сумнівних боргів та списання безнадійної дебіторської заборгованості на витрати. Так, згідно зі ст. 139.2.1 Податкового кодексу України (далі – ПКУ): «фінансовий результат до оподаткування збільшується: на суму витрат на формування резерву сумнівних боргів до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності та на суму витрат від списання дебіторської заборгованості понад суму резерву сумнівних боргів» [5]. Отже, тим самим нівелюється зменшення фінансового результату в бухгалтерському обліку. Тобто формування резерву сумнівних боргів не впливає на величину оподаткованого прибутку. Наприклад, фінансовий результат до оподаткування становив би 50 000 гривень, але при нарахуванні резерву сумнівних боргів Дт 944 – Кт 38 на суму 5000 гривень, фінансовий результат у бухгалтерському обліку зменшується до 45 000 гривень. У розрахунку податку на прибуток враховуються фінансовий результат у бухгалтерському обліку та податкові різниці стосовно нарахування резерву сумнівних боргів, у нашому прикладі: $45\ 000 + 5\ 000 = 50\ 000$ гривень. Таким чином, вплив нарахування резерву сумнівних боргів на величину прибутку, що оподатковується, дорівнює нулю.

Навпаки, перетворення сумнівної заборгованості на безнадійну та її списання: Дт 38 – Кт 361 (за умови відповідності правилам пп. 14.1.11 ПКУ) впливає на зменшення оподаткованого прибутку, однак не тільки в межах суми резерву сумнівних боргів, а й поза межами цієї суми.

Проте розрахунок резерву сумнівної заборгованості є необхідним для кожного підприємства, що дає можливість відобразити у фінансовій звітності реальний стан дебіторської заборгованості та рівномірно відобразити витрати, пов'язані зі списанням безнадійної дебіторської заборговано-

сті. Також підприємство має створювати резерв, щоб дотримуватися вимог Положень (стандартів) бухгалтерського обліку та оминати застосування адміністративного штрафу [6].

Підприємство самостійно в наказі про облікову політику має право визначити методику нарахування резерву сумнівних боргів, але відсутність відповідного методу особливостям діяльності підприємства іноді стає наступною причиною для того, щоб не створювати резерв сумнівних боргів.

Згідно з п. 7 П(С)БО 10 передбачено застосування двох методів щодо визначення величини резерву сумнівних боргів [5], які підприємство може обрати самостійно: застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості; застосування коефіцієнта сумнівності. На нашу думку, перевагами першого методу є зрозумілість та простота при застосуванні, тому що він відрізняється конкретністю та повнотою інформації, оскільки полягає в аналізі платоспроможності кожного конкретного дебітора підприємства. Однак цей метод є зручним, коли боржників небагато.

При методі застосування коефіцієнта сумнівності індивідуальний підхід до кожного дебітора є трудомістким, адже основоположним у ньому є групування заборгованостей за певними ознаками. Коефіцієнт сумнівності розраховується одним із способів, установленим П(С)БО 10 [6]: визначення питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході; класифікації дебіторської заборгованості за строками непогашення; визначення середньої питомої ваги списаної протягом періоду дебіторської заборгованості у сумі дебіторської заборгованості на початок відповідного періоду за попередні 3-5 років. Для знаходження коефіцієнта сумнівності за першим способом одним із показників розрахунку є величина чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тому цей спосіб розрахунку доцільно використовувати тільки для резерву сумнівних боргів за заборгованістю за реалізовану продукцію, товари, роботи, послуги. При методиці визначення коефіцієнта сумнівності другим способом – «класифікації дебіторської заборгованості за строками погашення» — необхідно класифікувати дебіторську заборгованість за строками непогашення. За такого способу розрахунку резерву П(С)БО 10 [5] не обмежує підприємство у праві обрати період спостереження на власний розсуд. При використанні третього способу розрахунку коефіцієнта сумнівності — метод «середньої питомої ваги» підприємство обирає за період спостереження попередні 3-5 років. Цей спосіб подібний на другий спосіб розрахунку коефіцієнта сумнівності. Проте різниця полягає в тому, що, у способі «середньої питомої ваги» відсутня необхідність класифікації заборгованості та для аналізу заборгованості маємо використовувати період від 3 до 5 років.

Перевагами методу «застосування коефіцієнта сумнівності» є те, що він більш врегульований П(С)БО 10, ніж метод «абсолютної суми сумнівної заборгованості»; для цього методу не має значення кількість дебіторів. Недоліком є те, що він є трудомістким, адже потребує проведення певних розрахунків та інформаційний пакет даних за декілька періодів. Однак, незважаючи на трудомісткість цього методу, притаманний йому аналіз дає змогу визначити характеристики сумнівного боргу, розширення критеріїв якого пропонується у наукових статтях [7].

Висновки. Враховуючи вищезазначене, вважаємо за необхідне акцентувати увагу на наступному: створення резерву сумнівних боргів є необхідним для кожного підприємства – для відображення реального стану дебіторської заборгованості у фінансовій звітності; для дотримання вимог положень стандартів бухгалтерського обліку; згідно П(С)БО 10 застосовуються два методи розрахунку резерву сумнівних боргів – метод «абсолютної суми», який є найбільш точним і формується згідно з інформацією про кожного дебітора окремо; метод «коефіцієнта сумнівності» – для підприємств, в яких велика кількість боржників.

Зважаючи на вищевказане, ми пропонуємо підприємствам: створювати резерв сумнівних боргів та самостійно обирати методику формування резерву сумнівних боргів залежно від кількості дебіторів та наявності необхідної інформації, що дозволить достовірно відображати величину дебіторської заборгованості в бухгалтерському балансі; робити детальний аналіз заборгованості по кожному дебітору, враховуючи строки непогашення, кількість випадків відстрочення боргу, а також, якщо відбувалося, розстрочення боргу для визначення рівня сумнівності боргу.

Список використаних джерел: 1. Євлаш Т. О., Топоркова О. В. Особливості створення та списання резерву сумнівних боргів в обліку. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2012. Вип. 2(45). С. 80-87.

2. Сьомченко В. В., Дядюн О. О. Проблема формування резерву сумнівних боргів у контексті ефективного управління дебіторською заборгованістю. *Вісник Запорізького національного університету*. 2014. Вип. 2 (22). С. 133–141.
3. Лень В. С. Фінансовий облік: навч. посіб. Київ : Академія, 2011. 608 с.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: Наказ Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № 237. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0725-99>.
5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. за № 2755-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
6. Онищенко В. П. Списання безнадійної заборгованості та роль резерву сумнівних боргів з 2017 року. URL: <https://byhgalter.com/spisannya-beznadijnoi-zaborgovanosti-ta-rol-rezervu-sumnivnix-borgiv-z-2017-roku>.
7. Іванова Л. Б. Теоретичні засади визначення сумнівних і безнадійних боргів в умовах антикризових заходів. *Бізнес Інформ*. 2013. № 3. С. 286–292.

УДК 657

Н. В. Каткова, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри «Облік і економічний аналіз»

Н. С. Зарічна, магістрант

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, м. Миколаїв, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Ключові слова: інвентаризація, основні засоби, контроль.

Стале функціонування суб'єктів господарювання в умовах жорсткої конкуренції та економічної нестабільності робить актуальним питання ефективного управління основними засобами, що забезпечується насамперед контролем наявності, стану та раціонального їх використання. Інвентаризація є одним із способів контролю, за допомогою якого можна оцінити фактичний стан і наявність основних засобів.

Процедуру інвентаризації регулює Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань № 879 [1]. Принципи Положення про інвентаризацію дозволяють конкретизувати основні завдання інвентаризації основних засобів:

- виявити фактичну наявність основних засобів, зіставити її з даними бухгалтерського обліку й установити розходження (надлишки чи нестачі) або їх відсутність;
- виявити об'єкти, які непридатні до використання із будь-яких причин або які не використовуються;
- виявити основні засоби, які не відповідають критеріям визнання.

Згідно з п. 6 розд. I Положення про інвентаризацію суцільною інвентаризацією охоплюються всі види зобов'язань та всі активи підприємства незалежно від їх місцезнаходження, у тому числі предмети, що передані у прокат, оренду або перебувають на реконструкції, модернізації, консервації, у ремонті, запасі або резерві незалежно від технічного стану.

Також інвентаризації підлягають активи і зобов'язання, які є у підприємства тимчасово і обліковуються на позабалансових рахунках, зокрема цінності, що не належать підприємству, але тимчасово перебувають у його користуванні, розпорядженні або на зберіганні, зокрема об'єкти оперативної (операційної) оренди основних засобів, матеріальні цінності на відповідальному зберіганні, переробці, комісії, монтажі [1].

Проведення інвентаризації основних засобів на підприємстві є обов'язковим:

- перед складанням річної фінансової звітності;
- у разі зміни матеріально відповідальних осіб, а також у разі зміни керівника колективу (бригадира), вибуття з колективу (бригади) більше половини його членів або на вимогу хоча б одного члена колективу (бригади) при колективній (бригадній) матеріальній відповідальності (на день приймання-передачі справ) в обсязі активів, які перебувають на відповідальному зберіганні;
- у разі встановлення фактів крадіжок або зловживань, псування цінностей (на день встановлення таких фактів) в обсязі, визначеному керівником підприємства;
- за судовим рішенням або на підставі належним чином оформленого документа органу, який відповідно до закону має право вимагати проведення такої інвентаризації. У цих випадках інвентаризація має розпочатися у термін та в обсязі, зазначених у належним чином оформленому документі цих органів, але не раніше дня отримання підприємством відповідного документа;

- у разі техногенних аварій, пожежі чи стихійного лиха (на день після закінчення явищ) в обсязі, визначеному керівником підприємства;
- у разі припинення підприємства;
- у разі переходу на складання фінансової звітності за міжнародними стандартами (на дату такого переходу);
- в інших випадках, передбачених законодавством.

При цьому інвентаризація земельних ділянок, будівель, споруд та інших нерухомих об'єктів може проводитись один раз на три роки (крім нерухомого майна державних підприємств, їх об'єднань, установ та організацій, у тому числі того, що передано в оренду, концесію, та державного майна, яке не увійшло до статутного капіталу господарських організацій, утворених у процесі приватизації та корпоратизації, інвентаризація яких проводиться відповідно до вимог законодавства щодо інвентаризації об'єктів державної власності).

За рішенням керівника підприємства інвентаризація інструментів, приладів, інвентарю (меблів) може проводитись щороку в обсязі не менше 30 відсотків усіх зазначених об'єктів з обов'язковим охопленням інвентаризацією всіх інструментів, приладів, інвентарю (меблів) протягом трьох років [1].

Основні випадки і обсяги проведення обов'язкової інвентаризації основних засобів на підприємстві наведені в таблиці.

Таблиця

Випадки обов'язкової інвентаризація основних засобів

Вид активів	Умови для проведення	Термін проведення	Обсяг активів
Земельні ділянки	Перед складанням річної звітності	Раз на 3 роки	100 %
Будівлі, споруди		Раз на 3 роки	100 %
Інструменти, прилади, інвентар (меблі)		Щорічно	100 %
		Раз на 3 роки	> 30 %
Інші основні засоби (у тому числі передані в оренду, орендовані, на відповідальному зберіганні, законсервовані, в ремонті тощо)		Щорічно	100 %
Активи, які плануються здаватися в оренду	Перед передачею в оренду	На дату передачі	100 %
Активи на відповідальному зберіганні у матеріально-відповідальної особи	Зміна матеріально відповідальних осіб	На дату приймання-передачі справ	100 % обсягу активів, які знаходяться на відповідальному зберіганні
Активи, частину яких пошкоджено або викрадено	У разі встановлення факту пошкодження або крадіжки активу	На день встановлення таких фактів	В обсязі, визначеному керівником підприємства
Активи, які визначені у рішенні суду чи рішенні іншого (органів прокуратури, правоохоронних органів)	У разі надходження відповідного рішення	На дату, зазначену в рішенні, але не раніше дати отримання рішення	100 %

Стосовно термінів проведення інвентаризації основних засобів у п. 10 р. І Положення про інвентаризацію передбачено деякі нюанси, а саме – інвентаризація перед складанням річної фінзвітності проводиться до дати балансу у строк:

- 3 місяців для необоротних активів (крім незавершених капітальних інвестицій, об'єктів основних засобів, які на момент інвентаризації перебуватимуть поза підприємством, зокрема, автомобілів, морських і річкових суден, які відбудуть у тривалі рейси, тощо);
- до тимчасового вибуття з підприємства об'єктів основних засобів, зокрема, автомобілів, морських і річкових суден, які відбудуть у тривалі рейси, інших матеріальних цінностей, які станом на дату інвентаризації перебуватимуть поза підприємством [1].

Отже, інвентаризація основних засобів проводиться для забезпечення достовірності фінансової звітності та документального підтвердження їх наявності, фізичного стану, існуючої оцінки й має певні особливості й нюанси проведення.

Список використаних джерел: 1. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: затв. наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879.

УДК 657

В. К. Макарович, канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і аудиту

К. О. Фортуненко, магістрант кафедри обліку і аудиту

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, Україна

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ ВІДОБРАЖЕННЯ ГРОШОВИХ КОШТІВ У ЗВІТІ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ

Ключові слова: грошові кошти, фінансова звітність, звіт про рух грошових коштів, облік.

Успішне вирішення фінансових проблем, що виникають в організаціях, багато в чому залежить саме від створення і використання певної системи управління грошовими коштами, базовими складовими якої є чітко працююча система обліку, ретроспективний аналіз і перспективне фінансове планування грошових потоків. Фінансова звітність підприємства являє собою джерело інформації, на основі якого економісти приймають рішення щодо подальшого розвитку підприємства.

Оскільки кінцевою метою ведення бухгалтерського обліку є складання фінансової звітності, нами було сформовано низку причин, що можуть бути факторами виникнення цих проблем:

- правильне відображення грошових коштів у фінансовій звітності – може виникати через те, що деякі форми звітності є громіздкими або незрозумілими, що ускладнює процес складання звітності;

- контроль процесу збереження та використання коштів та необхідність заходів з оптимізації надходжень і виплат готівки, складання інформаційної бази даних, щоб аналізувати отримані та втрачені вигоди проведених заходів – одна з причин виникнення проблеми – недостатня інформативність форм фінансової звітності для всіх користувачів, що приймають рішення;

- повнота та своєчасність відображення в системі обліку рух грошових коштів – на нашу думку, виникає через недосконалість облікових стандартів та постійних законодавчих змін.

Виокремлення загальних проблемних питань обліку грошових коштів дозволяє нам перейти до формування проблемних аспектів щодо відображення у звітності грошових коштів (табл.).

Таблиця

Проблемні аспекти відображення у звітності грошових коштів

Виокремлення проблемних аспектів	Пояснення та складності при різних шляхах їх вирішення	
Існування двох методів складання Звіту про рух грошових коштів	Наявність додаткових статей у звіті про рух грошових коштів, що ускладнює процес складання Звіту про рух грошових коштів	Необхідність створення окремого звіту, що міститиме додаткові статті
	Відсутність повної картини про рух грошових коштів за основними статтями надходжень і виплат грошових коштів (при використанні прямого методу) та про причини відхилення чистого грошового потоку від чистого прибутку (при використанні непрямого методу)	Складання обох форм є трудомістким процесом
		Впровадження такої форми потребує внесення змін на законодавчому рівні
Відсутність окремої стандартизації (стандарту), що регулює формування інформації про операції щодо руху грошових коштів на підприємствах	Трудомісткість розробки такого підходу до формування стандарту, який регулюватиме звітність про рух грошових коштів, який не суперечитиме чинним стандартам і стандартам МСБО	Формування уніфікованої форми потребує заміни програмного забезпечення бухгалтерських програм
	Впровадження нового стандарту призведе до підвищення правильності відображення грошових коштів у фінансовій звітності, але може й ускладнити роботу бухгалтерського апарату через необхідність швидко адаптуватися до змін в законодавстві	
Недостатня аналітичність Звіту про рух грошових коштів для ви-	У разі введення змін, необхідність комплексного вдосконалення всіх форм звітності, так як вони є взаємопов'язаними	

користання даних звіту в процесі прийняття управлінських рішень	Звітність стане більш прозорою й інформативною для користувачів, але може ускладнити процес збору та формування інформаційних потоків про грошові кошти у звітності
---	---

Джерело: побудовано на основі джерел [1; 2].

Таким чином, нами виокремлено такі проблемні аспекти формування інформації про рух грошових коштів у фінансовій звітності:

- існування двох методів складання Звіту про рух грошових коштів породжує суперечки, а саме: відсутність повної картини про рух грошових коштів за основними статтями надходжень і виплат грошових коштів (при використанні прямого методу) та про причини відхилення чистого грошового потоку від чистого прибутку (при використанні непрямого методу);
- відсутність окремої стандартизації відображення в обліку операцій із грошовими коштами. Впровадження нового стандарту приведе до підвищення правильності та аналітичності відображення грошових коштів у фінансовій звітності;
- недостатня аналітичність Звіту про рух грошових коштів для використання даних звіту в процесі прийняття управлінських рішень.

При складанні фінансової звітності й відображення в ній інформації про грошові кошти, треба усвідомлювати важливість повноти відображення даних, так як показники звітності є джерелом інформації для прогнозування і прийняття управлінських рішень на підприємстві.

За результатами дослідження було визначено проблемні аспекти відображення інформації щодо грошових коштів. Будь-які вдосконалення відображення інформації щодо грошових коштів у звітності повинні бути обов'язково комплексними.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що дослідження, проведені в цій публікації відкривають широке поле для подальшого вивчення та формування рекомендацій щодо вдосконалення методики відображення грошових коштів у фінансовій звітності підприємства.

Список використаних джерел: 1. Гнатенко Є. П., Гикава А. О. Проблеми обліку грошових коштів на підприємстві. *Економіка суспільства*. 2016. Вип. 5. С. 421-424. 2. Максутов С. Учет и анализ денежных потоков предприятия. *Вестник бухгалтера и аудитора Украины*. 2002. № 18. С. 4-7.

УДК 657

Н. С. Недашковская, канд. экон. наук, доцент, доцент кафедры бухгалтерского учета, анализа, аудита и статистики

Н. Г. Родцевич, канд. экон. наук, доцент, доцент кафедры маркетинга и менеджмента Барановичский государственный университет, г. Барановичи, Республика Беларусь

БУХГАЛТЕРСКАЯ ОТЧЕТНОСТЬ КАК ОСНОВА ДЛЯ АНАЛИЗА ФИНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ ОРГАНИЗАЦИИ

Ключевые слова: бухгалтерская отчетность, баланс, экономический анализ, финансовые коэффициенты, методы анализа.

В соответствии с Законом Республики Беларусь «О бухгалтерском учете и отчетности» [1] отчетность – это «система стоимостных показателей об активах, обязательствах, о собственном капитале, доходах, расходах организации, а также иная информация, отражающая финансовое положение организации на отчетную дату, финансовые результаты деятельности и изменения финансового положения организации за отчетный период».

Согласно Национальному стандарту бухгалтерского учета и отчетности «Индивидуальная бухгалтерская отчетность» [2] в Республике Беларусь в состав бухгалтерской (финансовой) отчетности входят следующие формы: бухгалтерский баланс, отчет о прибылях и убытках, отчет об изменении собственного, отчет о движении денежных средств, отчет об использовании целевого финансирования.

Информация, содержащаяся в отчетности, позволяет рассчитать базовые показатели наличия и состояния имущества, эффективности хозяйственной деятельности, рентабельности и ряд других показателей экономического субъекта.

Оценка и анализ бухгалтерской (финансовой) отчетности позволяют оценивать ликвидность, рентабельность, эффективность организации и процессов движения денежных

средств. Целью составления и анализа бухгалтерской отчетности является исследование и оценка экономического состояния организации для прогнозирования ее дальнейшей деятельности, а также для своевременного выявления угрозы банкротства. Анализ финансовой отчетности представляет собой оценочный метод определения прошлой, текущей и прогнозируемой эффективности деятельности организации. Экономический анализ по данным бухгалтерской отчетности может также дополняться анализом данных управленческой отчетности. В процессе анализа используются различные методы:

- горизонтальный анализ, который позволяет сравнивать финансовые данные за два и более года, как в абсолютном выражении, так и в процентах;
- вертикальный анализ, который отображает каждую позицию активов и пассивов баланса в процентах от общей валюте баланса;
- коэффициентный анализ, который сводится к анализу показателей финансовой отчетности.

Проведение анализа финансовой отчетности обычно начинают с горизонтального анализа. Горизонтальный анализ данных отчетности предусматривает, что организация работает в течение нескольких отчетных периодов, при этом уделяется внимание тенденциям и изменениям показателей отчетности в течение определенного времени. Наряду с абсолютными показателями, представленными в отчетности, горизонтальный анализ может осуществляться и по относительным показателям в течение времени и выявлять положительные и отрицательные тенденции.

Вертикальный анализ данных финансовой отчетности проводится с целью определения общего финансового состояния, так как все суммы за отчетный период конвертируются в относительные величины (проценты) от основного компонента финансовой отчетности. Вертикальный анализ позволяет увидеть состав финансового отчета и установить, произошли ли в организации существенные изменения. Вертикальный анализ данных баланса может ответить на вопросы, которые касаются активов, обязательств и капитала, то есть какой процент занимают краткосрочные активы в общей сумме активов, какая доля запасов в активах, какой удельный вес в активах занимает дебиторская задолженность, какой процент собственного капитала в валюте баланса и другие.

Вертикальный анализ данных отчета о прибылях и убытках ответит на вопросы: какой удельный вес прибыли от реализации в общей сумме прибыли от текущей деятельности, как повлияли на прибыль от текущей деятельности прочие доходы и расходы от текущей деятельности, какой удельный вес прибыли от текущей деятельности, от инвестиционной и финансовой деятельности в общей сумме прибыли и другие.

Экспресс анализ данных финансовой отчетности будет более полным, если сравнить данные организации со средними показателями по отрасли, с данными конкурентов, а также с показателями за несколько отчетных периодов для одной организации.

Методы экономического анализа финансовой отчетности включают также коэффициентный анализ. Существуют различные коэффициенты, с помощью которых можно проводить анализ данных финансовой отчетности» [3].

Коэффициенты ликвидности. В процессе анализа ликвидности сравниваются различные активы организации с ее краткосрочными обязательствами. Чем выше уровень покрытия наиболее ликвидными активами краткосрочных обязательств, тем выше платежеспособность организации. Если в организации низкий уровень покрытия текущих обязательств активами, то ей сложно будет выполнить свои текущие финансовые обязательства, а значит и проводить текущие операции.

Коэффициенты рентабельности, которые дают детальное представление пользователям об использовании ресурсов для получения прибыли. Эти показатели могут дать понимание о составляющих прибыли, которые отражаются в отчете о прибылях и убытках. Анализ рентабельности осуществляется в процентах, чтобы обеспечить комплексную оценку эффективности деятельности за 3-5 лет по сравнению с отраслевыми показателями, с аналогичными организациями.

Показатели движения денежных средств. В данной группе рассматриваются индикаторы денежных потоков, при этом основное внимание уделяется объемам генерируемых денежных средств и системе обеспечения финансовой устойчивости, которую при этом получает

організація. Коэффициенти цієї групи використовують грошовий потік в порівнянні з іншими показателями компанії і дають користувачам ще один погляд на ефективність діяльності економічного суб'єкта і його на фінансове становище.

Таким чином, фінансове становище організації визначається на основі даних бухгалтерської звітності. Фінансовий аналіз по даним звітності використовує різні методи: горизонтальний, вертикальний і коефіцієнтний.

Результати проведеного аналізу, в першу чергу, використовуються керівним ланкою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, направлених на покращення економічної діяльності організації

Список використаної літератури: 1. О бухгалтерском учете и отчетности: Закон Респ. Беларусь, 12 июля 2013 г., № 57-З: принят Палатой представителей 26 июня 2013 г.: одобр. Советом Респ. 28 июня 2013 г. *Национальный правовой Интернет-портал Республики Беларусь*. 06.06.2015. 2/2266. 2. Об утверждении Национального стандарта бухгалтерского учета и отчетности «Индивидуальная бухгалтерская отчетность»: Постановление М-ва финансов Респ. Беларусь, 12 декабря 2016 г., № 104. *Национальный реестр правовых актов Респ. Беларусь*. 30.12.2016 г. № 8/31602. 3. Об утверждении Инструкции о порядке расчета коэффициентов платежеспособности и проведения анализа финансового состояния и платежеспособности субъектов хозяйствования: Постановление М-ва финансов Респ. Беларусь, М-ва экономики Респ. Беларусь 27 декабря 2011 г. № 140/206. *Национальный реестр правовых актов Респ. Беларусь*. 2012 г. № 11. 8/24675.

УДК 657.1

В. П. Онищенко, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку і оподаткування

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ТИПИ ПІДПРИЄМСТВ ДЛЯ ЦІЛЕЙ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Ключові слова: класифікація, мале підприємство, чистий дохід, фінансова звітність.

Нові зміни до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996 (далі – Закон про бухоблік) [1] містяться в Законі від 05.10.2017 р. № 2164 [2], який уже опублікований. Вони викликані адаптацією законодавства до вимог МСФЗ, а також до Директиви 2013/34/ЄС Європейського парламенту і ради від 26.06.2013 р. про щорічну фінансову звітність [3]. З цієї Директиви і прийшла до нас нова класифікація підприємств.

Зміни набувають чинності з 01.01.2018 р. Це значить, що скласти фінансову звітність за 2017 р. треба ще за старими правилами. Нову ж класифікацію треба застосувати лише починаючи зі звітних періодів 2018 р.

Вимоги щодо дат оприлюднення новими типами підприємств фінансової звітності діють із 2019 р., що є логічним, оскільки у 2019 р. вони будуть звітувати за 2018 р.

Нині існує поділ підприємств на типи згідно зі ст. 55 Господарського кодексу (в дужках наведено граничні критерії): суб'єкти мікропідприємництва (до 10 осіб, до 2 млн євро), малого підприємництва (до 50 осіб, до 10 млн євро), середнього підприємництва (до 250 осіб, до 50 млн євро) та великого підприємництва (більше 250 осіб, більше 50 млн євро) [4]. Така класифікація залишається в силі (можливо, тимчасово). Однак виключно для цілей бухгалтерського обліку та складання фінзвітності вже з 2018 р. використовується нова класифікація, яка не збігається з Господарським кодексом України. Нововведення спричинять і зміни у стандартах бухобліку. Проте вже зрозуміло, що класифікація впливає на:

1) строки оприлюднення фінансової та консолідованої фінансової звітності різними типами підприємств;

2) використання спрощених форм фінзвітності. По-перше, нагадуємо, що мікропідприємства та малі підприємства для звітування використовують П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [5]. Очевидно, що для цілей цього Стандарту застосовуватиметься уже нова класифікація підприємств. По-друге, про це згадують і зміни до ст. 11 Закону про бухоблік: мікропідприємства і малі підприємства, непідприємницькі товариства та

представництва іноземних суб'єктів господарювання складають скорочену за показниками фінзвітність у складі балансу та звіту про фінансові результати.

Потрапляння підприємства до класу малих чи мікропідприємств дозволяє також вести спрощений облік, зокрема не нараховувати забезпечення оплати відпусток (див. П(С)БО 25).

Закон про бухоблік тепер передбачає три критерії визначення типу підприємства:

– балансова вартість активів. Мається на увазі загальна сума балансу (рядок 1300 Звіту про фінансовий стан);

– чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Чистий дохід – це виручка (дохід) від реалізації товарів, робіт, послуг за мінусом наданих знижок, вартості повернених раніше проданих товарів, ПДВ та акцизу. Цей показник – це перший рядок звіту про фінансові результати (див. НП(С)БО 1) [6];

– середня кількість працівників. Скоріше за все, мається на увазі середньооблікова чисельність працюючих.

Ще одним нюансом є те, що перші два показники – балансова вартість активів і чистий дохід – розраховуються в євро. Для цього застосовується офіційний курс гривні, що є середнім за період, який розраховується на основі діючих курсів НБУ, які існували протягом відповідного періоду (шукаємо, наприклад, на сайті НБУ [7]).

Для того щоб належати до тої чи іншої категорії підприємств, **необхідно виконати щонайменше два з трьох вищезгаданих критеріїв** за рік, який передує звітному. Отже, якщо підприємство раніше не підпадало під критерії малого підприємства тільки через кількість працюючих, то тепер це стає можливим за умови відповідності за критеріями вартості активів і величини чистого доходу.

Новостворені підприємства повинні визначити свою категорію на дату подання першої річної фінансової звітності.

У таблиці наведена згадана класифікація (стаття 2 оновленого Закону про бухоблік).

Таблиця

Типи підприємств для цілей бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності

Критерій	Мікропідприємства	Малі підприємства	Середні підприємства	Великі підприємства
Балансова вартість активів	до 350 тис. євро	до 4 млн євро	до 20 млн євро	понад 20 млн євро
Чистий дохід	до 700 тис. євро	до 8 млн євро	до 40 млн євро	понад 40 млн євро
Середня кількість працюючих	до 10 осіб	до 50 осіб	до 250 осіб	понад 250 осіб

Наприклад, підприємство, яке має працюючих 60 чол., суму балансу 25 млн грн, а виручку у розмірі 12 млн грн, очевидно, потрапляє до класу малих підприємств (середньорічний курс євро за 2016 р. = 28,29 грн/євро).

Якщо підприємство з однієї категорії з показниками річної фінансової звітності протягом 2 років поспіль не відповідає наведеним критеріям, то воно переходить до іншої категорії.

За оновленим законом підприємства, які потрапили до групи великих, мають оприлюднити свою фінансову звітність до 1 червня року, що настає за звітним періодом. Це ж саме стосується й фінустанов, які належать мікропідприємств (але не є публічними акціонерними товариствами чи підприємствами, які становлять суспільний інтерес).

Список використаних джерел: 1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=996-14>. 2. Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»: Закон України від 5 жовтня 2017 р. № 2164-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2164-19>. 3. Директива 2013/34/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 червня 2013 р. URL: <http://www.apu.com.ua/files/23345235325.pdf>. 4. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>. 5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 “Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва”: Наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000 № 39. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00>. 6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звіт-

ності”: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13/print1389889084353341>. 7. Веб-сторінка Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65162&cat_id=36674.

УДК 657.372.3:334.764

Ю. М. Перетяцько, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ВИБІР МЕТОДІВ НАРАХУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЇ ЗАЛЕЖНО ВІД ВИДУ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Ключові слова: амортизація, вид економічної діяльності, метод нарахування амортизації.

Амортизація – систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації) [1]. Амортизація може нараховуватися одним із методів: прямолінійним, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивним, виробничим. Суб'єкт господарювання обирає метод нарахування амортизації самостійно, з огляду на економічні вигоди, які планується отримати від його використання. Дослідимо, який метод нарахування амортизації обирають суб'єкти господарювання при здійсненні господарської діяльності.

За даними Головного управління статистики в Чернігівській області станом на 2017 році в Чернігівській області зареєстровано 39 230 підприємств [2] (табл. 1).

Таблиця 1

Кількість суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності у 2017 році у Чернігівській області

Вид економічної діяльності підприємства	Усього, одиниць	З них підприємства	
		одиниць	у відсотках до загальної кількості
Усього*	39230	5904	100,0
у тому числі			
сільське, лісове та рибне господарство	1769	1325	22,4
промисловість	2758	866	14,7
будівництво	953	377	6,4
оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	20400	1470	24,9
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	2515	323	5,5
тимчасове розміщування й організація харчування	876	144	2,4
інформація та телекомунікації	2357	147	2,5
фінансова та страхова діяльність	130	34	0,6
операції з нерухомим майном	1384	542	9,2
професійна, наукова та технічна діяльність	2079	327	5,5
діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	707	175	2,9
освіта	230	28	0,5
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	291	40	0,7
мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	217	37	0,6
надання інших видів послуг	2564	69	1,2

* Дані наведено без урахування результатів діяльності банків та бюджетних установ.

Джерело: [2].

Дані табл. 1 свідчать, що в Чернігівській області найбільшу питому вагу у структурі підприємств за видами економічної діяльності мають підприємства оптової та роздрібною торгівлі (24,9 %), сільського господарства (22,4 %) та промисловості (14,7 %).

У табл. 2 досліджено облікову політику підприємств, які у структурі видів економічної діяльності займають найбільшу питому вагу на предмет вибору методу нарахування амортизації основних засобів.

Таблиця 2

Метод нарахування амортизації залежно від виду економічної діяльності суб'єкта господарювання

Вид економічної діяльності	Кількість досліджених підприємств	Обраний метод нарахування амортизації
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	7	прямолінійний
Сільське, лісове та рибне господарство	5	прямолінійний
Промисловість	11	прямолінійний
Всього	23	–

Джерело: побудовано автором самостійно на основі фінансової звітності підприємств, яка міститься на сайті <https://smida.gov.ua>.

Дані табл. 2 свідчать, що досліджені підприємства обрали прямолінійний метод нарахування амортизації основних засобів незалежно від виду економічної діяльності. Перевага прямолінійного методу нарахування амортизації порівняно з іншими пояснюється простотою його розрахунку. Однак він не дає змоги повною мірою забезпечувати відтворення основних засобів. У роботі [3] доведено, що найбільші можливості для відтворення основних засобів у підприємства при застосуванні методу нарахування амортизації за зменшенням залишкової вартості [3, с. 202].

Список використаних джерел: 1. Положення стандарт бухгалтерського обліку № 7 «Основні засоби». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>. 2. Кількість суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності у 2017 році / Офіційний сайт Головного управління статистики у Чернігівській області. URL: <http://chernigivstat.gov.ua/statdani/Structure/ST1.htm>. 3. Лень В. С., Перетятко Ю. М. Методи нарахування амортизації та відтворення основних засобів. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 9. С. 119-205.

УДК 657

О. О. Сидоренко, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

КЛАСИФІКАЦІЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У СУБ'ЄКТІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ ЗГІДНО З МІЖНАРОДНИМИ ТА НАЦІОНАЛЬНИМИ СТАНДАРТАМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ

Ключові слова: зобов'язання, державний сектор, класифікація, забезпечення.

У процесі здійснення суспільно значущих дій суб'єктами бухгалтерського обліку в державному секторі в них можуть виникати зобов'язання, при цьому зобов'язання можуть бути повністю узгодженими (визначеними) та такими, які характеризуються певною невизначеністю щодо строків або суми майбутніх виплат, необхідних для їх погашення. Порядок обліку зобов'язань у суб'єктів бухгалтерського обліку в державному секторі регламентований Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку в державному секторі 128 «Зобов'язання» (далі – НП(с)БОДС). Проте він неповною мірою відповідає міжнародним стандартам бухгалтерського обліку для державного сектору (далі – МСБОДС), зокрема, МСБОДС 19 «Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи». Отже, питання удосконалення методичних засад обліку зобов'язань у суб'єктів бухгалтерського обліку в державному секторі в частині наближення національних стандартів бухгалтерського обліку в державному секторі до міжнародних є важливим, що вказує на актуальність проведеного нами дослідження.

Питання організації та обліку в бюджетних установах були та досліджуються такими вченими, як П. Й. Атамас, Ф. Ф. Бутинець, Р. Т. Джога, В. С. Лень, Н. А. Остап'юк, Т. П. Остапчук, С. В. Свірко, С. В. Сисюк, Л. М. Сінельник та інші [1-4; 9-11]. Незважаючи на значний доробок вищезазначених науковців, питання класифікації зобов'язань для цілей обліку у суб'єктів бухгалтерського обліку в державному секторі, з урахуванням національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в державному секторі, є маловивченими.

У процесі дослідження було проаналізовано міжнародні стандарти бухгалтерського обліку в державному секторі 1 «Подання фінансових звітів», 19 «Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи» та 25 «Виплати працівникам», а також національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 128 «Зобов'язання», на підставі яких було наведено (на рисунку) класифікацію зобов'язань у суб'єктів бухгалтерського обліку в державному секторі для цілей обліку.

У результаті дослідження було виявлено, що Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 128 «Зобов'язання» має суттєві відмінності в частині класифікації зобов'язань у суб'єктів бухгалтерського обліку в державному секторі у порівнянні з вимогами міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в державному секторі 19 «Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи» та 25 «Виплати працівникам», зокрема в частині визнання зобов'язань з невизначеною сумою або часом погашення, так званих забезпечень. Оскільки в національному стандарті така облікова категорія, як «забезпечення» взагалі відсутня, в той час як «у міжнародній практиці суб'єкти бухгалтерського обліку в державному секторі зобов'язані формувати забезпечення пов'язані з: виконанням обтяжливих контрактів; гарантійними зобов'язаннями; виплатами працівникам; реструктуризацією та інші» [12].

На підставі проведеного дослідження можна зауважити, що питання класифікації та обліку зобов'язань у суб'єктів бухгалтерського обліку в державному секторі є недостатньо дослідженими. Виявлено суттєві розбіжності щодо обліку зобов'язань за національними і міжнародними стандартами бухгалтерського обліку в державному секторі, що з урахуванням того, що «співробітництво України з міжнародними організаціями, фінансовими установами, діяльність на валютних фондових та інвестиційних ринках потребують відкритості та прозорості інформації з економічних питань, зокрема з питань бухгалтерського обліку, відповідності міжнародним стандартам» [13], є не виправданим, оскільки фактично порушує головну мету модернізації обліку в державному секторі України.

Рис. Класифікація зобов'язань у суб'єктів бухгалтерського обліку в державному секторі Джерело: складено автором.

У зв'язку з цим, на нашу думку, НП(С)БОДС 128 «Зобов'язання» необхідно доповнити: 1) визначенням поняття забезпечення; 2) переліком видів забезпечень; 3) порядком визнання, формування, збільшення та зменшення забезпечень за їх видами; 4) визначенням понять «обтяжливий контракт», «гарантія», «реструктуризація» тощо.

Список використаних джерел: 1. Атамас П. Й. Основи обліку в бюджетних установах: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 288 с. 2. Бутинець Ф. Ф. Остапчук Т. П., Остап'юк Н. А., Сисюк С. В. Бухгалтерський облік у бюджетних установах: навч. посіб. 2-ге вид., доп. і перероб. Житомир: ПП «Рута», 2006. 472 с. 3. Джога Р. Т., Свірко С. В., Сінельник Л. М. Бухгалтерський облік у бюджетних установах: підручник / за заг. ред. проф. Р. Т. Джоги. Київ: КНЕУ, 2003. 483 с. 4. Лень В. С., Нехай В. А. Політика бухгалтерського обліку в бюджетних установах: зміст та структура. Вісник Чернігівського національного технологічного університету. Серія «Економічні науки»: науковий збірник. 2014. № 4 (76). С. 289-301. URL: <http://ekona.org.ua/repository/view/212/>. 5. МСБОДС 1 «Подання фінансових звітів». URL: <http://195.78.68.18/minfin/document/81047/1a.pdf>. 6. МСБОДС 25 «Виплати працівникам». URL: http://195.78.68.18/minfin/document/265674/25_final.pdf. 7. МСБОДС 19 «Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи». URL: 195.78.68.18/minfin/document/81065/19a.pdf. 8. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 128 «Зобов'язання». URL: <http://minfin.gov.ua>. 9. Облік у бюджетних установах: навчальний посібник / за ред. В. С. Леня. Чернігів: Десна Поліграф, 2016. 560 с. 10. Свірко С. В. Організація бухгалтерського обліку в бюджетних установах: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2003. 380 с. 11. Свірко С. В. Бухгалтерський облік у бюджетних установах: методологія та організація: монографія. Київ: КНЕУ, 2006. 443 с. 12. Сидоренко О. О. Облік зобов'язань у суб'єктів бухгалтерського обліку в державному секторі. Удосконалення методики та організації обліково-аналітичної роботи в сучасних умовах господарювання: монографія / за наук. ред. д.е.н., проф. Маргасової В. Г., к.е.н., доц. Гливенко В. В. Київ: ТОВ «Кондор», 2016. С. 136–149. 13. Стратегія модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007—2015 роки: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 16.01.2007 № 34. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/34-2007-%D0%BF>.

УДК 330.331.1:004

Т. Л. Шестаковська, канд. екон. наук, провідний науковий співробітник

П. Якубек, докторант ЧНТУ, асистент кафедри менеджменту та економіки ВНЗ «Дубницький технологічний університет»

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

BLOCKCHAIN-ТЕХНОЛОГІЯ В СИСТЕМІ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ БІЗНЕСУ

Ключові слова: аграрний бізнес, обліково-аналітичне забезпечення, розвиток, Blockchain технологія, криптовалюта.

Аграрне виробництво є одним із найбільш ризикованих видів підприємницької діяльності, що проявляється у: сезонності виробництва, залежності від погодних та кліматичних умов, тривалості періоду обороту капіталу, складності зміни асортименту продукції та технології, багато інших причин. Аграрні реформи та становлення ринкових відносин, зміна форм власності та форм господарювання значно збільшують рівень невизначеності соціально-економічних процесів в аграрному виробництві і, відповідно, підсилюють вплив ризиків на бізнес. Дієвість управління розвитком аграрного бізнесу потребує належного інформаційно-аналітичного забезпечення, під яким розуміють сукупність документів і даних, які в них наведені, а також методів і засобів їх одержання, організації зберігання й обробки [1].

У сучасних умовах інформація виступає рушієм будь-якого бізнесу. Вона допомагає правильно оцінити умови бізнес середовища, усвідомити та сформулювати цілі та завдання майбутньої діяльності та на цій основі прийняти ефективні управлінські рішення. Інформація є визначальним чинником, що характеризує рівень економічної аграрного бізнесу. Висока поінформованість керівників та менеджерів про бізнес-процеси та загрози дозволяє мінімізувати ризики та забезпечити конкурентні переваги.

В інформаційній системі аграрного підприємства лівова частка припадає на обліково-аналітичну інформацію. Загалом зміст обліково-аналітичного забезпечення управління розвитком

ком аграрного бізнесу, визначається низкою факторів, серед яких галузеві особливості діяльності аграрних підприємств, організаційно-правова форма функціонування, обсяг і ступінь диверсифікації фінансово-господарської діяльності, інші об'єктивні та суб'єктивні фактори.

Формування ефективної системи обліково-аналітичного забезпечення управління розвитком аграрного бізнесу передбачає виконання комплексу завдань:

- достовірне та повне відображення в обліку та звітності даних, необхідних для оцінки стану та рівня розвитку аграрного бізнесу;
- розробка критеріїв та порядку оцінки якості інформації, яка створюється в системі обліку та аналізу для ідентифікації та оцінки ризиків та загроз;
- визначення індикаторів економічної безпеки аграрних підприємств та розробка відповідної системи моніторингу;
- діагностика фінансового стану підприємств з метою попередження фінансових ризиків, ідентифікації небезпек і загроз;
- прийняття управлінських рішень щодо доцільності діяльності з урахуванням виявлених загроз та небезпек;
- розробка заходів, спрямованих на забезпечення розвитку аграрного бізнесу як у короткостроковому, так і в довгостроковому періоді та контроль за їх виконанням.

Для реалізації ідентифікованих завдань пропонуємо використовувати Blockchain технологію як інноваційний інструмент обліково-аналітичного забезпечення. Blockchain – це ланцюг блоків, розподілена база даних, доступ до якої може отримати будь-яка людина. Тобто це «технологія розподіленого реєстру», тут немає централізованого регулятора, який міг би розпоряджатися Blockchain на власний розсуд. Особливість Blockchain полягає в тому, що дані, внесені один раз, мають свою історію, що дозволяє перевірити походження інформації та її достовірність.

У результаті проведеного нами дослідження сучасного стану існуючих напрямів застосування Blockchain-технології в аграрному бізнесі на світовому рівні, запропоновані перспективні сфери її впровадження в Україні: *Реєстри* – завершена перша стадія перекладу Державного земельного кадастру в Україні на технологію Blockchain. Необхідно цю практику імплементувати на всі реєстри як на рівні держави, так і бізнесу; *Traceability* – популярність тренда відстеження продукції «від поля до столу» зростає з кожним днем і Blockchain є відмінною технологією для побудови системи моніторингу походження товару; *Форвардні і ф'ючерсні контракти* – завдяки технології Blockchain набувають новий рівень популярності внаслідок зниження рівня ризику. Також ці інструменти можуть бути використані для залучення оборотного фінансування поточної діяльності бізнесу; *Смарт-контракти* – уніфікація типових контрактів та переведення в електронну форму. Це дозволить прискорити бізнес-процеси, перевести верифікацію в електронний формат і підвищити гарантії безпеки договірної діяльності; *Токенізація активів* – еволюційне продовження розвитку первинного розміщення токенів (ICO) як альтернативного інструменту залучення коштів для розвитку бізнесу. Сьогодні це можливо зробити через закритий випуск акцій, IPO або продаж частки бізнесу інвестору, але майбутнє за новими моделями фінансування [2-3].

Значна кількість експертів вважають, що саме в Україні варто чекати на результативність інновації Blockchain-технології саме в обліково-аналітичному забезпеченні аграрного бізнесу. Деякі вітчизняні компанії, підприємства і фінансові організації вже давно працюють над впровадженням технології Blockchain як однієї з перспективних інновацій. Так, у 2017 році технологія Blockchain була використана для оновленої системи електронних торгів конфікованим майном СЕТАМ. Також із використанням Blockchain реалізовано оновлену версію інформаційної системи державного земельного кадастру. На порядку денному актуальними є питання про переведення всіх електронних державних даних (реєстрів, соціального страхування, державних послуг та охорони здоров'я) на Blockchain-платформу. Активно почали використовувати таку технологію вітчизняні банки, які дають можливість своїм клієнтам створювати гаманці для криптовалюти – біткоїн [4].

Для використання Blockchain-технології в аграрному бізнесі повною мірою необхідно реформувати роботу більшості вітчизняних суб'єктів господарювання. Адже коли в одних є

можливість роботи з електронними документами, а інші продовжують працювати з факсами, роздруковують, підписують документи по-старому, процес роботи Blockchain-платформи не буде таким швидким. На особливу увагу заслуговують питання державного регулювання впровадження Blockchain-технологій (нормативно-правове, кадрове забезпечення тощо).

Список використаних джерел: 1. Шерстобитов С. Цифровизация экономики. *Бизнес & информационные технологии*. 2017. № 8 (71). С.182-189. 2. Кузнецова В. П., Бондаренко І. А. Блокчейн як інструмент цифрової економіки в освіті. *Питання регулювання економіки*. 2018. № 1. С. 102-109. DOI: 10.17835/2078-5429.2018.9.1.102-109. 3. Мушак О. П., Продан О. П. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування операцій з віртуальними активами в Україні» URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64597. 4. *Distributed ledger technology in payments, clearing, and settlement / Finance and Economics Discussion Series 2016-095*. Washington: Board of Governors of the Federal Reserve System, 2016. 34 p. URL: <https://www.federalreserve.gov/econresdata/feds/2016/files/2016095pap.pdf>. DOI: 10.17016/FEDS.2016.095.

УДК 657

М. Б. Жолобецька, аспірант кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Науковий керівник: **О. Ю. Акименко**, кандидат економічних наук, доцент, докторант кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

РАЦІОНАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ЯК ЗАПОРУКА ПРІЙНЯТТЯ СТРАТЕГІЧНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Ключові слова: організація бухгалтерського обліку, власний капітал, стратегічні рішення, інвестиційна діяльність.

В умовах глобалізації світової економіки, доступності міжнародних ринків капіталу у фінансуванні бізнесу набуває актуалізації питання організації обліку власного капіталу. Власний капітал є одним із найважливіших об'єктів бухгалтерського обліку, становить фінансову основу створення й розвитку підприємства будь-якої форми власності та організаційно-правової форми, саме цей показник дає уявлення про величину організації, успішності її діяльності, а в порівнянні з іншими показниками – про її фінансове становище. Володіння своєчасною та достовірною інформацією про джерела утворення майна підприємства, інформації про власників та їхні частки в майні підприємства – передумова успішного розвитку кожного підприємства. Ефективне управління власним капіталом неможливе без подальшого удосконалення методики та організації бухгалтерського обліку, дані якого є не тільки інформаційним матеріалом про стан і зміни об'єктів управління, але й базою економічного контролю. Правильна організація обліку є запорукою отримання точної і необхідної інформації, яка є основою ефективних управлінських рішень.

Проблема бухгалтерського обліку формування і змін власного капіталу досліджується у працях провідних учених: Н. О. Бугая, Ф. Ф. Бутинця, С. Ф. Голова, Г. Г. Кірейцева, В. С. Леня, В. М. Пархоменко, М. С. Пушкара, В. В. Сопко, Н. М. Ткаченко. Аналіз літературних джерел свідчить, що існують різні бачення поняття власного капіталу. Зокрема, у Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», яке затверджено Міністерством фінансів України 07.02.2013 р. № 73, наведено, що власний капітал – це частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань [1].

Власний капітал є основою початку та продовження господарської діяльності будь-якого підприємства. Величина власного капіталу зумовлює величину приросту власності суб'єкта господарювання, є показником ефективності основної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства, характеризує платоспроможність, кредитоспроможність, фінансову стійкість, забезпеченість коштами суб'єктів господарювання для покриття власних зобов'язань. Від величини власного капіталу безпосередньо залежить інвестиційна привабливість підприємства.

Слід зазначити, що власний капітал є ключовою категорією, яка відображає взаємозв'язок підприємства з її власниками, визначає частину кожного партнера в активах товариства,

ступінь впливу на процес прийняття стратегічних управлінських рішень, на діяльність підприємства загалом. Облік власного капіталу регулює відносини між засновниками підприємства, прибуток або збиток яких залежить від частки у статутному капіталі. Оцінка власного капіталу підприємства дає змогу отримати необхідну інформацію для прийняття інвестиційних рішень, вибору обсягів діяльності, що забезпечать безперервну діяльність та максимізацію рівня рентабельності. Власники переважно оцінюють співвідношення прибутку, зацікавлені в отриманні дивідендів, примножені власності. Від того, наскільки своєчасно та якісно відображена та згрупована інформація в обліково-аналітичному забезпеченні залежить результативність управління власним капіталом, що є запорукою фінансового благополуччя будь-якого підприємства та рівня добробуту власників.

Зовнішні користувачі оцінюють зміну частки власного капіталу. Інвестори оцінюють ризики від інвестування коштів у підприємство й порівнюють отримане співвідношення з альтернативними варіантами інвестицій на ринку. Основний інтерес інвесторів на всіх етапах життєвого циклу підприємства зосереджений у забезпеченні ефективної реалізації інвестиційних проектів, отриманні приросту вкладених коштів.

Для кредиторів власний капітал є критерієм оцінки надійності (фінансової стійкості) та гарантом виконання підприємством своїх зобов'язань. Виникнення кризових явищ, збитковість окремих підприємств негативно впливає на економічну систему загалом.

Отже, капітал підприємства як складова частина фінансової системи обіймає визначальне місце у структурі фінансових відносин суспільства. Він забезпечує виробничу діяльність суб'єктів господарювання, функціонує у сфері суспільного виробництва, де створюється валовий внутрішній продукт, матеріальні та нематеріальні блага, національний дохід – основні джерела фінансових ресурсів. Сталий економічний розвиток залежить від ефективності діяльності суб'єктів господарювання. Тому державний інтерес полягає в розширенні економічного потенціалу, активізації економічного зростання, зміцненні стабільності підприємства та його розвитку в інтересах всього суспільства, підвищенні рівня життя громадян, прийнятті макроекономічних рішень. Державний інтерес полягає у зміцненні стабільності підприємства та його розвитку в інтересах всього суспільства.

Власний капітал є однією з головних складових пасиву балансу і, відповідно, впливає на фінансовий результат. Головним завданням для кожного підприємства є визначення достатності капіталу для здійснення фінансової діяльності, обслуговування грошового обігу, створення певних умов для економічного росту. Власний капітал визначає: величину приросту власності підприємства; ефективність діяльності підприємства; дохідності вкладень інвесторів. Основою ефективного управління діяльністю підприємства є належне інформаційне забезпечення щодо джерел фінансування активів, зокрема, власного капіталу в частині дооцінки необоротних активів.

Економічна важливість власного капіталу й багатогранність його структури зумовлюють необхідність організації правильного, достовірного обліку. Від раціонального формування та обліку власного капіталу залежить економічна стійкість будь-якої організації, поліпшення умов роботи і розвиток галузі загалом. Неправильно організований облік власного капіталу тягне за собою негативні наслідки та позови з боку зовнішніх користувачів бухгалтерської інформації, які використовують її як показник співпраці з цим підприємством.

Таким чином, ефективність діяльності підприємства певним чином залежить від процесу раціональної організації бухгалтерського обліку власного капіталу, метою якого є підтримка системи фінансового менеджменту в рішеннях щодо його збереження та забезпечення ефективного контролю за джерелами формування власних коштів.

Список використаних джерел: 1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затв. Міністерством фінансів України 07.02.2013 р. № 73. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua>.

УДК 657

Л. В. Гулько, студентка

Л. І. Бойко, канд. екон. наук доцент кафедри обліку, аудиту і оподаткування

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

Ключові слова: інвентаризація, бюджетна установа, перевірка, документи, результати інвентаризації.

Інвентаризація дає змогу перевірити й документально підтвердити наявність, стан та оцінку власних активів і зобов'язань підприємства, а також цінностей, що йому не належать, але обліковуються в позабалансовому обліку. Тобто за допомогою інвентаризації можна впевнитися у правильності даних бухгалтерського обліку та достовірності складеної на підставі цих даних фінансової звітності. Невиконання інвентаризації може спричинити для підприємства неприємні наслідки: чи адміністративне покарання у вигляді штрафу, чи втручання судових органів.

Інвентаризація в бюджетній установі проводиться повним складом інвентаризаційної комісії (робочої інвентаризаційної комісії) та в присутності матеріально відповідальної особи. Об'єктами інвентаризації є об'єкти бухгалтерського обліку, що мають матеріально-речову форму, кількісний вимір та вартісну оцінку, а також фінансові зобов'язання.

Використовуючи дані бухгалтерського балансу, просліджується наступна інформація, що об'єктами інвентаризації є активи (основні засоби, нематеріальні активи, запаси, поточна дебіторська заборгованість, грошові кошти та їх еквіваленти), а також поточні зобов'язання (за розрахунками за товари, роботи, послуги та зобов'язання за внутрішніми розрахунками).

Проведення інвентаризації в установі розпочинається з перевірки й видачі наказу, що є внутрішнім документом і регламентує порядок проведення та об'єкти інвентаризації, строки її проведення, склад інвентаризаційної комісії та оформлення необхідної комісії та оформлення необхідної документації [1].

Основним завданням постійної інвентаризаційної комісії є проведення інвентаризації безпосередньо в бюджетній установі.

Крім того, основні завдання постійної інвентаризаційної комісії наведено в Положенні № 879, зокрема вони:

- проводять профілактичну роботу із забезпечення збереження цінностей, заслуховують на засіданнях керівників структурних підрозділів щодо цього питання;
- організовують проведення інвентаризацій і здійснюють інструктаж членів робочих інвентаризаційних комісій;
- проводять контрольні перевірки правильності здійснення інвентаризацій, а також вибіркові інвентаризації товарно-матеріальних цінностей у місцях зберігання та переробки в міжінвентаризаційний період. Основним завданням перевірок і вибіркової інвентаризації у міжінвентаризаційний період є здійснення контролю за збереженням цінностей, дотриманням матеріально відповідальними особами правил їх зберігання й ведення первинного обліку;
- перевіряють правильність визначення інвентаризаційних різниць, обґрунтованість пропозицій щодо заліків пересортиці цінностей в усіх місцях їх збереження;
- проводять за дорученням керівника бюджетної установи повторні суцільні інвентаризації при встановленні серйозних порушень правил інвентаризації та в інших випадках;
- розглядають письмові пояснення осіб, які допустили нестачу чи псування цінностей або інші порушення, і свої пропозиції щодо регулювання виявлених нестач і втрат від псування цінностей, заліку внаслідок пересортиці відображають у протоколі. У протоколі зазначають відомості про причини і осіб, винних у нестачах, втратах і надлишках, та про вжиті до них заходи [2].

Установи, розробляючи інвентаризаційні документи, можуть узяти за базу типові форми для відображення бюджетними установами результатів інвентаризації, затверджені наказом Міністерства фінансів від 17.06.2015 р. № 572. Вказані форми обов'язкові для застосування бюджетними установами, а інші суб'єкти господарювання можуть їх використовувати за бажанням.

Усі виявлені розбіжності між фактичною наявністю матеріальних цінностей та обліковими даними наводять у Звір'яльних відомостях.

Основним же підсумковим документом інвентаризації є Протокол інвентаризаційної комісії. У ньому комісія наводить свої висновки з приводу виявлених розбіжностей та пропозиції щодо їх регулювання. Зокрема, у протоколі зазначають:

- причини нестач, втрат і лишків;
- пропозиції щодо заліку внаслідок пересортиці, списання нестач у межах норм природного убутку, а також понаднормових нестач із зазначенням причин виникнення та вжитих заходів щодо їх запобігання.

В результаті урегулювання розбіжності між фактичною наявністю активів і обліковими даними потрібно всі лишки оприбуткувати на баланс з одночасним збільшенням доходів спеціального фонду, а нестачі списати на фактичні витрати. Нестачі отримані від конкретних об'єктів обліку врегульовуються залежно від конкретної ситуації. Вирішальне значення має, чи вписуються такі нестачі в межі природного убутку, чи є понаднормативними, встановлені винуватці чи ні.

Для визначення розміру збитків від нестач необхідно провести незалежну оцінку відповідно до національних стандартів оцінки. Альтернативним варіантом може стати стандартизована оцінка. Її проводять у випадках відсутності вихідних даних про пошкоджене майно до та після його розкрадання (нестачі, знищення, псування), крім даних бухгалтерського обліку, а також у разі неможливості особистого огляду такого майна виконавцем оцінювання.

Список використаних джерел: 1. Дем'яненко М. Я., Чудовець В. В. Інвентаризація в системі бухгалтерського обліку: монографія. Київ: ННЦ ІАЕ, 2008. 288 с. 2. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затв. Наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. №879. URL: zakon.rada.gov.ua/go/z1365-14.

УДК 657

К. Моргун, студентка

Л. І. Бойко, канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, аудиту і оподаткування
Херсонський національний технічний університет, м. Херсон, Україна

МІСЦЕ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ У СТРУКТУРІ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВИ

Ключові слова: бюджетні установи, функціонування, зведений бюджет, податки, Бюджетний кодекс України.

Бюджетний кодекс України визначає бюджетні установи як органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також організації, створені ними в установленому порядку, що повністю утримуються за рахунок державного чи місцевого бюджету, й є неприбутковими.

Серед загальних ознак, що притаманні бюджетним установам, можна зазначити такі: правосуб'єктність (юридичні особи публічного права); форма власності (державна чи комунальна); форма бюджетного фінансування (кошторисне фінансування); характер діяльності (невиробничий); економічний результат діяльності (неприбутковий).

Визначені особливості функціонування бюджетних установ підкреслюють їхню роль та значущість у системі державних фінансів та викликають необхідність визначення їхнього місця у фінансовій системі держави.

Сукупність всіх бюджетів, що входять до складу бюджетної системи України, є зведеним бюджетом України. Зведений бюджет використовується для аналізу й визначення засад державного регулювання економічного та соціального розвитку держави. До місцевих бюджетів належать обласні, міські, районні, районні в містах, селищні та сільські бюджети. Бюджет області об'єднує, відповідно, обласний бюджет, бюджети районів і міст обласного підпорядкування, селищні та сільські бюджети. Селищні та сільські бюджети створюються за рішенням районних і міських рад народних депутатів за наявності необхідної фінансової бази. Районні і міські ради визначають доходи та видатки відповідних селищних та міських бюджетів [1].

Найчисельнішою групою представницьких органів місцевого самоврядування є сільські, селищні ради. Повноваження ради, як учасника бюджетного процесу, полягають у наступному:

- затвердження програм соціально-економічного та культурного розвитку міста, місцевих цільових програм;
- затвердження місцевого бюджету, внесення змін до нього; затвердження звіту про виконання місцевого бюджету;
- встановлення переліку місцевих податків та зборів та розмірів їх ставок у межах, визначених законодавством;

- прийняття рішень щодо надання відповідно до чинного законодавства пільг по місцевих податках та зборах.

Повноваження виконавчих органів рад, як учасника бюджетного процесу, поділяються на власні та делеговані повноваження:

1. Власні повноваження:

- складання проекту міського бюджету, подання його на затвердження відповідної міської ради, забезпечення виконання бюджету;

- щоквартальне подання раді письмових звітів про хід і результати виконання місцевих бюджетів;

- підготовка і подання до районних та обласних рад необхідних фінансових показників та пропозицій щодо складання проектів районних та обласних бюджетів;

- здійснення в установленому порядку фінансування видатків з міського бюджету.

2. Делеговані повноваження:

- здійснення відповідно до закону контролю за дотриманням зобов'язань щодо платежів до місцевого бюджету на підприємствах і в організаціях незалежно від форм власності.

Міський (сільський) голова є одним із головних розпорядників бюджетних коштів, використовує їх лише за призначенням, визначеним радою. Голова забезпечує підготовку на розгляд ради проектів програм соціально економічного та культурного розвитку, міських цільових програм, міського бюджету та звіту про його виконання. Міський (сільський) голова підписує всі рішення міської ради та її виконавчого комітету, в т. ч. рішення сесії про бюджет на відповідний період та рішення про внесення змін до нього. Він оприлюднює затверджені радою програми, бюджет та звіти про його виконання. До повноважень голови належить також ініціатива скликання загальних зборів громадян територіальної громади. Міський голова (не рідше одного разу на рік) звітує про свою роботу перед територіальною громадою на відкритій зустрічі з громадянами.

Однією з найбільших принципових переваг сучасної бюджетної реформи щодо переходу на програмно-цільове управління місцевими бюджетами є повна доступність такого бюджету для розуміння будь-яким пересічним мешканцем.

Уточнена редакція Бюджетного кодексу України зобов'язує оприлюднювати проект закону про Державний бюджет до його затвердження, але ця норма діє тільки для проекту Державного бюджету, який містить досить специфічну та складну інформацію, незрозумілу для пересічних громадян. Місцеві ж бюджети, які є чисельними та безпосередньо наближеними до інтересів людей, підлягають оприлюдненню за старою схемою [2].

Інструменти управління місцевими бюджетами в середньостроковій перспективі, надають можливість узгоджувати напрямки витрат бюджету з визначеними пріоритетами та стратегічними цілями соціально-економічного розвитку, а також надають вичерпну інформацію якості виконання місцевими органами влади своїх функцій.

Список використаних джерел: 1. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 01.07.2010 № 2411-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>. 2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

УДК 657.01

О. М. Петрик, студент

Ю. В. Мінченко, аспірант кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Науковий керівник: **О. Ю. Акименко**, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Ключові слова: бухгалтерський облік, малий бізнес, менеджмент, інформаційний процес, фінансова звітність.

У сучасних умовах менеджмент підприємства все частіше постає перед неординарними проблемами і завданнями, вирішення яких потребує здійснення оптимальних управлінських

дій, які не є характерними для чинної практики господарювання. Формування й обробку соціально-економічної інформації в рамках вирішення певної управлінської проблеми, треба розглядати як інформаційне забезпечення з удосконаленим процесом функціонування облікової системи підприємства. Незаперечним залишається той факт, що бухгалтерський облік – інформаційна модель системи підприємства, яка забезпечує ідентифікацію, обробку, узагальнення та передачу інформації про об'єкти, явища та процеси, пов'язані з його діяльністю.

Отже, нагальними проблемами сьогодення є адаптації системи бухгалтерського обліку до потреб управління, а саме, до вирішення управлінських завдань у сферах ціноутворення, управління витратами, вартістю суб'єкта господарювання, його ризиками, соціальними та екологічними аспектами господарської діяльності [2]. Це, беззаперечно, стосується і підприємств малого бізнесу.

Кожна господарська операція, подія чи явище, що призводять до змін в операційному стані підприємства, в обов'язковому порядку має бути проведеною та задокументованою. Уся правда, достовірна й неупереджена інформація, зібрана в процесі ведення бухгалтерського обліку, являє собою велику цінність – за даними світової статистики втрата лише 20 % даних веде до розорення майже 65 % господарюючих суб'єктів [1, с. 310]. Недооцінка важливості обліку в процесі менеджменту підприємства може призвести до швидкої поразки підприємця.

Багато сучасних науковців вивчали важливість бухгалтерського обліку в процесі управління підприємством, серед них: Т. Гоголь, С. Бабінська, Л. Булах, Є. Калюга, В. Литвиненко, В. Кирилюк, О. Криворот, Л. Кіндрацька, М. Космико, В. Бачинський, О. Онищенко, І. Садовська, О. Сидоренко та інші.

Управління підприємством малого бізнесу чи фірмою-«гігантом» неможливе без даних бухгалтерського обліку, адже вся інформація про діяльність підприємства відображена у фінансовій звітності, яку складає кожен господарюючий суб'єкт без винятку. Для малих підприємств, згідно із чинним законодавством передбачено скорочений за показниками пакет звітності, представлений у вигляді балансу і звіту про фінансові результати, порядок складання яких наведений в П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [3; 4]. Такий пакет звітності – це мінімум, передбачений законодавством, що може вимагатися органами фіскальної служби та іншими зовнішніми користувачами.

Не можна не погодитись із думкою Л. М. Кіндрацької, яка наголошує, що в загальному циклі управління підприємством бухгалтерський облік виконує контрольну, оціночну, аналітичну та інформаційну функції [5]. Отже, відповідно до інформаційної функції, інформація з форм фінансової звітності виступає основним ресурсом черпання відомостей про стан підприємства для управлінського персоналу. Використовуючи зібрані дані, управлінець отримує змогу не лише оцінити стан підприємства, а й провести необхідні дослідження та аналіз, які дозволять здійснити прогноз доцільності майбутніх заходів щодо збільшення ефективності ведення господарської діяльності.

У сучасних умовах конкурентної боротьби, малим підприємствам вкрай необхідно розробляти власну стратегію функціонування підприємства на максимально ефективному рівні, при цьому задовольняючи вимоги держави, потреби власника та споживачів. Малому підприємству буде неможливо ефективно організувати свою діяльність без використання бухгалтерської інформації в цілях управління. Важливо розуміти, що нині споживач дуже вибагливий, а конкуренти вже розробили тактики і стратегії, щоб якомога довше залишатися на ринку. Саме тому бухгалтерський облік – це родючий ґрунт, використовуючи який підприємець отримає необмежені ресурси для досліджень минулих і розробок майбутніх дій у розвитку своєї справи.

Список використаних джерел: 1. Білокомірова Я. М. Інформаційне забезпечення економічної безпеки підприємницької діяльності. *Вісник економіки і транспорту і промисловості*. 2010. № 29. С. 308–313. 2. Лаговська О. А., Легенчук С. Ф., Кузь В. І., Кучер С. В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: навчальний посібник. Житомир: Житомирський державний технологічний університет, 2017. 416 с. 3. Національне П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (із змінами і доповненнями): Наказ Міністерства фінансів України від 7.02.2013 р. № 73. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>. 4. П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» (із змінами і доповненнями): Наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000 р. № 39. URL:

УДК 657

В. С. Пономаренко, студентка

Науковий керівник: **О. Ю. Акименко**, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

НОВІ ПРАВИЛА ОТРИМАННЯ ДОПОМОГИ З ФОНДУ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ У 2018 РОЦІ

Ключові слова: порядок, правила, ФСС, допомога.

З 01.10.2018 р. набрав чинності новий Порядок фінансування страхувальників для надання матеріального забезпечення застрахованим особам у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та окремих виплат потерпілим на виробництві за рахунок коштів Фонду соціального страхування України (далі – Порядок № 12) відповідно до Постанови ФСС „Про затвердження Порядку фінансування страхувальників для надання матеріального забезпечення застрахованим особам у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та окремих виплат потерпілим на виробництві за рахунок коштів Фонду соціального страхування України” від 19.07.2018 року № 12. Зміни, внесені цією Постановою, знайшли відображення не тільки в розширенні умов надання допомоги, а й у спрощенні подання необхідної й покращеної заяви до відповідних органів управління. Отже, встановилися нові правила отримання допомоги з Фонду соціального страхування (ФСС), закріплені появою оновленої форми заяви-розрахунку.

Розкриємо зміст Порядку № 12. По-перше, як і раніше, відповідно до ст. 20 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23.09.1999 року № 1105-XIV (далі – Закон №1105-XIV), фінансування страхувальників здійснюється за такими видами, як:

- допомога по тимчасовій непрацездатності (включаючи догляд за хворою дитиною);
- допомога по вагітності та пологах;

– допомога на поховання (крім поховання пенсіонерів, безробітних та осіб, які померли від нещасного випадку на виробництві).

Однак також передбачені виплати потерпілим на виробництві, а саме:

– допомога по тимчасовій непрацездатності, що настала внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання;

– виплата в разі тимчасового переведення потерпілого на легшу, нижчеоплачувану роботу;

– відшкодування вартості поховання потерпілого та пов'язаних з цим ритуальних послуг (абзац 4 п. 3 ст. 42 Закону №1105-XIV) [1; 2; 4].

Таким чином, до попередніх додаються зазначені вище умови надання допомоги з ФСС, що значно збільшує відповідальність останнього.

По-друге, всі вищенаведені виплати і допомоги надаються відділеннями Фонду соціального страхування на таких умовах. Для одержання сум матеріального забезпечення від робочого органу виконавчої дирекції Фонду або його відділення необхідно мати законодавчо обґрунтовану підставу – заяву-розрахунок за формою згідно з додатком 1 до Порядку № 12, до якого відповідно додаються:

– додаток 1.1 (матеріальне забезпечення);

– додаток 1.2 (допомога на поховання);

– додаток 1.3 (допомога по тимчасовій непрацездатності внаслідок нещасного випадку або профзахворювання);

– додаток 1.4 (виплата у разі переведення потерпілого на легшу, нижчеоплачувану роботу;

– додаток 1.5 (відшкодування вартості поховання потерпілого та пов'язаних з цим ритуальних послуг).

Так, оновлена форма заяви-розрахунку значно відрізняється від попередньої. Табличну частину форми заяви доповнено всіма видами виплат, які проводяться згідно з Порядком № 12. Окремими рядками вказуються суми допомог по тимчасовій непрацездатності й вагітності та пологах, що надаються постраждалим унаслідок аварії на ЧАЕС. Виплати, які проводитимуть потерпілим на виробництві, указують із зазначенням кількості осіб, а додатки до заяви-розрахунку (дodatки 1.1-1.5) заповнюються залежно від виду призначеного матеріального забезпечення та виплати потерпілим на виробництві. Додатки 1.1-1.5 заповнюють лише для тих видів виплат, на які замовляються кошти, про що робиться відмітка в графі «Примітка» табличної частини заяви-розрахунку. Кожен із додатків 1.1-1.5, що заповнюються, має підписати відповідальна особа з указуванням свого контактного телефону для зв'язку на випадок, якщо у працівників відділення ФСС виникнуть питання під час опрацювання даних із таких додатків [1; 4].

По-третє, за своїм місцезнаходженням чи місцем проживання страхувальник подає заяву-розрахунок до робочого органу виконавчої дирекції Фонду або його відділення у двох примірниках, за умови, що один із них разом із наданими застрахованими особами документами, на основі яких і призначається матеріальне забезпечення та окремі виплати потерпілим на виробництві (членам їх сімей), зберігається у страхувальника, а другий подається до ФСС у в паперовому вигляді особисто або надсилається в електронному вигляді із застосуванням електронного цифрового підпису. Наприклад, при надсиланні заяви в електронному вигляді страхувальнику необхідно буде роздрукувати копію заяви-розрахунку і зберігати з відповідними документами у себе. Слід зауважити, що відповідальність за достовірність відображених у заяві даних покладена саме на страхувальника, а інформація, зазначена в документах, обов'язково має бути в реєстрах бухгалтерського обліку. Отже, значно спрощено процес подання заяви-розрахунку, що дозволить ефективніше використовувати робочий час і органам соціального страхування, і самому страхувальнику [4; 5].

По-четверте, встановлюються суворі строки подання заяви-розрахунку. Термін подання заяви до відділення Фонду становить 5 робочих днів із дати прийняття рішення комісії (уповноваженого) із соціального страхування підприємства про призначення матеріального забезпечення (п. 2 Порядку № 12). Відлік ведеться від дати затвердження Протоколу засідання комісії із соціального страхування (рішення уповноваженого). Так, при отриманні від працівника листка непрацездатності комісія (уповноважений) із соціального страхування підприємства про призначення матеріального забезпечення загалом має протягом десяти календарних днів прийняти рішення про виплату допомоги і протягом 5 робочих днів розрахувати і подати на неї заяву-розрахунок до ФСС. Таким чином, визначені граничні межі подання заяви-розрахунку до Фонду, що підвищує відповідальність комісії або уповноваженого із соціального страхування підприємства [4; 5].

Варто звернути увагу на те, що згідно з Постановою ФСС «Про затвердження Положення про комісію (уповноваженого) із страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності» від 19.07.2018 р. № 13:

- у п. 4.1 зазначено, що основною формою роботи комісії є засідання, які проводяться відповідно до затвердженого нею плану, але не рідше двох разів на місяць;
- рішення комісії (уповноваженого) із соціального страхування підприємства оформлюються протоколом у день їх прийняття згідно з додатком до цього Положення (п. 4.3) [2].

Також не менш важливою є відповідність строків розгляду комісією із соціального страхування документів для призначення допомоги до ст. 32 Закону № 1105-XIV. Відобразимо її суть за допомогою таблиці 1.

Таблиця 1

Строки розгляду документів для призначення допомоги

Вид допомоги	Строки розгляду документів для призначення допомоги
Допомога по тимчасовій непрацездатності, по вагітності та пологах	Протягом 10 днів після отримання документів для призначення допомоги (п. 1 ст. 32 Закону № 1105-XIV)
Допомога на поховання	Не пізніше наступного дня після дня звернення за допомогою (п. 3 ст. 32 Закону № 1105-XIV)

Джерело: [2; 4; 5].

Отже, з усіх видів матеріальних виплат і допомог лише допомога на поховання признається не пізніше дня, що настає за днем звернення.

По-п'яте, з п. 8 Порядку № 12 впливає нове право ФСС, а саме: він може здійснювати обмін інформацією зі страхувальником шляхом направлення запиту щодо уточнення інформації, наведеної в заяві-розрахунку. І як раніше, Фонд має право перевіряти протягом десяти робочих днів заяву, після чого повинен надіслати рекомендації за результатами перевірки. Як наслідок, відбувається фінансування заяви-розрахунку або надання обґрунтованої відмови в її прийнятті. Виплата і надходження коштів обумовлені п. 2 ст. 34 Закону № 1105-XIV. Тому страхові кошти, зараховані на окремий спецрахунок у банку, обов'язкового відкриття якого вимагає цей пункт, можуть бути використані страхувальником виключно на надання матеріального забезпечення застрахованим особам, сплату ПДФО і ВЗ (допомога по вагітності та пологах і допомога на поховання ПДФО і ВЗ не оподатковуються). А ЄСВ із суми лікарняних і декретних підприємство, як і раніше, сплачує зі свого основного поточного рахунку в банку [2; 4; 5].

Зауважимо, що тут має місце узгодженість строків виплат допомоги, що надійшла на спецрахунок роботодавця, з п. 2 ст. 32 Закону № 1105-XIV (п. 9 Порядку № 12). Представимо зміст статті графічно у вигляді таблиці 2.

Таблиця 2

Строки виплати допомоги

Вид допомоги	Строки виплати допомоги
Допомога по тимчасовій непрацездатності внаслідок захворювання або травми, у зв'язку з необхідністю догляду за хворою дитиною, у зв'язку з необхідністю догляду за хворим членом сім'ї	У найближчий після дня призначення допомоги строк, установлений для виплати зарплати (п. 2 ст. 32 Закону № 1105-XIV)
Допомога по вагітності та пологах	
Допомога на поховання	Не пізніше наступного робочого дня після отримання страхових коштів від ФСС на спецрахунок (п. 3 ст. 32 Закону № 1105-XIV)

Джерело: [2; 4; 5].

У такі ж строки здійснюються виплати потерпілим на виробництві.

Таким чином, роботодавець зобов'язаний здійснити виплати відповідного матеріального забезпечення не пізніше, ніж у строки, визначені у п. 2 ст. 32 Закону № 1105-XIV.

По-шосте, у страхувальників з'явився новий обов'язок – повідомляти ФСС про проведення виплат застрахованим особам, використовуючи форму, наведену в додатку 2 до Порядку № 12. Повідомлення може бути надіслано в електронному вигляді з використанням електронного цифрового підпису або надіслано листом із повідомленням, або надано безпосередньо до робочого органу виконавчої дирекції Фонду чи його відділення. Повідомлення надсилається страхувальником протягом місяця з дня проведення виплат (п. 10 Порядку № 12). Наприклад, отримавши кошти з ФСС на спецрахунок і виплативши їх працівникам, страхувальник відтепер зобов'язаний відзвітувати перед Фондом, направивши повідомлення про те, що кошти виплачено в повному обсязі й у визначений строк (строки). Отже, відбулося посилення контролю за нарахуванням і сплатою допомог і виплат за рахунок коштів ФСС [2; 4; 5].

Необхідно звернути увагу на те, що незмінними залишилися вимоги щодо повернення помилково отриманих коштів:

1. Якщо роботодавець виявив у себе помилку, і сума отриманих від Фонду коштів перевищує фактичні витрати на проведення виплат, то невикористану суму протягом 3 робочих днів потрібно повернути на рахунок ФСС (п. 12 Порядку № 12). Додатково листом направляється пояснення причин повернення.

2. У разі виявлення страхувальником помилок при нарахуванні виплат за минулі періоди (за межами діючого бюджетного року) надміру нараховані й виплачені кошти також повертаються страхувальником до Фонду. Одночасно направляється лист-пояснення причин повернення (п. 13 Порядку № 12) [4; 5].

Варто також зазначити, що, вступивши в дію, Порядок № 12 змінив значущість Постанови правління ФСС з тимчасової втрати працездатності «Про затвердження Порядку фінансу-

вання страхувальників для надання застрахованим особам матеріального забезпечення за рахунок коштів Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності» від 22.12.2010 р. № 26, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 25.01.2011 за № 111/18849, яку на сьогодні визнано недійсною [4].

Отже, проаналізувавши новий порядок отримання допомоги з ФСС, який постав перед нами завдяки Постанові Фонду від 19.07.2018 року № 12, можна зробити висновок, що на його основі починає формуватися більш ефективна система управління і контролю за наданням матеріального забезпечення й окремих виплат за рахунок коштів Фонду соціального страхування України, яка не тільки розширила повноваження і надала можливість раціонально розвивати та вдосконалювати економіку країни загалом, але й збільшила відповідальність як представників підприємства у сфері соціального страхування, так і виконавчих дирекцій Фонду та його відділень, насамперед, перед нашою державою, і звісно, перед совістю кожного із нас.

Список використаних джерел: 1. З 1 жовтня 2018 року почне діяти новий порядок фінансування лікарняних за рахунок коштів Фонду. URL: <https://buhgalter.com.ua>. 2. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999 року № 1105-XIV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>. 3. Про затвердження Положення про комісію (уповноваженого) із страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності: Постанова ФСС від 19.07.2018 року № 13. URL: <http://www.fssu.gov.ua>. 4. Про затвердження Порядку фінансування страхувальників для надання матеріального забезпечення застрахованим особам у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та окремих виплат потерпілим на виробництві за рахунок коштів Фонду соціального страхування України: Постанова ФСС від 19.07.2018 року № 12. URL: <http://www.fssu.gov.ua>. 5. Як отримати допомогу з ФСС: нові правила з 1 жовтня. URL: <https://i.factor.ua>.

УДК 657.421.3:331.101.262

І. О. Семенюк, студент

Науковий керівник: **В. С. Шелест**, канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і оподаткування Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, м. Київ, Україна

ОБЛІК НА РАХУНКАХ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

Ключові слова: людський капітал, бухгалтерський облік, рахунки бухгалтерського обліку.

На сьогодні відсутнє єдине уявлення про те, на яких рахунках бухгалтерського обліку повинен відображатись людський капітал. Що є дуже важливим питанням, оскільки від цього залежить місце відображення людського капіталу у фінансовій звітності, що безпосередньо може впливати на користувачів фінансової звітності, зокрема на управлінців. Крім фінансової звітності, питання відображення людського капіталу на рахунках бухгалтерського обліку зачіпає і питання відображення його в первинних і зведених документах бухгалтерського обліку й визначає саму систему документообороту. А також зачіпає питання контролю та аудиту цього виду капіталу. Тобто з урахуванням усього вищевикладеного можна зробити висновок про актуальність цього питання.

Основна проблема полягає в тому, чи відображати людський капітал на рахунках балансового чи позабалансового обліку, а також яку кількість рахунків синтетичного обліку слід виділити, чи є можливість відображати його більшу частину на аналітичних рахунках бухгалтерського обліку. Треба зазначити, що питання обліку людського капіталу досліджували такі науковці: А. В. Гриліцька [2], яка запропонувала ввести облік на позабалансовому рахунку 010 «Людський капітал». Таке ж відображення в обліку пропонує і О. В. Перчук [4], проте він пропонує ввести ще такі субрахунки: 011 «Людський капітал адміністративного персоналу», 012 «Людський капітал виробничого персоналу» та 013 «Людський капітал інших працівників». І. М. Бурденко та Н. В. Гололобова [1] пропонують відображати людський капітал на балансових рахунках, а саме «Нематеріальні активи». Тоді як Т. В. Давидюк [3] пропонує вести облік з використанням таких рахунків бухгалтерського обліку: 377 «Розрахунки з іншими дебіторами», 39 «Витрати майбутніх періодів», 65 «Розрахунки за страхування», 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» та 94 «Інші витрати операційної діяльності». Пи-

тання вартості, за якою людський капітал буде відображатись на рахунках бухгалтерського обліку, висвітлює М. В. Реслер [7].

Однак, розглядаючи значні дослідження науковців із цього питання, залишається невідзначеним питання уніфікованого обліку людського капіталу.

Н. М. Притуляк визначає людський капітал як «особливу цінність компанії, оскільки включає знання, освіту, практичні навички, творчі та розумові здібності людини, її моральні цінності, мотивацію, культурний рівень, які визначають здатність працівника генерувати ефективні рішення та займатись виробництвом продукції» [6].

З огляду на це визначення можна зробити висновок, що цей вид капіталу не можна визнавати повноцінним активом, оскільки підприємство не має права володіння капіталом, а може лише використовувати з дозволу і бажання власника. Тому такий капітал не може бути відображений у складі капіталу підприємства. А відображення його на активних рахунках «Нематеріальні активи», як це зазначають І. М. Бурденко та Н. В. Гололобова [1], повинно відображатись із зазначенням, що це є фінансова оренда.

Визначати відносини між підприємством та найманим працівником щодо передачі права на користування людського капіталу від власника (найманого працівника) у вигляді оренди, оскільки згідно із Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 14 «Оренда» [5] оренда – це угода, за якою орендар набуває права користування необоротним активом за плату протягом погодженого з орендодавцем строку.

Відображення на субрахунку рахунку 128.1 «Фінансова оренда людського капіталу» та 128.2 «Витрати на поліпшення орендованого людського капіталу» людський капітал можливе при укладанні угоди про прийняття на роботу на термін, що більше одного року.

Якщо термін оренди буде менше одного року, то можна відображати людський капітал на позабалансових рахунках бухгалтерського обліку, зокрема як це пропонують А. В. Гриліцька [2] та О. В. Перчук [4], а саме на субрахунках рахунках синтетичного рахунку 01 «Орендовані необоротні активи», а саме на рахунку 011 «Орендований людський капітал».

Отже, для обліку людського капіталу було запропоновано використовувати рахунки 128.1 «Фінансова оренда людського капіталу» та 128.2 «Витрати на поліпшення орендованого людського капіталу» для фінансової оренди та рахунок 011 «Орендований людський капітал» для оперативної оренди людського капіталу.

При виконанні подальших досліджень слід звернути увагу на: оцінку людського капіталу; оцінку амортизації людського капіталу; переоцінку людського капіталу; його документальне оформлення та відображення у фінансовій звітності; практичне обґрунтування гіпотези.

Список використаних джерел: 1. Бурденко І. М., Гололобова Н. В. Людський капітал як об'єкт бухгалтерського обліку. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління. Придніпровська державна академія будівництва та архітектури. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2018. Вип. 4 (15). С. 399–404. 2. Гриліцька А. В. Особливості обліку людського капіталу. *Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова*. 2015. Т. 20. Вип. 3. С. 264–269. 3. Давидюк Т. В. Бухгалтерський облік в системі управління людським капіталом: теорія та методологія: автореф. дис. ... д-ра. екон. наук: 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)» / Житомирський державний технологічний університет. Житомир, 2011. 38 с. 4. Перчук О. В. Сучасна система обліку людського капіталу. *Економічний вісник університету: збірник наукових праць вчених і аспірантів*. Економіка та управління. Переяслав-Хмельницький, 2012. Вип. 18/1. С. 81–86. 5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14 «Оренда». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0487-00>. 6. Притуляк Н. М. Класифікація інтелектуального капіталу – методологічний аспект внутрішньофірмового управління. *Економіка України. Управління економікою: теорія і практика*. Київ, 2015. № 10 (647). С. 23–31. 7. Реслер М. В. Людський капітал як об'єкт обліку. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Економіка та менеджмент*. Одеса, 2015. Вип. 12. С. 231–234.

УДК 330.3:657

А. С. Шелест, студентка

Науковий керівник: **Л. Б. Іванова**, канд. екон. наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ РОЗРАХУНКУ ЛІМІТУ КАСИ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Ключові слова: ліміт каси, методика розрахунку ліміту каси, Національний банк України, Державна фіскальна служба України.

На сьогодні існують певні правила розрахунку ліміту каси. Окремим питанням є методика розрахунку ліміту каси, а саме виплати, які враховуються при визначенні її суми.

З цього приводу існують певні суперечності між думкою фахівців Національного банку України (далі – НБУ) та Державної фіскальної служби України (далі – ДФС).

Постановка завдання. Метою даної роботи є дослідження питання щодо включення заробітної плати в розрахунок ліміту каси.

Виклад основного матеріалу. Лімітом залишку готівки в касі є граничний розмір суми готівки, який може залишатися в касі після закінчення робочого дня та забезпечує роботу на початок наступного [1]. З 15 грудня 2004 року по 29 грудня 2017 року діяло Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні № 637 (далі – Положення № 637) [2]. Нині чинним є Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні № 148 від 29.12.2017 (далі – Положення № 148) [3]. Згідно із Положенням № 637 методика розрахунку ліміту каси є чіткою і не передбачається вільних дій з боку бухгалтера чи керівництва підприємства. Методика розрахунку ліміту каси згідно з Положенням № 637 передбачала виключення сум: на виплату заробітної плати, а також пенсій, стипендій та дивідендів [2]. Натомість у нормах Положення № 148 не передбачено жодних вимог щодо того, які види надходжень чи видачі готівки потрібно включати до визначення ліміту каси, тобто до розрахунку можна включити витрати, пов'язані з оплатою праці [3].

З цього приводу в науково-практичній літературі виникла дискусія. Зокрема, на думку фахівців НБУ, виплати, пов'язані з фондом оплати праці, не потрібно включати до розрахунку ліміту каси. При цьому підприємство зобов'язане затвердити власний порядок розрахунку ліміту каси, до якого можуть не входити витрати, пов'язані з оплатою праці [4].

Проте представники ДФС вважають, що заробітну плату треба включати в методику розрахунку ліміту каси, спираючись на те, що згідно із чинним Положенням № 148, розрахунок видачі готівки з каси може включати будь-яку видачу коштів, у тому числі виплату заробітної плати, пенсій, стипендій, дивідендів [5].

Таким чином, у Положенні № 148 немає чітко прописаної методики розрахунку ліміту каси, що й викликало суперечності між НБУ та податківцями.

Висновок. Положення № 637 було більш деталізованим, у ньому чітко визначалися правила та методика розрахунку ліміту каси, тому не виникало суперечностей між фахівцями НБУ та ДФС. Положення № 148 є більш лібералізованим, демократичним. Чинні норми дають змогу керівництву підприємства самостійно визначати ліміт каси. Тому, на нашу думку, потрібна деталізація щодо методики розрахунку залишку готівки в касі, що зможе усунути суперечності із податківцями. Для цього потрібно розробити детальний, чіткий порядок ведення касових операцій на підприємстві, до якого можна включити правила попереднього Положення № 637, що не суперечать правилам Положення 148. Включення або не включення до складу розрахунку ліміту каси витрат на оплату праці залежить від організації заробітної плати на підприємстві, категорій робітників, форм та систем оплати праці.

Список використаних джерел: 1. Ліміт залишку готівки в касі. URL: <http://pravo.studio/bankovskie-operatsii/limit-zalishku-gotivki-26008.html>. 2. Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні: Постанова Правління Національного банку України від 15.12.2004 № 637 (втратила чинність від 29.12.2017). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0040-05>. 3. Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні: Постанова Правління Національного банку України від 29.12.2017 № 148 (зміни від 24.05.2018 № 54). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17>. 4. Проблемні питання щодо каси у відокремлених підрозділах: відповіді НБУ. URL: <https://uteka.ua/publication/news-14-ezhednevnyj-buxgalterskij-obzor-39-problemnye-voprosy-otnositelno-kassy-v-obosoblennyx-podrazdeleniyax-otvety-nbu>. 5. Які саме надходження (або виплати) не

можна включати до розрахунку ліміту каси? URL: <https://uteka.ua/publication/agro-4-gospodarski-operacii-v-agrosektori-ili-vyplaty-nelzya-vklyuchat-v-raschet-limita-kassy>.

СЕКЦІЯ 3

Економічний аналіз діяльності підприємств: стан та перспективи розвитку

УДК 330.322:342.1

В. Г. Маргасова, д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

О. С. Сакун, канд. екон. наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

РОЛЬ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РЕСУРСУ У СТРУКТУРНІЙ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Ключові слова: інвестиції, інвестиційний ресурс, інвестиційна діяльність, структурна модернізація економіки, інвестиційний ресурс структурної модернізації економіки.

Фінансово-економічна криза відіграла для України роль каталізатора модернізації, спонукавши до усвідомлення – як на рівні громадської свідомості, так і вітчизняного політикуму – необхідності зміни моделі економічного розвитку на основі парадигми якісної модернізації країни на інноваційних засадах. У забезпеченні ефективної реалізації модернізаційних реформ вагому роль відіграє інвестиційний ресурс. Формування інвестиційного ресурсу є фундаментальним параметром відтворювального процесу, що визначає можливості оновлення основного капіталу, здійснення структурних реформ, формування базису стійкого довгострокового розвитку економіки.

Україна постала перед об'єктивною необхідністю активізації створення конкурентоспроможних господарських систем, модернізації і реконструкції діючих господарських структур, забезпечення диверсифікації капіталу підприємств у напрямі соціально орієнтованих структурних перетворень.

Спираючись на це визначення, логічним вважати твердження про відповідну роль інвестиційного ресурсу структурної модернізації економіки. Під інвестиційним ресурсом структурної модернізації економіки розуміємо систему специфічних елементів, яка здатна забезпечувати самоорганізацію регульованої системи управління.

Саме такою узгодженою взаємодією взаємообумовлюється ефект синергії, що визначає роль і місце інвестиційного ресурсу в управлінні інноваційним розвитком економіки в контексті інноватики.

Під інноватикою слід розуміти міждисциплінарний науковий напрям, що займається розвитком наукових основ інноваційно-інвестиційної методології стосовно до систем різного типу, плануванням та організацією побудови проектів і забезпечує інтеграцію знань, що формують інноваційну діяльність керованих систем з метою підвищення їхньої соціально-економічної ефективності.

Інноватика та інноваційно-інвестиційна діяльність керованих об'єктів орієнтовані на кінцевий результат, ринок і споживача. Відповідно до цього необхідно приділяти увагу методам та інструментам розробки та обґрунтування векторних критеріїв оптимальних інноваційних організаційно-технологічних систем, що функціонують в умовах конкуренції, суперечностей і невизначеності ринкової сфери.

Система управління інноваційним розвитком економіки передбачає такі складові:

- методи та інструменти стратегічного аналізу в частині визначених тенденцій інноваційного розвитку під впливом інвестиційного ресурсу;
- інвестиційний механізм реалізації інноваційної політики на шляху модернізації економіки;
- підходи до оцінки синергетичного ефекту впливу інвестиційного ресурсу на інноваційний розвиток економіки;
- взаємодія інвестиційного ресурсу та інститутів управління інвестиційного розвитку [4].

Сутність категорії «інвестиційний ресурс» досі не має єдиного загальноприйнятого визначення. Загальновідомим є визначення поняття «інвестиційні ресурси».

Цікавими є погляди американських економістів, які інвестиції трактують як «відмову від певної цінності на сьогодні за (можливо, невизначену) цінність у майбутньому» [5, с. 979]. Є багато схожих визначень, а саме: «інвестиції – це купівля активів з метою збереження або збільшення їх

вартості у майбутньому» [1, с. 7]; «інвестиції як спосіб розміщення капіталу, для забезпечення його зростання та заощадження» [2, с. 18]; «інвестиції – вкладення капіталу в об'єкти підприємницької діяльності з метою забезпечення його зростання у майбутньому» [3, с. 10].

Аналіз наявних підходів до трактування дефініції «інвестиційний ресурс» дав змогу сформулювати таке авторське тлумачення інвестиційного ресурсу як сукупності фінансових, матеріально-технічних, інтелектуальних та інформаційно-правових елементів, які має у своєму розпорядженні національна економіка і які використовуються для забезпечення інвестиційного розвитку країни. Являючи собою складну динамічну систему, інвестиційний ресурс містить комплекс взаємодіючих елементів, науковий відбір і комбінація яких забезпечують появу нових і вдосконалення наявних елементів.

Під поняттям «структурна модернізація економіки» ми розуміємо структурне вдосконалення національної економіки з метою нарощування обсягів суспільного виробництва, підвищення національної конкурентоспроможності. На відміну від наявних трактувань, у цьому визначенні акцентовано на ролі інвестицій як базису структурних трансформацій, що дає змогу досягати поставленої мету через практичну реалізацію інвестиційного ресурсу як вирішальної передумови економічного зростання країни.

Фундаментальний вплив на забезпечення модернізації економіки країни зворотних взаємозв'язків між формуванням інвестиційного ресурсу, підприємницьким сектором, публічними інститутами та діями органів державної влади щодо ініціації та реалізації структурних зрушень в економіці країни. На цій основі існує необхідність розробки механізму структурної модернізації економіки країни, що дозволяє здійснити ефективну мобілізацію її фінансових, науково-технологічних й організаційно-економічних резервів з метою забезпечення динамічного висхідного вектора економічного розвитку в умовах вирішення завдань модернізації.

Виходячи з цього запропоновано поняття «механізм реалізації структурної модернізації економіки», під яким треба розуміти систему заходів нормативного й регулятивного характеру, що здійснюються суб'єктами структурної політики держави шляхом використання відповідних інструментів з метою забезпечення взаємозв'язку між її елементами та їхнього впливу на інвестиційний розвиток країни.

Список використаних джерел: 1. Бочаров В. В. Инвестиционный менеджмент. Санкт-Петербург: Питер, 2000. 160 с. 2. Гитман Л., Джонк М. Основы инвестирования: пер. с англ. Москва: Дело, 1997. 992 с. 3. Пересада А. А. Инвестування: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2004. 250 с. 4. Сакун О. С. Інвестиційний ресурс інноваційного розвитку економіки. *Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції*. 2017. № 26(15). Т. 3. С. 102–108. 5. Шарп У., Александер Г., Бэйли Дж. Инвестиции: пер. с англ. Москва: ИНФРА/М, 2004. 1028 с.

УДК 657.31

В. В. Гливенко, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

АНАЛІЗ МЕТОДИК ЕКОНОМІЧНОЇ ОЦІНКИ КОРМОВИХ КУЛЬТУР

Ключові слова: кормові культури, кормопротейнові одиниці, перетравний протеїн, економічна оцінка.

У витратах на виробництво тваринницької продукції корми займають найбільшу питому вагу. Різні кормові культури мають різну врожайність, склад поживних речовин, різну собівартість. У зв'язку з цим проблема підбору кормових культур, здатних забезпечити тварин збалансованим і відносно дешевим кормом, є актуальною для кожного господарства, що виробляє тваринницьку продукцію.

Економічна оцінка окремих видів кормових культур і кормів необхідна для планування найбільш ефективної структури кормовиробництва і раціонів тварин, для розрахунку балансу кормів з урахуванням змісту в них нормованих поживних речовин. Реалізація на практиці запланованої структури виробництва кормів дозволяє підвищити ефективність галузі тваринництва.

Питанням економічної оцінки кормових культур присвячені праці таких учених: С. І. Мартиросова, А. К. Шорнікова, А. П. Калашнікова, А. Д. Хакімової, В. С. Леня, С. М. Рогач, Т. А. Гуцул та інших.

Для оцінки кормів автори пропонують використовувати різноманітні показники і формули, які відрізняються кількістю застосовуваних показників, коефіцієнтами, проте спільним є застосування для економічної ефективності кормів такого розрахункового показника, як вихід кормопротеїнових одиниць з 1 га.

Так, А. Хакімова розглядає економічну оцінку кормових культур як вміст у них перетравних поживних речовин [1]. С. М. Рогач, Т. А. Гуцул та ін. [2] для економічної оцінки кормових культур використовують показники: вихід на 1 га посіву кормових одиниць, перетравного протеїну, кормопротеїнових одиниць, собівартість 1 ц кормових і кормопротеїнових одиниць, прямі затрати праці на 1 ц кормових і кормопротеїнових одиниць. Для сукупної оцінки кормових культур вони пропонують використовувати показник виходу кормопротеїнових одиниць з 1 га, який розраховують за формулою:

$$\text{КПО} = \frac{Y(K_o + 10P_n)}{2},$$

де КПО – вихід кормопротеїнових одиниць з 1 га посіву, ц;

Y – урожайність кормової культури, ц/га;

K_o – вміст кормових одиниць в 1 ц корму;

P_n – вміст перетравного протеїну в 1 ц корму, ц;

10 і 2 – коефіцієнти.

Оцінювання кормових культур за виходом кормопротеїну з 1 га посіву пропонують проводити також В. Тютін та інші [3].

С. Мартиросов і Р. Ширгазан [4] пропонують визначати вміст умовних кормопротеїнових одиниць за формулою: $\text{УПКЕ} = \frac{K+9 \cdot P}{2}$. Букви відображають ті ж показники, що і в попередній формулі, а самі формули відрізняються лише коефіцієнтом, що в них застосовується. Цей коефіцієнт зумовлений планованим вмістом перетравного протеїну на кормову одиницю. Різні коефіцієнти можуть застосовуватися залежно від співвідношення різних видів тварин у господарстві, а також від відмінностей у структурі стада.

А. Шорніков також оцінює корми за коефіцієнтом їх поживності, який за своєю сутністю і є вмістом кормопротеїнових одиниць у кормі, однак пропонує коефіцієнт 12. Це пояснюється тим, що в 1 кг вівса міститься 85 г протеїну, що приблизно в 12 разів менше, ніж маса кормової одиниці [3].

А. Д. Гратилю, В. Ф. Сменов і Г. С. Сменова економічну оцінку кормових і зернофуражних культур пропонують проводити за показниками урожайності, виходу кормових, кормопротеїнових одиниць і перетравного протеїну на одиницю площі, собівартості, виробничих затрат [5]. Із вартісних показників вони розраховують собівартість 1 ц корму, 1 ц кормових одиниць, 1 ц кормопротеїнових одиниць, 1 ц протеїну. Крім того, щодо кожного корму вони розраховують індекс економічної ефективності його вирощування за методикою М. Александрова і А. Тютюнникова [6], який визначають за формулою

$$E = I_y : I_c \cdot 100,$$

де I_y – індекс урожайності, виражений у кормопротеїнових одиницях;

I_c – індекс їх собівартості.

А. Стогов [7] для економічної оцінки кормів використовує сукупний індекс, який розраховує за формулою

$$I = \frac{B_k \cdot P_k \cdot C_3}{B_3 \cdot P_3 \cdot C_k},$$

де I – індекс порівнюваної економічної оцінки кормової культури по відношенню до раніше обраного базисного виду корму. Зазвичай беруть яку – небудь зернову культуру;

B_k і B_3 – вміст перетравного протеїну в досліджуваному і базисному кормі;

P_k і P_3 – урожайність досліджуваного і базисного корму в ц кормових одиниць;

C_k і C_3 – собівартість 1 ц кормових одиниць у досліджуваному й базисному кормі.

Один із недоліків індексних методів полягає в тому, що пряме їх використання не завжди може забезпечити необхідний баланс поживних речовин в кормах, не враховує вартості пердусім покупних білкових кормів.

Г. Остаєв [8] пропонує оцінювати корми за трансфертними цінами за формулою

$$P_c = \frac{P_u \cdot P_{вк(c)}}{100},$$

де P_c – розрахункова собівартість (трансфертна ціна) 1 ц цього виду кормів;

P_u – продажна (ринкова) ціна 1 ц продукції тваринництва, на виробництво якої використані корми;

$P_{вк(c)}$ – питома вага затрат на корми в собівартості продукції тваринництва.

Порівнюючи собівартість корму з його трансфертною ціною, Г. Остаєв визначає загальний прибуток від використаного корму і рентабельність його використання. На наш погляд, ця методика підходить не тільки для вирішення завдань розробки трансфертних цін, планування оптимальної структури кормів і раціонів, а й для розподілу створеного прибутку між галуззю тваринництва і рослинництва. Як недолік методики, слід зазначити відсутність включення в оцінку врожайності й поживності кормів.

Великої уваги заслуговують методи рангової оцінки кормів для планування раціонів, а на цій основі і структури посівів кормових культур. Один із таких методів у 1978 році запропонував В. Лень [9]. В основі цього методу лежить розрахунок питомої ваги всіх спожитих кормів за поживністю і за вартістю. Питому вагу за вартістю ділять на питому вагу за поживністю. Отримані таким чином коефіцієнти рангують. Чим більше величина коефіцієнта, тим економічно ефективнішим є корм. Корми в раціони включають у міру зменшення коефіцієнта в межах фізіологічно максимальної норми.

Треба також враховувати, що перетравність поживних речовин залежить від структури раціону. Окремі поживні речовини раціону можуть виступати в організмі тварин як синергісти або як антагоністи. Наприклад, І. Ібатуллін [10] вказує, що добавка органічних поживних речовин до основного раціону підвищує перетравність доданого речовини, зменшуючи або не змінюючи перетравності інших. Перетравність поживних речовин залежить також від рівня їх споживання і від виду тварин, яким він згодовується.

Загальний недолік більшості розглянутих методів оцінки кормових культур – відсутність врахування різної поживної цінності кормів для різних видів тварин.

Кожен із розглянутих методів економічної оцінки кормових культур має певні недоліки і переваги, що можна навести при їх використанні до різних результатів і висновків. Проте, вони є інструментами отримання інформації для прийняття рішень із планування структури кормовиробництва і раціонів з урахуванням досягнень зоотехнічної та економічної наук.

Узагальнивши вищезазначене, можна зробити такі висновки. Основними показниками для економічної оцінки кормових культур можуть слугувати: вихід корму з 1 га в ц; чистий (без витрат на насіння) вихід кормових одиниць з 1 га; вихід перетравного протеїну з 1 га, ц; вихід кормових одиниць на одиницю грошових витрат; вихід перетравного протеїну на одиницю грошових витрат. Однак, при цьому слід враховувати вартість поживних речовин і в покупних кормах, а також синергічний і антагоністичний ефект від включення в раціони окремих кормів, витрати на доставку кормів до місць підготовки до згодовування, їх підготовку до згодовування та до місць згодовування.

Список використаних джерел: 1. Хакимова А. Д. Экономическая оценка эффективности кормовых культур в России. *Сельскохозяйственные науки*. 2017. № 58-4. С. 285-287. 2. Економіка і підприємництво, менеджмент / Рогач С. М., Гуцул Т. А., Ткачук В. А. та ін. Київ: ЦП «Компринт», 2015. 714 с. 3. Тютин В. А. Экономика социалистического сельского хозяйства. Москва: Колос, 1968. 543 с. 4. Мартиросов С. И., Мартиросова В. П. К вопросу экономической оценки кормовых культур. *Корма*. 1977. № 2. С. 17. 5. Гратилю О. Д., Сменов В. Ф., Сменова Г. С. Економічна оцінка ефективності вирощування кормових культур в умовах посушливого степу півдня України. *Вісник ЦНЗ АПВ Харківської області*. 2010. № 8. С. 256-266. 6. Александров Н., Тютюнников А. Как провести экономическую оценку кормовых культур. *Корма*. 1972. № 5. С. 9-10. 7. Стогов А. Экономическая оценка кормовых культур возделываемых в совхозе «Гомонтово» Ленинградской области. *Научные труды*

Северо-Западного НИИ сельского хозяйства. 1973. Т. 26. **8**. Остаев Г. Я. Управленческий учет производства и контроль использования кормов в сельскохозяйственных организациях: автореф. дис. ... канд. экон. наук: спец. 08.00.12 / ФГОУВПО "ИГСХА". Ижевск, 2005. 24 с. **9**. Лень В. С. Эффективность рационализации структуры кормов для животноводства. *Организация труда и производства в сельском хозяйстве*: научные труды молодых ученых. Москва: ВНИЭТУСХ, 1978. С. 47-49. URL: <http://ekona.org.ua/repository/view/157>. **10**. Практикум з годівлі сільськогосподарських тварин: навчальний посібник / Ібатуллін І. І., Мельник Ю. Ф., Отченашко В. В. та ін. Київ, 2015. 422 с.

УДК 657

Є. П. Гнатенко, канд. экон. наук, доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування

О. С. Портненко, студентка

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського, м. Миколаїв, Україна

ЕТАПИ АНАЛІЗУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

Ключові слова: аналіз, нематеріальні активи, етапи, стан, динаміка, структура, показники ефективності.

Організацію економічного аналізу нематеріальних активів не регламентовано системою нормативних актів, на відміну від організації облікового процесу. Однак системно питання методичних підходів до аналізу нематеріальних активів на достатньому рівні не висвітлено. Аналіз потребує узагальнення, систематизації наявних та розробки нових підходів щодо методики аналізу ефективності використання нематеріальних активів на підприємстві. Метою економічного аналізу нематеріальних активів є визначення забезпеченості ними підприємства, інтенсивність їх використання та пошук резервів формування. У результаті дослідження запропоновано послідовність – етапи проведення аналізу нематеріальних активів на підприємстві.

Одним із важливих чинників підвищення ефективності виробництва на підприємстві є забезпеченість його нематеріальними активами в необхідній кількості й асортименті та більш повне їх використання. Дослідження показало, що аналіз нематеріальних активів необхідно починати з визначення стану та динаміки нематеріальних активів – це 1 етап у вирішенні проблем їх ефективного використання. Наступний етап аналізу (2 етап) дасть відповідь про забезпеченість нематеріальними активами підприємства. Для цього з'ясуємо, яка потреба і скільки їх є в наявності підприємства. Великого аналітичного значення набуває аналіз показників структури нематеріальних активів підприємства – 3 етап аналізу. Цей аналіз забезпечує керівництво підприємства інформацією про співвідношення між їх групами, виявляє тенденції зміни структури нематеріальних активів за видами, уможливорює виявлення тенденції зміни структури нематеріальних активів за групами. У складі 3 етапу аналізу доцільно проаналізувати структуру нематеріальних активів за ступенем правової захищеності: захищенні авторськими правами, патентами на винахід, свідоцтвами на корисну модель, ліцензіями, свідоцтвами на товарний знак, свідоцтвами про офіційну реєстрацію програмних забезпечень, баз даних. Цей етап аналізу нематеріальних активів буде не повним, якщо не дослідити їх структуру за джерелами надходження.

Протягом всього терміну використання нематеріальні активи можуть надходити на підприємство внаслідок купівлі, безоплатного отримання від інших юридичних та фізичних осіб, вноситися засновниками, а також вибувати: продаватися, ліквідуватися, безоплатно даруватися іншим підприємствам. Важливе значення має аналіз руху нематеріальних активів, який є 4 етапом аналізу.

Оцінюючи ефективність відтворення нематеріальних активів доцільно аналізувати такі показники: 1) коефіцієнт амортизації нематеріальних активів – співвідношення суми амортизації нематеріальних активів підприємства та їх середньорічної первісної (переоціненої) вартості; 2) коефіцієнт придатності нематеріальних активів – співвідношення середньорічної балансової вартості та первісної (переоціненої) вартості; 3) коефіцієнт приросту нематеріальних активів – співвідношення вартості надходження до балансової вартості на початок року; 4) коефіцієнт оновлення нематеріальних активів – співвідношення вартості надходження до балансової вартості на кінець року; 5) коефіцієнт вибуття нематеріальних активів – співвідношення вибуття до балансової вартості на початок року [3].

Для управління господарюючим суб'єктом особливе значення мають показники ефективності використання нематеріальних активів, які відображають ступінь їхнього впливу на фінансові результати та фінансовий стан підприємства. Показниками ефективності використання нематеріальних активів є показник дохідності нематеріальних активів, фондівіддачі нематеріальних активів, рентабельності продаж. Отже, 5 етапом є аналіз ефективності використання нематеріальних активів. Під час цього аналізу важливим є визначення впливу окремих факторів на показники використання цього виду активів. Тобто необхідним є проведення факторного аналізу. Він дозволяє визначити, залежно від якого фактора збільшуються чи зменшуються ті чи інші показники наявності нематеріальних ресурсів.

На 6 етапі аналізу нематеріальних активів доцільно оцінити їх з позиції ліквідності, ділової активності та рентабельності. Нематеріальні активи, які мають високий рівень захисту, тривалий термін експлуатації, характеризуються здатністю створювати економічні ефекти в майбутньому, мають високий рівень ліквідності, і навпаки. Отже, нематеріальні активи за рівнем ліквідності можна класифікувати за трьома групами: високоліквідні, середньоліквідні, низьколіквідні [4]. Така класифікація дає змогу здійснити оцінювання ліквідності нематеріальних активів за їх групами. Що стосується аналізу ділової активності нематеріальних активів, то вона характеризується двома базовими показниками: коефіцієнтом оборотності (обертання) і періодам обороту (тривалістю обертання). Розрахунок та аналіз показників рентабельності доцільно здійснювати за валовим прибутком (збитком), результатом від операційної діяльності та чистим прибутком (збитком), але при цьому враховуються нематеріальні активи, що використовувалися в цих процесах. Останнім етапом аналізу (7 етап) є підготовка висновків, заходів та проектів рішень керівництва щодо зростання фондівіддачі, ліквідності та рентабельності нематеріальних активів підприємства.

Послідовність проведення аналізу та аналіз показників ліквідності, ділової активності, рентабельності нематеріальних активів поглиблює сучасні методичні положення, що сприяють можливості забезпечувати більш ефективно їх використання на підприємстві.

Список використаних джерел: 1. Бурова Т. А. Експрес – аудит необоротних активів підприємства. URL: irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe? 2. Криштопа І. Оцінка нематеріальних активів: проблемні питання та напрямки їх вирішення. *Галицький економічний вісник*. 2010. № 1 (26). С. 169-176. 3. Линенко А. В. Оцінювання ефективності відтворення нематеріальних активів. URL: pbo.ztu.edu.ua/article/download/47169/43780. 4. Романенко О. В. *Методичне забезпечення аналізу використання нематеріальних активів підприємства. Облік і фінанси*. 2012. № 4. С. 21-24. 5. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия. 5-е изд., перераб. и доп. Москва: Инфра-М, 2009. 536 с. 6. Сизоненко О. В. Класифікація нематеріальних активів для потреб бухгалтерського обліку. *Облік і фінанси АПК*. 2008. № 8. С. 143-146. 7. Тарасюк І. Аналіз ефективності використання нематеріальних активів. URL: http://www.rusnauka.com/13.DNI_2007/Economics/21076.doc.htm.

УДК 65.011

Н. Л. Ющенко, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Ключові слова: аналіз, економічна безпека, зростання, ефективна діяльність, конкурентна перевага, конкурентоспроможність, модернізація економіки.

Динамічне, стає та інклюзивне зростання на базі структурної модернізації економіки, покращення умов ведення бізнесу та ефективності публічного сектору є першочерговою метою середньострокового плану пріоритетних дій Уряду України до 2020 року [1]. Формування сильної та сучасної економіки є базовою передумовою для створення нових робочих місць та підвищення доходів громадян і, відповідно, для підвищення якості життя кожного українця. Запорукою економічного зростання є створення рівних, прозорих та

передбачуваних правил ведення бізнесу, включення України до регіональних та глобальних ланцюгів створення доданої вартості, створення умов для розвитку високотехнологічних виробництв, прискорення залучення інвестицій в економіку України та розвиток експортного потенціалу українських виробників.

За таких умов особливої актуальності набуває визначення рівня конкурентоспроможності (табл., рис.) вітчизняних підприємств щодо інших компаній на ринку, що дозволяє обґрунтовано обрати стратегічні напрями їхньої діяльності та шляхи досягнення конкурентних переваг.

Таблиця

Приклади кореляції поняття конкурентоспроможності підприємства з категорією «економічна безпека»

Джерело	Визначення
Васильців Т. Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія / Васильців Т. Г., Волошин В. І., Бойкевич О. Р., Каркавчук В. В., [за ред. Т. Г. Васильціва]. – Львів, 2012. – С. 16	Безпека підприємства – складна економічна категорія, що взаємобумовлюється практично всіма показниками стану та ефективності діяльності підприємства, потребує виключно системного підходу до її вимірювання, а отже, й обґрунтування її зв'язку та залежності від таких інтегральних економічних категорій, як конкурентоспроможність, потенціал, життєздатність, фінансова та ризикостійкість підприємства
Лупак Р. Л. Конкурентоспроможність торговельного підприємства та механізм її забезпечення : автореф. дис ... канд. екон. наук: 08.00.04 „Економіка та управління підприємствами (економіка торгівлі та послуг)” / Руслан Любомирович Лупак; [Укоопспілка. Львів. комерц. акад.]. – Львів, 2008. – 21 с.	Конкурентоспроможність підприємства – механізм ефективного використання конкурентних переваг з метою досягнення стратегічних цілей господарсько-фінансової діяльності та забезпечення соціально-економічних потреб споживачів. Обґрунтовуючи методику оцінки рівня конкурентоспроможності, науковець використовує ресурсно-функціональний підхід, який більш характерний і для оцінки економічної безпеки підприємства. Конкурентоспроможність, виступаючи системною та комплексною характеристикою, все ж характеризує існуючий стан суб'єкта господарювання та його певні короткострокові перспективи. Водночас, на відміну від конкурентоспроможності, категорія економічної безпеки підприємства є ширшою, оскільки включає як конкурентоспроможність, фізичну захищеність майна та інтересів підприємства, здатність до розвитку та в основу цього поняття необхідно закласти здатність підприємства ефективно та безпечно функціонувати як сьогодні, так і в майбутньому відповідно до його місії і цілей діяльності, узгоджених із етапами його життєвого циклу
Тарнавська Н. П. Управління конкурентоспроможністю суб'єктів господарювання на засадах інноваційного розвитку : автореф. дис... д-ра екон. наук: 08.00.03 „Економіка та управління національним господарством” / Наталія Петрівна Тарнавська; [Терноп. нац. екон. ун-т]. – Тернопіль, 2009. – 40 с.	Обґрунтовуючи зміст поняття конкурентоспроможності суб'єкта господарювання на засадах інноваційного розвитку, автор доводить необхідність закладати в нього кількісно-якісні характеристики діяльності суб'єкта господарювання, спроможні забезпечити виробництво конкурентоспроможної продукції; об'єднання в цій категорії понять продуктивності та ефективності як здатності суб'єкта первинної ланки економіки у реальному часі та в перспективі формувати і використовувати систему знань, випереджаючи наявних та потенційних конкурентів. З поданого визначення простежуються схожі характеристики між конкурентоспроможністю та економічною безпекою підприємства

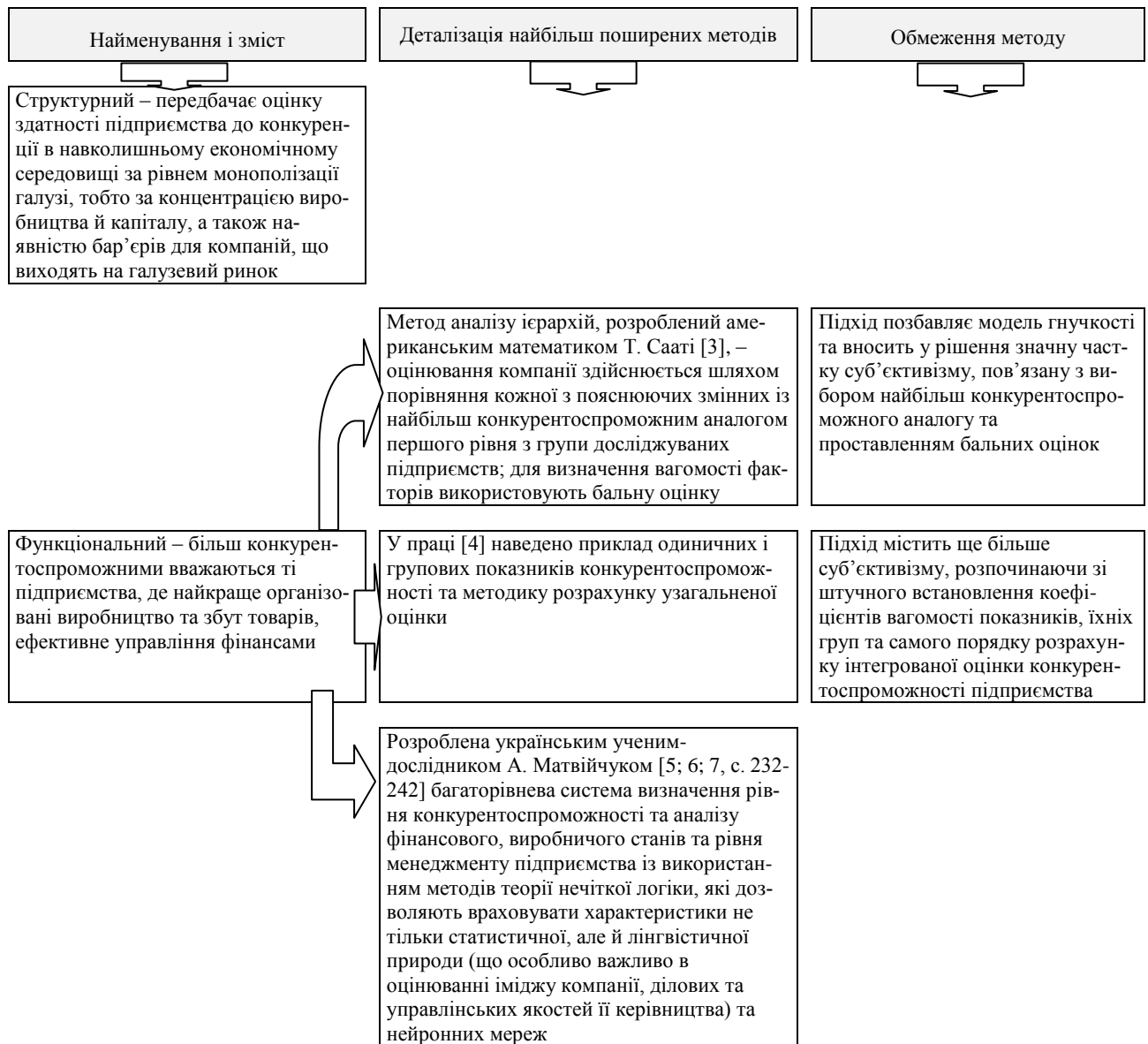

Рис. Загальні методичні підходи до аналізу конкурентоспроможності підприємств
Джерело: [2].

Багаторівнева система аналізу конкурентоспроможності підприємства на базі синтезу методів нечіткої логіки та нейронних мереж надає можливість підвищувати якість інформаційного забезпечення системи управління, забезпечуватиме прийняття рішень на користь найвигідніших для функціонування суб'єктів господарювання з позицій безпеки, безперебійності, якості та доступності, привабливих за екологічними наслідками. Підвищення рівня конкурентоспроможності сприятиме залученню коштів на розробку нових технологій, інтенсифікації інноваційної діяльності підприємства тощо, а активізація інноваційної діяльності є важливою передумовою ефективного розвитку підприємства, оскільки визначає технологічний та виробничий відрив від конкурентів. Упровадження наукових досягнень та передових технологій надає можливість збільшити обсяги виробництва продукції, покращити її якість, зменшити собівартість. Усе це разом з маркетинговими та управлінськими характеристиками підприємства [8] визначає його конкурентоспроможність.

Список використаних джерел: 1. Середньостроковий план пріоритетних дій Уряду до 2020 року: Розпорядження Кабінету міністрів України № 275-р від 03.04.2017 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/programa-diyalnosti-uryadu/serednostrokovij-plan-prioritetnih-dij-uryadu-do-2020-roku-ta-plan-prioritetnih-dij-uryadu-na-2017-rik>. 2. Ющенко Н. Л., Дем'яновський М. П. До питання аналізу конкурентоспроможності підприємств харчової промисловості в умовах розширення та спрощення доступу українських товарів на ринки держав – членів Європейського Союзу. *Юність науки – 2016: соціально-економічні*

та гуманітарні аспекти розвитку суспільства: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених (м. Чернігів, 18-19 травня 2016 р.): у 7 ч. Чернігів: Чернігів. нац. технол. ун-т, 2016. Ч. 3. С. 163-168. URI: <http://ir.stu.cn.ua/123456789/> 10215 **3.** Saaty T. L. Multicriteria Decision Making: The Analytical Hierarchy Process. N.Y.: McGraw-Hill, 1990. 287 p. **4.** Оберемчук В. Ф. Стратегія підприємства. Київ: МАУП, 2000. 128 с. **5.** Матвійчук А. В. Багаторівнева система оцінки конкурентоспроможності підприємств. *Наукові праці Донецького національного технічного університету. Економічна серія*. 2004. Вип. 82. С. 117-125. **6.** Матвійчук В. А., Матвійчук А. В., Пентюк І. К. Аналіз конкурентоспроможності підприємств із використанням нечітких описів. *Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції*. Луцьк, 2004. Вип. X. № 1-2. С. 275-282. **7.** Матвійчук А. В. Штучний інтелект в економіці: нейронні мережі, нечітка логіка: монографія. Київ: КНЕУ, 2011. 439 с. **8.** Аналіз обсягів випуску та реалізації продукції. Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи для студентів спеціальності 6.050100 – „Облік і аудит” / уклад.: Іванова Л. Б., Ющенко Н. Л. Чернігів: ЧДТУ, 2004. 52 с. URI: <http://ir.stu.cn.ua/123456789/10095>.

УДК 657

К. Ф. Папуша, викладач вищої категорії

М. А. Омелько, викладач вищої категорії

Т. А. Носкова, викладач вищої категорії

Могилів-Подільський технологічно-економічний коледж ВНАУ, м. Могилів-Подільський, Україна

ЕКОНОМІЧНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ

Ключові слова: трудові ресурси, населення, структура трудових ресурсів, економічний ріст, якісний склад, чинники впливу.

Термін трудові ресурси вперше ввів у економічну літературу відомий економіст Струмілін у 1922 році. Під трудовими ресурсами він розумів робочу силу цієї країни або народу у віці 16-49 років.

Трудові ресурси – це працездатна частина населення країни, що володіє фізичним розвитком, розумовими спроможностями і знаннями, необхідними для заняття суспільно корисною діяльністю.

Трудові ресурси акумулюються протягом поколінь і зумовлюють економічну ситуацію в державі та рівень добробуту суспільства.

Трудові ресурси за своєю природою суттєво відрізняються від усіх інших ресурсів, а саме:

- по-перше, трудові ресурси являють собою сукупність людей, здатних до трудової діяльності;
- по-друге, розвиток трудових ресурсів базується на природному русі населення;
- по-третє, будь-який вид ресурсів, крім трудових, у процесі використання втрачає свою споживчу вартість.

Обсяг трудових ресурсів залежить від чисельності населення, режиму його відтворення, складу відповідно статі та віку. Структура трудових ресурсів включає такі компоненти, як стать, вік, освіта, місце проживання, професія, національність і мова, релігія, зайнятість за сферами. Сучасна система класифікації трудових ресурсів ґрунтується на розгляді економічно активного та економічно неактивного населення, співвідношення між яким залежить від соціальних, економічних та демографічних процесів [4, с. 115-117]. Аналіз статеві-вікової структури населення України свідчить про перевагу жінок у загальній чисельності. Серед міських жителів перевищення жінок має місце з 17-річного віку, а серед сільських – лише після 42 [5, с. 167-168].

Основну частину трудових ресурсів країни становить її населення в працездатному віці, а також підлітки та особи пенсійного віку, які ще спроможні працювати. Найбільша кількість трудових ресурсів зосереджено в Львівській області (5 %), найменша частка – Житомирська, Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Рівненська, Тернопільська та Чернівецька області (1,8–3,0 %). Майже 11 % зайнятих припадає Дніпропетровську область. Серед областей із високим рівнем працюючих пенсіонерів та підлітків переважають (4 %) – Вінницька та Хмельницька області [2].

Загальним негативним проявом усіх особливостей трудових ресурсів в Україні є неповне їх використання і відносно невисока річна продуктивність праці. Відповідно, зміни в складі та чисельності населення зумовлюють трансформацію в кількісному і якісному складі трудових ресурсів. Кількісні показники складаються з даних про чисельність і склад трудових ресурсів відповідно до статі, віку, місцю проживання. Якісні показники охоплюють освітній рівень, професійно-кваліфікаційну структуру й інші характеристики трудових ресурсів. Якісний склад трудового потенціалу країни відображає його інтенсивну складову – освітній рівень, професійно-кваліфікаційну структуру, інші характеристики трудових ресурсів [4, с. 118].

Трудові ресурси України завжди відзначалися досить високим кваліфікаційним рівнем, питома вага фахівця з вищою та середньою спеціальною освітою близько 29 %, але останнім часом професійність робочої сили почала втрачатися, і цей процес з часом може набувати незворотного характеру, що значною мірою посилюватиме вже наявну невідповідність підготовлених кадрів потребам ринку праці [1].

Нині українська економіка характеризується майже повною відсутністю контролю з боку органів державного регулювання трудового законодавства, що є фундаментом для багатьох порушень. Серед найпоширеніших слід виділити:

- ненормованість робочого дня;
- відсутність чітких інструкцій і нормативів виконуваних робіт;
- відсутність чітко визначеного механізму нарахування заробітної плати;
- невисока оплата праці;
- недотримання трудових договорів з боку роботодавців;
- порушення політичних та загальних прав людини.

Все це негативно позначається на стані здоров'я населення та на якісних показниках трудових ресурсів.

Аналізуючи чинники впливу на стан ситуації з трудовими ресурсами в Україні, зазначимо, що деформація структури трудових ресурсів поглиблювалася внаслідок тривалого спаду в економіці та посилення кризових явищ у соціально-економічній сфері [3, с. 12].

Для врегулювання непростой ситуації, що склалася в Україні з трудовими ресурсами, передусім необхідно вжити таких заходів:

– у демографічній сфері провести експертизу наявних проектів, програм соціально-демографічного розвитку держави, що орієнтовані на забезпечення повного відтворення населення, поліпшення стану здоров'я та збільшення тривалості життя. Розширити види та збільшити кредитування на демографічні цілі, зокрема надання пільгових кредитів молодим сім'ям з дітьми. Розширити діапазон працездатного віку шляхом створення умов для добровільного збільшення пенсійного віку;

– у професійно-кваліфікаційній та освітній сферах розробити механізм прогнозування професійних потреб економіки з метою формування висококваліфікованих трудових ресурсів. Запровадити жорсткий зворотний зв'язок між наявними реальними потребами ринку праці та програмами навчальних закладів, що готують спеціалістів. Забезпечити гарантії працевлаштування за фахом випускникам після здобуття ними освіти через укладання договорів між випускниками та підприємствами.

Список використаних джерел: 1. Укр. стат. України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/control/uk/localfiles/display/operativ/2009/rp/pres-reliz/dop2009/htm>. 2. Укр. стат. України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/control/uk/localfiles/display/operativ/operativ2008/ds/pp/pp-u/pp0508-u.html>. 3. Гайдуцький А. П. Масштаби доходів українських трудових мігрантів. *Економіка держави*. 2008. № 2. С. 12. 4. Лавриненко С. І. Сучасний стан та перспективи розвитку трудових ресурсів в Україні. *Соціально-економічна політика*. 2009. С. 115-117. 5. Муравка П. П. Ефективність використання трудових ресурсів у системі локального розселення регіону. *Актуальні проблеми економіки*. 2006. № 7. С. 167–172.

І. О. Маслюк, аспірант кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
 Науковий керівник: **В. Г. Маргасова**, д-р екон. наук, проф., завідувач кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
 Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, інвестиційний клімат, інвестори, стратегія інвестиційної діяльності, державне регулювання, законодавче забезпечення, розвиток підприємств.

Виняткове значення інвестицій для розвитку вітчизняної економіки визначають глобалізаційні та інтеграційні процеси, що спостерігаються в сучасному світовому господарстві. У зв'язку зі швидкими змінами ринкового середовища, яке не завжди позитивно впливає на ефективність діяльності підприємств, інвестиційна діяльність є важливим детермінантом економічного зростання, що спонукає підприємства до пристосування й адаптації в умовах як зовнішнього, так і внутрішнього середовища. Важливим кроком для підприємств, які не мають можливості використовувати внутрішні фінансові ресурси, є розробка дієвого механізму залучення інвестицій. Іноземні інвестиції відіграють визначальну роль у формуванні темпів економічного розвитку країни [4, с. 123]. Зокрема, мають виконуватися такі важливі умови, як поліпшення ділового клімату в країні, формування та реалізація виваженої інвестиційної політики, розвиток інвестиційного та інфраструктурного забезпечення інвестиційних процесів тощо. Українські підприємства мають активізувати всі свої можливості для покращення інвестиційної діяльності підприємства та залучення інвестицій.

Згідно з Законом України «Про інвестиційну діяльність» інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та всіх інших видів діяльності. Велику роль відіграють іноземні інвестиції [3].

Статистичні дослідження офіційних даних протягом 2010-2018 рр. свідчать, що за останні вісім років пік вкладення в Україну іноземних інвестицій припав на 2011 рік, коли вливання в економіку склали більше 6 млрд доларів (рис.).

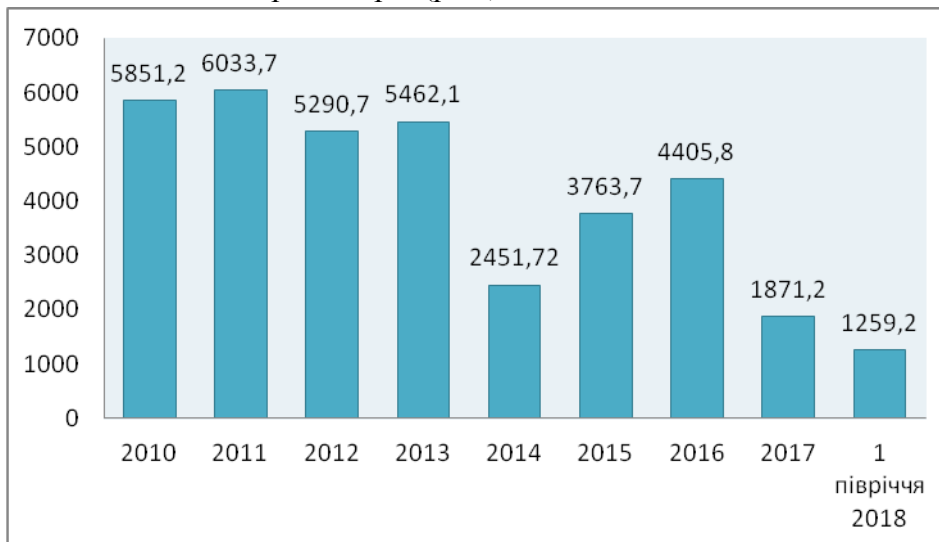

Рис. Обсяг прямих іноземних інвестицій 2010-2018 рр., млн доларів США

Джерело: [2].

Протягом останніх чотирьох років обсяг інвестицій в Україну не наблизився до цієї позначки. Логічне падіння кількості іноземних вкладень відбулося в 2014 році, у зв'язку з нестабільною політичною ситуацією в країні. Тоді в економіку України надійшло лише 2,5 млрд доларів – на 55 % менше, ніж у 2013 році. Уже в наступному році, незважаючи на це, в нашу країну «повірили», обсяг інвестицій був удвічі більше, ніж на рік раніше, а саме 3,8 млрд доларів. У 2016 році збільшилось надходження іноземних вкладень, але в минулому

році відбулося значне падіння. Обсяг іноземних інвестицій в Україну за перші 2 квартали 2018 року становив 1,3 млрд доларів.

Впродовж останніх двох років закордонні інвестори найбільше інвестицій вкладали у фінансову і страхову діяльність, а також оптову та роздрібну торгівлю, ремонт автотранспорту. Також цього року інвестиції надійшли й у сферу наукової і технічної діяльності. Росія вклала в економіку України більше всього коштів, а саме в 2018 році її інвестиції становили 34,6 % від усього обсягу. Серед країн, які також вкладають кошти, є Кіпр, Нідерланди, Австрія, Польща, Великобританія, Франція, Німеччина, Італія та Угорщина. Але в 2018 році останні три країни ще в Україну не інвестували.

Значного розміру досягли іноземні кредити для нашої економіки й використовуються здебільшого на поточне споживання. Україна переважно одержує так звані «зв'язані» кредити, надання яких передбачає використання цих коштів на купівлю товарів у країни-кредитора.

З початку року капітальні інвестиції в Україні підвищились на 37,4 %, у порівнянні з таким же періодом 2017 року [2]. Нагадаємо, що у 2017 році обсяги прямих іноземних інвестицій в аграрну галузь зросли на 16,7 % і становили 586,2 млн доларів. Згідно з даними Держстату, в I кварталі 2018 року освоєно 89 млрд грн капітальних інвестицій (без урахування тимчасово окупованих Криму, Севастополя і частини зони проведення ООС), що на 37,4 % більше від обсягу капітальних інвестицій за аналогічний період 2017 року. Значно збільшився обсяг капітальних інвестицій у I кварталі 2018 року, в порівнянні з відповідним періодом 2017 року, а саме в Донецькій (вдвічі), Чернігівській (вдвічі), Житомирській (на 64,6 %) областях і м. Києві (на 61,1 %).

За рік Україна піднялася на 3 позиції та посідає 131-е місце в рейтингу інвестиційної привабливості країн світу BDO International Business Compass (IBC) за 2018 рік [1].

Для підвищення обсягів іноземних інвестицій доцільним є здійснення таких кроків:

- створення спеціального дорадчого органу (в межах спільних комітетів, які будуть створені відповідно до умов угоди між Україною та ЄС щодо асоціації та ЗВТ), який відповідатиме за координацію та розвиток інвестиційного співробітництва між Україною та ЄС;
- створення в Україні інституції з урахуванням міжнародних стандартів та ділової етики, яка б опікувалася досудовим (чи позасудовим) захистом інтересів закордонних інвесторів;
- удосконалення законодавчої системи страхування та перестраховування інвестиційних ризиків;
- надання іноземному інвесторові права оренди на земельну ділянку на вигідний термін для розміщення підприємства з іноземним капіталом;
- забезпечення реалізації спеціальних режимів інвестиційної діяльності у вільних економічних зонах та територіях;
- сприяти швидкому залученню заощаджень іноземних громадян в інвестиційну сферу із використанням гарантійних механізмів їх повернення;
- впровадження системи гарантій стабільності для інвесторів.

Список використаних джерел: 1. Офіційний сайт BDO International Business Compass (IBC). URL: <https://www.bdokz.com/ru-ru/insights/bdo-s-2018-international-business-compass-ru>. 2. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. 3. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>. 4. Шталь Т. В., Доброскок Ю. Б., Тіщенко О. О., Сапаров Е. Аналіз інвестиційного клімату України та шляхи його вдосконалення. *БІЗНЕС ІНФОРМ*. 2013. № 3. С. 122-125.

СЕКЦІЯ 4

Міжнародний та національний досвід організації, функціонування та розвитку аудиту

УДК 657

О. Ю. Акименко, канд. екон. наук, доцент, докторант кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

О. О. Мальцев, магістр

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

АУДИТ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ: ЗАПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ СВІТОВОГО ДОСВІДУ

Ключові слова: аудит, зовнішньоекономічна діяльність, зовнішньоекономічні операції, оподаткування.

Інтеграція національних економік та ринків останніми роками значно збільшилася, створюючи тиск на правила міжнародного оподаткування, які були розроблені понад сто років тому. Слабкості теперішніх правил створюють можливості для розмивання оподаткованої бази й виведення прибутку з-під оподаткування, вимагаючи від тих, хто розробляє політику, сміливих кроків, щоб відновити довіру до системи та забезпечити оподаткування прибутку там, де здійснюється економічна діяльність, у тому числі зовнішньоекономічна діяльність (далі – ЗЕД), та створюється вартість [3].

Проведення 7 червня 2017 р. церемонії підписання Багатосторонньої конвенції з імплементації заходів, пов'язаних із податковими угодами, для запобігання розмиванню бази оподаткування та переміщення прибутків (далі – Багатостороння конвенція) стало знаковою подією. Україна також задекларувала свій намір приєднатись до Багатосторонньої конвенції. Однак цей крок навряд чи вирішить проблему загалом, якщо не супроводжуватиметься утвердженням власне вітчизняного підходу до протидії розмиванню бази оподаткування та переміщення прибутків (Base Erosion and Profit Shifting, BEPS) [5]. Адже протидіяти BEPS Україні необхідно так, щоб сприяти збереженню відповідно до міжнародної угоди більш широких податкових прав у т. з. «держави доходу», тобто приймаючої інвестиції держави» [6]. Інакше ефект від приєднання до Багатосторонньої конвенції буде мінімальним.

Незважаючи на активне запровадження в Україні світового досвіду у сфері перевірок зовнішньоекономічних операцій та, зокрема, у питаннях трансфертного ціноутворення, працівники Державної фіскальної служби наголошують на необхідності подальших розробок у сфері інформаційно-методичної підтримки аудиту зовнішньоекономічних операцій для налагодження ефективного обміну інформацією з іншими країнами.

Запровадження та виконання рекомендацій BEPS потребує детального аналізу можливості їх адаптації до реалій української економіки, особливо у сфері методик фінансового контролю результатів зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання.

Основною прикладною проблемою, вирішення якої має забезпечувати система аудиту зовнішньоекономічних операцій, є проблема обґрунтованості бази оподаткування за результатами зовнішньоекономічних операцій, яка є об'єктом податкового контролю з боку держави та незалежного аудиту з боку професійних аудиторських компаній. Некоректність визначення бази оподаткування може призвести до зниження сум податкових платежів і, як наслідок, до втрат державного бюджету.

Питання здійснення аудиту ЗЕД є актуальним тому, що аудит надає впевненість у достовірності фінансової звітності, що своєю чергою зменшує ризики для іноземних контрагентів та збільшує економічну безпеку підприємства, яке здійснює ЗЕД.

Питання загальної методології проведення аудиту ЗЕД та її регулювання досліджували такі вчені: Г. Б. Назарова, Л. Ю. Михальчук, Г. В. Сиротюк, Н. В. Гришко, О. М. Вакульчик, О. О. Кнішек, К. В. Йова та ін.

Згідно з Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» аудит фінансової звітності – це аудиторська послуга з перевірки даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності та/або консолідованої фінансової звітності юридичної особи або представництва іноземного суб'єкта господарювання, або іншого суб'єкта, який подає фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність групи, з метою висловлення незалежної думки аудитора про її відповідність у всіх суттєвих аспектах вимогам національних

положень (стандартів) бухгалтерського обліку, міжнародних стандартів фінансової звітності або іншим вимогам [4].

Відповідно до цього визначення можна зауважити, що предметом аудиту є фінансова звітність суб'єкта господарювання. У повному комплекті фінансової звітності немає спеціальної форми, в якій відображається інформація про ЗЕД. Ця інформація включається в показники фінансової звітності. Проте крім аудиту фінансової звітності, аудитор може виконувати супутні послуги з перевірки окремо операцій ЗЕД на відповідність концептуальній основі, правильності відображення в обліку та надання пропозицій з оптимізації здійснення ЗЕД. Л. Ю. Михальчук поділяє аудит ЗЕД на:

- 1) перевірку операцій у сфері ЗЕД у складі фінансової звітності;
- 2) виконання завдань з узгоджених процедур – перевірка окремих операцій у сфері ЗЕД за замовленням;
- 3) консультування з питань ЗЕД аудитором (при консультуванні аудитор також встановлює факт відповідності наданої консультації чинному законодавству) [1, с. 81].

Г. Б. Назарова пропонує аудиторську перевірку ЗЕД розглядати як сукупність таких етапів:

- 1) аудит правових аспектів ведення ЗЕД (оцінка правових аспектів ведення ЗЕД суб'єкта господарювання, встановлення видів ЗЕД та їх відповідність чинному законодавству);
- 2) аудит експортно-імпортних операцій (оцінка доцільності й законності експортно-імпортних операцій, здійснення перевірки правильності оформлення та наявності первинних документів (митна документація, нотаріально засвідчені контракти і копії контрактів, розрахункова, банківська, технічна, товарно-супровідна, складська документація, документи про нестачу та псування товарів));
- 3) аудит придбання та продажу іноземної валюти (перевірка правильності відображення в бухгалтерському й податковому обліку операцій з придбання та продажу іноземної валюти);
- 4) аудит інших операцій у ЗЕД (перевірка правильності здійснення розрахунків із підзвітними особами та оподаткування доходів нерезидентів) [2, с. 469-477].

Погоджуємось із думкою науковців щодо пріоритетності напрямків аудиту: перевірка обґрунтованості бази оподаткування за результатами операцій ЗЕД; перевірка контрольованих операцій ЗЕД (операцій, що здійснюються платниками податків із пов'язаними особами-нерезидентами); аудит трансфертного ціноутворення; аудит обліку та відображення у звітності курсових різниць. Саме ці напрямки є найбільш проблемними з найвищим ризиком викривлень, помилок і шахрайства [7].

Отже, аудит зовнішньоекономічної діяльності є ефективним інструментом мінімізації ризиків, який забезпечує підвищення економічної безпеки підприємства, ефективності ЗЕД.

З огляду на все жорсткішу міжнародну податкову конкуренцію, складні економічні умови України, її роль переважно саме як імпортера капіталу та наявність очевидного потенціалу для забезпечення захисту національної бази оподаткування, договірна практика України змінюватиметься, по-перше, в частині забезпечення юридичних механізмів протидії неналежному використанню договірних норм, по-друге, захисту її інтересів у сфері оподаткування, з огляду на розуміння її наявної ролі не як експортера, а як імпортера капіталу.

Список використаних джерел: 1. Михальчук Л. Ю., Сиротюк Г. В. Аудит зовнішньоекономічної діяльності. *Міжнародні економічні відносини України в умовах інтеграційних процесів, стан, проблеми та перспективи розвитку*: збірник тез II Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції. Дубляни, 2018. С. 79-82. URL: <http://lnau.edu.ua>. 2. Назарова Г. Б. Методичні аспекти аудиту зовнішньоекономічної діяльності підприємств. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*: зб. наук. пр. Кіровоград: КНТУ, 2010. Вип. 17. С. 469-478. URL: <http://dSPACE.kntu.kr.ua>. 3. Позиція України в сучасному світі податків. URL: http://ngoipr.org.ua/blog/pozytsiya-ukrayiny-v-suchasnomu-sviti-podatkiv-2/#_edn1. 4. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>. 5. Рекомендації з реалізації Плану дій з BEPS (мінімальні стандарти) / Міністерство фінансів України. URL: <https://www.minfin.gov.ua>. 6. Типовая конвенция ООН об избежании двойного налогообложения в отношениях между развитыми и развивающимися странами. Пересмотренное издание 2011 г. Нью-Йорк: ООН, 2013. xv, 562 с. URL: http://www.un.org/esa/ffd/documents/UN_Model_2011_UpdateRu.pdf. 7. Фесенко В. В., Бабенко Л. В. Аудит зовнішньоекономічної діяльності підприємств як фактор економічної безпеки: пріоритети та проблемні питання. *Ефективна економіка*. 2016. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5184>.

АУДИТ ЭФФЕКТИВНОСТИ В ОРГАНИЗАЦИЯХ, ОСУЩЕСТВЛЯЮЩИХ ЗАХОРОНЕНИЕ КОММУНАЛЬНЫХ ОТХОДОВ И ИЗВЛЕЧЕНИЕ БИОГАЗА

Ключевые слова: контроль, аудит эффективности, государственные средства, программно-целевой подход.

В конце XX века с учетом экономических преобразований в странах мирового пространства обозначилась потребность в применении новых, современных функций государственного регулирования устойчивого развития. Ключевой функцией отдельного государства становится воздействие на эффективность воспроизводственного процесса. В связи с чем финансовый контроль как проверка целесообразности и законности распределения государственных финансовых средств дополняется контролем использования государственных средств с позиции эффективности.

Новые условия и реалии направления экономического развития способствуют формированию стандарта по аудиту эффективности использования государственных ресурсов, разработанного Международной организацией высших аудиторских учреждений (International Organisation of Supreme Audit Institutions – INTOSAI) в 1977 г. на Конгрессе Международной организации высших органов финансового контроля.

В положениях стандартов INTOSAI «Основные принципы аудита эффективности» аудит эффективности определяется как независимой, объективной и надежной экспертизой, оценивающей, насколько государственные системы, операции, программы, мероприятия или организации действуют в соответствии с принципами экономичности, продуктивности и результативности и есть ли возможность для совершенствования [1, с. 6].

В настоящее время за рубежом аудит эффективности часто не только дополняет традиционный финансовый аудит, но во многих странах, где строгое соблюдение финансовой дисциплины, данный вид контроля становится преобладающим видом деятельности высших органов финансового контроля. Примером стран, активно применяющих тип аудита эффективности, является Канада и Великобритания [2, с. 7]. Теоретические и практические наработки зарубежных аудиторов используются активно на сегодняшний день Счетной палатой Российской Федерации и контрольно-счетными органами субъектов Российской Федерации.

Особую значимость в современных условиях для стран пространства СНГ приобретает проведение аудита эффективности на уровне целевых программ социально-экономического развития государства или отдельных территорий. Этот факт подтверждается опытом Болгарии, Словакии и других стран, где после освоения программно-целевого подхода начался переход от финансового аудита к аудиту эффективности [3].

Программно-целевой метод распределения государственного бюджета обеспечивает прямую взаимосвязь выделяемых средств с достижением конкретных результатов деятельности организации. В связи с чем аудит текущих результатов и их соответствие поставленным целям прямо связаны с необходимостью их дальнейшей оценки. Посредством оценки результативности, продуктивности государство получает возможность предупредить коррупцию, рационально распределить ресурсы с максимальной отдачей. Однако международный опыт свидетельствует об отсутствии единых подходов к определению оценки эффективности реализации задач целевых программ.

В Республике Беларусь внедрение аудита эффективности началось более 10 лет назад, когда распоряжением Председателя Комитета госконтроля были утверждены Методические рекомендации о порядке организации и проведения органами Комитета государственного контроля аудита эффективности. Между тем в Беларуси до сих пор нет ни одного нормативного правового акта по проведению аудита эффективности. Но законодательство, регулирующее отдельные сферы экономики, содержит меры ответственности за нецелевое использование бюджетных средств [3]. В Бюджетном кодексе Республики Беларусь говорится только о внешней проверке исполнения бюджета, об аудите эффективности освоения бюджетных средств упоминаний нет. Таким образом, в стране Методические рекомендации о

порядке организации и проведения органами Комитета государственного контроля аудита эффективности носят не столько правовой, а скорее декларативный характер.

По мнению заместителя Председателя Комитета государственного контроля Республики Беларусь (А. М. Курлыпо) имеющиеся результаты проверок использования бюджетных средств свидетельствуют о необходимости внедрения методов аудита эффективности на всех этапах разработки и реализации в стране государственных, региональных и отраслевых программ, значимых инвестпроектов. Чиновник уверен, что аудит эффективности должен стать действенным фактором в достижении поставленных социально-экономических целей и задач, и для этого уже сейчас имеются определенные предпосылки [3].

В системе программно-целевого управления охраной окружающей среды и энергоэффективностью в Республике Беларусь, планирование распределения государственного бюджета для организаций, осуществляющих захоронение коммунальных отходов и извлечение биогаза, в первую очередь, направлено в среднесрочной перспективе на застройку экологически оборудованных объектов захоронения, закупку биогазовых установок(комплексов) с последующим их монтажом. Так, в соответствии с государственной программой «Энергоэффективность» на 2016-2020 годы планируется по Республике Беларусь создание и возведение установок (оборудования) для потребления вторичных источников энергии, включая биогазовые комплексы на полигонах захоронения твердых коммунальных отходов. Реализация поставленной цели в Республике Беларусь протекает за счет республиканского бюджета, местных бюджетов и кредитов банка [4].

Финансирование в указанную отрасль хозяйствования, как правило любого государства вызвано, с одной стороны, необходимостью наращивания энергетического потенциала страны посредством сбора (добычи) биогаза на полигонах, с другой – снижением эмиссий парниковых газов в окружающую среду, образующихся из отходов коммунального хозяйства, таким образом обеспечивая рациональное природопользование, предполагающее сохранение функций экосистем (природного капитала) как части национального богатства.

Таким образом, считаем практически значимым разработать методiku проведения аудита эффективности использования бюджетных средств (субсидий) организациями в части застройки экологически оборудованных полигонов для захоронения коммунальных отходов и установки биогазовых комплексов на объектах захоронения коммунальных отходов. Актуальность выбранного нами направления вызвана рядом существующих целевых программ, согласно которым финансирование направлено на реализацию различного рода мероприятий, связанных с улучшением природопользования, охраной окружающей среды и возведением биогазовых установок как в Республике Беларусь, так и в международной практике.

Список использованной литературы: 1. INTOSAI 300 Основополагающие принципы аудита эффективности. URL: <https://www.eurosai.org/handle404?exporturi=/export/sites/eurosai/.content/documents/others/ISSAI/ISSAI-300-ruso.pdf>. 2. Пискунова А. А., Ярыгина Т. В. Анализ международного опыта и перспективы использования ключевых национальных показателей в практике ВОФК государств-участников содружества независимых государств. URL: <http://www.ach.gov.ru/activities/international-cooperation-with-foreign-sais/biblsovet/analytical-materials/-buletен-fl-505-buletен-fl-660.pdf>. 3. Аудит эффективности: Время беречь средства. URL: <http://kgk.gov.by/ru/publication-ru/view/AUDIT-EFFEKTIVNOSTI-VREMJa-BERECb-SREDSTVA-7994/>. 4. Постановление Совета Министров Республики Беларусь от 28.03.2016 № 248 Государственная Программа «Энергосбережение» на 2016–2020 годы. URL: <http://energoeffekt.gov.by/programs/basicdocuments/2309-2017-2020>.

УДК 657

А. О. Цибулько, студент

Науковий керівник: **Л. Гевлич**, канд. екон. наук, доцент

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця, Україна

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ АУДИТУ В УКРАЇНІ

Ключові слова: аудит, аудиторська діяльність, розвиток, проблеми.

Метою статті є визначення проблем розвитку аудиторської діяльності та пошук перспективних способів їх подолання.

Аудит є обов'язковою частиною цивілізованого функціонування ринкової економіки кожної країни. Відповідно до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторсь-

ку діяльність», аудит фінансової звітності – аудиторська послуга з перевірки даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності та/або консолідованої фінансової звітності юридичної особи або представництва іноземного суб'єкта господарювання, або іншого суб'єкта, який подає фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність групи, з метою висловлення незалежної думки аудитора про її відповідність у всіх суттєвих аспектах вимогам національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, міжнародних стандартів фінансової звітності або іншим вимогам [1].

Протягом останніх років кількість аудиторських фірм, а передусім аудиторських послуг, зростала. Також відбулися зміни у послугах, які надавали аудиторські фірми. З'явилися нові можливості для аудиторів, а їхні послуги значно урізноманітнилися.

Основними перешкодами розвитку вітчизняного ринку аудиторських послуг є:

- недостатнє сприйняття значення аудиту у вітчизняному бізнес-середовищі
- незадовільна якість роботи самих аудиторів.

Також однією з проблем розвитку цієї діяльності є загострення конкуренції. Адже стрімкий розвиток цієї галузі економіки створює конкуренцію з боку міжнародних аудиторських фірм, що мають набагато більший досвід у наданні відповідних послуг. Тому поява їх на українському ринку посилить конкурентну боротьбу. Тільки постійний розвиток вітчизняних аудиторів і удосконалення, допоможе закріпитись у своїх економічних сегментах, тому потрібно постійно підвищувати кваліфікацію аудиторів, щоб бути конкурентоспроможними не тільки на вітчизняному ринку, але й на міжнародному.

На жаль, аудитори надають послуги низької якості, адже багато споживачів скаржилися на некомпетентність аудиторів, тому покращення якості послуг, значно підвищить довіру споживачів до цієї діяльності; за даними АПУ ціна на аудиторські послуги постійно зростає. На нашу думку, аудиторським фірмам слід переглянути цінову політику, щоб ціна дійсно відповідала якості наданих послуг.

Крім уже зазначених факторів, що впливають на сповільнення розвитку аудиторської діяльності, необхідно згадати про уряд, який теж заважає цьому сектору вільно розвиватись. Адже держава встановлює безліч перепон і обмежень та намагається повністю контролювати діяльність аудиторів, зокрема через Міністерство фінансів України, яке керує процесом, починаючи від початку діяльності аудиторської фірми, до виконання завдання та розроблення відповідних висновків [2].

Новий Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» встановлює високі вимоги та організаційні бар'єри входження в сегмент обов'язкового аудиту та спричиняють суттєвий перерозподіл ринку аудиту. Ці вимоги стосуються широкого кола питань, але особливу увагу привернуло те, що аудиторська фірма, яка має намір надавати послуги з обов'язкового аудиту, повинна забезпечити, щоб в її штаті працювало не менше трьох сертифікованих аудиторів. Такі процеси є доволі складними, а подекуди й драматичними, але при цьому мають позитивні наслідки, оскільки спонукають аудиторів до об'єднання зусиль, створення компаній із більшим ресурсним потенціалом, необхідним для надання якісних аудиторських послуг.

Прийнятим Законом визначено, що здійснювати нагляд має спеціальний інститут – Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю, який складатиметься з Ради нагляду за аудиторською діяльністю та Інспекції із забезпечення якості. Перепонами на цьому шляху встають:

- невідповідне забезпечення незалежності членів Ради нагляду – як делегованих від державних органів, так і призначених з числа непрактикуючих осіб;
- відсутність у членів Ради нагляду можливості та/або мотивації бути по-справжньому залученими в його діяльність;
- недостатній рівень професійних знань членів Ради нагляду [3].

Отже, за результатами цього дослідження виявлені окремі проблеми розвитку аудиту в Україні, тому необхідно на основі міжнародного досвіду будувати аудиторську діяльність та поглибити співпрацю з міжнародними аудиторськими фірмами. Пошук шляхів вирішення проблем розвитку аудиту буде напрямом подальших досліджень.

Список використаних джерел: 1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 р. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>. 2. Хован А. Розвиток аудиторських послуг в Україні. URL: <https://naub.oa.edu.ua/2018>. 3. Аудит в очікуванні Perezavantazennya. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2467929-audit-v-ocikuvanni-perezavantazenna.html>.

СЕКЦІЯ 5

Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства

УДК 338.43:631.11

В. А. Нехай, канд. екон. наук, доцент, докторант кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ключові слова: економічна безпека сільськогосподарських підприємств, продовольча безпека, економічна безпека держави.

Глобальна фінансово-економічна криза, що розпочалася 2008 року і до сьогодні ще не подолана до кінця, а деякі експерти прогнозують нову хвилю кризи. Причиною тому є загострення системних проблем, які існували й існують у більшості країн світу, зокрема у сфері продовольчої безпеки і волатильності цін на сільськогосподарську продукцію.

Організація Об'єднаних Націй на базі дослідження в межах проекту «Цілі розвитку тисячоліття. Доповідь за 2015 рік»¹ оприлюднила цифри найбільшого виклику для людства – існування крайньої бідності та голоду (за офіційними даними ООН, від цього страждають майже 840 млн чол. у світі). Першою і головною метою тисячоліття ООН визначило «Подолання крайньої бідності та голоду».

Уже кілька років поспіль оголошується про світову продовольчу кризу, фундаментальною ресурсною основою вирішення якої є проблема зменшення площі родючих земель. Такі глобальні виклики примушують суспільство переглянути систему забезпечення продовольством і життєздатності людства загалом, стратегічно виважено підійти до питання землекористування і землеволодіння.

Перешкоди насамперед викликані надмірною роздробленістю земельних ділянок (табл.). Близько 80 % сільськогосподарських підприємств України мають сільськогосподарські угіддя менше 1000 га (серед яких майже 50 % сільгоспідприємств володіють 20–50 га, 85 % світових ферм є меншими ніж 2 га¹). У більшості регіонів України невеликі ферми стають дедалі меншими, до того моменту, коли багато з них уже не є економічно вигідними.

Таблиця

Розподіл підприємств, які здійснювали сільськогосподарську діяльність за розміром сільськогосподарських угідь на 1 листопада 2017 року²

Показник	Кількість підприємств		Площа сільськогосподарських угідь тис. га
	одиниць	у % до загальної кількості	
Підприємства, що мали сільськогосподарські угіддя	40 735	89,4	19 960,2
у т. ч. площею, га			
до 1000,0	35 858	78,7	4 559,1
1000,1–5000,0	4 312	9,4	9 091,6
5000,1–10000,0	399	0,9	2 666,4
більше 10000,0	166	0,4	3 643,1
Підприємства, що не мали сільськогосподарських угідь	4 823	10,6	–

Розмір господарства не обов'язково визначає продуктивність: з одного боку, продуктивність праці невеликих фермерських господарств є низькою; з другого – вони мають вищу продуктивність земель.

Дрібні фермерські господарства повинні мати можливість доступу до ринків та прийняття нових технологій, або доступ до технологій, спеціально адаптованих до дрібномасштабних операцій (підкреслюючи важливість впровадження державних цільових програм).

Як складова виробничих відносин, земельні відносини підпорядковуються об'єктивному економічному закону, що вимагає обов'язкової відповідності виробничих відносин рівню і

¹Food security statistics. URL: <http://www.fao.org/economic/ess/ess-fs/en>.

²Держкомстат України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

характеру продуктивних сил суспільства. У разі невідповідності виникає потреба в регулюванні земельних відносин шляхом запровадження нових норм земельного права та відповідного економічного механізму.

Як свідчить історія, зміна земельних відносин або їх удосконалення відбуваються шляхом здійснення земельної реформи. Цілком природно, що найбільша потреба в реформуванні земельних відносин відчувається в галузі, в якій земля відіграє роль головного засобу виробництва, тобто – сільському господарстві.

На сьогодні існує нагальна потреба у визначенні ефективного механізму управління у сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення. Сільське господарство потребує суттєвого збільшення інвестицій, щоб задовольнити зростаючий попит на продукти харчування. З погляду виробничих витрат, дрібні фермерські господарства можуть стати конкурентоспроможними відносно сільськогосподарських холдингів.

Міжнародний прогноз щодо динаміки світових продовольчих цін свідчить про зростання, протягом кількох майбутніх десятиліть, цін на сільськогосподарську продукцію, а попит на неї буде значно перевищувати його пропозицію. До 2050 року людство чекає гостра продовольча криза, якщо не буде вжито стратегічних заходів щодо зміни парадигми глобальної продовольчої системи. Країни, що мають родючі землі (в тому числі й Україна), повинні стати ключовими гравцями та лідерами в процесі подолання глобальної продовольчої кризи.

Реформування земельних відносин в Україні здійснюється вже протягом десятиріч, але й на сьогодні не вдалося створити ефективну систему управління земельними ресурсами. Найгострішими проблемами є: незавершеність процесів трансформації економічних та правових відносин власності на землю; недосконалість державного управління у сфері використання і охорони земель, формування земельного законодавства та інфраструктури ринку земель; технічна незавершеність Державного земельного кадастру; відсутність механізму економічного стимулювання використання й охорони земель.

Тому виникла нагальна потреба запровадження комплексних підходів до визначення та узгодження цілей і пріоритетів під час управління землями сільськогосподарського призначення всіх форм власності та пошуку та створення інструментарію здійснення взаємопов'язаних заходів для запровадження процесів формування та реалізації державної політики у галузі сільського господарства.

Якщо не змінити стратегію розвитку сільського господарства, наявні тенденції в національному сільському господарстві призведуть до того, що Україна буде імпортувати продовольчі товари, натомість щоб стати одним із світових лідерів у подоланні світової продовольчої кризи. Системне вирішення наявних проблем стає можливим у разі прийняття державної цільової програми, що відобразить довгострокові пріоритети розвитку сільськогосподарської галузі.

Отже, враховуючи економічну ситуацію в країні та умови функціонування аграрних підприємств, проблеми економічної безпеки галузі сільського господарства досить актуальні та вимагають вирішення шляхом активізації зусиль як держави (протекціонізм, розробка та реалізація цільових програм державної підтримки в аграрній сфері), так і власників сільськогосподарських підприємств (залучення як внутрішніх, так і зовнішніх інвестицій; підвищення рівня формування та використання виробничих засобів, збереження та відновлення родючості ґрунту, раціональне використання земельних ресурсів). Впровадження вищезазначених заходів забезпечить ефективне функціонування сільськогосподарських підприємств та підвищить їхню економічну безпеку.

Т. С. Єдинак, канд. наук з держ. упр., доцент, доцент кафедри обліку, аудиту, аналізу і оподаткування

Ю. Е. Омельницька, магістр

Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро, Україна

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ФУНКЦІЇ ВИТРАТ ТА АНАЛІЗУ РИЗИКІВ ДЛЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ключові слова: витрати, функції, собівартість, сільське господарство, прибуток, ризик.

В умовах розвитку ринкової економіки виникає необхідність удосконалення системи бухгалтерського обліку процесу виробництва та калькулювання собівартості продукції сільськогосподарських підприємств України. Одним із найважливіших і найскладніших питань у процесі здійснення господарської діяльності в умовах швидкоплинного, невизначеного та непередбачуваного зовнішнього середовища є проблема управління витратами підприємства.

Відповідно до Методичних рекомендацій з планування, обліку й калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств від 18.05.2001 р. № 132 виробнича собівартість сільськогосподарської продукції включає прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати та загальновиробничі витрати [1]. Питому вагу в собівартості продукції сільського господарства становлять саме прямі матеріальні витрати, що включають у себе: витрати на підготовкою та освоєнням випуску продукції; вартість використаної сировини, насіння, палива, енергії, добрив, засобів захисту рослин, ліків тощо; витрати на проведення поточного ремонту, технічного обслуговування техніки та обладнання та ін.

Проблеми поведінки витрат та ефективного управління ними досліджуються вітчизняними науковцями, однак практично залишаються поза їхньою увагою питання поведінки та прогнозування витрат підприємств, що вирощують сільськогосподарську продукцію, з використанням попроцесного методу.

Сутність попроцесного методу обліку витрат і обчислення собівартості біологічних активів та сільськогосподарської продукції полягає в тому, що всі прямі основні витрати обліковують у розрізі встановлених статей за окремими технологічними операціями, за місцем їх виникнення та об'єктом калькулювання (сільськогосподарська продукція або додаткові біологічні активи, що отримані в результаті біологічних перетворень). Загальну характеристику попроцесного методу обліку витрат наведено в таблиці.

Таблиця

Характерні ознаки попроцесного методу обліку витрат виробництва у рослинництві

Ознака	Характеристика
Тип виробництва	Масове та серійне виробництво (у сільському господарстві – галузь рослинництва)
Об'єкт обліку та калькулювання	Сільськогосподарська продукція та/або додаткові біологічні активи рослинного походження
Принципові особливості	Виробничі процеси або їх групи створюють переділи, кожний з яких завершується випуском продукції, яка може бути реалізована або використана для подальшого виробництва (додаткові біологічні активи)
Період, за який здійснюється калькулювання	Календарний проміжок часу – місяць, квартал, рік

Для повноцінного й об'єктивного аналізу поведінки витрат та їхній вплив на результативний показник (фінансовий результат діяльності) необхідно враховувати як змінні, так і постійні витрати підприємства, оскільки їх співвідношення характеризує ступінь реакції прибутку на динаміку обсягу виробництва й реалізації продукції. Чим більшою є частка постійних витрат в їх загальній величині, тим більший обсяг виробництва забезпечує досягнення точки беззбитковості й тим суттєвішою є реакція прибутку на зміни обсягу виробництва та реалізації продукції.

Під час визначення функцій витрат можуть використовуватись різні методи, що є математичним описом взаємозв'язку між витратами та їх факторами, такі як:

- 1) аналітичні: технологічного аналізу, аналізу рахунків;
- 2) економіко-статистичні: регресійний, спрощений статистичний, вищої-нижчої точки;
- 3) візуальні: візуального пристосування, інші графічні.

За допомогою цих методів можна передбачити майбутні релевантні витрати, які є необхідними для ухвалення управлінських рішень.

Майже всі методи визначення функції витрат засновані на використанні минулих статистичних даних, які накопичуються в облікових регістрах підприємства (крім методу технологічного аналізу, який є найточнішим, оскільки орієнтований на майбутні операції і не потребує вивчення минулих подій). Тому, на нашу думку, під час планування та аналізу виробничих потужностей на наступний рік сільськогосподарському підприємству доцільно застосовувати саме аналітичний підхід для визначення складу змінних і постійних витрат шляхом їх аналізу, але в ретроспективному плані.

Необхідно зазначити, що особливістю сільськогосподарського виробництва є його висока ризиковість щодо інших видів підприємницької діяльності. До факторів, що визначають високу ризиковість аграрного бізнесу, можна віднести: сезонність виробництва, залежність від погодних та кліматичних умов, ризик втрати врожаю через шкідників та хвороби рослин, відсутність можливості швидкої зміни асортимент та технології виробництва продукції та ін. Тому методи аналізу ризиків для ефективної діяльності фермерського господарства є не менш важливими ніж функції витрат, оскільки кожного року сільськогосподарські підприємства постають перед проблемами прогнозування, свого роду вибору «нового проекту», який дасть можливість мінімізувати витрати та збільшити прибутки. Однак при цьому необхідно дослідити всі можливі ризики, що пов'язані з його запровадженням.

Аналіз ризиків поділяють на два види: кількісний та якісний. Кількісний аналіз ризику повинен дати можливість визначити кількість та розміри окремих ризиків та ризику проекту загалом. Якісний аналіз визначає фактори, межі та види ризиків. Для аналізу ризику використовують метод аналогії, метод експертних оцінок, розрахунково-аналітичний метод та статистичний метод.

Отже, обґрунтований облік поділу витрат дає змогу управляти діяльністю підприємства, досягати зниження витрат і збільшення нагромаджень шляхом надання даних про фактичні витрати, що відповідають критеріям точності, повноти та своєчасності. Однак наявність великих розривів у часі між моментом отримання обліково-аналітичної інформації в сільському господарстві та моментом її використання для прийняття оперативних та стратегічних рішень ускладнює підвищення ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств. Розгляд витрат винятково як об'єкта обліку, що відбувається в практиці господарювання українських сільськогосподарських підприємств, призводить до виникнення істотних вад у системі управління та свідчить про ігнорування вимог ринкових умов, відсутність аналізу ризиків, пов'язаних із діяльністю підприємства. Усунення цієї стратегічної помилки дасть змогу підійти до управління витратами з позиції оптимізації їх рівня, використовуючи один із вищевказаних методів визначення функції витрат, що, у свою чергу, відкриє можливість використання резервів підвищення рентабельності виробництва та конкурентоспроможності продукції.

Список використаних джерел: 1. Про затвердження Методичних рекомендацій з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств: Наказ Міністерства аграрної політики України від 18.05.2001 р. № 132. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0132555-01>.

УДК 657.242

А. О. Наумець, магістр

Науковий керівник: **О. М. Ворона**, головний бухгалтер ТОВ «ЧІС»

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ОБЛІК ТОВАРІВ У ДОРОЗІ НА ПРИКЛАДІ ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ

Ключові слова: товар, облік, первісна вартість, рахунок, первинний документ.

Щорічно, згідно з даними Державної служби статистики України [1], обсяги операцій з імпорту товарів збільшуються, а тому існує необхідність у перегляді правильності та повноти відображення даної інформації в системі бухгалтерського обліку. Крім того, варто підкреслити, що від правильності визначення первісної вартості товару залежатиме розрахунок ці-

ни продажу товару та фінансових показників загалом. Нині бухгалтерський облік операцій з імпорту товарів набуває особливої актуальності та є джерелом для прийняття доцільних рішень з боку керівництва підприємства.

Питанням бухгалтерського обліку та оподаткування імпортованих операцій переймається багато провідних вчених та молодих дослідників, серед яких: Л. І. Ірха, Л. М. Очеретько, Н. В. Федькевич, О. О. Непочатенко, В. П. Онищенко, М. Д. Чирка, В. Т. Венцель, В. В. Сопка, М. І. Овсійчук, О. Ф. Мухіна, В. Т. Єфіменко, М. В. Кужельний, В. Г. Линник, В. Ф. Палій, В. О. Шевчук, Ф. Ф. Бутинець, О. М. Кукуріка, М. Ю. Кольбух, С. А. Пахомов, А. М. Герасимович, Н. В. Кузнецова та ін. Результати досліджень дали змогу вирішити певні проблеми та стати підґрунтям для подальших вивчень.

Відповідно до **ст. 1 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 року № 959-ХІІ**, під терміном «імпорт товарів» варто розуміти купівлю (у тому числі з оплатою в негрошовій формі) українськими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності в іноземних суб'єктів господарської діяльності товарів з ввезенням цих товарів на територію України, включаючи купівлю товарів, призначених для власного споживання установами та організаціями України, розташованими за її межами [2].

Згідно із **п. 5 Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» від 20.10.1999 року № 246** товарами визначаються активи, якщо існує імовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням, та їх вартість може бути достовірно визначена [3]. Для визначення вартості товарів потрібно розуміти, які фактичні витрати формують первісну вартість імпортованих товарів та яким чином здійснюється відображення в системі бухгалтерського обліку.

Інформація щодо переліку фактичних витрат, які можуть формувати первісну вартість імпортованого товару визначена **п. 9 Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» від 20.10.1999 року № 246**, а вже безпосередній облік відповідно до **Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.1999 року № 291** (надалі – Інструкція) здійснюється на рахунку 28 «Товари», який призначений для ведення обліку руху товарно-матеріальних цінностей, що надійшли на підприємство з метою продажу [4].

Даний рахунок 28 «Товари» має ряд аналітичних субрахунків, проте субрахунок, який надавав би інформацію про рух імпортованого товару, який в дорозі, на жаль, не виділено. На наш погляд, доцільно ввести окремий субрахунок 287 «Товари в дорозі», який надаватиме відомості про товар, який ще не надійшов на склад, а його первісна вартість ще формується. Коли первісна вартість цього товару буде повністю сформована та товар пройде митне оформлення й надійде на склад підприємства, то потрібно буде здійснити такий запис:

Дебет 281 «Товари на складі» Кредит 287 «Товари в дорозі»

У період, коли товар буде у дорозі, на наш погляд, варто вести аналітичну картку по субрахунку 287 «Товар в дорозі» в розрізі договорів. Така аналітична картка дозволить постійно оновлювати інформацію про рух товару та формування його вартості.

Оскільки у бухгалтерському обліку кожен бухгалтерський запис здійснюється на підставі первинного документу, то вважаємо, що таким документом має стати бухгалтерська довідка, яка відповідатиме вимогам **п. 2 ст. 9 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.18 року № 996-ХІV** [5] та заповнюватиметься з огляду на дані аналітичної картки по субрахунку 287 «Товар в дорозі» в момент фактичного отримання імпортованого товару та формування собівартості товару.

Ми пропонуємо наступний вигляд аналітичної картки субрахунку 287 «Товар в дорозі», яка розглянута на рисунку.

**АНАЛІТИЧНА КАРТКА ПО СУБРАХУНКУ 287 «ТОВАРИ У ДОРОЗІ»
ПО ДОГОВОРУ №1-IS-18 ВІД 01.02.2018 РОКУ РАХУНОК №3 ВІД 01.10.18 РОКУ**

Назва товару / Дата	Вартість товару, грн	Митні платежі, грн	Послуги митного брокера, грн	Витрати на специфікацію товарів, грн	Витрати на зберігання товарів на митному складі, грн	ТЗВ, грн	Інші витрати, грн	Собівартість імпортного товару, грн
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Товар А	15 200,00	3 000,00	200,00	300,00	-	5 000,00	300,00	24 000,00
	05.10.18	16.10.18	16.10.18	16.10.18	-	10.10.18	10.10.18	16.10.18
2. Товар Б	23 000,00					3 000,00		
	01.10.18					05.11.18		
3. Товар В	4 000,00						600,00	
	01.11.18						01.11.18	

Бухгалтер

Наумець А. О.

Рис. Приклад заповнення аналітичної картки по субрахунку 287 «Товари у дорозі»
Джерело: власна розробка автора.

Отже, на основі проведеного дослідження ми пропонуємо:

1. Здійснювати облік товарів у дорозі на субрахунку 287 «Товари у дорозі», що дозволить розмежовувати товари, які наявні на складі та можуть бути реалізованими, та ті, які ще в дорозі і можуть бути проданими через певний час.

2. Інформацію щодо формування фактичної собівартості товару, який у дорозі, заносити до запропонованої аналітичної картки по субрахунку 287 «Товари у дорозі» у розрізі договорів та рахунків.

3. У момент фактичного оприбуткування товару на склад здійснювати відображення товару за дебетом 281 «Товари на складі» та кредитом 287 «Товари у дорозі» на підставі бухгалтерської довідки заповненої на підставі аналітичної картки по субрахунку 287 «Товари у дорозі» та супровідних документів до імпортного товару.

Список використаних джерел: 1. Експорт-імпорт товарів за країнами світу протягом 2008-2017 років. *Сайт Державної служби статистики України*. URL: <http://ukrstat.gov.ua>. 2. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 року № 959-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>. 3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» від 20.10.1999 року № 246. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>. 4. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.1999 року № 291. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>. 5. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.18 року № 996-XIV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

СЕКЦІЯ 6

Оподаткування діяльності підприємств: проблеми та перспективи розвитку

УДК 657.6

Т. А. Бурова, д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри обліку та оподаткування

Н. Я. Микитюк, канд. екон. наук, доцент кафедри обліку та оподаткування

А. О. Шулякова, магістр

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського, м. Миколаїв, Україна

ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ В УКРАЇНІ

Ключові слова: податковий контроль, ПДВ, етапи, інформаційно-аналітичне забезпечення.

Основою нормативно-правового забезпечення податкового контролю є Податковий кодекс України (ПКУ), ухвалення якого Верховною Радою з подальшими змінами і доповненнями дало початок інтенсивному розвитку професійної податкової практики в Україні. Наповнення бюджетів країн, регіонів залежить від своєчасності та повноти сплати державних, місцевих податків і зборів, фінансування потреб громадян.

Згідно з Податковим кодексом України (з 2011 р.) податковий контроль – це система заходів, що вживаються контролюючими органами та координуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику з метою контролю правильності нарахування, повноти та своєчасності сплати податків і зборів, а також дотримання законодавства з питань регулювання обігу готівки, проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи [1].

Податковий контроль здійснюється шляхом:

а) ведення обліку платників податків;
б) інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів державної податкової служби;
в) перевірок та звірок відповідно до вимог ПКУ, а також перевірки щодо дотримання законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, у порядку, встановленому законами України, що регулюють відповідну сферу правовідносин [1].

Згідно зі ст. 71.1 ПКУ інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності контролюючих органів – це комплекс заходів, що координується центральним органом виконавчої влади та забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику щодо збору, опрацювання та використання інформації, необхідної для виконання покладених на контролюючі органи функцій [1]. До етапів здійснення податкового контролю податку на додану вартість на основі аналізу його складу можна віднести:

1. Своєчасність реєстрації осіб, як платника податку та наявність свідоцтва про реєстрацію платника ПДВ.

2. Аналіз діючої форми декларації по ПДВ за звітний період [2].

3. Дотримання строків представлення декларації по ПДВ (місячна або щоквартальна).

4. Перевірка первинних документів (податкових накладних, розрахунків коригування до податкових накладних, чеки РРО, білети, рахунки готелю та інше).

5. Контроль дати виникнення податкових зобов'язань і податкових кредитів. Згідно зі ст. 187 і ст. 198 ПКУ датою виникнення ПДВ є дата, що припадає на податковий період, протягом якого відбувається будь-яка з подій, що сталася раніше: дата зарахування коштів від покупця/ замовника на банківський рахунок або дата відвантаження товарів, а в разі експорту товарів – дата оформлення митної декларації, для послуг – дата оформлення документа, що засвідчує факт постачання послуг платником податку.

6. Перевірка повноти реєстрації податкових накладних в ЄРПН.

7. Камеральна перевірка даних декларацій податку на прибуток і декларації податку на додану вартість, фінансової звітності (ф-2), особливо по податкових зобов'язаннях [3].

8. Документальна перевірка реєстрів аналітичного й синтетичного обліку (Головна книга) і звірка з даними податкової звітності.

9. Перевірка зведених даних по обліковим реєстрам і податкової звітності за рік. При цьому доцільно, на наш погляд, складати спеціальні робочі документи контролера.

10. Взаємна перевірка між платником ПДВ (отримувачем) та платником ПДВ (постачальником) по значних сумах ПДВ. Перевірка причин корегування податкових зобов'язань та податкового кредиту.

11. Контроль особливостей визнання бази оподаткування в разі постачання товарів/ послуг в окремих випадках, а саме по комісійній торгівлі, зворотні тари, вживаному транспортному засобу та інше.

12. Порядок визначення бази оподаткування для товарів, які ввозяться на митну територію України, послуг, що поставляються нерезидентами на митній території України.

13. Перевірка особливостей визначення бази оподаткування для товарів, які ввозяться на митну територію України в міжнародних поштових та експрес-відправленнях, у несупроводжуваному багажі, та для товарів, що ввозяться на митну територію України фізичними особами у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі.

14. Контроль операцій, що підлягають оподаткуванню за нульовою ставкою згідно зі ст. 195 ПКУ.

15. Перевірка операцій, звільнених від оподаткування згідно зі ст. 197 ПКУ.

16. Порядок визнання суми податку, що підлягає сплаті (перерахуванню) до Державного бюджету України або відшкодуванню з Державного бюджету України (бюджетному відшкодуванню) та строки проведення розрахунків.

17. Перевірка особливостей оподаткування операцій під час переміщення товарів через митний кордон України залежно від оборотного митного режиму.

18. Порядок оподаткування туроператорської та турагентської діяльності, де перевіряються особливості оподаткування туристичного продукту (туристичної послуги), що надаються туристичним оператором та туристичним агентом відповідно до законодавства).

19. Контроль оподаткування послуг, що постачаються нерезидентами, місце постачання яких розташоване на митній території України.

20. Порядок спеціального режиму оподаткування діяльності у сфері сільського та лісового господарства, а також рибальства.

21. Перевірка спеціального режиму оподаткування діяльності щодо виробів мистецтва, предметів колекціонування або антикваріату.

22. Контроль особливостей оподаткування операцій, пов'язаних із виконанням робіт з підготовки до зняття енергоблоків Чорнобильської АЕС з експлуатації та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему [4].

Таким чином, підґрунтям для проведення податкового контролю податку на додану вартість є використання сучасних методів і прийомів згідно організаційно-технологічних характеристик об'єкта дослідження, перевірка дебіторсько-кредиторської заборгованості, особливо нарахування і своєчасна сплата податку до бюджету, контроль оцінки показників звітності.

Список використаних джерел: 1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI зі змінами і доповненнями. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws>. 2. Порядок заповнення та подання податкової декларації з ПДВ: Наказ МФУ від 28.01.2016 р. № 21. 3. НП(с)БО 1 «Загальні вимоги до складання фінансової звітності»: Наказ МФУ № 73 від 07.02.2013 р., зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws>. 4. Найденко О. Є. Податковий контроль: навч. посіб. Харків: Вид-во ХНЕУ, 2012. 224 с.

Т. А. Гоголь, д-р екон. наук, доцент, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

В. Кошова, магістр кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ СЛУЖБИ ДЕРЖАВНОГО НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОГО ІНСТИТУТУ (ВІЙСЬКОВА ЧАСТИНА А4444)

Ключові слова: структура бухгалтерії, посадові інструкції, підпорядкованість, заміщення, обов'язки та функції працівників.

Рациональна організація роботи фінансово-економічної служби на підприємствах різних сфер та галузей діяльності дає змогу підвищити ефективність виконання обліково-аналітичних функцій працівниками та надавати своєчасну й необхідну інформацію системі управління.

Організація апарату бухгалтерської служби – це форма поділу та кооперування праці, яка передбачає розподіл усього комплексу облікових, контрольних та аналітичних робіт між виконавцями. Побудова бухгалтерії є досить важливою в організації фінансово-економічної служби Державного науково-дослідницького інституту (військова частина А4444), має свою специфіку та залежить від особливостей його діяльності.

Метою дослідження є визначення особливостей побудови організації фінансово-економічної служби, підпорядкованості та заміщення працівників, їхніх обов'язків та функцій.

Державний науково-дослідницький інститут призначений для проведення випробувань, перевірки, аналізу та оцінки відповідності (сертифікації) розробленого озброєння, військової та спеціалізованої техніки.

Бухгалтерія має особливу побудову підпорядкування та заміщення працівників фінансово-економічної служби. Структура наведена на рисунку.

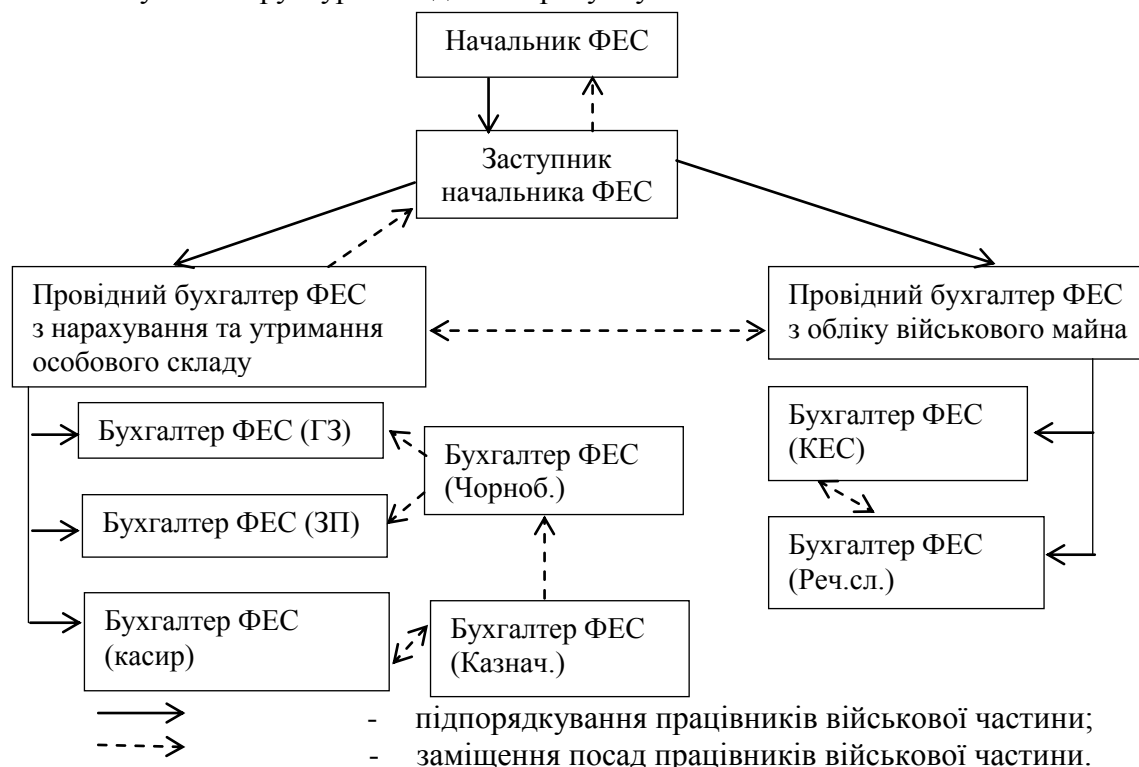

Рис. Організаційна структура фінансово-економічної служби

Із рисунку можна побачити, що ФЕС поділяється на два окремих структурних підрозділи, де є військові бухгалтери (бухгалтер ФЕС (ГЗ) та бухгалтер ФЕС (ЗП)) та працівники Збройних Сил України (всі інші бухгалтери), в межах яких виконуються конкретні службові обов'язки.

Начальник ФЕС організує та веде фінансове господарство військової частини, забезпечує виконання завдань покладених на бухгалтерську службу та здійснює керівництво фінансово-економічної служби.

Основною метою службової діяльності заступника ФЕС є координація роботи особового складу служби. Складає фінансову, бюджетну та оперативну звітність (Звіт про заборгованість за бюджетними коштами (форма № 7д), Звіт про проведення закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти ф.1-торги (квартальна) (наказ Державної служби статистики України від 26.11.2012 № 485), Звіт по неприбутковості організації (річна)).

Провідний бухгалтер із нарахування та утримання особового складу здійснює контроль за оформленням первинних грошових документів із нарахування та обліку заробітної плати працівникам, грошового забезпечення, підйомної допомоги військовослужбовцям та коштів на відшкодування витрат на службові відрядження групою нарахування та утримання особового складу. Веде книги, картки аналітичного обліку та іншу документацію (Книга обліку вхідних та вихідних (у т. ч. контрольних) документів по ФЕС; Справа: Листування про організацію і ведення фінансового господарства (вхідні); Справа: Листування про організацію і ведення фінансового господарства (вихідні)).

Бухгалтер із нарахування грошового забезпечення військовослужбовців здійснює перевірку наданих даних для нарахування грошового забезпечення. Забезпечує повне та достовірне відображення за рахунками бухгалтерського обліку 6311, 2110, 6313, 6511, 6514, 6518, 811, 8013 інформації, що міститься у відомостях нарахування та виплати грошового забезпечення та меморіальних ордерах № 5/1. Складає оперативну звітність, що стосується грошового забезпечення (Звіт про нарахування податку з доходів фізичних осіб, що утримується з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями та особами рядового і начальницького складу, виплати щомісячної грошової компенсації втрат у зв'язку з утриманням цього податку; Звіт про касові видатки по КЕКВ 2112 код видатків 010 (грошове забезпечення) та чисельність особового складу (форма № 6/фс)).

Бухгалтер із нарахування заробітної плати здійснює перевірку наданих для нарахування заробітної плати первинних документів. Забезпечує повне та достовірне відображення за рахунками бухгалтерського обліку 6311, 2110, 6313, 6511, 6514, 6518, 811, 8013 інформації, що міститься у відомостях з нарахування та виплати заробітної плати та меморіальних ордерах № 5/2. Складає оперативну звітність (Звіт про чисельність та видатки на оплату праці працівників Збройних Сил України).

Бухгалтер – касир отримує, зберігає та здійснює видачу за призначенням готівки, цінностей та грошових документів. Веде облікові реєстри (Книга (картки) аналітичного обліку готівкових операцій; Книга обліку трудових книжок; Книга обліку покупного залишку готівки в касі; Журнал реєстрації прибуткових та видаткових касових ордерів).

Бухгалтер з інших виплат (крім з/п та г/з) здійснює перевірку наданих первинних документів для нарахування коштів на відшкодування витрат за службові відрядження, виплати підйомної допомоги військовослужбовцям, нарахуванням виплат особам які постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС (військовослужбовці і працівники), нарахування особовому складу коштів за піднайом (найом) житла. Складає оперативну звітність (Звіт про нарахування податку з доходів фізичних осіб, що утримується з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями та особами рядового і начальницького складу, виплати щомісячної грошової компенсації втрат у зв'язку з утриманням цього податку (в тому числі з компенсації за піднайом житла); Звіт про використання коштів за піднайом житла).

Бухгалтер із казначейського обслуговування відображає в бухгалтерському обліку операції, пов'язані з рухом грошових коштів (ГУДКСУ), веде діловодство первинних грошових документів з казначейських та банківських операцій, а також готує їх для передачі їх до архіву. Складає фінансову, оперативну та бюджетну звітність (Звіт про надходження та використання коштів загального фонду (форма № 2д); Звіт про надходження і використання інших надходжень спеціального фонду (форма № 4-3д); Звіт про надходження і використання коштів, отриманих за іншими джерелами власних надходжень бюджетних установ (форма №4-2д) та інша).

В фінансово-економічній службі працює три бухгалтерів з обліку необоротних активів, матеріальних запасів та військового майна спеціального призначення, які здійснюють документальне оформлення та відображення в облікових регістрах необоротних активів, матеріальних запасів, військового майна спеціального призначення, нематеріальних активів (надходження (придбання), переміщення, безоплатну передачу, реалізацію або ліквідацію), кожен з яких контролює визначені служби.

Перший – провідний, який здійснює облік в інженерно-авіаційній службі, авіаційно-технічній службі, парашутно-десантній службі, метеорологічній службі, майно зв'язку морської номенклатури, службі ПММ, автомобільній службі й електрогазовій службі, службі ракетно-артилерійського озброєння, службі радіоелектронної боротьби.

Другий бухгалтер здійснює відповідний облік у квартирно-експлуатаційній службі, електротехнічній службі, службі зв'язку – майно спеціального призначення, інше майно зв'язку, в тому числі комп'ютерна та розмножувальна техніка, пожежне майно, інженерно – аеродромній службі, медична службі, метрологічній службі, техніка та засоби протиповітряної оборони (РЛС), майно служби захисту інформації та криптології.

Третій бухгалтер також веде облік майна, активів і запасів у продовольчій службі, речова службі, майно відділення з гуманітарних питань, бібліотечні фонди, службі топографічного забезпечення, службі фізичної підготовки та спорту, служба РХБ захисту.

Отже, досліджуючи та аналізуючи фінансово – економічну службу Державного науково-дослідницького інституту можна зробити висновок, що фінансово-економічна служба має специфічну організацію облікового апарату, яка полягає в формуванні двох структурних ланок облікових працівників із виконанням окремих службових обов'язків, у межах яких вони можуть взаємодіяти та взаємозамінювати один одного. Крім того, у межах ФЕС деякі облікові працівники мають військові звання, що також впливає на їхні службові обов'язки та повноваження.

УДК 336.225

О. В. Безкровний, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту

С. С. Верченко, магістрант освітньо-професійної програми «Фінанси, банківська справа та страхування»

Н. В. Кундіренко, магістрант освітньо-професійної програми «Фінанси, банківська справа та страхування»

Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава, Україна

ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД АДМІНІСТРУВАННЯ ОСОБИСТОГО ОПОДАТКУВАННЯ ГРОМАДЯН

Ключові слова: податок, адміністрування податків, особисте оподаткування, ставка податку, шкала особистого оподаткування громадян.

Початковий етап розбудови податкової системи в Україні характеризувався частими кризовими явищами в механізмі розподілу фінансових ресурсів мільйонів громадян на користь держави, що зумовило формування чіткого стереотипу несправедливості, який трансформувалася в досить розвинений інститут приховування доходів. На відміну від вітчизняних реалій, зовсім інший підхід до платників податків із доходів фізичних осіб в іноземних державах, де стан демократії та суспільні норми значною мірою мають вплив на побудову та функціонування фіскальної політики, яка передусім спрямована на вирішення соціальних питань та економічну мотивацію платників, а вже потім на забезпечення уряду фінансовими ресурсами.

Нині іноземні системи прямого оподаткування доходів фізичних осіб мають уже досить апробовану часом практику становлення та розвитку на базі глибокого усвідомлення кожним платником податку свого конституційного обов'язку – сплати податків. Значні соціальні видатки та постійна увага держави до платника податків, як зауважує Ю. Козак, поступово виховали свою податкову культуру, яка дуже відрізняється від вітчизняних реалій. Також по-іншому розуміється і сутність категорії «податок»: у Німеччині – це підтримка, яку громадяни надають державі; у Великобританії – це обов'язок перед державою; у США податок розу-

міється як «такса»; у Франції – як обов’язкова плата. Для нашої держави, як не прикро, розуміння цієї фінансової категорії зводиться лише до примусового платежу [2].

На відміну від України, де порядок, ставки, правила оподаткування податком із доходів фізичних осіб встановлюються виключно на загальнодержавному рівні, в іноземних державах органам місцевого самоврядування надано досить широке право у сфері податкової юрисдикції. У таких країнах Європи, як Болгарія, Кіпр, Естонія, Греція, Латвія, Норвегія, Румунія, особистий прибутковий податок належить до місцевих податків, а в Бельгії, Данії, Фінляндії, Швеції та Швейцарії органи місцевого самоврядування самостійно визначають ставки, за якими будуть оподатковуватися доходи громадян [3].

Досить цікавою є практика справляння податку в Китаї, де держава надає право податковим агентам компенсувати витрати на забезпечення сплати податку в розмірі 2 % від суми утриманого податку. У свою чергу, в Австралії визначення податкового зобов’язання та суми податку, що підлягає поверненню, за допомогою інформаційних технологій є вже досить широко апробованим. Пересічний платник податку може скористатися через мережу Інтернет так званим податковим калькулятором, робота якого побудована за принципом алгоритму.

В усьому світі, як свідчить А. Іванський, у системі податкових відносин важливе місце посідає показник «граничний дохід» – мінімальний розмір отриманого доходу, з якого починається сплачуватися податок. У розвинутих країнах світу система прибуткового оподаткування будується таким чином, що показник «граничний дохід» залежить від кількості дітей, сімейного стану платника та способу оподаткування за єдиною чи роздільною системою [1].

У таких країнах, як Ірландія, Корея, Мексика, Туреччина, середньозважена величина граничного доходу (неоподаткованого мінімуму), з якого починається сплачуватись податок з доходів фізичних осіб, становить 30 % від середньої заробітної плати у виробничому секторі, тоді як в нашій державі ця цифра становить лише 17 грн.

Одна з найбільш розвинених систем індивідуального прибуткового податку із широкою системою податкових вирахувань, за твердженням О. Фрадинської, діє в Нідерландах. У цій країні існує п’ять видів податкових відрахувань, що залежать від віку, кількості дітей, доходу батьків і відрізняються сумою, на яку дозволено зменшувати оподатковуваний дохід (в євро на одну дитину). Тому з метою нівелювання певних негативних наслідків, посилення соціальної складової системи та стимулювання демографічної ситуації в нашій країні, дієвим буде прив’язати розмір і право на надання податкової соціальної пільги до сімейного складу одружених платників із урахуванням кількості неповнолітніх дітей [5].

Як відомо, більшість держав, на відміну від України, використовують прогресивну шкалу оподаткування, оскільки саме вона як інструмент перерозподілу великих доходів на користь бідних громадян слугує встановленню соціальної справедливості в суспільстві. Так, у США ставки оподаткування доходів фізичних осіб коливаються від 15 до 35 %, у Німеччині – від 14 до 47 % залежно від розміру доходу платника [4].

Основним показником, який впливає на встановлення податкових ставок, є співвідношення доходів між найбагатшими і найбіднішими прошарками суспільства. Такий підхід є не лише виправданим з позиції соціальної справедливості. Він є стимулом для ефективного функціонування економіки, адже вилучаючи в найбільш забезпечених верствах надлишки доходів через прогресивне оподаткування, держава одночасно залишає їм достатньо коштів для споживання. При цьому самі ставки податку на доходи фізичних осіб є значно вищими, ніж в Україні. Серед європейських держав найвищі прогресивні ставки податку мають Данія – 52 %, Швеція – 56 %, Нідерланди – 52 %, Австрія – 50 %, Німеччина – 47 %. Найнижчі ж розміри зафіксовано в Румунії – 16 %, Чехії – 15 %, Литві – 15 %, Болгарії – 10 % [4].

У більшості економічно розвинутих країн світу, як зауважує О. Колодій, громадяни з невисокими зарплатами звільняються від сплати податку з доходів фізичних осіб. Натомість основний тягар наповнення бюджету лягає на заможні верстви населення, для яких встановлена прогресивна шкала оподаткування. Для прикладу, в Австралії функціонує п’ять ставок податку. Люди, чиї доходи за рік менші 6000 доларів, звільняються від оподаткування. Громадяни ж, доходи яких перевищують 180 тисяч доларів, 45 % свого доходу віддають у дер-

жавний бюджет. У Канаді не оподатковуються доходи розміром до 10 382 доларів. А ось ті, хто отримав понад 128 тисяч, зобов'язані сплатити 29 % свого заробітку в казну [3].

Також варто відзначити вагому роль податку з доходів фізичних осіб у структурі державних бюджетів країн світу. Він посідає перше місце в статті доходів таких країн, як Великобританія, Канада, США, Німеччина, Данія, Японія тощо. На сьогодні у світі спостерігається тенденція до зростання частки цього виду оподаткування в загальній структурі доходів.

Підсумовуючи вищевикладене, можна впевнено стверджувати, що оподаткування доходів населення в Україні потребує докорінної перебудови, яка має базуватися на використанні передового зарубіжного досвіду, а не зводиться до копіювання моделі оподаткування інших країн, оскільки економіка кожної держави має свої особливості, які варто враховувати при побудові ефективної вітчизняної податкової системи. Безперечно, держави з високим рівнем розвитку економіки при оподаткуванні доходів громадян вирішують завдання, які не є ключовими для українського суспільства, проте, спираючись на їхній досвід, можна вмонтувати певні світові здобутки в українську систему оподаткування.

Список використаних джерел: 1. Іванський А. Й. Перспективи розвитку оподаткування доходів фізичних осіб в Україні з урахування європейського досвіду. *Наше право*. 2015. № 1. С. 81-87. 2. Міжнародне оподаткування: навч. посіб. / за ред. Ю. Г. Козака, В. М. Сліпа. Київ: Центр навчальної літератури, 2013. 550 с. 3. Податки в зарубіжних країнах : оперативний конспект лекцій для студентів напрямку підготовки „Економіка і підприємництво” ОКР „Бакалавр”, професійного спрямування «Фінанси» / [уклад. Колодій О. Т]. Київ: КНТЕУ, 2015. 62 с. 4. Ставки оподаткування доходів фізичних осіб в деяких країнах світу. URL: <http://excitingfinance.com>. 5. Фрадинська О. А. Основи оподаткування: навч. посіб. Львів: Новий світ, 2014. 344 с.

УДК 332.36

Г. І. Кіндрацька, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку та аналізу

К. Р. Вітковська, студентка

Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів, Україна

НОВАЦІЇ В ОПОДАТКУВАННІ ЛІСОГОСПОДАРСТВ: ПРОБЛЕМИ І НАСЛІДКИ

Ключові слова: оподаткування, рентна плата, земельний податок, ставка податку.

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України щодо стимулювання утворення та діяльності сімейних фермерських господарств», який набрав чинності 15.08.2018 р., земельні ділянки, надані на землях лісогосподарського призначення (незалежно від місцезнаходження) підлягають оподаткуванню земельним податком [1]. До земель лісогосподарського призначення належать землі, які вкриті та не вкриті лісовою рослинністю (їх називають лісовими), а також нелісові землі, що надані та використовуються для потреб лісового господарства.

Варто зазначити, що до внесення цих змін податок за лісові землі був складовою рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів. Об'єктом оподаткування такою рентною платою, згідно з Податковим кодексом України, є: деревина, заготовлена в порядку рубок головного користування; деревина, заготовлена під час проведення заходів щодо поліпшення якісного складу лісів; побічні лісові користування; використання корисних властивостей лісів [2]. Величина плати за спеціальне використання лісових ресурсів залежить від обсягів заготовленої деревини і не враховує розміри площ земель лісогосподарського призначення на відміну від сільського господарства. За даними Держлісагенства України, рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів у 2017 р. становила 826 млн грн, або 21,2 % від загальної суми сплачених податків і зборів підприємствами галузі [3].

Нова редакція статті 273 Податкового кодексу регламентує, що податок за лісові землі складається із земельного податку та рентної плати.

В Україні загальна площа лісових ділянок становить 10,4 млн гектарів, з яких 7,6 – перебуває в підпорядкуванні лісогосподарських підприємств Держлісагенства України та 1,3 – у постійному користуванні комунальних підприємств, які підпорядковані органам місцевого

самоврядування; близько 0,8 млн гектарів лісових земель державної власності не надані в користування та належать до земель запасу. Відповідно, органи місцевого самоврядування згідно з нормами прийнятого Закону [1] отримали вагоме додаткове джерело надходжень – земельний податок. За попередніми розрахунками, доходи місцевих бюджетів від земельного податку можуть становити 3-10 млрд грн (залежно від рішень органів місцевої влади).

Водночас ці зміни викликали неоднозначну реакцію самих лісогосподарств, на думку яких введення нового податку запроваджує подвійне оподаткування лісових земель. До внесення змін у систему оподаткування, лісгоспи сплачували земельний податок за нелісові землі, які є у складі земель лісогосподарського призначення (наприклад, на них розміщені будівлі та споруди, лінії електропередач тощо). Нині податок за лісові землі складається із земельного податку та рентної плати (два платежі, хоча порядку взаємозаліку не передбачено). При цьому оподаткуванню підлягають навіть ті землі, які перебувають у стадії створення деревостанів, або насаджень до 40-річного віку, з яких отримати придатну для реалізації деревину неможливо. Також будуть оподатковуватися ліси з обмеженим лісокористуванням, наприклад, у заказниках регіонального та місцевого значення або інших об'єктах природно-заповідного фонду.

Не менш актуальним є питання ставки земельного податку, яка залежить зокрема від нормативної грошової оцінки землі. Ставка податку за земельну ділянку, грошова оцінка якої проведена, має бути в розмірі не більше 3 % від такої оцінки, а для земель загального користування (наприклад, дороги, парки в населених пунктах) – не більше 1 %.

Відповідно до Податкового кодексу України ставки плати за землю та пільги з земельного податку, що сплачується на відповідній території, встановлюють місцеві ради (міські, селищні, сільські) та ради об'єднаних територіальних громад. Однак на сьогодні ставки встановлено лише для нелісових земель, які використовують для потреб лісового господарства, а для оподаткування лісових земель їх не визначено. Тому розмір ставки податку за земельні ділянки, які розташовані за межами населених пунктів, може становити до 5 % від нормативної грошової оцінки одиниці площі ріллі по області [2]. Наприклад, у Закарпатській області, враховуючи, що грошова оцінка лісових земель не проведена, розрахунок суми земельного податку буде ґрунтуватися на нормативній грошовій оцінці площі ріллі по області, яка станом на 01.01.2018 р. становила 27,5 тис. грн з гектара). За прогнозними підрахунками, загальна сума сплаченого земельного податку в Закарпатській області за рік може становити 16 млн грн при ставці 0,1 % і 801,2 млн грн, якщо ставка буде встановлена на рівні 5 %.

Запровадження земельного податку може негативно вплинути на фінансові результати діяльності лісогосподарств. Середній розмір рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів в Україні був на рівні 100 грн з гектара. Після запровадження податку за лісові землі може сягнути 800 грн, що істотно перевищує величину податку як складової частини рентної плати. За прогнозами, при ставці земельного податку 0,3 % третина лісових підприємств Закарпаття можуть стати банкрутами, при ставці 1 % – 15 з 20 підприємств збанкрутують, а при максимальній ставці 5 % – в такому стані опиняться всі лісогосподарські підприємства [4]. Хоча такий прогноз є аж надто песимістичний.

Ще одним проблемним моментом вважають дату введення земельного податку на лісові землі. Дискусії точаться щодо: 15.08.2018 р., коли Закон [1] був прийнятий; 01.01.2019 р. відповідно до принципу стабільності податкового законодавства: запровадження нового податку може бути не раніше початку бюджетного періоду, що настає за плановим; 01.01.2020 р. після прийняття й оприлюднення органами місцевого самоврядування рішення про встановлення земельного податку.

Загалом, запровадження новацій щодо оподаткування лісових земель потребує виваженого і системного вирішення. З одного боку, земельний податок є важливим джерелом наповнення місцевого бюджету особливо тих громад, на території яких є великі лісові масиви. З іншого боку, актуальним є підтримання лісогосподарств, які опиняються у скрутному фінансовому стані, зокрема через запровадження земельного податку та припинення з 2016 р. фінансування з державного бюджету лісового й мисливського господарства. Для вирішення питання фінансування заходів лісогосподарських підприємств Держлісагентство України

формує державний фонд розвитку лісового господарства відповідно до Указу Президента «Про додаткові заходи щодо розвитку лісового господарства, раціонального природокористування та збереження об'єктів природно-заповідного фонду» [5]. Крім того, зростання податкового навантаження має бути поступовим і враховувати реальний фінансовий стан суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел: 1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України щодо стимулювання утворення та діяльності сімейних фермерських господарств: Закон України від 10.07.2018 №2497-VIII. 2. Податковий кодекс України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755_17/. 3. Публічний звіт Державного агентства лісових ресурсів України за 2017 рік. URL: <https://drive.google.com/file/d/1qA9UoZJaqYpial6ej8N3gVvw3bA5uID/view>. 4. Москаль Г. Лісовий маразм наближає катастрофу. URL: <https://agroinsider.com.ua/2018/09/26/lisovij-marazm-nablizhaye-katastrofu/>. 5. Про додаткові заходи щодо розвитку лісового господарства, раціонального природокористування та збереження об'єктів природно-заповідного фонду: Указ Президента від 21.11.2017 № 381/2017.

УДК 336.22

Г. В. Клименко, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

РОЛЬ ПОДАТКОВОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ

Ключові слова: податкова політика, податкове адміністрування, податкове консультування, фіскальні органи.

Важливою умовою економічного зростання держави є стабільність фінансової системи в умовах постійного впливу факторів внутрішнього та зовнішнього походження. У свою чергу, фінансова стійкість залежить від ефективності податкової політики як сукупності заходів у економічній і правовій сферах, які здійснюються державою для формування дієвої податкової системи, яка сприятиме наповненню бюджетів усіх рівнів податковими надходженнями, необхідними для задоволення суспільних потреб і забезпечення соціально-економічного розвитку держави загалом та окремих її регіонів.

Податкова політика реалізується на основі відповідного інструментарію податкового механізму, що дає змогу досягти макроекономічні цілі держави. Вплив податкової політики на соціально-економічний розвиток держави проявляється в наступному:

- держава цілеспрямовано впливає на національну економіку, регулює величину та структуру ВВП;
- вплив на антициклічний розвиток національної економіки шляхом регулювання попиту і пропозиції (стимулювання у фазі депресії та обмеження у фазі піднесення);
- регулювання кругообігу капіталу шляхом впливу на інвестиційну активність (зокрема, із застосуванням пільгового оподаткування або звільнення від оподаткування);
- вплив на структуру суспільного відтворення шляхом створення прийнятних умов для нарощування капіталу у стратегічно важливих галузях економіки;
- регулювання особистого споживання та платоспроможного попиту населення шляхом повного або часткового звільнення від оподаткування окремих видів доходів, встановлення соціальної пільги тощо.

Сутність податкової політики можна розкрити через принципи, на яких має ґрунтуватися її реалізація: загальні (зумовлені діалектичним методом пізнання та розвитку теорії фінансів і оподаткування; гнучкості; еволюційності; узгодження інтересів суб'єктів податкових відносин); методологічні (правової обґрунтованості; системного підходу; ефективності; рівності та справедливості; відкритості); специфічні (стимулювання інвестиційної активності; соціальної справедливості; обов'язковості; пропорційності та рівнозначності; стабільності); податкового адміністрування (партнерства; субсидіарності; мобільності; законності; податкового контролю).

Зауважимо, що податкова політика має бути спрямована на стимулювання процесів накопичення та раціонального використання національного багатства, сприяти узгодженню інтересів держави і суспільства.

Ефективність податкової політики не можлива без якісного податкового адміністрування, що поєднує систему податкового менеджменту та контролю. У Податковому кодексі України в пп. 14.1.1 надано тлумачення сутності адміністрування податків, зборів, митних платежів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та інших платежів відповідно до законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, як «сукупності рішень та процедур контролюючих органів і дій їх посадових осіб, що визначають інституційну структуру податкових та митних відносин, організовують ідентифікацію, облік платників податків і платників єдиного внеску та об'єктів оподаткування, забезпечують сервісне обслуговування платників податків, організацію та контроль за сплатою податків, зборів, платежів відповідно до порядку, встановленого законом» [1].

Погоджуємося з професором Т. Кравцовою, що за своєю юридичною природою податкове адміністрування є системоутворюючим правовим інструментом оподаткування, який складається з таких елементів: 1) суб'єктів, тобто органів виконавчої влади, на яких покладено реалізацію податкової політики, та платників податків; 2) об'єкта – сфери справляння податків і зборів, що перебуває під організуючим впливом держави; 3) адміністративної процедури, яка регламентується фінансово-правовими нормами щодо проведення державної податкової політики; являє собою правовий порядок реалізації суб'єктом владних управлінських функцій та через який реалізуються численні прямі та зворотні зв'язки між суб'єктами й об'єктом [2].

Професор К. Проскура при розкритті змісту податкового адміністрування наголошує на тому, що платник податків вступає у відносини з державою, в особі уповноважених органів, а його дії піддаються управлінському впливу, тобто такі дії стають результатом управлінської діяльності відповідних державних органів (зокрема, уряду, який встановлює податки і збори, або органу, який встановлює форму податкової звітності та визначає рахунок для зарахування коштів). Науковець наголошує, що управління податковими відносинами – це насамперед створення особливого середовища, в якому платники виявляють бажання сплачувати податки добровільно (у тому числі шляхом спрощення звітування про сплату податків) [3].

Добровільна сплата забезпечується проведенням нормотворчої, інформаційної, роз'яснювальної, аналітичної, просвітницької роботи. Стягнення податків здійснюється за умов застосування способів податкового контролю (реєстрація платників податків та ведення їх обліку, приймання та обробка звітності, облік надходжень та нарахованих сум, інформаційно-аналітичне забезпечення контролюючих органів, контроль за своєчасним надходженням платежів, перевірки та звірки відповідно до вимог Податкового кодексу України, апеляційне узгодження податкових зобов'язань (адміністративне та судове), реалізація матеріалів податкових перевірок) [2].

Відзначимо важливе місце у відносинах між платником податків та відповідним контролюючими органами консультативної роботи (масово-роз'яснювальна робота, надання податкових консультацій в індивідуальних випадках, тлумачення податкового законодавства), яку згідно із законодавством мають виконувати ці органи [3].

Враховуючи вищевказане, можна виділити сукупність функцій системи податкового адміністрування. Основними функціями, які безпосередньо впливають на реалізацію процесу адміністрування, є: фіскальна (зумовлює мету адміністрування); регулююча (спрямована на вирішення за допомогою механізмів адміністрування завдань державної політики); контрольна (забезпечує своєчасність і повноту податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів). Поряд з цим доцільно визначити й похідні функції податкового адміністрування, зокрема: аналітичну, планування та прогнозування, організаційну, координаційну, управління ризиками, консультативну, облікову, інформаційну, адміністрування заборгованості, юридичне супроводження, апеляційну, організаційно-розпорядчу [4].

За результатами дослідження виявлено, що в сучасних умовах розвитку національної економіки податкове адміністрування має бути спрямоване не тільки на формування дохідної частини бюджетів різних рівнів, а й на створення прийнятних умов для фізичних осіб та суб'єктів господарювання для виконання ними своїх податкових зобов'язань. Ефективне податкове адміністрування передбачає дотримання взаємоузгодженості прав платників податків і держави, в особі уповноважених органів, на основі принципів справедливості та неупередженості, взаємної довіри й партнерства.

Список використаних джерел: 1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 №2755-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n256>. 2. Кравцова Т. М. Адміністрування податків як системоутворюючий правовий інструмент оподаткування. *Приватне та публічне право*. 2017. № 1. С. 54-67. 3. Проскура К. П. Податкове адміністрування в Україні в посткризовий період: ефективність та напрями модернізації: монографія. Київ: ТОВ «Емкон», 2014. 376 с. 4. Хомутенко В. П., Луценко І. С., Хомутенко А. В. Адміністрування податків, зборів, платежів: [навч. посіб.] / за заг. ред. В. П. Хомутенко. Одеса: Атлант, 2015. 314 с.

УДК 657

О. В. Костюнік, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку і аудиту

Ю. О. Шуба, студентка

Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ПРИХОВУВАННЯ ПОДАТКІВ В УКРАЇНІ

Ключові слова: податки, податкова система, реформування, бюджет, підприємство, мінімальна заробітна плата, приховування податків.

Глобальний розвиток ініціював необхідність переосмислення пріоритетів суспільного життя відповідно до викликів третього тисячоліття, оскільки світ збільшує нерівність між багатими та бідними верствами населення.

Приховані податки, на наш погляд, – це податкові надходження, які не належним чином ідентифіковані або юридично приховані. Вони утворюють додаткові витрати на управління, зменшуючи рівень добробуту, але вони не є юридично описаними механізмами їх збирання та офіційно не визнаються такими. Відповідно, приховані податки не відповідають принципу визначеності, оскільки вони мають принаймні одну з таких характеристик: не мають чітко вираженої форми для платників податків; не висвітлюються в офіційній статистиці; для них немає наявного чи недосконалого механізму, закріпленого в законі; вони мають елементи таємності на осіб, за рахунок яких сплачується.

Щоб визначити складові механізму приховування податків в Україні (рис.), треба провести аналіз останніх змін у податковій сфері. Таким чином, щоб оптимізувати оподаткування урядом України у 2016-2017 роках, було зменшено кількість податків та зборів та проголошено курс на децентралізацію, включаючи податки.

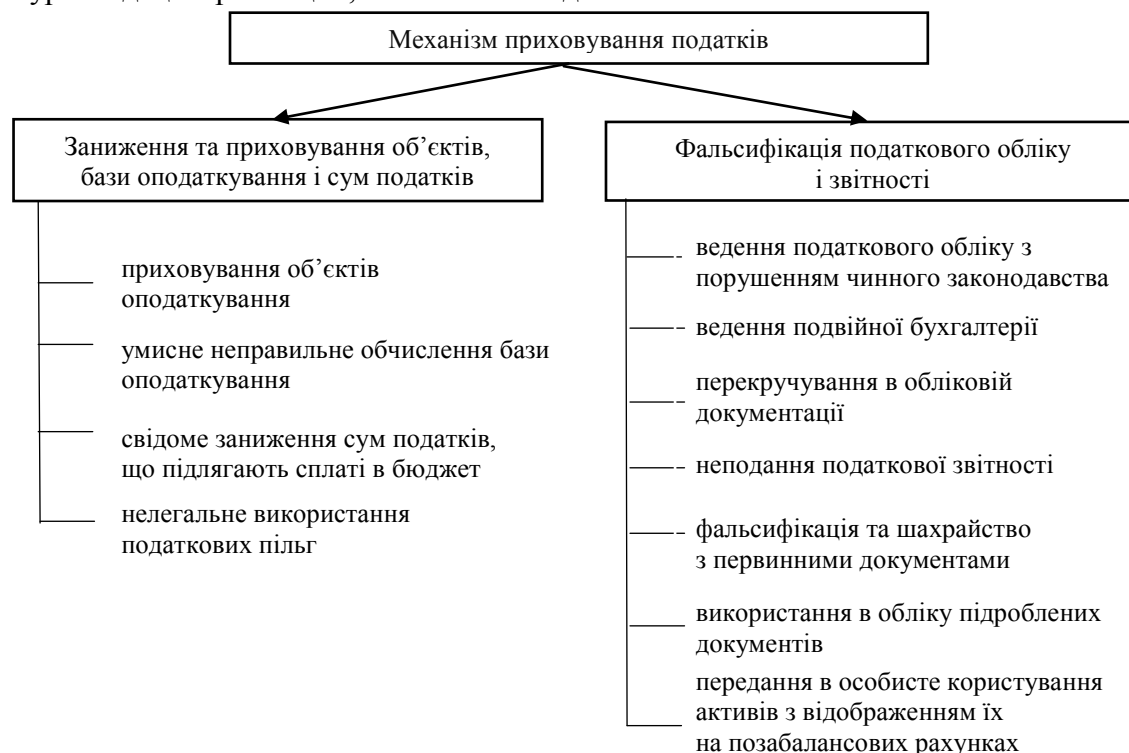

Рис. Механізм приховування податків

Зміст реформ та фінансові наслідки можна зрозуміти, аналізуючи зміни, внесені в податкове та бюджетне законодавство та зробити перші висновки щодо ефективності та реальних напрямів податкової політики.

Під час аналізу змін, за винятком підвищення мінімальної заробітної плати в 2018 році, ми можемо зробити висновок, що основна мотивація для цього полягає не в добробуті населення, а в збільшенні доходів через приховані податки. Передусім внаслідок зростання відбуваються витрати на трансформацію податків, а також збільшення бази оподаткування податку з доходів фізичних осіб і, відповідно, збільшить надходження до державного та місцевих бюджетів.

Слід зазначити, що в більшості країн податкова пільга встановлюється на рівні прожиткового мінімуму чи рівні мінімальної заробітної плати. Тобто нижнє обмеження надбавок повинне бути мінімальними фізіологічними потребами людини, які забезпечують її існування [2, с. 27].

Найбільш спірним податком в податковій системі України є податок на додану вартість (ПДВ). Це найбільше фіскальне значення, але недосконалий механізм його збирання піднімає багато корупційних схем. Для вирішення цього питання було запроваджено систему електронного адміністрування ПДВ. Це позитивно, незважаючи на велику кількість скарг платників податків, що вказує на необхідність удосконалення. Відповідно до податку в іноземних державах, ця проблема вирішується шляхом запровадження диференційованих податкових ставок, в тому числі зниження ставки ПДВ на продукцію.

Звертаючись до теорії оподаткування, можна визначити, що акцизний податок на споживання алкоголю та тютюну – зменшить ці шкідливі продукти, що, в свою чергу, зменшить податок на прибуток [1]. Однак метою змін було збільшення надходжень до місцевих бюджетів.

Таким чином, з одного боку, кількість податків в Україні як би зменшилась, а з іншого боку, почали платити більше податків, з урахуванням прихованого характеру підвищення ставки багатьох податків і зборів.

Отже, не відбулося значної лібералізації податкової системи в результаті податкових реформ останніх років. Причиною цього є використання механізмів приховування податків – уряд підкреслює зниження податків, однак, податкове навантаження в країні коливається від його середнього.

Насамкінець слід зазначити, що податкову систему країни треба змінювати таким чином, щоб більше враховувалися економічні інтереси обох сторін – держави і платників податків, а також усувалася зацікавленість платників у податкових незаконних ухиляннях.

Список використаних джерел: 1. Коротун В., Брехов С., Новицька Н. Трансформація акцизної політики України: монографія / за заг. ред. В. Коротуна. Ірпінь: Видавництво університету ДПС України, 2015. 404 с. 2. Тімарцев О. Ю. Податкові пільги як інструмент регулювання та стимулювання економіки. *Бізнес Інформ*. 2013. № 2. С. 262–267.

УДК 336.226.1

І. В. Підпригора, канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і аудиту
Український державний університет залізничного транспорту, м. Харків, Україна

ДО ПИТАННЯ РЕЄСТРАЦІЇ В ЄДИНОМУ РЕЄСТРІ ПОДАТКОВИХ НАКЛАДНИХ

Ключові слова: єдиний реєстр податкових накладних, податкова накладна, розрахунок корегування.

3 20 травня 2017 року набрала чинності Постанова Кабінету Міністрів України (КМУ) від 26.04.2017 р. № 341 [2], якою було викладено в новій редакції Порядок ведення Єдиного реєстру податкових накладних (ЄРПН), затверджений Постановою КМУ від 29.12.2010 р. № 1246 [3]. Тому виникає необхідність дослідити, яким чином змінився порядок реєстрації в ЄРПН податкових накладних і розрахунків корегування.

Передусім треба зауважити, що Порядок ведення ЄРПН наразі містить визначення податкової накладної та розрахунку корегування. Наведемо їх.

Податкова накладна – електронний документ, який складається платником ПДВ згідно з вимогами Податкового кодексу України (ПКУ) в електронній формі в затвердженому у встановленому порядку форматі (стандарті) та направляється для реєстрації.

Розрахунок корегування кількісних та вартісних показників до податкової накладної – електронний документ, який складається платником ПДВ до податкової накладної згідно з вимогами ПКУ в електронній формі у затвердженому в установленому порядку форматі (стандарті) та направляється для реєстрації.

Реєстрації підлягають податкові накладні та розрахунки корегування незалежно від суми ПДВ в одній податковій накладній/розрахунку корегування.

Поряд з тим до ЄРПН вносяться відомості про податкові накладні та розрахунки корегувань, які прийняті до ЄРПН та підлягають реєстрації, реєстрація яких призупинена, а також ті, щодо яких прийнято рішення про реєстрацію або відмову від реєстрації (п. 4 Порядку ведення ЄРПН).

Податкова накладна завжди складається та реєструється постачальником (продавцем) – платником ПДВ, крім випадку надання послуг нерезидентом. У такому випадку податкову накладну складає та реєструє в ЄРПН зареєстрований на митній території України отримувач (покупець) – платник ПДВ таких послуг (п.п. 8, 9 Порядку ведення ЄРПН).

Отже, враховуючи вимоги чинного законодавства, наведемо етапи реєстрації податкових накладних/розрахунків корегування:

- 1) складання податкової накладної/розрахунку корегування;
- 2) накладення ЕЦП (електронного цифрового підпису) на податкову накладну /розрахунку корегування;
- 3) шифрування податкової накладної/розрахунку корегування;
- 4) направлення податкової накладної/розрахунку корегування до ДФС;
- 5) розшифрування податкової накладної/розрахунку корегування;
- 6) автоматична перевірка податкової накладної/розрахунку корегування;
- 7) прийняття/неприйняття/призупинення реєстрації податкової накладної/розрахунку корегування.

З метою отримання зареєстрованих податкових накладних та/або розрахунку корегування платник податку складає відповідний запит в електронній формі в затвердженому в установленому порядку форматі (стандарті) (п. 201.10 ПКУ та п. 21 Порядку ведення ЄРПН).

Після складання запиту на нього накладається електронний цифровий підпис (ЕЦП) у порядку, передбаченому для накладання ЕЦП на податкову накладну. Після чого платник ПДВ надсилає запит до Державної фіскальної служби (ДФС).

ДФС здійснює пошук вказаних у запиті податкових накладних та/або розрахунку корегування та протягом операційного дня, наступного за днем знаходження запиту, надсилає їх платнику ПДВ.

Список використаних джерел: 1. Податковий кодекс України (редакція від 04.10.2018 р. № 2530–VIII). URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17. 2. Про внесення змін до порядку ведення Єдиного реєстру податкових накладних: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2017 р. № 341. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/341-2017-n. 3. Про затвердження Порядку ведення Єдиного реєстру податкових накладних: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2010 р. № 1246. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/1246-2010-n.

УДК 332.122: 338.43

Н. М. Тополенко, канд. наук з держ.упр., доцент, доцент кафедри обліку, аудиту, аналізу та оподаткування

Д. В. Козова, студент

Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро, Україна

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ

***Ключові слова:** сільськогосподарські підприємства, спрощена система оподаткування, державна підтримка, стимулювання, розвиток.*

Функціонування сільськогосподарських товаровиробників повинно передбачати різнопланову державну підтримку у фіскальній сфері, у тому числі, надання певних пільг при

оподаткуванні. На сьогодні сучасна система державної підтримки та оподаткування аграріїв не є досконалою та ефективною.

Дослідженням особливостей оподаткування сільськогосподарських підприємств в умовах змін податкового законодавства присвячені праці таких науковців, як О. Ю. Лупенко, О. В. Олійник, Л. Д. Тулуш, Р. В. Сідоренко.

Протягом останніх років система підтримки сільськогосподарських товаровиробників зазнавала значних змін. Основними джерелами підтримки аграріїв були пільги з податку на додану вартість та застосування фіксованого сільськогосподарського податку (з 1 січня 2015 р. – єдиного податку 4-ї групи), що дозволяло, зокрема, не платити сільгосппідприємствам податок на прибуток, і це становило понад 90 % усієї підтримки галузі.

1 січня 2017 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2017 році» від 20 грудня 2016 р. № 1791-VIII, яким внесено відповідні зміни до ПКУ в частині врегулювання окремих питань, пов'язаних зі скасуванням спеціального режиму [3]. У 2018 році відбулося виділення аграрним виробникам державних субсидій розміром понад 6,3 млрд грн. Проте критерії доступу та розподілу субсидій також зазнали значних змін.

Розподіл дотацій на основні фактори виробництва для фермерських господарств (далі – ФГ) та підприємств, залежно розміру, наведено на рис. 1–4 [1].

Рис. 1. Великі ФГ (100-500 га)

Рис. 2. Середні ФГ (50-100 га)

Рис. 3. Малі ФГ (до 50 га)

Рис. 4. Корпоративні с/г підприємства

Аналізуючи рис. 1–4, зазначимо, що головними постачальниками засобів виробництва є постачальники засобів виробництва, оскільки понад 80 % дотацій у кінцевому підсумку є їхнім прибутком. У грошовому виразі, вони отримують близько 4,8 млрд грн із 6,3 млрд грн, що виділені на підтримку аграріїв.

Орендодавці становлять другу групу бенефіціарів дотацій. Загалом вони отримують більш ніж 7 % від загального обсягу дотацій, тобто дохід цієї групи збільшився більше ніж на 500 млн грн. Найменше отримують працівники, адже їх приросту доходів становить від 4 до 7 % від загального обсягу дотацій [1].

Галузь має розвиток не завдяки, а всупереч заходам державного регулювання: трансферти від споживачів, які в результаті аграрної політики субсидуються державою, не перекривають від'ємних трансферів з інших джерел та перерозподіляються не на користь підтримки галузі [2].

Таким чином, наведений аналіз обґрунтовує необхідність перегляду/відмови від поточних програм підтримки та розробки більш продуманої політики підтримки аграріїв. Як наслідок, важливим аспектом постає дослідження зарубіжного досвіду стимулюючого впливу оподаткування на виробництво с.-г.продукції, з метою його запровадження в Україні.

Список використаних джерел: 1. Нів'євський О. Вплив податкових пільг сільськогосподарським підприємствам на продуктивність сектора. URL: <https://voxukraine.org/uk/impact-of-the-agricultural-tax-exemptions-on-the-sector-productivity-ua>. 2. Нів'євський О., Нейтер Р. Нова система підтримки аграріїв в Україні: хто насправді у виграві? URL: <https://voxukraine.org/uk/nova-sistema-pidtrimki-agrariyiv-v-ukrayini-hto-naspravdi-u-vigrashi>. 3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2017 році: Закон України від 20.12.2016 р. № 1791-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1791-19>.

УДК 336.226

Т. М. Лаптії, канд. екон. наук, ст. викладач кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

О. В. Сергієнко, магістрант

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ДИВІДЕНДІВ

Ключові слова: дивіденди, авансовий внесок з податку на прибуток, податок на репатріацію, податок на додану вартість, податок з доходів фізичних осіб, військовий збір.

Нині актуальним залишається питання оподаткування дивідендів, що залежить від податкового статусу юридичної особи, яка їх нараховує (платник податку на прибуток чи платник єдиного податку), та того, кому їх нараховують (юридичним чи фізичним особам, резидентам чи нерезидентам).

Згідно з чинним податковим законодавством для оподаткування дивідендів застосовуються такі види платежів:

- авансовий внесок з податку на прибуток;
- податок на прибуток при виплаті доходів нерезидентам (податок на репатріацію);
- податок на додану вартість (ПДВ);
- податок з доходів фізичних осіб (ПДФО);
- військовий збір.

Особливості оподаткування дивідендів залежно від податкового статусу суб'єкта, що здійснює виплату дивідендів, наведено в таблиця.

Таблиця

Платежі з оподаткування дивідендів в залежності від податкового статусу суб'єкта, що здійснює виплату дивідендів

Суб'єкт, що здійснює виплату дивідендів	
1	2
Юридична особа – платник податку на прибуток	Юридична особа – платник єдиного податку
Авансовий внесок з податку на прибуток (пп. 57.1¹.2 п. 57.1¹ ст. 57 ПКУ)	
Вноситься до бюджету до/або одночасно з виплатою дивідендів за ставкою 18 % (п. 136.1 ст. 136 ПКУ). Не зменшує суму дивідендів, яка підлягає виплаті, та зараховується потім у рахунок сплати податку на прибуток.	Не справляється починаючи з 01.01.2018 р. (пп. 57.1 ¹ .2 п. 57.1 ¹ ст. 57 ПКУ)

1	2
Не справляється платником податку, прибуток якого звільнено від оподаткування (пп. 57.1 ¹ .3 п. 57.1 ¹ ст. 57 ПКУ), стосується лише розміру прибутку, який звільнено від оподаткування. Справляється при здійсненні виплат юридичним особам (резидентам і нерезидентам) Не справляється при здійсненні виплат фізичним особам	
Податок на додану вартість	
Виплата дивідендів у натуральній формі є фактично продажем товарів, тому оподатковується ПДВ на загальних підставах за ставкою 20% (пп. 14.1.202 п. 14.1 ст. 14 Податкового кодексу). Емітент, який виплачує дивіденди у натуральній формі, має скласти податкову накладну в електронній формі, зареєструвати її в Єдиному реєстрі податкових накладних та включити суму ПДВ до податкових зобов'язань звітного періоду. Виплата дивідендів у грошовій формі не є операцією, яка оподатковується ПДВ	
Податок на прибуток при виплаті доходів нерезидентам (податок «на репатріацію»)	
При виплаті дивідендів нерезидентам	
Є податковим агентом нерезидента та сплачує за нерезидента податок із суми дивідендів за ставкою 15% (пп. 141.4.2 п. 141.4 ст. 141 ПКУ кодексу). У разі наявності міжнародного договору України про уникнення подвійного оподаткування з країною, резидентом якої є нерезидент, положення таких міжнародних договорів є вищими ніж положення внутрішнього українського законодавства. З нерезидента в Україні може і не стягуватися цей податок у разі сплати ним податків за дивіденди, отримані з України, в країні його резиденції та наявності відповідного міжнародного договору України з його країною	
Податок з доходів фізичних осіб (при виплаті дивідендів фізичним особам)	
Оподатковуються за ставками ПДФО	
5 % – при отриманні дивідендів за акціями та корпоративними правами, нарахованим резидентами - платниками податку на прибуток підприємств (крім доходів у вигляді дивідендів за акціями, інвестиційними сертифікатами, які виплачуються інститутами спільного інвестування) (пп. 167.5.2 п. 167.5 ст. 167 ПКУ)	9 % - при отриманні дивідендів за акціями та/або інвестиційними сертифікатами, корпоративними правами, нарахованими нерезидентами, інститутами спільного інвестування та суб'єктами господарювання, які не є платниками податку на прибуток (пп. 167.5.4 п. 167.5 ст. 167 ПКУ)
18 % - при отриманні дивідендів на користь фізичних осіб за акціям чи корпоративними правами, які мають статус привілейованих або інший статус, який передбачає їх виплату у фіксованій сумі або у сумі, що є більшою за суму виплат, яка розраховується на будь-яку іншу акцію (корпоративне право) (п. 167.1 ст. 167 та пп. 57.1 ¹ .4 п. 57.1 ¹ ст. 57 ПКУ)	
Військовий збір (при виплаті дивідендів фізичним особам)	
Сплачується за загальною ставкою 1,5 % (пп. 1.2 п. 16 ¹ підрозд. 10 розділу XX ПКУ кодексу)	

З проведеного аналізу процедури оподаткування дивідендів можна зробити висновок, що вона є складною і передбачає нерівноправні умови для засновників (учасників) юридичних та фізичних осіб. Зокрема, юридична особа – платник податку на прибуток, отримуючи повну суму дивідендів від іншої юридичної особи – платника податку на прибуток, не включає ці доходи до бази оподаткування. Проте фізична особа, яка отримує дивіденди, отримує суму доходу, зменшену на суму податків, які утримуються юридичною особою-емітентом як податковим агентом.

Подальшим напрямом вирішення проблеми оподаткування дивідендів є запровадження змін до податкового законодавства з метою забезпечення податкових стимулів для всіх учасників та їх справедливого оподаткування.

Список використаних джерел: 1. Податковий кодекс України від 02.12.2010р. № 2755-VI (зі змінами і доповненнями). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n1370>.

Є. І. Дмитренко, студент

Науковий керівник: **В. А. Таращенко**, канд. екон. наук, доцент кафедри аудиту та економічного аналізу УДФСУ

Університет державної фіскальної служби України м. Ірпінь, Україна

СХЕМИ МІНІМІЗАЦІЇ СПЛАТИ ПОДАТКОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ТА ЗАХОДИ ПРОТИДІЇ ЇМ

Ключові слова: податкове зобов'язання, платник податків, податковий облік, мінімізація, протидія.

На сучасному етапі вітчизняна система оподаткування характеризується недостатньою ефективністю та потребує деяких вдосконалень, спрямованих на приведення у відповідність до стандартів розвинених країн. Суттєвою проблемою, що вимагає врегулювання, була і залишається мінімізація сплати податків.

На жаль, підприємства для збільшення власно прибутку використовують різні методи або схеми мінімізації сплати податкових зобов'язань.

Умовно можна поділити схеми мінімізації на дві групи:

1 група – легальні схеми мінімізації податкових зобов'язань (законні), коли платник податків має право вибрати для укладення та виконання угоди такий спосіб, який буде мінімально обтяжувати його податковими платежами.

Така дія є правомірною і не тягне за собою будь-якої відповідальності платника податків [2].

2 група – протиправні схеми мінімізації сплати податків, які мають ознаки шахрайства (незаконні).

Здійснення мінімізації податкових платежів, що відносяться до 2 групи, тягне за собою певну фінансово-правову відповідальність, яка повинна накладатися на кожного порушника без винятку. Саме завдяки тому, що винні особи будуть нести покарання, можливо досягнути певних зрушень у податковій системі.

На сьогодні платники податків намагаються мінімізувати свої податки законним шляхом, тобто проаналізувати податкове законодавство та знайти для себе оптимальний законний підхід для сплати податкового зобов'язання.

Але все-таки є випадки умисного ухилення від сплати податків, збитки від якої значно більші.

Наприклад, у грудні 2017 року набула великого розголосу ситуація з АЗС, яку розкрили органи ДФС.

За 2016 рік до зведеного бюджету АЗС сплатили 2,8 млрд грн податків, а у 2017 році надходження від таких підприємств скоротились майже вдвічі та становили всього 1,2 млрд грн [1].

Водночас обсяги реалізації нафтопродуктів у 2017 році, зокрема, за рахунок зростання ціни більш як на 70 %, збільшились на 1,9 млрд грн: з 60,9 млрд грн у 2016 році до 62,8 млрд грн у 2017 році. Проведені перевірки викрили 4 схеми, за допомогою яких АЗС вдалось мінімізувати свої податки та скоротити суми податкового зобов'язання [1].

1 схема. Ухилення від сплати роздрібного акцизного податку при реалізації нафтопродуктів кінцевим споживачам. АЗС реалізовували нафтопродукти власного видобутку за договорами комісії через низку суб'єктів господарювання, які здійснювали фінансово-господарську діяльність із роздрібною торгівлю паливом через мережу АЗС протягом нетривалого часу, а потім збанкрутіли. У своїх звітах комісіонери звітували про продаж повного обсягу пального без нарахування та сплати 5 % акцизного податку. Недоплата акцизного податку за рахунок використання такої схеми на одному з підприємств складає близько 100 млн грн.

2 схема. Оформлення договорів комісії або зберігання нафтопродуктів при реалізації паливно-мастильних матеріалів кінцевим споживачам.

Під час проведення перевірки підприємства групи «БРСМ» було виявлено факт невідображення в податковому обліку підприємством доходів від реалізації нафтопродуктів. Підприємство отримує нафтопродукти згідно з умовами договорів зберігання. Далі такі нафтопродукти реалізуються платником податків через мережу АЗС, причому доходи від реалізації АЗС «БРСМ» не визнає, посилаючись на договори зберігання. Таким чином, підпри-

ємство ігнорує основні правила податкового обліку – якщо ти отримуєш дохід від майна, яке тобі не належить, сформуєш дохід та заплати податки.

3 схема. Надання податкової вигоди третім особам шляхом торгівлі податковими зобов'язаннями. АЗС «БРСМ» реалізували паливо-мастильні матеріали кінцевому споживачу через мережу АЗС. Наприкінці робочого дня підприємствами випикується зведена податкова накладна та інші первинні документи на адресу ризикових підприємств, які нібито придбавали протягом цього дня ПММ на АЗС за готівкові кошти. Причому згідно з реєстром чеків заправка автомобілів такими контрагентами відбувається від 500 до 2500 разів у день.

4 схема. Зменшення податкових зобов'язань з ПДВ за рахунок здійснення передплат без мети отримання товарів. Підприємства укладають договори на придбання паливо-мастильних матеріалів на умовах передплат у підприємств, які не мають відповідної ділової репутації на ринку нафтопродуктів, крім того – взагалі не ведуть фінансово-господарську діяльність у цій сфері.

Під час перевірок підприємств було встановлено, що завдяки використанню цієї схеми бюджет недоотримав ПДВ на 591 млн грн.

Підсумком є те, що мінімізація податкових платежів поділяється на дві групи і для кожної з них повинні діяти різні методи та підходи для протидії схемам мінімізації.

1 група – мінімізація, яка відповідає закону. Для цієї групи характерними будуть такі заходи:

- формування у платників податків високого рівня податкової культури, що є головним та основним заходом у цій групі мінімізації;
- добровільна та законна сплата податків повинна викликати у платників податків власний інтерес;
- в органах ДФС повинні застосовуватися дієві протидії таким схемам.

2 група – порушує норми законодавства. Заходи протидії – адміністративні методи (штрафи, притягнення до відповідальності).

При цьому є доведеним, що спрощення податкового права спрощує і способи його адміністрування, а потім і ускладнює його порушення вживання з метою мінімізації податків.

Вчасні профілактичні заходи щодо застереження фактів ухилення від сплати податків надасть нагоду до формування свідомого інтересу з боку суб'єктів господарювання на добровільні розрахунки за податками та дасть правозбільшити податкові надходження до бюджету.

Список використаних джерел: 1. У Офісі великих платників розповіли про схеми оптимізації податків на ринку пального. *TaxLink новини*. 2018. URL: <https://taxlink.ua/ua/news/u-ofisi-velikih-platnikov-rozpozvili-pro-shemi-optimizacii-podatkov-na-rinku-palnogo.htm>. 2. Податкова оптимізація. *TaxLink новини*. 2018. URL: <https://taxlink.ua/ua/analytics/podatkova-perekvalifikacija/shho-take-podatkova-optimizacija-optymizaciya>.

УДК 336.225.673

О. О. Ковальчук, студентка

Науковий керівник: **В. А. Тарашенко**, канд. екон. наук, доцент кафедри аудиту і економічного аналізу

Університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь, Україна

ОЦІНКА АНАЛІТИЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОДАТКОВОГО АУДИТУ

Ключові слова: ефективність, податковий аудит, податки, податкові перевірки, результативність податкової перевірки, податкові надходження.

Значна кількість порушень податкового законодавства, зростання числа схем із мінімізації сплати податків вимагає постановки питання вивчення та аналізу ефективності податкового аудиту.

Податковий аудит, як один із пріоритетних напрямів контрольної діяльності, маючи свою специфіку й особливості, потребує аналізу ефективності його здійснення з власними критеріями оцінки, обґрунтуванням показників та їх інтерпретацію.

Під ефективністю податкового аудиту слід розуміти такі його характеристики, як суспільна корисність, продуктивність, окупність тощо.

Рівень ефективності податкового аудиту зумовлений складною взаємодією чинників організаційного, політичного та морально-ідеологічного характеру. Саме тому виникає необхідність визначення факторів, які можуть як позитивно, так і негативно впливати на таку ефективність [1].

Оскільки податковий аудит – це діяльність з проведення податкових перевірок повноти та правильності нарахування та сплати податків та зборів, то практично його ефективність можна представити як співвідношення виявлених порушень податкового законодавства у формі donaraxovanih sum podatkov do resursiv, які були витрачені на виявлення таких порушень.

В структурі ДФС функцію податкового аудиту здійснює Департамент аудиту ДФС України. Аналіз динаміки ефективності роботи Департаменту аудиту за 2014-2017 роки наведено в таблиці.

Таблиця

Показники ефективності роботи Департаменту аудиту за 2014-2017 роки

Показник	Рік			
	2014	2015	2016	2017
Сума donaraxovanih грошових зобов'язань, яка підлягає погашенню, тис. грн	7 963 822	4 611 007	6 103 433	16 300 557
Ланцюговий темп зростання суми donaraxovanih грошових зобов'язань, яка підлягає погашенню, %	-	57,90	132,37	267,07
Податкові надходження до зведеного бюджету України, млн грн	353 968,12	507635,9	650781,7	828 158,82
Ланцюговий темп зростання податкових надходжень до зведеного бюджету України, %	-	143,41	128,20	127,26
Кількість перевірок, результати яких узгоджено	33 613	21 663	18 485	19 169
Середня результативність однієї перевірки, тис. грн	236,93	212,85	330,18	850,36

Джерело: розраховано автором за даними ДФС України [2] та ДКС України [3].

Загалом, реальну ефективність податкового аудиту можна оцінити за допомогою наступних показників: кількість проведених перевірок, сума donaraxovanih грошових зобов'язань, темп зростання суми donaraxovanih грошових зобов'язань, середня результативність однієї перевірки і т. д.

З іншого боку, зростання donaraxovanih податків говорить про збільшення порушень податкового законодавства. Тому результатом ефективної контрольної роботи може виступати також зростання податкових надходжень до бюджету при зменшенні суми donaraxovanih податкових зобов'язань, що свідчатиме про підвищення рівня податкової культури та добровільної сплати податків.

Провівши необхідні розрахунки, бачимо, що динаміка показників ефективності не характеризується чіткою тенденцією до зростання або спадання, оскільки середня результативність однієї перевірки у 2015 році порівняно з 2014 роком зменшилась на 10,16 %, проте зростала у 2016-2017 роках. Зокрема значне її збільшення відбулось у 2017 році – у порівнянні з 2016 роком темп зростання становив 275,54 %.

Щодо кількості проведених перевірок, результати яких узгоджено, то бачимо тенденцію до зменшення їх кількості протягом 2014-2016 років. У 2017 році порівняно з 2016 роком відбулось незначне зростання кількості перевірок, однак великий скачок у величині donaraxovanih податків, а саме на 167,07 %.

Порівнюючи темпи зростання сум donaraxovanih податків, які підлягають погашенню внаслідок проведення податкових перевірок та сум податкових надходжень до зведеного бюджету, бачимо, що ланцюгові темпи зростання donaraxovan'ya мають тенденцію до зростання (від 57,90 % у 2015 році до 267,07 % у 2017 році), а от аналогічні показники щодо податкових надходжень протягом досліджуваного періоду, хоч і не такими стрімкими темпами, проте, зменшуються (від 143,41 % у 2015 році до 127,26 % у 2017 році).

Таким чином, якщо розглядати ефективність роботи Департаменту аудиту з позиції збільшення donaraxovan'ya, тобто в короткостроковій перспективі, то у 2017 році така ефективність значно зросла. Однак якщо розглядати ефективність податкового аудиту з

позиції підвищення податкової культури платників податків, то така ефективність є слабкою, оскільки податковий аудит у цьому випадку є засобом примусу сплати податків. На нашу думку, слід проводити масову роз'яснювальну роботу контролюючими органами для розуміння платниками податків необхідності сплати податків і у результаті отримати зменшення ухилень від сплати податкових зобов'язань.

Список використаних джерел: 1. Олейнікова Л. Г. Підвищення фіскальної й економічної результативності податкового адміністрування в Україні. *Фінанси України*. 2011. № 10. С. 47–59. 2. Державна фіскальна служба України. URL: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/pokazniki-roboti/kontrolno-perevirochna-robota>. 3. Державна казначейська служба України. URL: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=14647>.

УДК 657

Т. А. Неділя, студент

Науковий керівник: **В. О. Петровська**, викладач

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ТА ІНШИХ КРАЇН СВІТУ

Ключові слова: податок, податок на прибуток підприємств, податок на доходи фізичних осіб, податок на додану вартість, податок на майно.

Призначення податкової системи полягає не лише у збиранні податків та забезпеченні дохідної частини бюджету для виконання державою своїх функцій, а й у сприянні досягненню стратегічної мети розвитку національної економіки.

Податкова система України маючи достатній досвід існування не створила ефективного механізму функціонування, здатного стимулювати розвиток економіки. Відсутність стабільної законодавчої, ефективної економічної та виваженої податкової політики призвело до тінізації економіки і низьких темпів економічного розвитку країни.

Удосконалення податкової системи України становить у сучасних умовах одну з актуальних проблем. Від її вирішення залежить наповнення державного бюджету, подальше розгортання підприємництва, інвестування важливих галузей народного господарства та соціальний захист населення [3].

Метою роботи є вивчення досвіду податкових систем різних країн світу та порівняння з податковою системою України.

У своєму дослідженні ми проаналізували податкову систему України, країни сусідки – Польщі, індустріально розвинених країн - США, Німеччини, Швеції та однієї з найменших країн в Європі – Люксембург. Порівнювали їх за такими видами податків: податок на прибуток підприємств, податок на доходи фізичних осіб, податок на додану вартість, податок на майно. Порівняльна характеристика податків різних країн наведена в таблиці 1.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика податків різних країн за 2017 рік

Податок	Країна					
	Україна	Польща	США	Німеччина	Швеція	Люксембург
1	2	3	4	5	6	7
Податок на прибуток підприємств	18% - загальна ставка	19% - загальна ставка; 15% якщо дохід не перевищує 1,2 млн. євро; 3%, 5,5%, 8,5% - ставки знижені	за регресивними ставками: дохід від 50\$ тис. до 335\$ тис. - ставки 15%-39%; дохід понад 335\$ тис. до 10\$ млн. - ставка знижуються до 34%; дохід від 10\$ млн. і більше ставка збільшується до 35% + фіксована сума до ставки	15% - загальна ставка 5,5% доплата за солідарність 3,5% -14% торгового податку яка змінюється в залежності від виду діяльності	22% - загальна ставка	21% - загальна ставка; 20% - дохід не перевищує 15000 євро; 7% - додатковий збір

Закінчення табл. 1

1	2	3	4	5	6	7
Податок на доходи фізичних осіб	18% - загальна ставка; 5% - дивіденди, 15% - оподаткування пенсій; 1,5% - військовий збір; 0%, 5%; 18% - об'єктів спадщини	18% - якщо прибуток від 3091 до 85520 польських золотих при доходах, які складають більше 85520 тисяч злотих – 32%; 19% - дивіденди	10%-37% від доходу; 30% - дивіденди; 18% до 40%, 45% на спадщину	14%-42% від доходу; 45% - від доходу що перевищує 254447 євро в рік; 7%-30%, 30%-50% на спадщину	0% - 420800 шведських крон; 20% - 602600 шведських крон; 25% - більше 602800 шведських крон; 10% - дивіденди і роялті	0% - дохід менше 11265 євро; 40% - дохід вище 100000 євро
Податок на додану вартість	20% - загальна ставка; 7%, 0% - знижені ставки	23% - загальна ставка; 8%, 5%, 3%, 0% - знижені ставки	4-7% податок від продажів	19% - загальна ставка; 0%, 7% - знижені ставки	25% - загальна ставка; 12%, 6% - знижена ставка	15% - загальна ставка; 12%, 6%, 3% - знижена ставка
Податок на майно (нерухомість, транспортний податок)	1) до 1,5 % МЗП за 1 кв. м пл. нерухомого майна; 2) 25 000 грн. на рік за кожен легковий автомобіль	1) не більше 0,74; 0,89; 23,03 злотих за 1 кв. м нерухомого майна; 2) транс-й податок - від повної маси транс-го засобу	1) 1% оціночної вартості нерухомого майна; 2) від 18 до 60 центів на галон в ціні палива	1) 3,5%-5% від вартості нерухомості; 2) від виду двигуна, його об'єму, терміну експлуатації та наявності каталізатора	0,5-1,3% від вартості нерухомості; 2) відсутній	1) 0,7 -1% від вартості майна 2) відсутній

Високий рівень податкового навантаження призводить до зменшення економічної активності, сповільнення росту валового внутрішнього продукту та сприяє відпливу капіталу з країни. Але якщо податкове навантаження зменшити до занадто низького рівня, то виникне ситуація за якої бюджети всіх рівнів не дотримуватимуть кошти і відповідно не зможуть фінансувати програми економічного та соціального розвитку. Тому враховуючи позитивний досвід інших країн необхідно спрямувати реформування податкової системи України на досягнення балансу в частині податкового навантаження, з урахуванням інтересів платників податків та держави [2]. Порівняльна характеристика показників ВВП та податкового навантаження наведена в таблиці 2 та рисунках 1, 2, 3.

Таблиця 2

Порівняльна характеристика показників ВВП та податкового навантаження за 2017 рік

Показники	Україна	Польща	США	Німеччина	Швеція	Люксембург
ВВП країни, мільярдів доларів	119	468	19391	3685	511	59,5
ВВП на душу населення, доларів	8713	29521	59501	50425	51475	106374
Податкове навантаження, у %	39,6	34,2	25	30	44,5	39,4

Рис. 1. Показники ВВП різних країн за 2017 рік

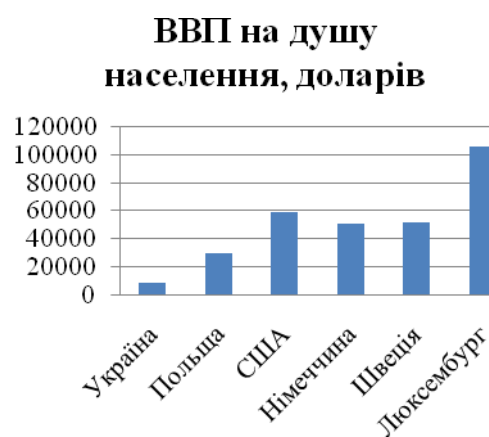

Рис. 2. Показники ВВП на душу населення за 2017 рік

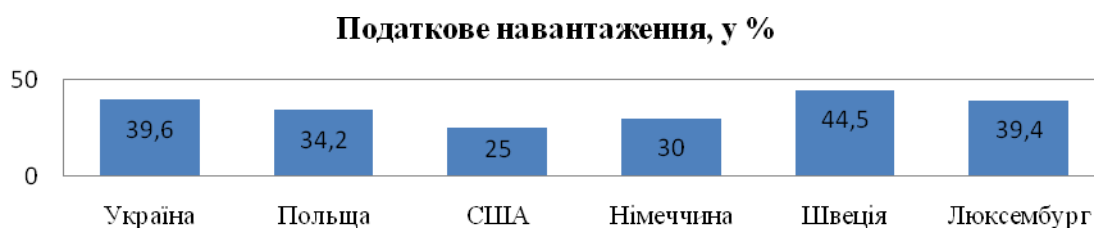

Рис. 3. Показники податкового навантаження різних країн за 2017 рік

Податки мають досить високу питому вагу в дохідній частині бюджету будь-якої держави, тому що вони є основним джерелом його наповнення. У різних країнах світу податкові системи відрізняються за типом побудови, кількістю податків, ставками податкових платежів, методикою їхнього розрахунку, видом стягнення тощо. Але всі вони базуються на загальних принципах, які для удосконалення податкової системи повинна врахувати Україна: 1) держава повинна працювати на людей – і тому люди, по-перше, знають, на що їхні податки витрачаються; по-друге, вони можуть впливати, хоча й опосередковано, на те, який розмір податків із них стягується; 2) стабільність законодавчої бази - вона не може бути незмінною протягом десятиліть, але принципові положення сплати податків не повинні змінюватись тривалий час; 3) ефективність – податок не повинен суттєво впливати на прийняття економічних рішень, але якщо це відбувається, то вплив має бути мінімальним; 4) єдиний підхід до трактування положень - більшість податкових систем світу побудовані таким чином, що не дозволяють вільно трактувати різні положення, з одного боку, платниками податків, а з другого – податковими органами.

Список використаних джерел: 1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. 2. Савченко А. М. Аналіз рівня податкового навантаження в контексті імплементації європейських стандартів у національну економіку України. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/5_2018/23. 3. Система оподаткування Польщі. URL: <http://www.findbiz-pl.com/opodatкування>. 4. Рейтинг країн по ВВП 2017: позиція України та інших країн світу. URL: <https://allkharkov.ua/articles/biz/reiting-stran-po-vvp-i-gosdolg-2017>. 5. Рейтинг країн по ВВП на душу населення 2017. URL: <https://aftershock.news>. 6. Система оподаткування в Німеччині. URL: <http://aeroviza.in.ua/migratsiya/sistema-nalogooblozheniya-v-germanii>. 7. Прибутковий та інші податки в Швеції. URL: <http://aeroviza.in.ua/migratsiya/podohodnyu-i-drugie-nalogi-v-shvecii-v-2018>. 8. Податки у Люксембурзі: податкова реформа. URL: <https://offshorewealth.info/offshore-tax/tax-reform-luxembourg-2017>. 9. Податки в Америці. URL: <http://anothercitizenship.com/pmzh/nalogi-v-amerike>.

СТАН ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАТКОВОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ

Ключові слова: податковий аудит, перевірка, податки, ДФС.

На сучасному етапі розвитку податковий аудит в Україні відіграє важливу роль для податкової системи країни, оскільки виступає інструментом контролю правильності обчислення, своєчасності й повноти сплати податків і зборів відповідно до вимог чинного законодавства. При цьому поняття податкового аудиту не закріплено нормативно-правовими актами. З цього постає актуальність дослідження стану нормативно-правового забезпечення податкового аудиту та пошуку шляхів його вдосконалення.

Серед науковців, які досліджували проблему нормативно-правового забезпечення податкового аудиту в Україні, були: О. В. Артюх, М. П. Войнаренко, О. І. Малишкін, М. І. Мельник, О. А. Петрик, А. Ю. Редько, В. В. Рядська, В. А. Онищенко, А. О. Чугаєв та інші.

Метою роботи є вивчення стану нормативно-правового забезпечення податкового аудиту й пошук шляхів його вдосконалення.

Проаналізувавши Податковий кодекс України, постанови Кабінету Міністрів України щодо проведення контрольно-перевірочної роботи, розпорядження ДФС, було встановлено, що на сьогодні є проблема відсутності в нормативно-правових актах визначення поняття «податковий аудит». Невизначеність змісту поняття податкового аудиту не дає чіткого розуміння його мети, завдань, цілей та функцій.

Іншою проблемою, яка виникає через відсутність законодавчого закріплення дефініції податкового аудиту як методу контролю державних органів у сфері оподаткування, є віднесення податкового аудиту деякими науковцями до сфери діяльності незалежних аудиторів. Прихильники даної думки переконані, що «застосування терміна «податковий аудит» державними органами податкового контролю під час здійснення перевірки бухгалтерського та податкового обліку господарчих суб'єктів з метою оподаткування некоректно, тому що такий вид діяльності не відповідає вимогам аудиту та взагалі суперечить сутності аудиту» [3, с. 147]. На нашу думку, таке твердження є не коректним, оскільки необхідно розмежовувати податковий аудит як метод контролю, який повинен здійснюватися лише контролюючими органами, і аудит оподаткування підприємств як один із напрямів діяльності незалежних аудиторських фірм.

Поняття податкового аудиту використовується в практичній діяльності контролюючих органів та суб'єктів господарювання, але в нормативно-правових актах України переважно застосовується поняття перевірки [1, с. 12]. У більшості випадків податковий аудит проводиться у вигляді документальної перевірки. Відповідно до Податкового кодексу України документальною перевіркою вважається перевірка, предметом якої є своєчасність, достовірність, повнота нарахування та сплати всіх передбачених цим Кодексом податків і зборів, а також дотримання валютного та іншого законодавства [2, с. 201].

Крім Податкового кодексу, проведення перевірок контролюючими органами регулюється такими основними нормативно-правовими актами, як: Наказ Мінфіну «Про затвердження Порядку оформлення результатів документальних перевірок дотримання законодавства України з питань державної митної справи, податкового, валютного та іншого законодавства платниками податків – юридичними особами та їх відокремленими підрозділами» від 20.08.2015 № 727; Наказом ДФС України від 28.07.2015 року № 543 «Про забезпечення комплексного контролю податкових ризиків з ПДВ»; Наказом Міністерства доходів і зборів України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організації та проведення камеральних перевірок податкової звітності платників податків, крім перевірок податкової декларації про майновий стан і доходи та податкової декларації платника єдиного податку –

фізичної особи-підприємця» від 14.06.2013 р. № 165; наказом Державної фіскальної служби України від 17.07.2015 № 511 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організації та проведення органами державної фіскальної служби зустрічних звірок, обміну податковою інформацією при здійсненні податкового контролю» та іншими. Але в них також не вказано чіткого визначення податкового аудиту.

На наш погляд, у податковому аудиті головною проблемою є відсутність закону України, який би містив визначення податкового аудиту, його предмет, об'єкт, суб'єкти, завдання, функції, алгоритм проведення. Наявність такого закону сприяла б підвищенню ефективності проведення податкового аудиту, що, в свою чергу, позитивно відобразиться на підвищенні ефективності податкового контролю загалом.

Таким чином, можемо зробити висновок, що на даний час відсутні основні законодавчі акти, які б повністю регулювали проведення податкового аудиту контролюючими органами. У зв'язку з цим, на наше переконання, необхідно вжити таких заходів у напрямку нормативно-правового забезпечення податкового аудиту:

– розмежувати поняття «податковий аудит» і «аудит оподаткування підприємств», закріпивши в Податковому кодексі України визначення податкового аудиту як способу податкового контролю, який здійснюється лише контролюючими органами;

– розробити та ввести в дію законопроект щодо регулювання проведення податкового аудиту контролюючими органами, який би закріпив визначення податкового аудиту, його предмет, об'єкт, суб'єктів, мету, завдання, функції та єдину методику здійснення;

– використовувати світову практику та міжнародний досвід щодо вдосконалення нормативно-правового забезпечення податкового аудиту та його проведення в Україні.

Список використаних джерел: 1. Чугаєв А. О., Онищенко В. А. Податковий аудит. Ірпінь: Академія ДПС України, 2003. 398 с. 2. Податковий кодекс України: законодавство зі змінами та допов. Станом на 7 лют. 2017 року: (офіц. текст). Київ: Паливода А. В., 2017. 844 с. 3. Дугар Т. Є. Податковий аудит: проблеми європейського перетворення. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/25-2-2017/32.pdf>.

УДК 336.226.212.2

А. Д. Печко, студентка

Научный руководитель: В. Н. Коротышевская, ст. преподаватель
УО «БрГТУ»

ЗНАЧЕНИЕ ЗЕМЕЛЬНОГО НАЛОГА В СОВРЕМЕННОЙ ЭКОНОМИКЕ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Ключевые слова: налог на землю, платежи в бюджет, доходы бюджета.

Развитие хозяйственного механизма, предпринимательской деятельности создает необходимость изменения отношения к природным ресурсам. В первую очередь к земле. Посредством налогового регулирования создаются условия для появления финансовых источников ради проведения мероприятий по улучшению землепользования.

Так, целью введения платы за землю является стимулирование рационального природопользования и освоения земель, обеспечение развития инфраструктуры в населенных пунктах, поэтому платежи за землю используются на цели финансирования мероприятий по землеустройству, ведению земельного кадастра, мониторинга, охране земель, а также на инженерное и социальное обустройство территории.

Ставки земельного налога не высоки, и доля платежей по налогу за пользование землей низкая, однако он приносит ежегодный и стабильный доход государству. Рассмотрим размер дохода бюджета Республики за последние два года (табл. 1).

Таблица 1

*Структура платежей в бюджет, контролируемых налоговыми органами,
за 2016-2017 годы*

Наименование платежей	Поступления, млн р.		Удельный вес в доходах бюджета		Отклонение (+/-), п.п.
	2016 г.	2017 г.	2016 г.	2017 г.	
Доходы бюджета, контролируемые МНС	20 598,4	22 358,1	100,00%	100,00%	–
Налоговые доходы	17 251,5	19 011,3	83,80%	85,00%	1,3
из них:					
Земельный налог	616,2	590,8	3,00%	2,60%	-0,4

Источник: [1].

Изучая данные, предоставленные Министерством по налогам и сборам, представленные в табл. 1 можно сделать вывод о том, что в целом налоговые платежи составляют более 80 % доходов бюджета. Однако земельный налог в 2016 году занимал 3 %, а в 2017 году уже всего 2,60 %, что говорит о тенденции уменьшения доли земельного налога в доходах бюджета на 0,4 %, в то время как доля налоговых доходов в общей сумме доходов, контролируемых МНС увеличилось на 1,3% – с 83,80 до 85 %. Рассмотрим суммы поступлений земельного налога в разрезе областей (табл. 2).

Таблица 2

*Доходы бюджета Республики Беларусь, контролируемые налоговыми органами,
по земельному налогу в 2016-2017 году*

Область	2016 год, млн р.	2017 год, млн р.	Отклонение	Темп роста, %
г. Минск	252,5	222,0	-30,5	87,9
Брестская область	61,6	65,0	3,4	105,5
Витебская область	52,8	54,1	1,3	102,5
Гомельская область	66,1	68,7	2,6	103,9
Гродненская область	48,6	47,0	-1,6	96,7
Минская область	85,5	87,6	2,1	102,5
Могилевская область	49,1	46,3	-2,8	94,3
Всего	616,2	590,7	-25,5	95,9

Источник: [1].

На основе данных таблицы 2 построим гистограмму для сравнительного анализа поступившего дохода в бюджет (рисунок).

Рис. Доходы бюджета по земельному налогу

Исходя из годовых данных по работе налоговых органов с сайта Министерства по налогам и сборам Республики Беларусь [<http://www.nalog.gov.by>], представленных в таблице 2, можно сделать вывод об уменьшении налоговой нагрузки в целом на 25,5 млн р., что составило 4,1 %. На рисунке наглядно видно, что самое большое уменьшение выплат земельного налога наблюдается в г.Минске (30,5 млн р.), а наибольшее увеличение – по Брестской области (3,4 млн р.).

В целом увеличение суммы налоговых выплат наблюдается в Брестской, Витебской, Гомельской и Минской областях, а уменьшение в Могилевской, Гродненской областях и г. Минске.

Земельный налог развивался с древних времен и будет совершенствоваться пока будет существовать человечество, потому что земля обладает ценностью, которая отличает ее от любого другого материального объекта, она может выступать как средство производства (посевные площади, сады), как объект отраслевого законодательства, как объект сделок с недвижимостью, как основа жизни и деятельности народов.

Правильное начисление земельного налога процесс довольно трудоемкий, сопряженный с множеством оговорок, ограничений и исключений. Однако большая часть работы в этом направлении ложится на государственные органы, потому риск ошибок и ответственности за них для плательщиков сравнительно не велик.

Список использованной литературы: 1. Министерство по налогам и сборам Республики Беларусь. URL: <http://www.nalog.gov.by>. 2. Шулейко О. Л. Влияние налоговой политики на финансово-хозяйственную деятельность субъектов хозяйствования. *Белорусский Экономический журнал*. 2003. № 2. С. 82–91.

УДК 657

А. В. Сидоренко, студент

А. М. Палюх, студент

Науковий керівник: **В. А. Тарашенко**, канд. екон. наук, доцент кафедри аудиту та економічного аналізу УДФСУ

Університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь, Україна

КОНТРОЛЬ ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ: МОНІТОРИНГ ТА АНАЛІЗ КОНТРОЛЬОВАНИХ ОПЕРАЦІЙ

Ключові слова: трансфертне ціноутворення, моніторинг, контрольовані операції, принцип «витягнутої руки».

В умовах масштабної офшоризації, щорічного зростання негативного сальдо зовнішньоторговельного балансу та збільшення дефіциту бюджету, питання контролю трансфертного ціноутворення набуває особливої актуальності.

З метою уникнення заниження платником податків податкових зобов'язань по податку на прибуток, виявлення потенційних ризиків трансфертного ціноутворення органи ДФС використовують моніторинг та аналіз контрольованих операцій [3].

Шляхами здійснення моніторингу є спостереження за цінами й умовами, що застосовуються сторонами, та аналіз інформації про здійснені контрольовані операції відповідно до п. 39.4 ст. 39 Податкового кодексу [3].

Платники податків повинні подавати звіт про контрольовані операції, який є основним джерелом, що може свідчити про невідповідність умов таких операцій принципу «витягнутої руки», визначеному п. 39.1 ст. 39 Податкового кодексу, а органи ДФС здійснюють аналіз цих звітів з метою визначення об'єктивності та повноти проведення платником податків економічного і функціонального аналізу контрольованої операції [3].

Дані моніторингу відповідно до Звіту про виконання Плану роботи Державної фіскальної служби України за 2015-2017 роки відображено в табл. 1.

Таблиця 1

Показники діяльності ДФС щодо контрольованих операцій

Показник	Рік		
	2015	2016	2017
Проведено перевірок	3	29	60
Донараховано ППП, млрд.грн	29,6	71,6	297,8
Сума штрафних санкцій, млн.грн	31,7	45,0	67,0
Надійшло звітів	1900	2900	5400

Джерело: розроблене авторами за [2].

Проаналізувавши дані таблиці, можна сказати, що ефективність контролю трансфертного ціноутворення органів ДФС характеризується чіткою тенденцією до зростання. Так, у 2017 р. кількість перевірок порівняно з 2016 р. зросла на 31, а порівняно з 2015 р. – на 57.

Донараховано податок на прибуток на 226,2 млн грн більше, ніж у 2016 р., та на 268,2 млн грн – ніж у 2015 р. Сума штрафних санкцій зросла на 22 млн грн та 35,3 млн грн відповідно.

Ці дані говорять про удосконалення контролю органами ДФС за трансфертним ціноутворенням. Одним із факторів, який на це вплинув, вважаємо введення в дію 01.01.2017 Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні» № 1797-VIII [4], відповідно до якого було змінено критерії віднесення господарських операцій до контрольованих та внесено низку важливих методологічних доповнень щодо встановлення відповідності умов контрольованих операцій принципу «вितягнутої руки». Ці зміни можна назвати прогресивними і спрямованими на полегшення здійснення контролю за трансфертним ціноутворенням.

Проте, незважаючи на покращення показників діяльності органів ДФС у сфері контролю трансфертного ціноутворення, суттєвими недоліками залишаються: відсутність електронної бази даних з інформацією, яка б забезпечила оперативне визначення ринкового діапазону цін товарів, що значно спростило б процедуру порівняння контрольованих і неконтрольованих операцій та вдосконалило механізм регулювання трансфертного ціноутворення в Україні; контроль за трансфертним ціноутворенням покладено не на спеціально підготовлені структури, адже необхідна спеціальна підготовка кадрів для здійснення контролю в даному напрямку, це викликає сумнів щодо належного рівня фахової підготовки податкових працівників у сфері трансфертного ціноутворення в усіх регіонах України [1].

Отже, за даними показників моніторингу органів ДФС, можна зробити висновок, що за рахунок прийнятого 01.01.2017 Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні» № 1797-VIII, контроль за трансфертним ціноутворенням значно покращився, проте все ще потребує удосконалення механізм контролю трансфертного ціноутворення, зокрема: створити інформаційну базу ринкових цін, здійснити підготовку Державною фіскальною службою спеціалістів із контролю за трансфертним ціноутворенням.

Список використаних джерел: 1. Гречко А. В. Механізм трансфертного ціноутворення в Україні як інструмент контролю за операціями між пов'язаними особами. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. 2016. № 13. С. 85-91. URL: [file:///C:/Users/Администратор/Downloads/evntukpi 2016 13 15%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Администратор/Downloads/evntukpi%202016%2013%2015%20(1).pdf). 2. Звіт про виконання Плану роботи Державної фіскальної служби України за 2015-2017 рік. URL: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/plani-ta-zviti-roboti-/237691.html>. 3. Моніторинг контрольованих операцій. URL: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/8868>. 4. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні: Закон України від 01.01.2017 № 1797-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1797-19>.

УДК 657

А. О. Стрілець, студентка

Науковий керівник: **Л. І. Лежненко**, канд. екон. наук, доцент

Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана, м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ПОДАВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ДЛЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ ЗАЛЕЖНО ВІД СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ

Ключові слова: оподаткування, фізична особа-підприємець, фінансова звітність.

Кожен уряд прагне забезпечити якомога вищий рівень добробуту для своєї країни, а досягти цього можна завдяки ефективній діяльності малого підприємництва. Оскільки нині панує ринкова економіка й конкурентна боротьба постійно зростає, то підприємці дедалі прискіпливіше ставляться до методів податкового планування, використовуючи це як один з інструментів, що буде сприяти зростанню власного бізнесу. Саме тому держава має інтенсивніше стимулювати

суб'єктів малого підприємництва до розширення їхньої економічної активності, адже податки, які вони сплачують, становлять значну частину в доходах державних та місцевих бюджетів.

Таким чином, не важливо чи ви тільки розпочинаєте свою діяльність або ж просто її продовжуєте, перед вами завжди постане вибір щодо ведення бухгалтерського обліку, подання фінансової звітності та форми оподаткування діяльності. У такому разі, кожен суб'єкт господарювання має критично оцінити та наперед передбачити наслідки чи перспективи обрання загальної чи спрощеної системи оподаткування.

Перед тим як порівняти переваги і недоліки фінансової звітності за тією, чи іншою системою оподаткування, хочемо перелічити звіти, які необхідно подавати всім фізичним особам-підприємцям (далі ФОП) без винятку:

1) Звіт про суми нарахованого доходу застрахованих осіб та суми нарахованого єдиного внеску (форма № Д5) – це річний звіт, що подається до 10 лютого наступного за звітним роком.

2) Податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь фізичних осіб, і сум утриманого з них податку (форма №1ДФ) – квартальний звіт щодо сплати податку з доходів фізичних осіб та військового збору (далі ПДФО та ВЗ) із найманих працівників, подається протягом 40 календарних днів.

3) Звіт про суми нарахованої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення, допомоги, компенсації) застрахованих осіб та суми нарахованого єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування до органів доходів і зборів (форма Д4) – щомісячний звіт щодо сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (далі ЄСВ) за найманих працівників, подається протягом 20 календарних днів [2].

Зрозуміло, що останні дві форми звітності стосуються лише тих суб'єктів господарювання, які в себе на підприємстві використовують працю найманих осіб.

Перейдемо детальніше до звітності за загальною системою оподаткування. Цікавий факт, що тепер загальна система має багато значних переваг над спрощено. Насамперед це пов'язано з тим, що в першій податки необхідно підприємцю сплачувати з прибутку, тобто в такому випадку враховуються понесені витрати. Фізичним особам-підприємцям, що обрали цю систему оподаткування, необхідно у 2018 році обов'язково подати, крім тих, що перераховані вище, ще такі звіти:

1) Податкова декларація про майновий стан та доходи (додаток Ф2) – це річний звіт, що подається протягом 40 календарних днів після закінчення року.

2) Податкова декларація з плати за землю – звіт, що стосується земельного податку, орендної плати за землі комунальної або державної власності, подається з періодичністю раз на рік або раз на місяць, відповідно не пізніше 20 лютого звітного року або протягом 20 календарних днів [5].

Отже, загальну систему оподаткування слід обирати тим суб'єктам господарювання, у яких мала прибутковість, адже тут податки сплачуються не з доходу, а саме з прибутку. Також, обираючи такий шлях, підприємець не буде мати обмежень щодо виду діяльності, адже для спрощеної системи оподаткування їх існує чимало (надання аудиторських, брокерських послуг, бартер тощо).

Спрощена система оподаткування полягає у сплаті єдиного податку. Її краще обирати тим підприємствам, у яких бізнес є досить високоприбутковим, але сама виручка за рік незначна, перевагою тут також є звільнення від сплати за землю. Спрощена система оподаткування поділяється на чотири групи, тому для ФОП першої і другої груп обов'язковим, крім тих, що уже перераховані, є подання Податкової декларації платника єдиного податку. Цей звіт необхідно подавати раз на рік протягом 60 календарних днів після кінця року [1]. Слід зазначити, що ця ж декларація є обов'язковою і для ФОП третьої групи, але подається вона уже щоквартально, протягом 40 календарних днів після закінчення кварталу. Форма цього звіту є однаковою для всіх трьох форм та зазначена у наказі Міністерства фінансів від 19.06.2015 р. № 578 [4]. Четверта група – це особлива група, де можуть перебувати тільки сільськогосподарські товаровиробники. Хочемо відмітити, що донедавна там могли бути виключно юридичні особи. Однак пояснювальна записка про Державний бюджет на 2019 рік містить інформацію про плани

приєднати до 4 групи фізичних осіб-підприємців, які провадять діяльність виключно в межах фермерського господарства. ФОП 4 групи зобов'язані вести спрощений бухгалтерський облік та складати спрощену фінансову звітність згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [3]. Звітність може подаватись як в електронному, так і в паперовому вигляді.

Підсумовуючи, хочемо наголосити, що залежно від специфіки економічної діяльності кожен суб'єкт господарювання може самостійно обрати систему оподаткування та форму звітності, виходячи з власних вигід. Як загальна, так і спрощена системи мають свої переваги та недоліки, головне – вдало дослідити, які наслідки кожна з них буде мати конкретно для вашого бізнесу. Загалом загальну систему краще обирати тим підприємствам, що мають значні витрати, використовують у своїй діяльності основні засоби, а також бажають займатися діяльністю, яка заборонена для спрощеної системи оподаткування. Останню ж краще обирати тим, кому краще сплачувати податки з доходу, адже витрати є не такими значними, а також тим, хто здебільшого надає свої послуги населенню та платникам єдиного податку. Держава, в свою чергу, має спрямувати свої сили на удосконалення спрощеної системи та встановити так званий баланс між обмеженнями та можливостями для суб'єктів малого підприємництва.

Список використаних джерел: 1. Новації бюджетного та податкового законодавства 2018: затв. ВГО «Асоціація платників податків України», 2018. URL: <http://www.apru.org.ua/opencms/export/sites/default/.content/files/zakon16012018.pdf>. 2. Податковий кодекс України від 03.07.2018 № 2477-VIII (зі змінами та доповненнями). URL: <http://sfs.gov.ua/nk>. 3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 25 лютого 2000 р. № 39 зі змінами і доповненнями. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00>. 4. Про затвердження форм податкових декларацій платника єдиного податку: Наказ Міністерства фінансів України від 19.06.2015 р. № 578. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0799-15>. 5. ФОП на загальній системі оподаткування у 2018 році: журнал «Головбух» від 06.10.2018. URL: <https://www.golovbukh.ua/article/7066-fop-na-zagalny-sistem-opodatkovannya>.

УДК 336.225.657

А. В. Труба, студентка

Науковий керівник: **О. С. Сакун**, канд. екон. наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

АГРЕСИВНЕ ПОДАТКОВЕ ПЛАНУВАННЯ: СУТНІСТЬ, НАСЛІДКИ ТА ЗАСОБИ ПРОТИДІЇ В УКРАЇНІ

Ключові слова: агресивне податкове планування, оподаткування, BEPS, податки.

Податки є основним джерелом фінансування потреб держави, забезпечуючи при цьому її можливості виконувати свої функції та задовольняти потреби населення. Тому агресивне податкове планування (далі АПП) є проблемою для багатьох країн, яка призводить до суттєвого недоотримання бюджетних надходжень у вигляді податків, загалом ускладнює економічний розвиток країни, знижує ефективність виконання державою своїх функцій [1]. Українські підприємства також використовують інструменти АПП, отже, актуальності набуває як вивчення механізму функціонування, так і методів протидії цьому явищу.

АПП є особливим видом податкового планування, що здійснюється платником податків шляхом прийняття рішень у сфері оподаткування, які можуть призвести до наслідків, відмінних від закріплених податковим законодавством унаслідок його невизначеності або багатоваріантного трактування [2].

Відповідно до рекомендацій ОЕСР індикаторами віднесення схем податкового планування до складу агресивних є такі:

- відсутність зв'язку між фінансовою та дійсною економічною діяльністю;
- наявність відмінностей у нормах прибутку в межах групи глобальних ТНК;
- відмінності в ефективних ставках оподаткування між ТНК та компаніями зі схожими показниками, які не є ТНК [2];

- високий рівень концентрації прямих іноземних інвестицій у країні порівняно з ВВП;
- різниця між нормою прибутку компанії та ефективною ставкою оподаткування;
- концентрація високого рівня надходжень роялті порівняно з витратами на наукову, науково-дослідну та дослідно-конструкторську діяльність компанії [1];
- вимивання бази оподаткування через процентні платежі [2].

Країни постійно продовжують втрачати значні суми податкових надходжень унаслідок АПП. Крім цього, негативні наслідки АПП для економіки країни можуть проявлятися в наступному:

- переміщення прибутків з однієї країни означає втрату бази оподаткування для іншої, а для світової економіки загалом – очевидні втрати податкових надходжень, навіть за умови отримання вигід окремими країнами;
- виникнення несправедливої податкової конкуренції між компаніями, які уникають сплати податків, а також іншими підприємствами;
- негативний вплив АПП, що здійснюється багатонаціональними корпораціями, на загальний моральний дух платників податків: частина платників, яка виконує свої податкові зобов'язання і сплачує податки, сприймають прояви АПП як порушення соціального договору. Недобросовісність одних платників може спонукати інших припинити дотримання власних податкових зобов'язань. Втрата податкових надходжень унаслідок функціонування механізму АПП може призвести до зниження обсягів видатків на освіту чи охорону здоров'я, що лише посилить соціальну нерівність і в подальшому може проявитися у зростанні рівня соціального невдоволення [3].

Уряд ЄС здійснив кілька кроків для боротьби з АПП, включаючи прийняття у червні 2016 року Директиви, спрямованої на боротьбу з ухиленням від оподаткування, яка передбачає запровадження заходів щодо подолання наслідків зловживання платниками податків відмінностями в оподаткуванні відповідно до законодавства двох або більше юрисдикцій [3].

З метою реалізації міжнародного досвіду боротьби з АПП Україною вже також вжито певні вагомні заходи:

1. Запроваджено на постійній основі контроль трансфертного ціноутворення. Відповідні норми були затверджені в Україні Законом «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо трансфертного ціноутворення» від 04.07.2013 р. № 408-VII [4].

2. Здійснюється розкриття у державному реєстрі кінцевих бенефіціарних власників, вигодоодержувачів, контролерів підприємств відповідно до Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення кінцевих вигодоодержувачів юридичних осіб та публічних діячів» від 14.10.2014 р. № 1701-VII [5].

3. У вітчизняне податкове законодавство вбудовані антиофшорні «запобіжники», наприклад, правило тонкої капіталізації, зазначене в Податковому кодексі України, встановлює ліміт, вище якого виплата відсотків здійснюється не витратами, а з доходів підприємства [6].

Водночас на порядку денному для України ще перебувають такі завдання:

1. Зобов'язання України, взяте із приєднанням до Плану BEPS, щодо імплементації мінімального стандарту, який включає 4 кроки: 1) боротьба з податковими зловживаннями, пов'язаними з використанням спеціальних режимів оподаткування; 2) запобігання зловживань при застосуванні податкових конвенцій за допомогою багатостороннього інструменту; 3) запровадження трирівневого підходу щодо звітності з трансферного ціноутворення, в основі якого лежатиме автоматичний за графіком обмін звітами транснаціональних компаній між компетентними органами; 4) збільшення ефективності механізмів вирішення спорів щодо застосування договорів про уникнення подвійного оподаткування між країнами через поліпшення процедури досягнення взаємної домовленості [6].

2. Запровадження правил контрольованих іноземних компаній з метою протидії виведення прибутку резидентів на рівень дочірніх компаній у низькоподаткових юрисдикціях, що є наступним кроком BEPS.

3. Підвищення ефективності боротьби з детінізацією зайнятості.

4. Модернізація митного контролю.

5. Зменшення податкового розриву в частині ПДВ як різниці між очікуваними та фактичними надходженнями.

6. Розкриття морально-етичного аспекту ухилення від сплати податків.

7. Посилення фіскальної антиофшорної політики у координації з монетарною як чинника стабільності в регулюванні валютного ринку [6].

Отже, існування АПП є значною проблемою для всіх країн, і в Україні розпочинається становлення системи протидії цьому явищу. Однак ця система ще потребує значного послідовного розвитку та вдосконалення своїх механізмів на всіх етапах попередження, виявлення та боротьби з АПП, а також для мінімізації його негативних наслідків для країни.

Список використаних джерел: 1. Брехов С. С., Проскура К. П., Сушкова О. Є. Система індикаторів ризиків агресивного податкового планування. *Економічний аналіз*: зб. наук. праць. 2017. Т. 27, № 1. С. 107–119. 2. Протидія агресивному податковому плануванню в Україні / С. С. Брехов та ін. Ірпінь: Університет ДФС України, 2017. 108 с. 3. Ватаманюк О. С. Агресивне податкове планування: негативні наслідки та напрями протидії. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2018. № 1 (9). С. 153–158. URL: <http://www.msu.edu.ua/visn/wp-content/uploads/2018/06/1-9-1-2018-22.pdf>. 4. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо трансфертного ціноутворення: Закон України від 04.07.2013 р. № 408-VII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/408-18>. 5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення кінцевих вигодоодержувачів юридичних осіб та публічних діячів: Закон України від 14.10.2014 р. № 1701-VII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1701-18>. 6. Касперович Ю. В. Міжнародний досвід боротьби з ухиленням від оподаткування та розмиванням податкової бази: висновки та рецепти для України. URL: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/mizhnar_dosv-1761d.pdf.

УДК 657

А. М. Шемендюк, студент

Науковий керівник: **В. О. Петровська**, викладач

Коледж економіки і технологій Чернігівського національного технологічного університету, м. Чернігів, Україна

ПРОБЛЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ФРІЛАНСУ

Ключові слова: *фріланс, фрілансер, податок на доходи фізичних осіб, військовий збір, єдиний податок, єдиний соціальний внесок.*

Проблеми працевлаштування в Україні в нинішній час дають поштовх до виникнення нових професій та новітніх форм організації праці. Дедалі впевненіше заявляє про себе таке явище, як фріланс.

Згідно з даними найбільшої у світі фріланс-платформи Upwork, яка оголосила про свій запуск в Україні, наша країна – перша в Європі й четверта у світі після США, Індії і Філіппін за обсягом фрілансерських доходів. За 2016 рік кількість реєстрацій фрілансерів на фріланс-біржах досягло 59 648 осіб, які отримали дохід 65 млн \$ [5].

Незважаючи на те, що ринок фрілансу в Україні розвивається швидкими темпами, у вітчизняному законодавстві терміни «фріланс» та «фрілансер» відсутні. Тільки Міністерство праці та соціальної політики України у своєму листі визначає «фріланс» як віддалену роботу за допомогою мережі Інтернет, «фрілансера» – як вільного працівника (самозайняту особу), позаштатного працівника, який виконує разове замовлення або тимчасову роботу без зарахування до штату підприємства. Така невизначеність нині створює проблеми щодо правового регулювання діяльності фрілансерів, документального оформлення, відображення в обліку, а також оподаткування, що свідчить про актуальність питання, що досліджується [4].

Метою цієї роботи є аналіз умов оподаткування фрілансу в Україні та надання пропозицій щодо посилення його позитивних наслідків та протидії негативним наслідкам.

Розуміючи, що за своєю економічною природою фріланс є різновидом трудових відносин, слід констатувати, що до фрілансерів не можуть бути застосовані норми трудового права, оскільки такі особи з позиції податкового законодавства є самозайнятими особами та здійснюють незалежну професійну діяльність. Порядок оподаткування залежатиме від статусу виконавця таких робіт.

Фізична особа може зареєструватися як суб'єкт підприємницької діяльності та обрати систему оподаткування – загальну або спрощену. Об'єктом оподаткування для фізичних осіб-підприємців на загальній системі оподаткування виступає чистий оподатковуваний дохід, тоб-

то різниця між загальним оподатковуваним доходом у грошовій та не грошовій формі і документально підтвердженими витратами, пов'язаними з господарською діяльністю такої фізичної особи-підприємця. Доходи, отримані фізичною особою за віддалену роботу протягом календарного року оподатковуються податком на доходи фізичних осіб та військовим збором.

У випадку вибору спрощеної системи оподаткування фрілансер-підприємець може обрати лише третю групу платників єдиного податку зі сплатою без сплати податку на додану вартість. Пояснюється це тим, що платники першої та другої групи можуть надавати послуги або виконувати роботи тільки на користь населення або інших платників єдиного податку.

Фрілансери можуть працювати як без оформлення трудових відносин, так і перебувати в трудових відносинах з роботодавцем, проте працювати з прив'язкою не до офісу, графіку роботи та кількості відпрацьованих годин, а до конкретного результату. Укладення договору є обов'язковим пунктом. У разі його наявності між фрілансером і роботодавцем виникають цивільно-правові відносини, які регулюються Цивільним кодексом. Договір укладається в письмовій формі, за підписами сторін. Навіть без реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності сплачується податок на доходи фізичних осіб та військовий збір [1].

Також слід пам'ятати, що сума винагороди підлягатиме оподаткуванню єдиним соціальним внеском. При чому як фрілансер-фізична особа – підприємець, так і фрілансер-фізична особа зобов'язані оплатити страховий внесок у визначеному законодавством розмірі [2; 3]. Умови оподаткування діяльності фрілансерів наведені в таблиці.

Таблиця

Оподаткування діяльності фрілансерів

Фрілансер-фізична особа-підприємець		Фрілансер-фізична особа
Загальна система оподаткування	Спрощена система оподаткування	
Податок на доходи фізичних осіб – 18 %; військовий збір – 1,5 % від чистого оподаткованого доходу (прибутку)	Єдиний податок: - 3 % (у разі реєстрації платником ПДВ) + ПДВ 20 %; - 5 % (у разі включення ПДВ до складу єдиного податку) від доходу	Податок на доходи фізичних осіб – 18 %; військовий збір – 1,5 % від суми виплати
Єдиний соціальний внесок – 22 % від чистого оподаткованого доходу (прибутку), але не менше мінімального страхового внеску і не більше максимального страхового внеску	Єдиний соціальний внесок – 22 % від мінімальної заробітної плати на 01.01 поточного року	Єдиний соціальний внесок – 22 % від суми виплати

Оскільки в законодавстві відсутнє не тільки поняття фрілансу, але й чіткий порядок реєстрації та оподаткування такої діяльності, то досить часто фрілансери не оформлюють трудові відносини, не реєструються як суб'єкти підприємницької діяльності, не платять податки. Доходи, які вони отримують є тіншовими доходами і приводять до розвитку корупції та тіншової економіки.

У зв'язку з цим держава має бути зацікавлена в легалізації такої діяльності як фріланс, яка стрімко розвивається в Україні. Для цього потрібно закріпити поняття «фріланс» та створити законодавчі нормативи його оподаткування; розробити чіткий пакет дієвих механізмів соціального захисту фрілансерів; організувати відкриття спеціальних кредитних ліній з пільговими відсотками; створити низку центрів комп'ютерної, консультаційної, психологічної допомоги; запустити спеціальні портали для зручного пошуку замовників; забезпечити фрілансерам реальний захист від недобросовісних замовників.

Список використаних джерел: 1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. 2. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 04.11.2004 № 2152-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14>. 3. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 № 2464-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>. 4. Щодо проблем застосування актів законодавства про працю: Лист Міністерства праці та соціальної політики України від 15.05.2008 р. № 105/13/116-08. URL: http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v105_203-08. 5. Спецпроект AIN і Upwork. URL: <https://ain.ua/2017/03/22/kak-izmenilsya-frilans-v-ukraine-za-5-let-konkurenciya-specialnosti-rejty/>.

СЕКЦІЯ 7

Інформаційні системи і технології в системі обліково-аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень в обліку, аналізі, аудиті та оподаткуванні

УДК 338.53:336.225.67

О. В. Чижикова, аспірантка кафедри бухгалтерського обліку

О. П. Степаненко, д-р екон. наук, доцент, професор кафедри інформаційних систем в економіці ДВНЗ Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана, м. Київ, Україна

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПОДАТКОВИМИ РИЗИКАМИ

Ключові слова: податкові ризики, податкове адміністрування, ІТ-технології, зіставлення даних.

Ефективність систем управління податковими ризиками базується на аналізі й оцінці ризиків та значною мірою залежить від рівня комп'ютеризації та інформаційних технологій, які застосовуються для створення та управління великими базами даних, що містять відповідну інформацію про платників податків. Міжнародна практика передбачає три основні напрями для розвитку ефективної системи управління податковими ризиками:

- збір та консолідація відповідних даних;
- розробка комп'ютеризованої мережі на глобальному та локальному рівнях;
- впровадження програмних продуктів як для цілей податкового контролю, так і з метою управління базами даних на рівні підприємства.

Здебільшого в комп'ютеризованих системах адміністрування податків модуль програми управління податковими ризиками вже вбудований у загальну повнофункціональну систему [3].

Для побудови моделі оцінки ступеня ризику якість даних є вирішальним фактором. Універсального набору даних, що використовується в процесі аналізу, не існує. Тому для розробки моделі необхідна наявність двох основних груп даних: звітні дані та дані попередніх перевірок. Набір даних є спільним для обох груп та складається з:

- внутрішніх даних, тобто даних, які надходять від податкової адміністрації та включають у себе затверджені і незмінні реквізити платника податків (місцезнаходження, галузь, правовий статус, розмір) та інформацію про його фінансовий стан, чисельність персоналу, режим оподаткування, та звісно ж, дотримання ним зобов'язань (несвоєчасне подання документації, порушення термінів сплати податків, тощо);
- зовнішніх даних, тобто даних, отриманих податковою адміністрацією з інших джерел, таких як інші адміністративні органи управління (національний банк, митниця) та інші податкові відомства [4].

Вимоги до даних варіюються залежно від кількісного методу, що використовується. Методика інтелектуального аналізу для отримання релевантних результатів потребує великого обсягу даних, як показує практика, мінімум кілька тисяч спостережень. У свою чергу, із застосуванням економетричних методів, таких як регресійні моделі, можна досягнути релевантних значень і при меншому обсязі даних. Але не всі підходи до аналізу та оцінювання ризиків потребують тих самих даних та використовують ті самі інформаційні технології. Таким чином, впровадження ефективних процедур збору даних – це непростий виклик навіть для податкових адміністрацій, що оснащені сучасними ІТ-рішеннями в галузі податкового контролю. У таблиці наведена характеристика методів оцінки податкових ризиків у різних країнах світу та визначений ступінь застосування ІТ-технологій у системі управління податковими ризиками в кожному випадку.

Методика зіставлення даних поширена в більшості країн-членів Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), та на жаль залишається майже недоступною для багатьох країн, що розвиваються. Високотехнологічне ІТ-середовище дозволяє розробляти моделі оцінки ризику, які можуть використовувати інформацію одночасно з кількох баз даних, застосовувати релевантні макроекономічні та галузеві показники, а також спиратись на попередні результати, щоб створити реальний профіль платника податків, як, наприклад, у Великобританії та Швеції. Ці профілі потім порівнюються системою з об'єктивними параметрами для визначення рівня ризику платника податків. Відповідна стратегія оцінки податкових ризиків повинна бути розроблена на основі рівня інформаційної оснащеності податкової адміністрації.

Практика оцінки податкових ризиків у різних країнах

Країна	Податковий орган, що здійснює контроль	Характеристика методів оцінки	Рівень застосування ІТ-технологій в управлінні податковими ризиками
Великобританія	Her Majesty's Revenue and Customs	Зіставлення даних та інтелектуальний аналіз даних (включаючи методики побудови дерев прийняття рішень та нейронних мереж)	Високий
Болгарія	National Revenue Agency	Якісний аналіз ризиків та критеріїв ризику	Середній
Киргизька Республіка	Державна податкова інспекція	Наявні дані – обмежені, оцінка виконується вручну	Низький
Нідерланди	Dutch Tax and Customs Administration	Методика співставлення даних та прогностичні методи	Високий
США	Internal Revenue Service	Дискримінантний аналіз (DIF score)	Високий
Україна	Державна фіскальна служба	Оцінка критеріїв ризику	Середній
Швеція	Swedish Tax Agency	Методика співставлення даних та прогностичні методи	Високий

Джерело: сформовано автором на підставі аналізу публікацій та спеціалізованих видань МВФ, ОЕСР, Світовий банк тощо [1; 2].

Враховуючи недостатність ресурсного забезпечення податкових адміністрацій (ІТ-ресурси, аналітичні навички для впровадження статистично надійних підходів оцінки), багато країн, що розвиваються, не можуть зробити нічого більше, ніж перевіряти тільки великих платників у ручному режимі.

В Україні при визначенні платників податків із високим ступенем ризику існує проблема надмірної зосередженості на кількості критеріїв ризику, натомість відсутня якісна та кількісна оцінка ризику.

Для досягнення мети потрібна реалізація таких кроків.

– Побудова великих і дорогих сховищ даних, що підключені до загальної бази даних обміну інформацією між контролюючими установами (митниці, податкові органи) та фінансові суб'єкти (банки, страхові компанії).

– Впровадження комплексу складних алгоритмів автоматичного зіставлення великих масивів даних.

– Впровадження ефективної схеми ідентифікації платників податків.

Список використаних джерел: 1. Risk-based tax audits : approaches and country experiences / Eds. Munawer Sultan Khwaja, Rajul Awasthi, and Jan Loerprick. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/2314>. 2. Risk management guide for tax administrations. URL: https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/tax-cooperation-control/administrative-cooperation-mutual-assistance-overview_en. 3. Use of Technology in Tax Administrations 1:Core Information Technology Systems In Tax Administrations. URL: https://www.pftac.org/content/dam/PFTAC/Documents/Publications/1700379_TNM_Use-of-technology-in-Tax-Administrations-1.pdf. 4. Use of Technology in Tax Administrations 2:Core Information Technology Systems In Tax Administrations. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/TNM/Issues/2017/03/15/Use-of-Technology-in-Tax-Administrations-2-Core-Information-Technology-Systems-in-Tax-44689>.

УДК 657.471.76:640.43:004.45

М. О. Ананська, канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту

Д. М. Товкан, магістр кафедри обліку, аналізу і аудиту

Одеський національний політехнічний університет, м. Одеса, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ В РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ ЗА ДОПОМОГОЮ ПРОГРАМНОГО ПРОДУКТУ R-KEEPER

Ключові слова: собівартість, готельно-ресторанна сфера, r-keeper, прибуток, рентабельність.

У сучасних умовах переходу України до ринкової економіки в кожній галузі відбувається пошук нових шляхів і методів виробництва, здійснюється аналіз сучасного стану, окреслю-

ються перспективи на майбутнє. Ці процеси характерні також для сфери ресторанного бізнесу, яка спрямована на отримання прибутку через надання різноманітних послуг у вигляді харчування та іншого сервісу [1].

Стан ресторанного бізнесу впливає на розвиток індустрії туризму загалом, створення туристичних послуг, інші ключові сегменти економіки – транспорт, будівництво, зв'язок, торгівлю та ін. Таким чином, створення ефективного ресторанного бізнесу відіграє важливе значення як один із пріоритетних напрямів структурної перебудови економіки України [2].

Розвиток ресторанного бізнесу в Україні особливо актуальний, оскільки саме завдяки цій галузі Україна може поліпшити соціально-економічну ситуацію.

Собівартість у ресторанній сфері – важливий якісний показник діяльності тому, що вона впливає на величину прибутку та рентабельності. В умовах ринкової економіки, коли підприємства ресторанного бізнесу самостійно розраховують та встановлюють ціну продажу продукції, значення собівартості як основного елементу ціни ще більше зростає.

Система R-Keereg давно зарекомендувала себе на ринку автоматизації ресторанного бізнесу як самий зручний та надійний програмний продукт [3], завдяки якому можливо досить точно розрахувати собівартість продукції, тим самим показати власнику бізнесу достовірну інформацію про прибуток і рентабельність.

Собівартість блюду у ресторанній сфері складається із закупівельної вартості товарів. Ринок цін є не стабільним (сьогодні заклад закупить товар за однією ціною, вже завтра вартість може змінитися в більшу або меншу сторону), тому і собівартість продукції щодня змінюється. Ціна на товар, який повинен бути реалізований у блюді, у програмному продукті r-keereg проставляється за допомогою методу ФІФО.

На прикладі блюда «Теплий сандвіч» покажемо рух товару під найменуванням «Багет» за методом ФІФО (рис. 1).

Тип	Номер	Дата	Поставщик	Получатель	Кол-во	Остаток		Закупочные суммы		Отпускные суммы	
						Кол-во	Сумма б/н	Цена	Сумма б/н	Цена	Сумма б/н
п/н	5214	11.10.2018	Рынок "Привоз"	Кухня	1,000	1,000	9,50	9,50			
с/в	5355	13.10.2018	Кухня	Кухня	0,000	1,000	9,50	0,00			
р/н	5727	27.10.2018	Кухня	Списание Кухня	-1,000	0,000	0,00	9,50	9,50	9,50	9,50
п/н	5940	01.11.2018	Метро	Кухня	5,000	5,000	29,52	5,90	29,52		
к	5965	01.11.2018	Кухня	Кухня	-0,500	4,500	26,57	5,90	-2,95	5,90	2,95

Рис. 1. Рух товару «Багет» по методу ФІФО

11.10 було закуплено 1 багет за ціною 9,50 грн.

13.10 було проведено інвентаризація, на якій було зафіксовано недавно що закуплений 1 багет.

27.10 Кухнею було списано 1 багет за ціною 9,50 грн. Останок цього товару на кухні становить 0.

01.11 В Метро закупили 5 багетів за ціною 5,90 грн.

01.11 Цього ж дня було реалізовано 0,5 багета за ціною 5,90 за 1 шт. Вартість реалізації 0,5 багету становила 2,95 грн.

На рис. 2 показано ціну товару «Багет» у технологічній карті блюда «Теплий сандвіч», половинка якого була реалізована 01.11.2018 методом ФІФО.

#	Тип	Наименование	Ед. изм.	Брутто	%1	Нето	%2	Выход	Группа замен	Сумма б/н	НДС	НСП	Ед. изм.	Цена
1	Г	Багет, шт	шт	0,500	0,000	0,500	0,000	0,500		2,95	0,00	0,00	шт	5,90
2	Г	Яйцо куриное, шт	шт	3,000	0,000	3,000	0,000	3,000		8,40	0,00	0,00	шт	2,80
3	К	Грибы жареные с луком п/ф	кг.	0,030	0,000	0,030	0,000	0,030		2,51	0,00	0,00	кг.	83,66
4	Г	Сливки, кг	кг.	0,050	0,000	0,050	0,000	0,050		3,30	0,00	0,00	кг.	66,00
5	Г	Бекон копч. вар./корейка, кг	кг.	0,070	0,000	0,070	0,000	0,070		9,29	0,00	0,00	кг.	132,78
6	К	Микс салата п/ф	кг.	0,015	0,000	0,015	0,000	0,015		2,18	0,00	0,00	кг.	145,16
7	Г	Сыр Дор Блю/Голубой, кг	кг.	0,015	0,000	0,015	0,000	0,015		4,95	0,00	0,00	кг.	330,00
8	Г	Масло подсолнечное рафин., кг	л	0,030	0,000	0,030	0,000	0,030		1,14	0,00	0,00	кг.	38,10

Рис. 2. Реалізація товару «Багет» методом ФІФО

01.11 собівартість блюда складає 34,73 грн. Якщо глянемо собівартість цього ж блюда 03.11, то побачимо, що вона становила 34,54 грн завдяки зменшенню ціни мікс-салату (рис. 3). Це не значне зменшення, але вже завтра ця різниця може бути в декілька гривень.

Входить в групу:	Завтраки	☐	Модификатор											
Код:	К	714219	☐	Для декомплектації										
Найменування:	Теплий сендвич 1/300													
Період діяння:	с 01.01.1980	по	Используется в накладных											
Норма закладки:	1,000	порция												
Склад:	Кюня	Дата:	03.11.2018											
Стоимость б/н:	34,54	в/н:	34,54											
		НДС:	0,00											
		НСП:	0,00											
Предполагаемая отпускная цена б/н:	83,00	Наценка (%):	140,302											
Компоненты Технология сборки Атрибуты Детализация компонентов														
#	Тип	Наименование	Ед. изм.	Брутто	% 1	Нето	% 2	Выход	Группа замен	Сумма б/н	НДС	НСП	Ед. изм.	Цена
1		Багет, шт	шт	0,500	0,000	0,500	0,000	0,500		2,95	0,00	0,00	шт	5,90
2		Ябло кариное, шт	шт	3,000	0,000	3,000	0,000	3,000		8,40	0,00	0,00	шт	2,80
3		Грибы жареные с луком п/ф, кг.	кг.	0,030	0,000	0,030	0,000	0,030		2,59	0,00	0,00	кг.	86,44
4		Сливки, кг.	кг.	0,050	0,000	0,050	0,000	0,050		3,30	0,00	0,00	кг.	66,00
5		Бекон котч. вар./корейка, кг.кг.	кг.	0,070	0,000	0,070	0,000	0,070		9,29	0,00	0,00	кг.	132,78
6		Микс салата п/ф	кг.	0,015	0,000	0,015	0,000	0,015		1,91	0,00	0,00	кг.	127,13
7		Сыр Дор Блю/Голубой, кг.	кг.	0,015	0,000	0,015	0,000	0,015		4,95	0,00	0,00	кг.	330,00
8		Масло подсолнечное рафин., л	л	0,030	0,000	0,030	0,000	0,030		1,14	0,00	0,00	кг.	38,10

Рис. 3. Зміна собівартість блюда 03.11 числа

Собівартість блюда залежить не лише від вартості закуплених товарів, але й від технології його приготування. Обов'язково потрібно враховувати всі втрати при обробці (уварка, уजारювання, чистка). Як відомо, при тепловій обробці продуктів має місце певне зменшення виходу готового продукту внаслідок втрати частини наявної в ньому вологи. Величина уварки або уजारювання пов'язана з часом теплової обробки – чим довше, наприклад, смажиться м'ясо, тим втрата (ужарювання) більше.

Розрахунок собівартості продукції в ресторанній сфері треба приділяти значну увагу, бо від неї буде залежати встановлення ціни на блюдо, що вплине на величину прибутку та рентабельність.

Список використаних джерел: 1. Сучасний стан та інноваційні процеси розвитку готельно-ресторанного бізнесу в Україні. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/dominska.htm. 2. Інноваційний потенціал у сфері готельно-ресторанного бізнесу та туризму. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/buryj.htm. 3. Автоматизація ресторанного бізнесу. URL: <http://sheltec.ru/R-keeper-remont-obslyudjivanie-rkipер-r671.html>.

УДК 658:004

О. І. Волот, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ОЦІНКИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОБЛІКУ ТА УПРАВЛІННІ ПРОМИСЛОВИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Ключові слова: облік, управління, інформаційні технології, промислові підприємства.

Підвищення ефективності управління промисловими підприємствами засноване на широкомасштабному впровадженні інформаційних та інтернет-технологій і вимагає наявності методичних рекомендацій щодо вибору методів оцінювання економічної ефективності, а також засобів, вкладених у таку систему.

Одним із напрямків підвищення ефективності ІТ-проектів є удосконалення моделі вибору найбільш привабливого проекту ще на стадії прийняття рішення про впровадження інформаційних технологій.

Вибір підходів та напрямів щодо оцінювання впровадження інформаційних технологій залежить від етапу їх життєвого циклу. На рисунку зображено алгоритм прийняття рішення щодо впровадження інформаційних технологій на передпроектній стадії, який забезпечує вибір найпривабливішого проекту впровадження. У запропонованому алгоритмі пропонується оцінка в розрізі трьох напрямів: інвестиційних вкладень, майбутніх вигід і ризиків проекту [1].

Оцінювання майбутніх вигід від удосконалення інформаційної системи здійснюється на основі методів, які в літературі поділяються на три групи [2; 3]:

- фінансові;
- евристичні (якісні);
- імовірнісні.

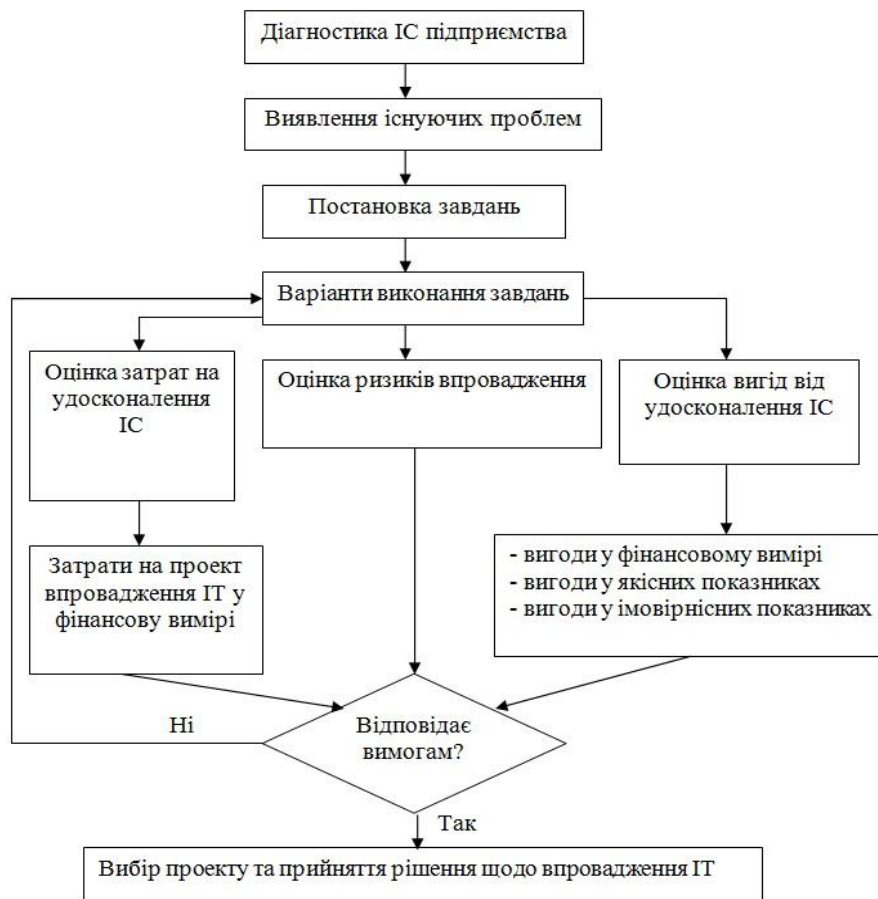

Рис. Алгоритм прийняття рішення щодо впровадження інформаційних технологій на передпроектній стадії

Усю сукупність методів фінансового підходу можна поділити на: методи, які дозволяють визначити ефективність за допомогою вимірювання впливу впровадження інформаційних технологій на затрати підприємства («Сукупна вартість володіння»); функціонально-вартісний аналіз; методи, які здійснюють визначення ефективності через вимір співвідношення затрат і результатів проекту (NPV, IRR, ROI); метод, який забезпечує вимірювання впливу використання інформаційних технологій на вартість підприємства («Економічна додана вартість»); метод, який забезпечує вимірювання затрат і вигод проекту з урахуванням факторів ризику («Методика швидкого економічного обґрунтування») [2].

Методи евристичної групи припускають розрахунок ефективності застосування інформаційних технологій з використанням суб'єктивних та якісних оцінок, які дозволяють визначити цінність змін, що відбуваються в результаті впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, врахувати специфіку кожного підприємства при визначенні їх характеристик.

В імовірнісних методах застосовуються статистичні та математичні моделі оцінки ймовірностей виникнення ризиків, які впливають на досягнення планових показників ІТ-проекту і появу нових можливостей підприємства з початком використання інформаційних технологій на базі статистичних і математичних моделей [2].

Отже, всі найпоширеніші на сьогодні способи оцінювання ефективності ІКТ мають певні недоліки і не вирішують повною мірою головного завдання такого оцінювання – наскільки реалізовані підприємством кроки на шляху інформатизації бізнесу наблизили його до глобальної мети підприємства.

Список використаних джерел: 1. Шкарлет С. М., Бутко М. П., Волот О. І. Реальний сектор економіки України в умовах становлення інформаційного суспільства: монографія. Чернівці: ЧНТУ, 2017. 290 с. 2. Бузак Н. І. Економічна оцінка інформаційних технологій. *Вісник ЖДТУ*. 2010. № 3 (53). С. 29–32. 3. Мінаєв Ю. М., Бочарников В. П., Філімонова О. Ю., Гузій М. М. Інформаційні системи в менеджменті: навч. посіб. Київ: Вид-во Європ. у-ту, 2004. 191 с.

АВТОМАТИЗАЦІЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Ключові слова: основні засоби, автоматизація, бухгалтерський облік.

Сучасний етап функціонування економіки характеризується зростанням інформаційного навантаження на управлінський персонал. Це визначає актуальність проблеми комплексної автоматизації управлінської діяльності та бухгалтерського обліку на основі сучасних інформаційних технологій.

Нині проблеми автоматизації обліку основних засобів, їх зносу та амортизації вирішуються не зовсім задовільно. Безперечно, для невеликих підприємств із невеликою кількістю основних засобів ця проблема не є настільки актуальною. На таких підприємствах облік наявних фондів і щомісячний розрахунок амортизації ведеться на базі загальної бухгалтерської програми, з використанням аналітики за балансовими рахунками.

За умов комп'ютерної технології передбачається вирішення таких завдань з обліку основних засобів [1]:

- формування і ведення картотеки основних засобів;
- оприбуткування основних засобів;
- введення в експлуатацію основних засобів;
- нарахування зносу (амортизації) основних засобів;
- вибуття основних засобів через реалізацію, ліквідацію і списання;
- формування регістрів аналітичного і синтетичного обліку основних засобів.

Зокрема, автоматизація обліку основних засобів дає змогу зменшити кількість і рутинність таких видів робіт, як підрахунок ефективності використання цих засобів, дотримання строків поновлення і ремонтів засобів виробництва.

У комп'ютерній системі для формування і відображення операцій руху основних засобів передбачено відповідні шаблони електронних документів, а обліково-обчислювальні роботи виконуються автоматично на обчислювальних машинах з використанням програмного забезпечення.

Полегшити ведення бухгалтерського обліку, в тому числі й обліку основних засобів, можливо за допомогою застосування комп'ютерних програм («1С:Підприємство», «Галактика» та інших) [2].

Автоматизоване рішення завдань з обліку необоротних активів на АРМБ базується на створенні й веденні інформаційної бази про наявність основних засобів, яка сформована на підставі інвентарної картотеки.

Призначення АРМБ з обліку необоротних активів полягає у виконанні таких системних обліково-контрольних операцій:

- автоматизації документування первинної інформації; оперативного управління, контролю за наявністю і рухом основних засобів, нематеріальних активів, інших необоротних матеріальних активів та інших необоротних активів;
- нарахування амортизації та видачі необхідної інформації на принтер або на екран дисплея на запит користувача.

На підставі первинних даних і нормативно-довідкової інформації, введених в інформаційну систему, здійснюється відображення інформації про наявність і рух по підрозділах, матеріально-відповідальних особах, по напрямках, видах діяльності і підприємству в цілому. З цією метою формується “Оборотна відомість по рахунках основних засобів, НМА, ІНМА”, “Оборотна відомість руху основних засобів, НМА, ІНМА”, “Залишки основних засобів, НМА, ІНМА”, “Відомість амортизаційних нарахувань”, “Картка основних засобів, НМА, ІНМА”, “Обчислення амортизаційних нарахувань”, “Вибуття основних засобів, НМА, ІНМА”, “Інвентаризаційна відомість основних засобів, НМА, ІНМА”. Для проведення аудиту ці відомості можна одержати в запитному режимі за вищезазначеними угрупованнями.

Для здійснення нарахування і розподілу амортизаційних відрахувань по рахунках бухгалтерського обліку формують “Відомість амортизаційних нарахувань” та “Обчислення амортизаційних нарахувань”. На підставі “Відомості амортизаційних нарахувань” бухгалтер здійснює за необхідний період аналіз і контроль правильності формування сум нарахованої амортизації. За допомогою відомості “Обчислення амортизаційних відрахувань” бухгалтер здійснює контроль за сумами нарахованого зносу та перерахуванню податку до бюджету [3].

Таким чином, ефективність роботи бухгалтера на підприємстві суттєво підвищується завдяки засобам інформатизації та автоматизації документообігу, які дозволяють оперативно накопичувати відповідні бази даних про наслідки господарської діяльності та використовувати їх для формування, редагування і друку вихідних документів: квартальних, піврічних і річних звітів, а також надавати інформаційні послуги відповідним організаціям, ланкам управління щодо ефективності роботи.

На сьогодні найбільш використовуваною програмою для автоматизації обліку основних засобів на підприємстві залишається «1С: Підприємство». Застосовуючи останні версії цієї програми підприємство отримує всі необхідні інструменти та механізми, що дозволяють швидко, легко та ефективно здійснювати облік основних засобів. У сучасних умовах розвитку інформаційних технологій підприємствам варто постійно вдосконалювати автоматизацію облікових процедур, адже від цього залежить не лише внутрішній аспект розвитку підприємства (підвищення оперативності ведення бухгалтерського обліку), але й зовнішній – конкурентоспроможність, лідерство на ринку та вихід на міжнародний ринок.

Список використаних джерел: 1. Герасименко С. С., Єпіфанов А. О. Бухгалтерський облік: актуальні проблеми та рішення. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. 162с. 2. Матюха М. М. Проблеми автоматизації обліку основних засобів. Вчені записки університету «КРОК». Серія: Економіка. 2011. № 13. С. 23–30. 3. Шипунова О. В. Основні аспекти організації обліку необоротних активів у середовищі комп’ютерних інформаційних систем. *Збірник наукових праць*. 2010. № 28. С. 187–195.

УДК 004:658.5

О. І. Волог, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

В. О. Кошова, студентка

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ХМАРНІ ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ СУЧАСНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

Ключові слова: *хмарні технології, Інтернет, інфраструктура як послуга, платформа як послуга, програмне забезпечення як послуга.*

Сьогодні сучасні хмарні технології є прогресивним та перспективним рішенням, одним з елементів революційної «третьої ІТ-платформи».

Хмарні обчислення (хмарні технології) (англ. Cloudcomputing) – це технологія розподіленої обробки даних, в якій комп’ютерні ресурси й потужності надаються користувачеві як інтернет-сервіс. Хмара – це нова технологія використання серверних ресурсів, що допомагає задіяти всю доступну потужність процесорів і об’єм оперативної пам’яті, розділяючи їх між різними незалежними завданнями [1].

Концепція хмарних обчислень з’явилася ще у 1960 році, коли американський учений, фахівець із теорії ЕОМ Джон Маккарті (JohnMcCarthy) висловив припущення, що коли-небудь комп’ютерні обчислення стануть надаватися подібно комунальним послугам (publicutility).

Хмарні обчислення здійснюються з використанням трьох моделей (табл.).

Отже, розглянувши хмарні технології, можна зробити висновок, що вони є більш зручними у використанні, передбачають віддалену обробку та зберігання даних. Завдяки інфраструктурі хмарних технологій весь перелік операцій з розроблення, тестування та розгортання веб-додатків можна виконати в одному інтегрованому середовищі, тим самим виключивши витрати на підтримку окремих середовищ для конкретних етапів [2].

Таблиця

Модель	Характеристика	Використання моделі
Infrastructure as a Service (IaaS) – інфраструктура як послуга	віртуальне надання комп'ютерної інфраструктури як сервісу на основі концепції хмарних обчислень. Користувач може розміщувати та використовувати різне програмне забезпечення, а також операційні системи	Amazon CloudDrive, Windows Azure, Rackspace, SkyDrive та інші
Platform as a Service (PaaS) – платформа як послуга	інтегрована платформа для розробки, тестування, розгортання та підтримки веб-додатків, яка може надаватися віртуально як послуга	Google AppEngine, VMWare Pivotal Cloud Foundry, Red Hat's OpenShift, Heroku та інші
Software as a Service (SaaS) – програмне забезпечення як послуга	модель, в якій споживачеві надається можливість використання прикладного програмного забезпечення провайдера, який працює у хмарній інфраструктурі й доступного з різних клієнтських пристроїв або за допомогою тонкого клієнта, наприклад, з браузера (наприклад, веб-пошта) або за допомогою інтерфейсу програми	GoogleApps, Salesforce.Com, Webex, Office 365

Впровадження та використання хмарних обчислювань для управління підприємством є інноваційним і пріоритетним напрямом їхнього розвитку, що забезпечить інтеграцію системи до глобального середовища та підвищення ефективності функціонування системи в глобальному конкурентному середовищі.

Список використаної літератури: 1. Hewitt C. ORGs for Scalable, Robust, Privacy-Friendly Client Cloud Computing. *IEEE Internet Computing*. Volume 12. Issue 5. September/October 2008. P. 96–99. 2. Шкарлет С. М., Бутко М. П., Волот О. І. Реальний сектор економіки України в умовах становлення інформаційного суспільства: монографія. Чернівці: ЧНТУ, 2017. 290 с.

УДК 657

Г. В. Лебедик, канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і аудиту

А. В. Феохарій, магістрант

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка, м. Полтава, Україна

СУЧАСНИЙ ДОСВІД АВТОМАТИЗАЦІЇ ОБЛІКУ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ

Ключові слова: облік, заробітна плата, автоматизація обліку, програмне забезпечення.

Впровадження інформаційних систем фінансово-економічного характеру є необхідною умовою успішного функціонування підприємства в сучасних умовах. Ведення обліку праці, нарахування та виплати заробітної плати – це важливий елемент системи обліку та управління підприємством.

Однією з головних проблем у сучасних умовах переходу до ринкових відносин економіки України є удосконалення автоматизації системи бухгалтерського обліку, звітності, контролю та аудиту, основним напрямом якого є застосування інформаційних систем та комп'ютерних технологій. Важливим елементом системи обліку та управління підприємством є нарахування заробітної плати та ведення обліку праці, що дозволяє визначити суму витрат на оплату праці та допомагає ефективно використовувати наявні трудові ресурси на підприємстві [1].

Основні проблеми, пов'язані з веденням бухгалтерського обліку заробітної плати:

- непередбачуване прийняття змін до законодавчих актів щодо порядку нарахування заробітної плати та здійснення утримань із неї;
- особливості нарахування заробітної плати залежно від сфери та методів ведення господарської діяльності підприємства;
- наявність різноманітних алгоритмів розрахунку виплат за видами та умовами їх здійснення.

Вибір програмного забезпечення є головним моментом при створенні автоматизованого робочого місця облікового працівника. Для вибору програми необхідно здійснити порівняльний аналіз програм, які пропонуються на ринку. Для автоматизації обліку нарахування заробітної плати розроблена значна кількість спеціалізованих модулів у рамках прикладних бухгалтерських пакетів (наприклад, «Парус», «Галактика», «1С: Підприємство») [2].

Парус-Підприємство – комплексна система управління великим підприємством. З допомогою модуля «Парус-Заробітна плата» здійснюється автоматизація нарахування заробітної плати на всіх його етапах, модуль «Парус-Персонал» призначений для комплексного вирішення завдань управління персоналом на підприємстві й дає змогу формувати такі кадрові звіти, як штатний розпис у розрізі посад і працівників, звіт зі стажу роботи, звіт по вакантних посадах та інше.

Повну автоматизацію роботи бухгалтерів, а також табельників забезпечує модуль Заробітна плата системи «Галактика». Дана система призначена для автоматизації облікових і обчислювальних процедур, які поєднуються з оплатою праці персоналу підприємств, за годинної і відрядної форм оплати праці. У «Галактиці», програмний модуль «Зарплата» взаємодіє з модулями «Облік і управління кадрами» та «Документообіг».

Програмний продукт ІС ПРО передбачає можливості:

- обробки та контролю за формуванням та імпортом вхідних облікових даних щодо оплати праці;
- здійснення розрахунків по визначенню суми заробітної плати та утримань з неї, а також розрахунків доплат, дивідендів, лікарняних і преміальних виплат, матеріальної допомоги, надбавок тощо згідно з вимогами чинного законодавства;
- здійснення розрахунків суми податків і внесків, що підлягають сплаті до фіскального органу;
- підготовки звітності до контролюючих органів у встановленій формі та багато іншого.

Технічні можливості ІС ПРО звільняють користувача від необхідності ручного заповнення документів, оскільки вся потрібна та актуальна інформація буде відображена на моніторі його ПК. А завдяки автоматизації облікових процесів бухгалтеру залишається лише своєчасно вносити в програму відповідні показники та зміни до них та формувати необхідні документи у визначений строк.

Облік праці та заробітної плати можна вести й у конфігурації «ІС: Бухгалтерія для України 8.2». На багатьох невеликих фірмах на бухгалтера іноді покладають безліч додаткових обов'язків, серед яких і ведення кадрового обліку. У конфігурації «ІС: Бухгалтерія 8.2» документообіг розділів кадрового обліку та обліку оплати праці пов'язані: кадрові дані є підґрунтям обліку оплати праці. З допомогою цієї програми автоматизуються наступні напрямки управлінської й облікової діяльності:

- планування потреб у персоналі;
- вирішення завдань забезпечення бізнесу кадрами – добір, анкетування й оцінка;
- управління компетенціями, навчанням, атестаціями працівників;
- управління фінансовою мотивацією персоналу;
- ефективне планування зайнятості персоналу;
- облік кадрів і аналіз кадрового складу;
- нарахування та виплата зарплати;
- розрахунок регламентованих законодавством податків і внесків у фонд оплати праці [3].

Отже, у сучасних умовах облік заробітної плати посідає одне з центральних місць у всій системі обліку на підприємстві. Для того щоб досягти поставлених завдань обліку оплати праці, необхідне введення найбільш зручного організаційного, кадрового та інформаційного забезпечення. Для повного, ефективного та систематичного обліку нарахування заробітної плати на підприємстві є досить значна кількість спеціалізованих програмних продуктів, які постійно поповнюються та розвиваються, при цьому для більш ефективного використання будь-яких програмних засобів необхідно мати відповідну кваліфікацію та інформаційну компетенцію бухгалтера. Процес автоматизації бухгалтерського обліку повинен бути організованим і регульованим науковцями, а кожне підприємство в цих питаннях повинно спиратися на наукові знання, здобутки та досвід великих міжнародних організацій.

Список використаних джерел: 1. Марченко Д. Н. Автоматизація бухгалтерського обліку як джерело зростання його ефективності. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 6. С. 248–254. 2. Покатаєва О., Кошулинська Г. Шляхи вдосконалення системи оплати праці на підприємстві. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2010. № 3. С. 139–141. 3. Кошик В. Автоматизація обліку праці та заробітної плати на сучасному етапі. *Економічний дискурс*. 2014. Вип. 2. С. 342–344.

Є. І. Цікало, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку і аудиту

У. В. Пелех, канд. екон. наук, асистент кафедри обліку і аудиту

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів, Україна

ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНА НЕЧІТКІСТЬ У ПРИЙНЯТТІ Й РЕАЛІЗАЦІЇ РІШЕНЬ ЗА ГОСПОДАРСЬКИМИ ОПЕРАЦІЯМИ

Ключові слова: бухгалтерський облік, господарська операція, невизначеність, нечіткість, рішення.

Господарські операції, що відображаються в бухгалтерському обліку, як зазначено в Законі «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», викликають зміни у структурі активів, зобов'язань, власному капіталі підприємства [1]. Рішення про здійснення господарських операцій прагматично повинні бути спрямовані на отримання економічних вигід від вказаних змін.

На практиці не завжди вдається досягти запланованих вигід через недостатність (неповноти) інформації про середовище здійснення операцій, недетермінованості зв'язків між діями за операціями та їхніми наслідками, неоднозначності інтерпретації подій тощо. Невизначеність у вхідній інформації призводить до нечіткості в отриманні фінансового результату й неоднозначній оцінці фінансового стану.

Невизначеність у настанні подій за господарськими операціями проявляється як лінгвістична дефініція у формулюванні, в названому вище Законі, термінів економічна вигода, активи, зобов'язання. З визначень цих термінів випливає, що рішення за господарськими операціями повинні враховувати справдження очікувань і втілення потенційних можливостей досягнення економічних вигід та розроблятися і реалізовуватися з використанням методів і засобів нечітких множин і нечіткої логіки [2; 3; 4].

Базовою лінгвістичною категорією (змінною) для рішень слугуватиме «впевненість», яка матиме якісні ступені оцінки. Рішення, що розроблятимуться, повинні бути достатньо алгоритмізованими в контексті виконання господарських операцій, щоб за правилами нечіткої логіки дій провести такі зміни в активах, власному капіталі й зобов'язаннях, які б задовольняли суб'єкта за показниками фінансового результату чи фінансового стану.

Особливої ваги набуває робота за нечіткою логікою з визначення функцій належності (фазифікації) нечітких множин фінансових результатів і станів з наближенням до точки біфуркації, коли невизначеність зростає і необхідні чіткі висновки (дефазифікація). Описи господарських операцій повинні бути глибоко аналітично інформативними (на рівні реквізитів), щоб відшукувати «дешицу» (визначальний елемент дії, події, що спричиняє біфуркаційний перехід) у порушенні рівноваги, технологічно довершеними прикладними діями, щоб гнучко і своєчасно реагувати в ході формування ситуацій.

Правила виконання дій за господарськими операціями становлять нечітку базу знань. Функції належності повинні дати змогу реалізувати ланцюг зв'язків «господарські операції – активи, зобов'язання, власний капітал – економічна вигода – фінансовий результат, фінансовий стан».

Критеріальна база вироблення рішень та їх специфіковане прописування в технології виконання господарських операцій за нечіткою логікою формуватиметься на основі принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності, пріоритетними з яких виступатимуть: обачність, повне висвітлення, нарахування, превалювання сутності над формою.

Список використаних джерел: 1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV (із змінами і доповненнями станом на 05.10.2017 р. відповідно до № 2164-VIII). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/en/996-14>. 2. Борисов А. Н., Крумберг О. А., Федоров И. П. Принятие решений на основе нечетких моделей: примеры использования. Рига: Зинатне, 1990. 184 с. 3. Заде Л. А. Основы нового подхода к анализу сложных систем и процесса принятия решений // Математика сегодня. Москва: Знание, 1974. С. 5-49. 4. Кофман А. Введение в теорию нечетких множеств: пер. с франц. Москва: Радио и связь, 1982. 432 с.

В. О. Колодок, аспірант

Науковий керівник: **Т. А. Гоголь**, д-р екон. наук, професор

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТА «ХМАРНИХ» ТЕХНОЛОГІЙ

Ключові слова: облік, організація, малі підприємства, інформаційні технології, «хмарні» технології.

Постановка завдання. Сьогодні ринкові відносини стрімко розвиваються, тому виникає необхідність приймати своєчасні, правильні та актуальні управлінські рішення. З цією метою необхідна правдива й точна інформація. Отримати таку інформацію можна завдяки добре налагодженому бухгалтерському обліку.

Успішна діяльність підприємств малого бізнесу залежить від того, як ефективно сформовано облікову систему. Важливим аспектом у роботі кваліфікованого бухгалтера є уміння точно організувати ведення бухгалтерського обліку та роботу бухгалтерського апарату з застосуванням сучасних інформаційних технологій.

Існує обґрунтована необхідність здійснення аналітичної обробки частини інформації, необхідної для управлінської ланки, за допомогою інформаційних технологій та систем з метою зменшення навантаження на обліковий персонал за умов незниження якості отримуваних даних. Застосування новітніх інформаційних технологій підвищує продуктивність праці облікових працівників.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання у сфері застосування інформаційних та «хмарних» технологій розглядали такі науковці: М. М. Бенько [1], М. Т. Білуха [2], В. Фролов [5], К. О. Вольська [3] та А. П. Дикий [3]. Дослідженню питань, пов'язаних з впровадженням інформаційних технологій у процесі організації обліку на підприємствах малого бізнесу, присвячені праці таких науковців: А. П. Сиротинська [4], І. Д. Лазаришина [4].

Мета дослідження. Метою дослідження є пропонування шляхів вдосконалення обліку на підприємствах малого бізнесу в умовах застосування сучасних інформаційних технологій.

Виклад основного матеріалу. В умовах автоматизованої обробки інформації бухгалтерський облік і бухгалтерська інформація використовуються більш широко, ніж при ручній обробці даних, що зумовлено певними факторами, основними з яких є: обробка та зберігання великої кількості однакових у структурному плані одиниць облікової інформації; здійснення вибірки інформації з великої кількості даних; виконання складних математичних розрахунків; одержання за короткий період паперових копій будь-якого документа (первинних документів, форм звітності); багаторазове відтворення будь-яких дій (наприклад, роздрукування примірників певного документа) [4].

Використання засобів автоматизації дає змогу практично повністю вирішити проблему точності та оперативності інформації. Протягом декількох хвилин можуть бути підготовлені різноманітні дані, які необхідні для прийняття ефективних управлінських рішень [4].

З метою удосконалення обліку на малих підприємствах необхідно застосовувати сучасні інформаційні технології, зокрема потрібно впроваджувати «хмарні» технології. Застосування цих технологій повинно приводити до збільшення продуктивності роботи бухгалтерів, суттєво оптимізувати процес обробки інформації та забезпечити надійність отримуваних даних. При цьому малим підприємствам у разі застосування технологій необхідно враховувати власні інформаційні потреби та матеріальні, трудові та фінансові можливості, оскільки сучасні технології можуть потребувати значних витрат.

Сучасний рівень розвитку інформаційної технології (ІТ) має назву «новітньої» ІТ (НІТ) [2]. Новітні інформаційні технології в бухгалтерському обліку – це сукупність принципово нових засобів і методів обробки обліково-економічної інформації, передавання, зберігання та відображення інформаційного продукту (даних) з найменшими витратами згідно із закономірностями того економічного середовища, в якому розвивається НІТ [2, с. 15–24].

Сучасні інноваційні інформаційні технології все більше нівелюють перешкоди «значних відстаней» і сприяють ще більшій глобалізації економічних процесів. Це, у свою чергу, позитивно впливає на розвиток бухгалтерського обліку як з методологічного, так і технологічного погляду. Нові інформаційні технології в обліковому процесі сприяють удосконаленню інтелектуалізації бухгалтерського обліку та науковому обґрунтуванню його даних в оцінці фінансово-господарської діяльності підприємств [1].

Впровадження інформаційних технологій впливає на швидкість отримання економічної інформації управлінським персоналом малого підприємства, оскільки такі підприємства повинні своєчасно реагувати на зовнішні зміни економічної й політичної ситуації.

Інформаційні технології мають відповідати таким вимогам, як досягнення функціональної повноти, своєчасне надходження інформації до користувачів та оперативність обробки даних.

У свою чергу, під час використання інформаційних технологій необхідно забезпечити безпеку інформаційних ресурсів. Обробка даних за допомогою сучасних інформаційних технологій має бути налагоджена таким чином, щоб інформація, яка необхідна управлінському персоналу, своєчасно надходила для їхнього використання.

Інформаційні технології бухгалтерського обліку відрізняються за типом інформації, що обробляється, але можуть і об'єднуватися, утворювати інтегровані системи, що включають різні технології. Об'єднує всі інформаційні технології бухгалтерського обліку те, що всі вони оперують електронними інформаційними ресурсами [1].

Напрямок удосконалення інформаційних технологій бухгалтерського обліку є розширення можливостей оперування електронними інформаційними ресурсами як у послідовному, так і в паралельному напрямках, у системі господарського обліку, особливо оперативного та бухгалтерського обліку [1].

Одним із шляхів удосконалення обліку на малих підприємствах є необхідність проведення спеціального навчання бухгалтерського персоналу з метою ефективного використання ним сучасних інформаційних технологій.

Важливим напрямком удосконалення організації обліку на малих підприємствах малого бізнесу є застосування «хмарних» технологій. Хмарні обчислення – це технологія розподіленої обробки даних, у якій комп'ютерні ресурси й потужності надаються користувачеві як інтернет-сервіс [5].

Крім цілодобового та безперешкодного доступу до баз даних та програмних рішень, а також економії фінансових, трудових та матеріальних ресурсів на обслуговування, до переваг використання хмарних технологій слід віднести ще й сервісне обслуговування, зокрема, це постійне оновлення програмного забезпечення, резервне копіювання баз даних, захист даних від несанкціонованого доступу [3].

До «хмарних» сервісів, за допомогою якого можна вдосконалити організацію обліку на малих підприємствах, можна віднести GoogleDrive. Він дає змогу зберігати файли та надавати доступ до них багатьом користувачам. Це значно спрощує малим підприємствам організацію обліку шляхом покращення документообігу. Значною перевагою такого «хмарного» сховища є його безкоштовність.

Висновки. У результаті дослідження було запропоновано такі шляхи вдосконалення обліку на підприємствах малого бізнесу в умовах застосування сучасних інформаційних технологій:

- обґрунтовано необхідність впровадження інформаційних технологій для покращення руху інформації в системі управлінського персоналу малого підприємства;
- застосування сучасних інформаційних систем дозволяє своєчасно реагувати на зовнішні зміни економічної і політичної ситуації на ринку;
- впровадження інформаційних технологій в управлінську діяльність малого підприємства дає змогу розширити оперування електронними інформаційними ресурсами;
- розробка нових інформаційних технологій вимагає навчання облікового персоналу необхідним навичкам для роботи;
- використання нових «хмарних» технологій в обліку забезпечує покращення документообігу на підприємстві.

Отже, застосування сучасних інформаційних технологій значно удосконалює організацію обліку на підприємствах малого бізнесу та робить більш ефективним управління підприємством.

Список використаних джерел: 1. Бенько М. М. Інформаційні системи і технології в бухгалтерському обліку: монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. 336 с. URL: <https://knteu.kiev.ua/file/MTc=/00fe89dcf255176477f44d6060ac7347.pdf>. 2. Білуха М. Т. Теоретичні та методологічні засади електронного обліку господарської діяльності. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2004. № 12. С. 15-24. 3. Вольська К. О., Дикий А. П. Бухгалтерський облік у «хмарі»: порядок переходу та адаптації інформаційної системи підприємства. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2017. Вип. 2 (37). С. 24-29. URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/123456789/7143>. 4. Сиротинська А. П., Лазаришина І. Д. Інформаційні системи підприємств малого бізнесу: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 264 с. URL: <http://uchebnik-online.net/book/871-informacijni-sistemi-pidpriyemstv-malogo-biznesu-navchalnij-posibnik-a-p-sirotinska-i-dlazarishina/2-anotaciya.html>. 5. Фролов В. Впровадження «хмарних» технологій в практику бухгалтерського обліку. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2013. № 12. С. 45-49. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boau_2013_12_7.

УДК 657

О. Д. Панченко, аспірантка

Науковий керівник: **Б. В. Мельничук**, канд. екон. наук, ст. наук. співробітник
ННЦ «Інститут аграрної економіки», м. Київ

ВИКОРИСТАННЯ БІЗНЕС-АНАЛІТИКИ В УПРАВЛІНСЬКОМУ ОБЛІКУ

Ключові слова: управлінський облік, бізнес-аналітика, функції бухгалтерів, аналіз.

Роль бухгалтерів в управлінні підприємством щороку зростає. Вони поступово перетворюються із простих виконавців бухгалтерських операцій на повноцінних учасників управлінського процесу. До основних функцій бухгалтерів додалося управління продуктивністю підприємства, бюджетний контроль, аналіз прибутковості тощо. Виконання цих операцій неможливе без використання бізнес-аналітики, Cloud-технологій та BigData. Уже давно бухгалтери-аналітики використовують корпоративні системи для створення звітів та аналізу поточної діяльності, але нові функції вимагають використання таких технологій, що дозволяють планувати поточну діяльність та оперативно реагувати на всі зміни.

Варто зазначити, що традиційно облік визначали як одну із функцій управління зі своїми характерними цілями, принципами, завданнями [2].

Структура управлінського обліку ґрунтується на виявленні його зв'язків, цілей, завдань, функцій, принципів і об'єктів. Якщо на підприємстві впроваджено систему управлінського обліку, це означає, що на багато аналітичних питань щодо діяльності власної фірми керівництво може швидко отримати вичерпні відповіді [1].

Бізнес-аналітику можна використовувати для виконання всіх основних функцій бухгалтерів. Розглядаючи функції управлінського обліку, необхідно акцентувати увагу на таких завданнях обліку, як облік основних господарських операцій, аналіз і визначення продуктивності та планування і прийняття рішень (рис.).

Облік основних господарських операцій використовує внутрішні фінансові дані. При аналізі та визначенні продуктивності використовують облікові, а також інші внутрішні дані. Для планування та прийняття рішень використовують всі внутрішні та зовнішні дані. Бізнес-аналітика допомагає вирішенню всіх вище наведених завдань.

Описова аналітика корисна для обліку господарських операцій. Для аналізу та визначення продуктивності використовують описову та діагностичну аналітику. При плануванні і прийнятті управлінських рішень максимально застосовують усі види аналізу.

Описова аналітика (аналіз) пропонує відповідь на запитання «що сталося». Цей аналіз дозволяє перевірити ситуації, що були в минулому. Наприклад, звітування про доходи підприємства за попередній рік або проведення фінансового співвідношення, щоб порівняти фактичні дані з історичними показниками за допомогою засобів візуалізації та інструментів обробки тексту.

Рис. 1. Використання бізнес-аналітики в управлінському обліку

Джерело: розроблено автором.

Діагностичний аналіз пропонує відповідь на запитання «як це сталося». Це передбачає проведення аналізу причин виникнення та використання даних для перевірки гіпотези. Наприклад, якщо у попередньому році зменшується кількість замовлень конкретного підприємства, аналіз діагностики може призвести до того, як і чому це відбулося. Діагностичний аналіз також дозволяє приймати рішення, щоб зупинити подібні події.

Прогнозний аналіз відповідає на запитання: «Що буде в майбутньому і коли?». Для прогнозування майбутньої конкретної події аналітика дозволяє побудувати модель або алгоритм для виявлення різних необхідних компонентів. Наприклад, виробник агротехніки може збирати терабайти даних про продуктивність своїх внутрішніх частин та побудувати модель для прогнозування можливості відмови компонентів та заздалегідь планувати його технічне обслуговування.

Приписна аналітика відповідає на запитання: «Як я можу це зробити?». Діагноз та прогноз марні без рекомендацій та пропозицій про те, як досягти покращення. Безперечно, це може вимагати деяких експериментів, але це допоможе краще зрозуміти й обрати найвірогідніший курс дій. Такі інструменти, як «Машинне навчання», можуть допомогти знайти оптимальне рішення проблем на основі часу, якості та прибутку порівняно з вартістю.

З вищевказаного можна зробити висновок, що у вік цифрової інформаційної революції, якщо бухгалтери не будуть йти в ногу з часом, вони поставлять під ризик діяльність своєї компанії і, як наслідок, це призведе до погіршення її конкурентної переваги.

Застосування бізнес-аналітики допоможе бухгалтерам-менеджерам зробити об'єктивне судження, зменшиться вплив його суб'єктивної думки, упередженості та ірраціональності. Рішення будуть ґрунтуватися на фактах та ретельному аналізі й дадуть змогу задовольнити інтереси всіх зацікавлених сторін.

Список використаних джерел: 1. Андрусак В. М. Управлінський облік як система бухгалтерського обліку. *Збірник наукових праць ВНАУ Серія : Економічні науки*. 2012. № 3 (69). С. 3-9. 2. Ковалишин У. М. Роль та місце управлінського обліку в системі управління підприємством. *Науковий вісник*. 2006. № 16.1. С. 253-259.

В. Г. Губарєва, студентка

А. В. Олійник, студент

Науковий керівник: **Л. І. Іванова**, старший викладач кафедри аудиту

ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана», м. Київ, Україна

СТАНОВИЩЕ ТА БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК КРИПТОВАЛЮТИ В УКРАЇНІ

Ключові слова: криптовалюта, електронні гроші, грошова одиниця, валюта, блокчейн, електронні платежі, бухгалтерський облік криптовалюти.

Розвиток цифрової економіки повністю руйнує відмінності між грошима, як засіб платежу та електронними даними. З кожним новим днем зростає кількість нових електронних валют на віртуальному ринку платежів. Зростає кількість закладів, компаній та фірм, які проводять господарські операції за допомогою електронних грошей (наприклад, біткоїн). На нашу думку, оскільки криптовалюта є дійсно зручним платіжним засобом у системі електронних розрахунків, варто розглянути процедуру використання криптовалют в Україні та відображення цього процесу в бухгалтерському обліку.

Криптовалюта в Україні не має ніякого правового статусу. Ще у 2014 році представники Національного банку України визначили, що фізичні та юридичні особи не мають права використовувати криптовалюту як засіб платежу. Влітку 2017 року Національний банк України уточнив, що в Україні немає прямої заборони використання, тобто фактично суб'єкти підприємницької діяльності можуть використовувати криптовалюту у своїх розрахунках, але це однаково не надає їм статусу законного платежу.

Нині ведеться розробка Проекту Закону «Про обіг криптовалют в Україні». Відповідно до положень Проекту, криптовалютою вважається програмний код (тобто сукупність символів, цифр та букв), який є визначеним об'єктом права власності, може виступати в ролі засобу міни. Інформація про криптовалюту відповідно до положень Проекту записується та зберігаються в системі блокчейн у вигляді визначеного програмного коду. Якщо Проект буде прийнято, то відбуватиметься державне управління в особі Національного банку України. Також цим Проектом Закону визначаються державні гарантії та зобов'язання щодо офіційного використання різних видів криптовалют на території України; офіційний порядок проведення криптовалютних операцій, створення та регулювання біржі криптовалют, де будуть відбуватися всі операції з ними; регламентований контроль за всіма електронними транзакціями; ідентифікацію суб'єктів, які пов'язані з операціями за участі криптовалют.

Хоча криптовалюта і має певні проблеми з правовим статусом та державним регулюванням, за версією порталу «Prosto Coin» Україна входить до п'ятірки країн, які активно використовують криптовалюту як засіб платежу [2]. Так, в Україні налічується близько 80 установ, що приймають криптовалюту. Але проаналізувавши всю інформацію, ми визначили, що багато українських закладів, після різкого підвищення-спаду курсу у грудні-січні 2017-2018 р. відмовились від біткоїну. Як приклад, перші компанії, які заявили, що будуть використовувати біткоїн на ринку і дійсно використовували їх певний час, а саме: «Цитрус» (магазин техніки та гаджетів), «Модний магазин» (Магазин одягу, техніки та товарів для будинку), «Мама Мія» (піцерія), «WOG» (Всеукраїнська мережа заправок) уже взимку 2018 року відмовились від цифрової валюти і повернулись до паперових та електронних грошей.

Першою українською незалежною криптовалютою став Карбованець (Ukrainian Karbowanec або KRB). Нещодавно в Україні з'явилася власна криптовалюта під назвою BitGrivna. BitGrivna – електронні гроші, які використовуються як альтернативна або додаткова валюта, з безпрецедентним рівнем безпеки. Ще одним українським прогресом у розвитку криптовалюти є проект запровадження PrivatCoins. Відомо, що поки запуснуть бета-версію програми, а дата основного релізу поки не названа.

Враховуючи поширеність криптовалюти в Україні: як власних розробок, так і підприємств, які застосовують її, необхідним є її правильне відображення в обліку. Основні бухгалтерські проведення з обліку криптовалюти наведені в таблиці.

Основні бухгалтерські проведення з обліку криптовалюти

<i>Створення криптовалюти підприємством</i>			
№	Зміст господарської операції	Облік	
		Дт	Кт
1.	Амортизація основних засобів, задіяних у створенні криптовалюти	154	134
Розрахунки з вітчизняними постачальниками в т. ч.			
2.	Електроенергія	154	631
3.	Оренда приміщення	154	631
4.	Оплата Інтернету	154	631
5.	Відображено податковий кредит з ПДВ	644	631
6.	Розрахунки за заробітною платою	154	661
7.	За розрахунками із ЄСВ	154	651
8.	Введено в експлуатацію	12	154
<i>Переоцінка криптовалюти підприємством</i>			
1.	Відображено дооцінку криптовалюти (визнано доходи)	12	74
2.	Відображено дооцінку суми накопиченої амортизації	12	133
3.	Відображено уцінку криптовалюти (визнано витрати)	97	12
4.	Відображено уцінку суми накопиченої амортизації	133	12
<i>Придбання криптовалюти підприємством</i>			
1.	Отримано криптовалюту	154	632
2.	Перераховано оплату за криптовалюту	632	312
3.	Відображено курсову різницю	974	632
<i>Обмін криптовалюти</i>			
1.	Списано суму накопиченої амортизації криптовалюти	133	12
2.	Об'єкт криптовалюти визнано утримуваним для продажу	286	12
3.	Об'єкт криптовалюти передано Агенту	362	712
4.	Списано балансову вартість криптовалюти	943	286
5.	Надійшли грошові кошти по операції з обміну криптовалюти від Агента	312	362

Джерело: [3].

Отже, криптовалюту в системі сучасних світових трансакцій можна вважати «віртуальним золотом», інструментом стабільного сервісу глобальних платежів. Її висока капіталізація стрімко збільшує кількість користувачів. І в Україні держава має визнати криптовалюту як потужне джерело інвестиційного ресурсу, зростання доходів та зайнятості завдяки мережевому маркетингу, внісши його до національного реєстру платіжних систем, разом з тим надати методологічні рекомендації щодо обліку криптовалюти. Також треба проводити таке державне регулювання, щоб мінімізувати ризик шахрайства, тобто створення несправжній криптовалют.

Список використаних джерел: 1. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 5 квітня 2001 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 29. Ст. 137. 2. Что можно купить за биткоин в Украине. *Prosto Coin*. URL: <https://prostocoin.com/country/ukraine>. 3. Як вести облік біткойнів у бухгалтерії: приклад реального бізнесу. *Бухгалтер 911*. URL: <https://buhgalter911.com/news/news-1040088.html>.

УДК 336.717.1

Я. В. Коваленко, студент

Науковий керівник: **Г. В. Змійок**, викладач

Коледж економіки і технології ЧНТУ, м. Чернігів, Україна

НОВІТНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ БЕЗГОТІВКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Ключові слова: глобальна безготівкова економіка, безготівкові розрахунки, інноваційні тенденції, електронні гроші, цифрове суспільство.

Дослідженням нових тенденцій формування безготівкової економіки в глобалізованому світі присвячені праці таких вчених як Batiz-Lazo B., Efthymiou L [2], Furst H. [3], Wellisz C. [4].

Batiz-Lazo B., Efthymiou L. [2], використовуючи історико-логічний метод, сформували основні тренди переходу суспільства від готівкових грошей до безготівкових розрахунків. На думку H. Furst, формування безготівкової економіки є невідворотним процесом для усіх суб'єктів міжнародних економічних відносин [3].

В Україні впровадження глобальних трендів безготівкової економіки ініційовані НБУ і мають на меті забезпечити у 2020 році досягнення таких показників: частка готівки у ВВП має зменшитись з 14,6 % до 7,5 %, кількість POS-терміналів – збільшитись з 4,5 до 11 тис. шт. на 1 млн осіб, рівень безготівкових розрахунків — зрости з 31 до 55 %, у тому числі через національну платіжну систему «Простір» – з 0,73 до 30 % [5].

Поширення безготівкових розрахунків передбачається в рамках реалізації концепції розвитку цифрової економіки України на 2018–2020 роки [6]. Це дозволить прискорити комерційну взаємодію суб'єктів економічної діяльності, зменшити рівень тінізації економіки, зменшити готівкове навантаження на фінансову систему країни, стимулювати розвиток електронної комерції й онлайн-технологій та забезпечити впровадження нових видів фінансових послуг і сервісів.

Цифровізація суспільного життя та фінансової сфери базується на принципово новій філософії фінансово-економічних відносин між населенням, бізнесом та державою.

У 2017 році найуспішнішими країнами у впровадженні безготівкової економіки стали Канада, Швеція, Британія, Франція, США, Китай, Австрія, Німеччина, Японія та Росія. Кількість платіжних карток у цих країнах становить в середньому 2 шт. на одну особу [7].

Частка готівки в грошовому обігу країни як індикатор рівня безготівкової економіки є найменшою у таких високорозвинених країнах, як Канада (3,8 %), Велика Британія (3,6 %), Норвегія (1,9 %), Данія (3,0 %), Швеція (1,9 %).

Співвідношення готівкових і безготівкових розрахунків у різних регіонах світу та національних державах залежить від таких факторів: рівень розвитку демократії та економіки; рівень відкритості економіки; частка тіньового сектору та рівень корупції; рівень проникнення термінальної мережі; ментальність, культура, рівень грамотності населення та мотивація до безготівкових платежів.

Розвиток безготівкової економіки пов'язаний з динамікою розвитку платіжних систем. Платіжні системи є інноваційним механізмом переміщення (переказу) коштів між банками та суб'єктами за товари і послуги, альтернативи якому у світі немає. Найбільшими міжнародними картковими платіжними системами, які також називають Міжнародними картковими асоціаціями є Visa (частка випущених платіжних карт у їх загальному обсязі становить 42,5 %) та MasterCard (26,6 %). Найпоширенішими платіжними системами Інтернет є WebMoney Transfer, PayPal, EGold, Moneybookers (Skrill), Z-PAYMENT, Payza (Alertpay), Google Checkout, Perfect Money, LiqPay та інші.

Новим фінансовим інструментом є криптовалюта як децентралізований цифровий вимір вартості, який має криптографічний захист обліку. Сьогодні нараховується близько тисячі видів криптовалют (їх кількість постійно змінюється), серед яких найбільшого поширення набув біткоїн (Bitcoin). Однак біткоїн, як і інші цифрові валюти, не прив'язані до жодного уряду, з потенційними можливостями кожної людини до її видобутку, стали не стільки засобом платежу, скільки фінансовим активом, купівля-продаж якого на фондових ринках (крипторинках) породжує низку спекуляцій й проблем наукового, економічного, технічного, правового та державницького характеру. У цьому контексті Р. Шиллер вважає, що крах біткоїна неминучий, а оцінити його вартість неможливо [8]. Дж. Стігліц також вважає поведінку біткоїна на фондовому ринку фінансовою бульбашкою і наголошує на відсутності його соціальної функції [9].

Інноваційна роль у формуванні безготівкової економіки належить фінансово-технологічним компаніям (Fintech). Сьогодні відбувається стрімкий розвиток фінансово-технологічних компаній, що розробляють технологічні проекти в сфері фінансів, здебільшого в банківській системі. Інноваційні технології у фінансовій системі базуються на інноваціях у сфері біометрії, штучного інтелекту, криптографії, хмарних обчислень, блокчейну. Обсяг інвестицій у Fintech у 2010 – 2015 роках зріс у чотири рази і сягнув 19 млрд дол. США, з яких основна частина інвестована у розробку інноваційних продуктів у сфері розрахунків та кредитування. У 2017 році світові інвестиції у Fintech становили 14,2 млрд дол. США, що на 18 % менше, ніж у 2016 році. Найбільші обсяги інвестицій залучили США

– на суму 7,0 млрд дол. США, Велика Британія – 1,8 млрд дол. США та Китай – 1,6 млрд дол. США. Загалом на ці країни припадає 73 % світових інвестицій у Fintech [10].

В Україні також прискорюються процеси переходу до безготівкової економіки (таблиця).

Таблиця

Динаміка розвитку безготівкової економіки в Україні

Показник	Тенденції розвитку у 2017 році
Частка безготівкових розрахунків платіжними картками	39,3 % – зростання втричі за останні 5 років
Частка готівки у ВВП	15 % - найгірший показник у порівнянні з країнами ЄС
Безготівкові операції	2,3 млрд шт. на суму 835 млрд грн, що на 46,2 % більше, ніж у 2016 році
Кількість платіжних карток	59,9 млн шт., що становить 1,43 картки на одну особу
Безконтактні платежі	2,7 млн шт., що на 37,8 % більше, ніж у 2016 році

Сьогодні в Україні більша частина (53 %) безготівкових операцій проводиться у мережі Internet, хоча у країнах ЄС цей показник сягає 90 відсотків. Кількість платіжних карток в Україні перевищила кількість населення і становила у 2017 році понад 59,9 млн шт. [11].

При цьому надання кредитних карток найбільш поширене під зарплатні проекти та разом із дебетовими картками.

У цьому контексті впровадження безготівкової економіки передбачає цілеспрямований державний вплив на персональні розрахунки, сплату за товари і послуги, e-commerce, транспорт, оренду, внутрішній туризм, виплату заробітної плати, споживче кредитування, державні платежі, соціальні виплати, пенсії, субсидії тощо. Такі заходи сприятимуть досягненню цілей антикризового регулювання у фінансовому секторі економіки [12, с. 4–7].

Переваги безготівкової економіки такі:

- скорочення витрат на обслуговування грошового обігу;
- зменшення витрат на виготовлення грошей;
- підвищення захисту від пограбування та підроблення грошей;
- скорочення тіньового сектора економіки;
- підвищення прозорості формування доходів і витрат корпорацій, бізнесу, сектору загальнодержавного управління та домогосподарств;
- скорочення операційних витрат банків, зростання їх комісійних доходів і ліквідності;
- доступ до додаткових можливостей і сервісів;
- швидкість транзакцій;
- можливість розрахунків у будь-якій валюті та країні світу;
- зручність використання.

На думку опонентів тотального переходу на безготівкові розрахунки "електронізація" грошово-товарних операцій призведе до абсолютного контролю з боку глобальних фінансових інституцій (здебільшого банків) над економічним та особистим життям населення планети. Сьогодні банки володіють повною інформацією про клієнтів та мають можливість контролювати їх фінансові потоки [13].

Другим аргументом не на користь безготівкової економіки є наявність та усталена тенденція до зростання кіберризиків, які включають спрямовані хакерські атаки, програмні й апаратні закладки в обладнанні, шпигунство та інформаторів, експлуатацію вразливостей у застарілому обладнанні тощо.

Впровадження кредитних карток, інтернет-банкінгу, мобільного банкінгу, мобільних додатків та інших новацій суттєво модифікували господарський механізм, засадничі положення грошово-кредитної політики національних держав та життя пересічних громадян.

Використання електронних грошей та альтернативних способів розрахунків з одного боку спрощує (робить більш комфортним) господарське життя, з іншого – несе загрози, по-перше, тотального контролю банків і небанківських установ над клієнтами у зв'язку із володінням ними значним масивом персональних і біометричних даних, по-друге, поширення кіберзлочинності та руйнації банківських систем внаслідок хакерських атак.

Незважаючи на загрози і застереження до тотального переходу на безготівкові розрахунки дана тенденція є об'єктивною реальністю і найближчими роками суспільство у повній мірі відчує зміни, спричинені новою фазою генезису глобальної економіки.

Список використаних джерел: 1. Про інноваційну діяльність: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 36. Ст. 266. 2. Batiz-Lazo B. and Efthymiou L. (2016). *The Book of Payments: Historical and Contemporary Views on the Cashless Society*, Palgrave Macmillan, London, UK. 3. Furst, H. (2017). A world becoming cashless. Description and analysis. *Munich, GRIN Verlag*. Retrieved from <https://www.grin.com/document/353528> (Accessed 10 May 2018). 4. Wellisz, C. (2016). The Dark Side of Technology. *Finance & Development*, 53 (3), 14–17. 5. Cashless Economy. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=30432161>. 6. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>. 7. Finance-monthly (2017). The World's Top 10 Cashless Countries In 2017. Retrieved from <https://www.finance-monthly.com/2017/10/the-worlds-top-10-cashless-countries-in-2017/> (Accessed 10 May 2018). 8. Shiller, R. (2017). Bitcoin valuation is 'exceptionally ambiguous'. Retrieved from <https://www.cnbc.com/2017/12/19/robert-shiller-bitcoin-valuation-is-exceptionallyambiguous.html> (Accessed 10 May 2018). 9. Stiglitz, J. (2017). Bitcoin ought to be outlawed. Retrieved from <https://www.weforum.org/agenda/2017/11/joseph-stiglitz-bitcoin-ought-to-be-outlawed/> (Accessed 10 May 2018). 10. Innovate Finance (2017). 2017 Vc Fintech Investment Landscape. Retrieved from https://new.innovatefinance.com/wp-content/uploads/2018/02/final-2017-vc-nvestmentlandscape_9feb.compressed.pdf (Accessed 10 May 2018). 11. Ринок платіжних карток в Україні. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=-79219. 12. Олешко А. А. Концептуальні засади антикризового регулювання національної економіки. *Економіка та держава*. 2012. № 9. С. 4–7. 13. Hilferding, R. (2006). *Finance Capital: A Study of the Latest Phase of Capitalist Development*, Routledge, London, UK.

УДК 657-051-047:004.9

А. С. Стріха, студентка

Науковий керівник: **І. І. Матієнко-Зубенко**, канд. екон. наук, доцент кафедри аудиту ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана», м. Київ, Україна

ПРОФЕСІЯ «БУХГАЛТЕР» У СУЧАСНОМУ DIGITAL-СЕРЕДОВИЩІ: БУТИ ЧИ НЕ БУТИ?

Ключові слова: цифрові технології, бухгалтер, компетенції, облікові процедури.

Особливістю цифрової економіки є те, що вона відкриває нові потужні можливості не тільки для держави взагалі, а і для суспільства та громадян зокрема. Змінюється підхід до ведення підприємницької діяльності, вимоги до використовуваних інформаційних технологій, а також з'являються нові види підприємств (digital). Протягом тривалого часу професія бухгалтера є однією з найбільш популярних та затребуваних на ринку праці, і за останні кілька років вона зазнала серйозних змін, оскільки цифрова економіка постійно дає поштовх до розвитку нових технологій, які були впроваджені й у бухгалтерську справу. В епоху змін професія бухгалтера зникне у такому вигляді, якою є нині та осучасниться відповідно до вимог ринку, оскільки в наступні 10 років зникнуть близько п'ятдесяти професій [1].

Особливості цифрової еволюції бухгалтерського обліку знайшли своє відображення в наукових працях таких вітчизняних учених, як М. Т. Барановський, Ф. Ф. Бутинець, Р. М. Захарченко, М. М. Коцупатрий, В. Є. Ходаков та інших. Проте в сучасних умовах розвитку облікових технологій подальші дослідження проблеми все ще є актуальними.

Сучасний бухгалтер – це людина, яка не тільки має такі особисті якості, як аналітичний склад розуму; акуратність; уважність; відповідальність; чесність; об'єктивність; стресостійкість; а також професійні риси – розуміє фінансовий, податковий і управлінський облік, проводить господарські операції та складає фінансову звітність і розуміє: методи побудови е-commerce, цифрових і хмарних технологій, поняття «кібер-загроза» та «системи захисту інформації», сутність цифрового аудиту; здатна проаналізувати та розв'язати завдання за допомогою інфографіки та інфодизайну; знає як раціонально вирішити ресурси у процесі господарської діяльності. Такі digital-компетентності будуть актуальними для роботи на

підприємствах, установах та організаціях, приватного і публічного секторів економіки в найближчі десятиліття і враховують перспективи сучасного розвитку науки і технологій [2]. Тому завдання бухгалтера полягає значною мірою в обробці даних для того, щоб передбачати майбутнє і приймати необхідні рішення, зважувати ризики, а не інтерпретувати минуле.

На сьогодні важко знайти бухгалтера, який би не використовував різні систематизовані програми обліку та довідково-правові системи, що допомагають у веденні обліку господарських операцій і дають змогу йому підвищувати свою кваліфікацію, не залишаючи робочого місця. Важливо відзначити, що комп'ютерна грамотність стає базовою навичкою, яка буде затребувана завжди. Зазвичай працівники бухгалтерії використовують дані всесвітньої мережі Інтернет, щоб ефективніше вести облік і дізнаватися про останні новини за лічені хвилини. Бухгалтеру тепер не потрібно чекати чергового випуску журналу, в якому відображаються нововведення, Інтернет спрощує роботу і звільняє час для більш важливіших справ, ніж перечитування літератури [3].

Для того щоб «іти у ногу з часом», підприємства мають прискорити оцифрування своєї діяльності не лише за рахунок автоматизації наявних бізнес-процесів, а насамперед кардинально їх перебудувати. Для цього необхідна не тільки гармонізація освітніх програм ЗВО до міжнародного рівня, а й осучаснення національних стандартів, використання в навчальному процесі останніх досягнень економічної науки, а також обов'язкове вивчення й дотримання норм професійної етики.

Вітчизняні заклади вищої освіти поступово долучаються до процесу підготовки фахівців нової формації. Прикладом може бути цифровізація маркетингової діяльності. ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» першим в Україні започаткував підготовку фахівців з digital-обліку.

На практиці вже нині висувають серйозні вимоги до майбутніх працівників. У [4] виділені 5 «залізних» правил сучасного бухгалтера:

1. *«Підтримувати Green Peace і припиняти паперові завали»* (величезну кількість договорів, актів і додаткових угод стало вже нікуди складувати і, щоб пробратися до робочого столу, доводиться долати цілий паперовий лабіринт).

2. *«Винищувати рутину й автоматизувати все, що тільки можна».*

3. *«Спрощувати бізнес-процеси»* без страху зробити гірше (кожен поважаючий себе бухгалтер завжди намагається зробити кілька резервних копій важливих для обліку документів, бо один із найбільших професійних страхів – раптове видалення первинних документів і копій звітів).

4. *«Обожнювати Google-документи»* тому, що всім доводилося стикатися з листами від бухгалтерів, де «Немає теми» замість заголовка, а вміст із пропозиціями практично без розділових знаків і, звичайно ж, без форматування.

5. *«Займатися самоосвітою»* – оскільки професіонали теж починали з малого.

Отже, так чи інакше тенденції до інтенсивного впровадження передових технологій є, і з часом вони візьмуть на себе ще більше функцій. Професія бухгалтер не стоїть на місці й постійно розвивається, адже бухгалтер – це особа в організації, яка займається важливою щоденною роботою, пов'язаною з формуванням і аналізом значного інформаційного потоку фінансового характеру. Подальший розвиток бухгалтерського обліку передбачає: розширення сфери відображення діяльності в обліку, появу цифрових сегментів господарювання; підвищення якості та оперативності надання інформації та розроблення інноваційних методів оцінки нових об'єктів обліку.

З розвитком технологій ринок праці також змінюється. Роботи і комп'ютери вже зараз виконують деякі завдання краще за людей, та їхня роль у веденні підприємництва буде тільки зростати. Професія «бухгалтер» у майбутньому також зазнає значних змін та буде не тільки автоматизована, а й автоматична, наприклад, в умовах використання робототехніки у виробництві. Це проявляється не тільки в тому, що в посадові обов'язки входить переважно процес контролю за діяльністю машин, які здатні самі обробити документи та складати звіти, але й у скороченні та перепрофілюванні представників цього напрямку діяльності.

Список використаних джерел: 1. Профессии, которые исчезнут до 2030 года – 2016. URL: <https://luckyea77.livejournal.com/1314822.html>. 2. Спеціалізація «Диджитал-облік». URL: https://oef.kneu.edu.ua/ua/speciality_oef/oblikaud/Menu. 3. Цивенко М. Ю. Трансформации профессии бухгалтера в условиях развития «цифровой экономики». *Молодой ученый*. 2017. № 48. С. 100-102. URL: <https://moluch.ru/archive/182/46766/>. 4. Вільдяєва Н. 5 железных правил IT-бухгалтеров. 2017. URL: <https://netpeak.net/ru/blog/5-zheleznykh-pravil-it-bukhgalterov>.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК,
ОПОДАТКУВАННЯ, АНАЛІЗ
І АУДИТ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

IV Міжнародна науково-практична конференція

(м. Чернігів, 27 листопада 2018 р.)

Тези доповідей

Відповідальний за випуск	О. О. Сидоренко
Коректор	О. С. Смєлова
Комп'ютерна верстка і макетування	Т. М. Колот

Підписано до друку 26.11.2018. Формат 60x84/16. Друк різнографія.
Гарнітура Times New Roman. Ум. друк. арк. – 9,65.
Тираж 110 пр. Замовлення № 439/18.

Редакційно-видавничий відділ Чернігівського національного технологічного університету
14035, Україна, м. Чернігів, вул. Шевченка, 95.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 4802 від 01.12.2014 р.